

T.C.
DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
KAMU HUKUKU ANABİLİM DALI
KAMU HUKUKU PROGRAMI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

SİYASİ PARTİLERİN FİNANSMANI VE MALİ DENETİMİ

Esra BAHAR

Danışman

Yrd. Doç. Dr. Tijen DÜNDAR SEZER

2011

YÜKSEK LİSANS
TEZ/ PROJE ONAY SAYFASI

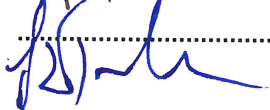
2007800520

Üniversite : Dokuz Eylül Üniversitesi
Enstitü : Sosyal Bilimler Enstitüsü
Adı ve Soyadı : Esra BAHAR
Tez Başlığı : Siyasi Partilerin Finansmanı ve Mali Denetimi

Savunma Tarihi : 17.06.2011

Danışmanı : Yrd.Doç.Dr.Tijen DÜNDAR SEZER

JÜRİ ÜYELERİ

<u>Ünvanı, Adı, Soyadı</u>	<u>Üniversitesi</u>	<u>İmza</u>
Yrd.Doç.Dr.Tijen DÜNDAR SEZER	DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ	
Doç.Dr.Oğuz ŞİMŞEK	DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ	
Doç.Dr.Sevilay UZUNALLI	DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ	

Oybirliği (X)

Oy Çokluğu ()

Esra BAHAR tarafından hazırlanmış ve sunulmuş "**Siyasi Partilerin Finansmanı ve Mali Denetimi**" başlıklı Tezi () / Projesi () kabul edilmiştir.

Prof.Dr. Utku UTKULU
Enstitü Müdürü

YEMİN METNİ

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum “Siyasi Partilerin Finansmanı ve Mali Denetimi” adlı çalışmanın, tarafımdan, bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın yazıldığını ve yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanılmış olduğunu belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

Tarih

.../.../.....

Adı SOYADI

İmza

ÖZET
Yüksek Lisans Tezi
(Siyasi Partilerin Finansmanı ve Mali Denetimi)
(Esra BAHAR)

Dokuz Eylül Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü
Kamu Hukuku Anabilim Dalı
Kamu Hukuku Programı

Demokratik siyasi hayatın vazgeçilmez unsuru olan siyasi partiler, çok partili siyasal yaşam içerisinde işlevlerini ve faaliyetlerini yerine getirebilmek için mali kaynaklara ihtiyaç duyar. Gerek seçim kampanyası döneminde ve gerekse seçim sonrası dönemde partilerin çalışmalarını etkin şekilde sürdürebilmeleri ancak güçlü finansal kaynaklarla mümkündür. SPK'ya göre partilerin gelir kaynakları; aidatlar, bağışlar, malvarlığından elde edilen gelirler, sosyal faaliyet gelirleri ile devlet yardımıdır. Devlet yardımı konusunda, siyasi partilere Devletçe yeterli düzeyde ve hakça mali yardım yapılacağı ve partilere yapılacak yardımın, alacakları üye aidatının ve bağışların tabi olduğu esasların belirlenmesinin yasa koyucuya bırakılacağı Anayasa hükmüdür.

Partilerin ülke demokrasisi içerisinde eşit şartlarda rekabet edebilmeleri ancak, finansal kaynaklarının ciddi şekilde denetiminin sağlanabilmesiyle mümkündür. 1982 Anayasası'nın 69. maddesinde, partilerin mali denetimlerinin Anayasa Mahkemesi tarafından yapılacağı ve esasları ana hatlarıyla çizilmiştir.

Anayasanın 69. maddesi 3. fıkrasındaki, "Siyasi partilerin gelir ve giderlerinin amaçlarına uygun olması gereklidir. Bu kuralın uygulanması kanunla düzenlenir. Anayasa Mahkemesi'nce siyasi partilerin mal edinimleri ile gelir ve giderlerinin kanuna uygunluğunun tespiti, bu hususun denetim yöntemleri ve aykırılık halinde uygulanacak yaptırımlar kanunda gösterilir.

Anayasa Mahkemesi, bu denetim görevini yerine getirirken Sayıştay'dan yardım sağlar. Anayasa Mahkemesi'nin bu denetim sonunda vereceği kararlar kesindir" şeklindeki düzenleme ışığında mali denetimle ilgili olarak, 2820 sayılı SPK, 6216 sayılı Anayasa Mahkemesi'nin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun ve Anayasa Mahkemesi İÇtüzüğü'nde ayrıntılar açıklanmıştır. Anayasa Mahkemesi'nin siyasi partilerin mali denetimi ile ilgili olarak vermiş olduğu kararlarında da, partileri ve finansman kaynaklarını her açıdan inceleme ve değerlendirmeye tabi tuttuğu anlaşılmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Siyasi Partiler, Siyasi Partilerin Gelirleri, Devlet Yardımı, Siyasi Partilerin Mali Denetimi.

ABSTRACT
Master Thesis
(Financing and Financial Auditing of Political Parties)
(Esra BAHAR)

Dokuz Eylül University
Institute of Social Sciences
Department of Public Law
Public Law Program

Political parties are indispensable element of the democratic political system, need financial resources to be able to fulfill their functions and activities in a multiparty system. Either during the election a campaign or after the polls, a political party could only maintain its performance effectively with powerful financial resources. According to Political Parties Law, income resources of political parties are contribution dues, donations, incomes from assets, incomes from social activities and government aids. It is the Constitution judgement which shall be entrusted to the law maker, to determine the principle causes of the aids to be delivered to the political parties by the government adequately and on an equitable basis, and the principle causes of contribution dues and donations.

It is only possible for a political party to compete on equal terms in a democratic country if the financial resources are being audited in a serious manner. The article 69 of the 1982 Constitution, main features of which the principle causes of financial auditing of political parties and that it shall be executed by the Constitutional Court have been determined.

According to third paragraph of article 69 of the Constitution; “Income and expenses of political parties should be in line with their aims. The application of this provision is regulated by law. The methods of auditing of political parties by the Constitutional Court, and the definition of sanctions to be applied where controversy is determined are regulated by law. The

Constitutional Court shall obtain the assistance of the Audit Court in fulfilling its audit duty. All judgements by the Constitutional Court resulting from this audit are conclusive.” With in that arrangement the details of financial auditing has been explained in the numbered 2820 “Political Parties Law”, numbered 6216 “The Law for The Establishment of Constitutional Court and the Methods of Judgements” and “Constitutional Court By-laws” It has been understood that the financial resources of the parties are being scrutinized and evaluted in every terms in the desicion concerninig the financial auditing of political parties by the Constitutional Court.

Key Words: Political Parties, Incomes of Political Parties, The State of Financial Assistance, Financial Auditing of Political Parties.

SİYASİ PARTİLERİN FİNANSMANI VE MALİ DENETİMİ

YEMİN METNİ	ii
ÖZET	iii
ABSTRACT	v
İÇİNDEKİLER	vii
KISALTMALAR	xi
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

SİYASİ PARTİLERİN HUKUKİ DURUMU, GELİŞİMİ VE TÜRLERİ

I-SİYASİ PARTİLERİN HUKUK SİSTEMLERİNDEKİ DÜZENLENİŞİ, ANAYASAL KONUMU, VAZGEÇİLMEZLİĞİ, İŞLEVLERİ VE DİĞER KURULUŞLARLA ARASINDAKİ FARKLAR	2
A-Siyasi Partilerin Tarihçesi	2
1-Genel Olarak	2
2- Türkiye’de Siyasi Partiler	4
3- Çeşitli Ülkelerde Siyasi Partiler	6
4-Avrupa Çapında Siyasi Partiler	11
B-Siyasi Partilerin Anayasal Konumu ve Tanımı	12
C-Siyasi Partilerin Vazgeçilmezliği	15
D-Siyasi Partilerin İşlevleri	17
1-Menfaatlerin Birleştirilmesi	18
2-Politik Kadroların Devşirilmesi	19
3-Siyasal Sosyalleşme	20
4-Siyasi İktidarın Kullanılması ve Denetlenmesi	21
E-Siyasi Partilerin Diğer Kuruluşlar Ve Baskı Grupları İle Arasındaki Farklar	22
II-TÜRKİYE’DE SİYASİ PARTİLERİN HUKUKİ NİTELİĞİ VE KANUN İLE DÜZENLENMESİ	24
III-SİYASİ PARTİLERİN SINIFLANDIRILMASI	26
IV-SİYASİ PARTİ SİSTEMLERİ	29

İKİNCİ BÖLÜM
SİYASİ PARTİLERİN FİNANSMANI

I-SİYASİ PARTİLERİN FİNANSMANININ TARİHSEL GELİŞİMİ	33
A-Karşılaştırmalı Hukukta Siyasi Partilerin Finansmanının Tarihsel Gelişimi	33
B-Türk Hukukunda Siyasi Partilerin Finansmanının Tarihsel Gelişimi	35
II-1982 ANAYASASI'NDA YER ALAN SİYASİ PARTİLERLE İLGİLİ MALİ HÜKÜMLER	43
III-2820 SAYILI SİYASİ PARTİLER KANUNU'NA GÖRE SİYASİ PARTİLERLE İLGİLİ MALİ HÜKÜMLER	45
A- Partilerin Tutacakları Defterler ve Kayıtlar	45
B-Partilerin Gelir Kaynakları	46
1-Aidatlar	50
a-Giriş ve Üyelik Aidatı	50
b-Milletvekili Aidatı	52
c-Milletvekili Aday Adaylığı Aidatı	53
2-Bağışlar	53
3-Borç ve Krediler	57
4-Malvarlığından Elde Edilen Gelirler	58
5-Sosyal Faaliyet Gelirleri	60
6-Siyasi Partilere Devlet Yardımı	61
a- Yabancı Ülkelerde Siyasi Partilere Devlet Yardımı Konusundaki Düzenlemeler	62
b- Avrupa Konseyi'nin Siyasi Partilere Devlet Yardımı Konusundaki Düzenlemeleri	64
c-Türkiye'de Siyasi Partilere Devlet Yardımı	66
aa-1961 Anayasası Döneminde	66
bb-1982 Anayasası Döneminde	68
cc-Devlet Yardımının Partiler Üzerindeki Etkisi	76
dd-Siyasi Partilere Yapılan Hazine Yardımları ve Anayasa Mahkemesinin Verdiği Mali Denetim Kararlarındaki Miktarlar	79
ee-Hazine Yardımı ile İlgili Sorunlar	82

7-Gelirlerin Sağlanması Usulü	83
C-Partilerin Giderleri	85

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

SİYASİ PARTİLERİN MALİ DENETİMİ

I-MALİ DENETİMİN GELİŞİMİ, AMACI VE SİSTEMLERİ	89
A-Genel Olarak Mali Denetim	89
B-Mali Denetimin Amacı	90
C-Mali Denetim Sistemleri	91
1-Siyasi Partilerin Hesaplarını Açıkladıkları Sistem	91
2-Siyasi Partilerin Bir Devlet Organına Hesap Verdikleri Sistem	92
II-Türkiye'deki Mali Denetimin Gelişim Süreci	92
A-1961 Anayasası Dönemi	92
B-1982 Anayasası Dönemi	94
III-Mali Denetimin Hukuki Niteliği ve Kapsamı	96
IV-Mali Denetimi Yapacak Organ	97
V-Mali Denetimin Sayıştay Tarafından Yapılması Yönündeki Görüşler	99
VI-Denetimin Yapılma Usulü	103
A-Mali Denetimde İlk İnceleme	104
B-Mali Denetimde Esas İnceleme	107
VII-Mali Denetimin Yaptırımları	110
A-Mali Yaptırım	110
B-Cezai Yaptırım	112
C-Diğer Yaptırım	113
SONUÇ	114
KAYNAKLAR	122
EKLER	128

EK 1 1982 Anayasası Dönemi Siyasi Partilerle İlgili Anayasa Mahkemesi
Kararlarının İstatistiği 129

EK 2 1982 Anayasası Dönemi Siyasi Partilerle İlgili Anayasa Mahkemesi
Kararlarının İstatistiği 167

KISALTMALAR

ABD	Amerika Birleşik Devletleri
AMKD	Anayasa Mahkemesi Kararlar Dergisi
An.	Anayasa
bkz.	Bakınız
B	Baskı
C	Cilt
CDU-CSU	Alman Hıristiyan Demokratlar
Çev.	Çeviren
Der.	Dergi
DÜHFD	Dicle Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
DEÜ	Dokuz Eylül Üniversitesi
E	Esas
Fak.	Fakülte
FDP	Alman Özgür Demokratlar
K	Karar
KİT	Kamu İktisadi Teşebbüsü
KT.	Karar Tarihi
md.	Madde
No.	Numara
PDS/LL	Alman Demokratik Sosyalizm/Sol Liste
RG	Resmi Gazete
s.	Sayfa No
ss.	Sayfa Sayısı
S	Sayı
SPD	Alman Sosyal Demokratlar
SPK	Siyasi Partiler Kanunu
TÜSİAD	Türk Sanayicileri ve İşadamları Derneği
Ün.	Üniversite
vb.	Ve Benzeri
vd.	Ve Devamı

GİRİŞ

Siyasi hayatın en önemli unsurlarından birisi “siyasi partiler”dir. Siyasi partiler, bir ülkede hüküm süren siyasi rejim hakkında bilgi sahibi olmamızı sağlayan en önemli kurumlar arasındadır. 1982 Anayasasının 68. maddesinin 2. fıkrası’nda yer alan, siyasi partilerin “demokratik siyasi hayatın vazgeçilmez unsurları” oldukları şeklindeki düzenleme de siyasi partilerin varlığının ne kadar önemli olduğunu kuvvetli bir şekilde ifade etmektedir. Demokratik bir devlette, farklı görüş ve düşünceleri savunan siyasi partilerin sayıca fazla olması o ülkedeki siyasi yapının sağlam olduğunun göstergesidir. Böylelikle vatandaşlar birden çok alternatif karşısında kendisine en yakın olan programı seçebilme şansını elde edebilecek ve siyasi düşünce ve görüşlerini rahatlıkla savunabileceklerdir.

Ülkemiz, siyasi partilerin kuruluş ve işleyişlerini özel bir yasa ile düzenlemiş olan devletler arasında yer almaktadır. 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanunu (SPK), parti yasakları ve özellikle partilerin iç düzeni ile ilgili hususları kanun hükmü olarak ayrıntılı şekilde düzenlemiş bir kanundur. SPK’da yer alan hükümler, anayasa hukukunun kaynağı olması açısından anayasa kuralları kadar önemlidir. Biz de çalışmamızda ülkemizdeki siyasi partilerin finansmanı ve mali denetimi konusunu; SPK, Anayasa, Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun ve Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü’nde yer alan hükümler doğrultusunda ayrıntılı olarak ele alacağız. Siyasi partilerin hukuk sistemleri içindeki düzenlenişi, tarihçesi, anayasal konumu, vazgeçilmezliği, işlevleri, hukuki niteliği, sınıflandırılması, mali hükümleri, partilerin gelir kaynakları, giderleri, mali açıdan denetimi, denetimin amacı, sistemleri, gelişim süreci, hukuki niteliği, kapsamı, denetimin hangi organ tarafından yapıldığı, denetim usulü ve denetimin yaptırımları konularını Anayasa Mahkemesi kararları ışığında tek tek açıklamaya, irdelemeye ve incelemeye çalışacağız.

BİRİNCİ BÖLÜM

SİYASİ PARTİLERİN HUKUKİ DURUMU, GELİŞİMİ VE TÜRLERİ

I-SİYASİ PARTİLERİN HUKUK SİSTEMLERİNDEKİ DÜZENLENİŞİ, ANAYASAL KONUMU, VAZGEÇİLMEZLİĞİ, İŞLEVLERİ VE DİĞER KURULUŞLARLA ARASINDAKİ FARKLAR

A-Siyasi Partilerin Tarihçesi

1-Genel Olarak

Modern demokrasilerde, siyasi partilerle yasama ve yürütme organları yakın bir ilişki içerisinde. Çünkü iki organa seçilen üyeler, siyasal parti mekanizması sayesinde bu üyelikleri elde etmişlerdir. Aynı zamanda siyasi partiler, milletvekillerini listelerinden meclise taşıyıp, yasama ve denetim çalışmalarında birlik olmalarını sağlarlar. Böylelikle siyasi partiler devlet organlarının karar alma sürecinde esaslı rol oynamaktadır. Diğer bir deyişle devleti yöneten, hükümet eden siyasal partilerdir¹.

Partiler demokrasisi, modern demokrasi demektir. Çağdaş demokratik bir devlette siyasal partiler seçmenlere çeşitli alternatifler sunar. Seçmenlerin bu alternatifler arasından serbestçe seçim yapabilmeleri seçim serbestliğinin gerçek olması anlamına gelir. Böylece seçmenler, partilerin alternatif siyasal programları arasından seçimlerini yaparlar ve oy vermiş oldukları parti iktidara geldiğinde söz konusu programın uygulanacağına güvenebilirler. Partisiz toplumlarda ise, böyle bir durum mümkün olamaz. Modern anlamda siyasal partilerin ortaya çıkışları yeni olmakla birlikte, partisiz rejimlere günümüzde sınırlı sayıdaki geleneksel ve az gelişmiş toplumlarda rastlamak mümkündür. Siyasal partiler, çağdaş

¹ Haluk Yavuz, **Siyasal Sistem Arayışları ve Yürütmenin Güçlendirilmesi**, Seçkin Yayınları, Ankara 2000, s. 295; Şeref İba / Rauf Bozkurt, **100 Soruda Parlamento**, 2. B, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara, 2004, s. 87.

toplumların hepsinde birinci derecede rol oynamaktadır². Siyasal sistemlerin işleyişinde bu kadar temel ve etkin bir rol oynayan siyasi partilerin hukuk sistemi içerisinde düzenlenmesi son derece önemli ve gereklidir. Buna rağmen, siyasi partiler 19. yüzyılda ortaya çıkan kuruluşlar olmakla birlikte, uzunca bir süre hukukun düzenleme alanına alınmamışlardır. Ancak II. Dünya Savaşı'ndan sonra anayasalarda yer almaya başlayabilmişlerdir³. Savaş sonrasında partiler ve parti sistemleri, özellikle Batı Avrupa'da hukuki olarak yeniden düzenlenmiştir⁴.

19. yüzyılda oluşan parlamento içi hizipler ve daha sonra oy hakkının genişlemesi ile seçmen sayısında meydana gelen artış, sözkonusu hizipleri siyasi parti haline getirmiştir. Duverger'e göre, "*partisiz bir rejim, doğuş, servet ya da mevki bakımından sivrilmiş yönetici elitlerin sürekliliğini sağlar... Partisiz bir rejim, tutucu bir rejim olmak zorundadır. Tarihsel bakımdan partiler, halk kitleleri siyasal hayata gerçek anlamda girmeye başladıkları zaman doğmuşlardır...*"⁵. 19. yüzyılda özellikle sınıf kavramının ortaya çıkmasının da etkisiyle partiler tarihi çok uzun bir süre sınıf temelli, dar çekirdekli partiler olmaktan, kitle partisi olmaya doğru yönelmek arasında bir gerilim olarak meydana gelmişlerdir⁶. 19. yüzyıl ortalarında Amerika dışında hiçbir ülkede bugünkü anlamda parti olmamakla birlikte, 20. yüzyıl ortalarına gelindiğinde, demokratik rejimlerde devlet yönetiminin tek aracı siyasi partiler olmuştu⁷. Günümüzdeki anlamı ile ilk siyasi partiler, seçme ve seçilme hakkının geniş kitlelere ilk olarak yayıldığı Amerika Birleşik Devletleri ve İngiltere'de ortaya çıkmıştı⁸.

² Ergun Özbudun, **Türk Anayasa Hukuku**, 9. B, Yetkin Yayınları, Ankara, 2008, (Hukuk) s. 94; M. Tevfik Gülsoy, "Türkiye'de Siyasal Partilerin Anayasal Statüsü", <http://www.e-akademi.org/makaleler/mtgulsoy-2.htm> (31/01/2010).

³ Erdoğan Teziç, **Anayasa Hukuku Genel Esaslar**, 13.B., Beta Yayınları, İstanbul, 2009, (Anayasa), s. 325; Tolga Şirin, "Siyasi Partiler ve Faaliyetlerine İlişkin Temel Sınırlar", http://www.turkhukuk sitesi.com/makale_860.htm (31/01/2010).

⁴ Metin Aydoğan, **Küreselleşme ve Siyasi Partiler**, 1. B, Umay Yayınları, İzmir, 2006, s. 200.

⁵ Maurice Duverger, **Siyasal Partiler**, Çev. Ergun Özbudun, Bilgi Yayınevi, İstanbul, 1974, ss. 540, 541 Aktaran; Cem Duran Uzun, **Anayasa Hukuku Açısından Siyasal Partilerin Finansmanı**, Adalet Yayınevi, Ankara, 2010, s. 3.

⁶ Hasan Bülent Kahraman, "Siyasi Partilerin Demokrasilerin Gelişmesindeki Rolü", Türkiye Barolar Birliği&Ankara Barosu Siyasal Partiler ve Demokrasi Uluslararası Sempozyum, Ankara, 26-27.05.2005, s. 303.

⁷ Hayati Hazır, **Anayasa Hukuku Genel Esaslar ve Siyasal Rejimler**, Selçuk Üniversitesi Yayınları, Konya, 1990, s. 119.

⁸ İsmet Giritli / Jale Sarmaşık, **Anayasa Hukuku Genel Esaslar-Türk Anayasa Hukuku**, Beta Yayınları, İstanbul, 2001, s. 56.

Siyasi partilerin, siyasal iradenin oluşumunda demokratik hayatın en önemli öğeleri haline gelmesi sonucu, II. Dünya Savaşı sonrasında bazı hukuksal düzenlemelere gidilmiştir. Daha sonra ise, siyasi partiler anayasa kurumu haline getirilmeye başlanmıştır. İlk olarak 1947 tarihli İtalyan Anayasası, ardından 1946 Fransa Anayasası, 1949 tarihli Bonn Anayasası, 1978 Portekiz Anayasalarında siyasi partiler anayasada bir kurum olarak düzenlenmiştir⁹.

2- Türkiye’de Siyasi Partiler

Batı ülkelerinde hem daha evvel ve de yaygın olarak gelişmiş hem de kültürlerine yerleşmiş olan “partiler demokrasisi” kavramının Türk toplumu ile tanışması Osmanlı İmparatorluğu’nun son dönemlerinde gerçekleşebilmiştir¹⁰. Ülkemizde kurulan ilk siyasi kuruluş; parti (firka) adını taşımayan, ancak parti olarak nitelendirilebilecek 1859 yılında İstanbul’da faaliyete geçen “Fedailer Cemiyeti” idi. Bunu 1865’te kurulmuş olan “Yeni Osmanlılar Cemiyeti” takip etmiştir. 1904 yılında ise, “Osmanlı İttihat ve İnkılap Cemiyeti” kurulmuştur. Bu üç cemiyet aslında birer siyasi teşekkül olmalarına karşın firka adını taşımamışlardır¹¹.

Osmanlı İmparatorluğu döneminde ilk siyasi amaçlı örgütler, azınlıklar tarafından ulusal bağımsızlıklarını gerçekleştirmek için kurulmuştu. I. Meşrutiyet öncesi Türkler tarafından kurulan siyasi amaçlı örgütler gizli olarak faaliyet göstermekteydi. Fakat, bu dönemdeki siyasi amaçlı dernekler modern anlamda bir parti olma özelliğini taşımamaktaydılar. 1876 Anayasası, dernek kurma hürriyetini tanımadığı için hukuken siyasi partilerin kurulabilmesi de mümkün değildi. İkinci Meşrutiyet dönemi ile özdeşleşmiş olan İttihat ve Terakki Cemiyeti aynı zamanda bu

⁹ Abdullah Aydın, “1982 Anayasası Sonrası Siyasi Partiler ve Seçim Sistemi”, (Yüksek Lisans Tezi), Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 2008, Milli Kütüphane 2008/4-3660, s. 12.

¹⁰ Muhammed Bozdağ, **Türkiye’de Siyasi Parti Kapatma Laiklik, Bölücülük Sorunu**, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara, 2004, s. 29.

¹¹ Özkan Tikveş, **Teorik ve Pratik Anayasa Hukuku**, Acargil Matbaası, İzmir, 1982, (Anayasa), s. 123.

dönemin kurucusu da olduğu için tarihi 1908'den önceye dayanmaktadır¹². Bu ortamda kurulmuş olan “Osmanlı İttihat ve Terakki Cemiyeti” gizli çalışmak zorunda kalmıştı. 1909 yılında Kanun-i Esasi'nin 120. maddesinde yapılan değişiklikle dernek yani cemiyet kurma hürriyeti getirilmişti. Bununla birlikte 1909 tarih ve 310 sayılı Cemiyetler Kanunu ile “partiler dahil olmak üzere herhangi bir cemiyetin, milli olmaması, kavim esasına dayanmaması ve gizli olmaması” gerekliydi ve cemiyet kurma izne tabi değildi. Cumhuriyetin ilanı ile 1924 Anayasasının 70. maddesi, dernek kurma hürriyetinin kanunla sınırlanacağı hükmünü getirmekteydi. 1938 yılına kadar siyasi parti yani hukuken siyasi amaçlı dernek kurma serbestisi bulunmakla birlikte, tek parti yönetimi rejimi bu serbestiyi ortadan kaldırıyordu. 28 Haziran 1938 tarihli 3512 sayılı yeni “Cemiyetler Kanunu” ile cemiyetlerin kurulması önceden izin şartına bağlanmış, siyasi partilerin tüzük ve beyannamelerini İçişleri Bakanlığı'na vermeleri ve faaliyete geçebilmek için tescil olduklarını gösterir belgeyi alma zorunluluğunu öngörülmüştü. 3512 sayılı Cemiyetler Kanunu, cemiyetler üzerinde hükümete geniş bir denetim yetkisi vermekle birlikte, kapatılmalarını da hükümetin yetkileri arasına koymuştu. 5 Haziran 1946 tarih ve 4919 sayılı kanun ile 3512 sayılı kanunda yapılan değişiklik sonucu serbestlik esasına dönülmüştü. 9 Temmuz 1961 günlü halk oylaması sonucunda kabul edilmiş olan “1961 Anayasasının 56. ve 57. maddelerindeki düzenleme ile, siyasi partiler ilk kez anayasal statüye kavuşmuş oldular. Anayasa gereği çıkarılması gerekli olan 648 sayılı “Siyasi Partiler Kanunu” 13 Temmuz 1965 tarihinde kabul edilmişti. 7 Kasım 1982 günlü halk oylaması ile kabul edilen 1982 Anayasasının 68. ve 69. maddeleri ile partilerin anayasal statüsü düzenlenmiştir. Bu dönemde Kurucu Meclis yani Danışma Meclisi ve Milli Güvenlik Konseyi tarafından 24 Nisan 1983 tarihinde kabul edilen 2820 sayılı “Siyasi Partiler Kanunu” (SPK) ile partilerin hukuki statüsü tekrar düzenlendi. Fakat siyasi partilerin statüleri sadece Anayasa ve SPK'da düzenlenmemiştir. Bunların yanında partilerin iç düzeniyle ilgili uyuşmazlıklar, örnek vermek gerekirse SPK'nın 57. maddesinde düzenlenen disiplin cezalarına itiraz konusu adli yargının yetkisindedir. Bunun nedeni ise SPK'nın 121. maddesi ile düzenlenen ve Medeni Kanun ile Dernekler

¹² Tarık Zafer Tunaya, **Türkiye'de Siyasal Partiler**, C:1, 2. B, İletişim Yayınları, İstanbul, 2007, (Partiler), s. 51; Bülent Daver, “Anayasa Mahkemesi Kararları Açısından Siyasal Partiler:Birkaç Örnek Olay” http://www.anayasa.gov.tr/files/pdf/anayasa_yargisi/anyarg2/daver.pdf, (17/04/2010), s. 100.

Kanunu ve dernekler hakkında uygulanan diğer kanunların SPK'ya aykırı olmayan hükümlerinin partiler hakkında da uygulanacağını ifade eden hükümdür.¹³

3- Çeşitli Ülkelerde Siyasi Partiler

Almanya'da siyasi partiler örgütlü olarak 1848 Sanayi Devrimi sonrasında ortaya çıkmış ve 1949 tarihli Anayasa ile varlıkları benimsenmiştir. Ancak Anayasanın emredici hükmü bulunmasına rağmen, siyasi partilerin hukuki düzene kavuşturulabilmelerini sağlayacak Siyasi Partiler Kanunu 1967 yılında kabul edilmiştir¹⁴.

Siyasi partiler *Almanya*'da demokratik düzenin temel unsurları olarak ortaya çıkıp, çalışmalarını özgürce sürdürmelerine rağmen, 1949 tarihli Bonn Anayasasına kadar hukuksal olarak gerçeklikten uzak idiler. Weimar Anayasası, siyasal partilere özel bir yer ayırmayıp, ancak devlet memurlarının bir siyasal partinin değil, kamunun hizmetinde olduklarına ilişkin olarak düzenlediği hükümde partilerden söz etmiştir. Bu düzenleme, siyasi partilerin ilk kez anayasada adının geçmesi yanında, Alman siyasal kültüründe siyasal partinin kesin olarak merkezi rolünün de kabul edildiği anlamını da taşımaktadır. Fakat, siyasi partilerin demokrasinin vazgeçilmez unsurlarından olduğu şeklindeki anayasal güvence, Bonn Anayasası ile sağlanabilmiştir. Günümüzde, Alman Siyasal Partileri; Hıristiyan Demokratlar (CDU-CSU), Sosyal Demokratlar (SPD), Özgür Demokratlar (FDP), Yeşiller, Demokratik Sosyalizm/Sol Liste (PDS/LL) olarak siyasal yelpaze içerisinde mücadele vermektedir¹⁵.

¹³ Erdoğan Teziç, **100 Soruda Siyasi Partiler**, 1. B, Gerçek Yayınevi, İstanbul, 1976, (Parti), ss. 27-30; Teziç, Anayasa, ss. 328-330; Muhammet Boz, "Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Kararları Çerçevesinde Türkiye'de Siyasal Partilerin Kapatılması Rejimi", (Doktora Tezi), Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 2003, Milli Kütüphane 2005/4-1103, s. 8; Aydın A. , s. 14; Mehmet Kahraman / Zekeriya Çalışkan, "Türkiye'de Siyasal Partilerin Hukuksal Statüsü ve Siyasal Partilerin Kapatılması Rejimi", Doğu Anadolu Bölgesi Çalışmaları 2007 web.firat.edu.tr/.../26%20Türkiye'de%20Siyasal%20Partiler-Zekeriya%20ÇALIŞKAN--ödendi-10%20Syf--122-131.doc - (16/01/2010).

¹⁴ Hüseyin Özcan / Murat Yanık, **Siyasi Partiler Hukuku**, D-R Yayınları, İstanbul, 2007, s. 19.

¹⁵ Mustafa Koçak, **Siyasal Partiler ve Türkiye'de Parti Yasakları**, 1. B, Turhan Kitabevi, Ankara, 2002, ss. 16, 17.

Bununla birlikte üye aidatı ve parti içi demokrasi açısından örnek gösterilebilecek bir düzenlemeye sahip olan, *Alman Sosyal Demokrat Partisi*'nde üye aidatları üyenin kazancına göre saptanmakta ve partilere üye olmak isteyen kişiler de maddi yetersizlik sorunu yaşamamaktadır. Böylece uygun fiyatta olan üyelik aidatları da düzenli toplanabilmektedir. Aylık kazancı 5000 Euro'nun üzerinde olan üyeler, ayda 120 Euro, 3000-4000 Euro arası geliri olanlar 60 Euro, işsizler ve işsizlik yardımı alanlar ise ayda 3 Euro aidat ödemektedir. Partinin kasasına giren aidatlar, 100 Euro bir birim olarak ele alınacak olursa, bunun 7.5 Euro'su üyenin bağlı bulunduğu en alt örgüt birimine; 5 Euro bir üst birime; yine 7.5 Euro belde örgütüne, 5 Euro ilçe örgütüne, 60 Euro il örgütüne, geri kalanı da genel merkeze gider. Tüm bu açıklamalardan, Alman sosyal demokrasisinde üye ödentisinin çok eski ve sağlam bir geleneği olduğu sonucu çıkartılabilir. 1870'lerde, 1930'larda, üye ödentisi, bir sadakat simgesi olarak değerlendirilerek üyenin etik anlayışının da bir göstergesi olarak kabul edilmişti. Aidatını ödemeyen üyenin, parti içinde ve parti hakkında ağzını açması bir ahlak zaafı olarak görülerek, aidatını ödemeyen üyelere hoş görüyle bakılmamış ve belli bir süre sonra üyeliği kendiliğinden düşmüştür. Bu düzenlemede sadece üye gelirlerinin miktarı ve toplanması değil, aynı zamanda bunların harcanacağı yerler de belirlenmek suretiyle adaletli, açık ve demokratik bir iç yapı oluşturulmaya çalışılmıştır¹⁶.

Amerika, çağdaş siyasi partilerin ilk ortaya çıktığı ülke olarak kabul edilir. Amerika'daki partilerin faaliyetleri, ancak partiler fiili şekilde kurulup geliştikten sonra kanun ile düzenleme altına alınmıştır. Amerika'da bağımsızlık savaşı öncesinde partiler bulunmamakla birlikte, sadece Tory ve Whig adı verilen farklı görüşlere sahip gruplar mevcut idi. Bu gruplardan vatanseverler olarak da adlandırılan Whig'ler, bağımsızlık savaşını kazanarak Birleşik Devletleri kurmuşlardır. Federalistlerin öncüleri olarak Whig'ler kabul edilmiştir. Kısaca Birleşik Devletlerdeki siyasi partiler, ülkedeki koşullar doğrultusunda kurulmuş olan özgün kurumlardır¹⁷. Amerika'da 1787 tarihli Federal Anayasanın hazırlanma aşamasında federalistler ve anti-federalistler arasındaki mücadele sonucunda iki

¹⁶ Özcan / Yanık, ss. 101, 102; Müge Yüce, "Siyasetin Finansmanı Sorunu ve Çözüm Önerileri", <http://www.siyasaliletisim.org/pdf/siyasetinfinansmanisorunuvecozumonerileri.pdf>, (16/01/2010), s.5.

¹⁷ Özcan / Yanık, s. 14.

büyük parti ortaya çıkmıştır. Cumhuriyetçiler olarak da adlandırılan Federalistlerin temsilcisi olan Alexander Hamilton, güçlenen kapitalizmi, diğer deyişle sanayicilerin çıkarlarını savunurken; daha sonra Demokratlar olarak adlandırılan anti-federalistlerin temsilcisi Thomas Jefferson ise, güçlenen kapitalizmin karşısında olup çiftçiyi, orta ve fakir sınıfı savunmaktaydı. Amerika’da seçme hakkı üzerindeki kısıtlamaların, Kıta Avrupası ülkelerinden daha önce kaldırılmış olması sebebiyle, öncelikle bu iki büyük eğilim siyasi parti olarak örgütlenmiştir. Kıta Avrupası’ndan farklı olarak, Amerika’da aristokrasi olmaması nedeniyle, burjuva demokrat bir toplum şeklinde doğmuştur. Böylelikle, köylü ve işçi sınıfları çoğunlukla burjuvazinin kapitalist girişimci özelliğini benimseyerek orta sınıfın parçası olmuştur. Ayrıca Amerika’da Kıta Avrupası ülkelerinden farklı olarak genel oy kabul edilmiş olmasına ve geniş halk yığınlarının siyasi hayata dahil olmalarına rağmen, modern bir sosyalist parti gelişmemiştir¹⁸.

Amerika’da, Muhafazakar ve Demokrat Parti dışında pek çok parti kurulmuştur. Ancak Amerika’daki küçük partilerin rolü, sosyoekonomik sorunları ortaya atmak ve yeni fikir akımlarının doğumuna öncü olmaktan daha ileri gidememiştir. Bu etkilere rağmen, küçük partilerin hiçbirisi iki eski partinin yerini alamamıştır¹⁹.

İngiltere’de partilerin temeli olarak kabul edilen “Tory” ve “Whig” eğilimleri, 18. yüzyılda İngiliz Parlamentosu’nda ortaya çıkmıştı. Zaman içerisinde parlamentodaki bu bölünme köklü hale gelmesine rağmen, henüz çağdaş anlamda siyasi partiler oluşmamıştı. Taraflar parlamento’daki gruplar ile sınırlıydı. Fakat, 18. yüzyıl sonunda Whig’lerin etkili olmaya başlaması, sözkonusu grupları daha disiplinli topluluklara dönüştürdü. 1832 reformu ile, seçmen tabanı yüzyıllardan sonra ilk kez genişlemeye başlamış ve gruplarla bu genişleyen taban arasında düzenli ilişki kurmak gerekmişti. Böylece çağdaş siyasi partiler doğmuştu. 1832’den sonra ilk kez parlamento dışı parti örgütleri kurulmaya başlamıştı. Tory’ler, Carlton

¹⁸ Teziç, Anayasa, ss. 324, 325; Teziç, Parti, ss. 17-19.

¹⁹ Koçak, s. 13; Hüseyin Gül, “Türkiye’de 1982 Anayasası Döneminde Siyasi Partilerin Denetimi ve Kapatılması: Refah Partisi Örneği”, (Yüksek Lisans Tezi), Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir, 2001, D.E.Ü Sosyal Bilimler Kütüphanesi, s. 26.

Clüb'ü; Whig'ler, Reform Clüb'ü kurmuşlardı²⁰. Tory'ler, krala ve kiliseye bağlı olan kişiler tarafından oluşturulup, daha sonra muhafazakar partiyi meydana getirmiş olan gruptur. Whig'ler ise, gelişen burjuvazinin temsilcileri ve parlamentonun yetkilerinin artırılması taraftarıydı. Ayrıca, siyasal özgürlükleri ve ticaret serbestisini savunup, daha sonra da Liberal Partiyi oluşturmuşlardı. Oy hakkı sınırlı olduğu için parlamento üyeleri kendi kişisel şöret ve nüfuzlarına dayanarak seçiliyordu.²¹. 1900'de sendikaların, Sosyal Demokrat Federasyon'un, the Fabian Society'nin ve çeşitli sosyalist derneklerin birleşmesi sonucunda, işçilerin parlamentoda temsilini sağlamak için İşçi Temsilcileri Komitesi kurulmuş olup, 1906'da ise bu oluşum İşçi Partisi adını almıştı²². İngiliz İşçi Partisi (Labour Party) parlamento dışında doğan partilerden olup sendikaların eseri olarak oluşmuştu²³.

İngiltere'de uzun bir zaman süreci içinde oluşan siyasi partiler ancak, 19. yüzyıl ortalarında modern anlamda örgütlenebilmiştir²⁴. Bununla birlikte, İngiltere'de çok sayıda partinin kurulup seçimlere girmesini engelleyen yasal bir hüküm mevcut değildir. İsteyen herkes parti kurup seçimlere katılabilir. Fakat İngiliz seçmeni sürekli olarak üçüncü bir partinin ortaya çıkmasını istememektedir²⁵.

Son olarak *Fransa'da ise*, Fransız partileri, kökleri Fransız devriminden önceki yıllara kadar inen bölünmelere kadar uzanır. Kralla birlikte zengin toprak aristokrasisini yıkan 1789 Devrimi, Kilise ile devletin tamamen ayrılması ve kilise mülkünün önemli bir bölümünün devlete geçmesi olarak ifade edilen 1902 Kilise Reformu, aristokrat sınıfın yok olmaması ile Kilise ilişkilerini birleştirerek muhafazakar kraliyetçi bir zümre meydana getirmiştir. Bu sebeple Fransız siyasi hayatının partiler tarafından temsil edilmesi, iki zıt kutup arasında orta sınıfların iyi bir şekilde teşekkül etmeleri sebebiyle farklı ve dereceli bir manzara oluşmasını sağlamıştır²⁶.

²⁰ Özcan / Yanık, s. 17.

²¹ Teziç, Anayasa, s. 323; Teziç, Parti, s. 13; Gül, s. 24.

²² Özcan / Yanık, s. 18.

²³ Koçak, s. 11.

²⁴ Teziç, Anayasa, s. 324.

²⁵ Özcan / Yanık, s. 18.

²⁶ Gül, ss. 26, 27.

Fransa'da, 1789'dan itibaren Fransız İhtilali'nin genel seçimlerle oluşan bütün yasama meclislerinde, sağ ve sol gruplaşmalar görülmektedir²⁷. Siyaset bilimciler Fransız siyasal partilerinin gelişimini; 1815-1875 dönemi, 1875-1945 dönemi, 1945'ten günümüze uzanan dönem olmak üzere üç döneme ayırırlar²⁸. 19. yüzyılın başında, soyluluk, liberal burjuvazi ve işadamları, yerel eşraf, Katolik Kilisesi, mason locaları, fikir toplulukları ve basın gerçek anlamda siyasal bir doku oluşturmaktaydı. Siyasi partilerin ise, siyasal eğilim ve siyasetçileri belirlemek dışında başka bir işlevi bulunmamaktaydı. 1830 Devrimi, burjuvazinin, soylu ve papazlara karşı elde ettiği zafer ile sonuçlanmıştır²⁹.

Fransa'da 1875 tarihli Anayasa, siyasi partilerden hiç bahsetmemekte idi. 1946 Anayasası ise, sadece partilerin parlamento çalışmalarına grup olarak katılacağı hususunu öngörmekteydi³⁰. Ülkede, örgütlü gerçek siyasi partiler, 19. yüzyılın başlarında, erkeklere genel oy hakkının verilmesinin de etkisi ile kurulmuştur. Daha sonra 1958 Anayasası ile partiler hukuksal rejime kavuşmuş ve partilerin özgürce kurulup çalışacağı hükme bağlanmıştır³¹.

Fransa'da gerçek anlamda örgütlenmiş siyasi partiler, İngiltere ve Amerika'da olduğu gibi ikili veya üçlü ayırım şeklinde olmayıp, seçici kitleler ile seçilenler arasında tam bir uyuşmanın olmaması sebebiyle birçok bölünmeye ve farklı gruplaşmalara kadar ulaşmıştır. Parlamenterler seçildikten sonra, siyasi parti adı verilen teşkilatlara tekabül eden ya da etmeyen gruplara bölündükleri için, İkinci Dünya Savaşı'na kadar Fransa'da pek çok sağ ve sol parti kurulmuştur³². 1875-1954 yılları arasında kurulan sağ ve sol partilerden sol ve sağ ılımlıların yanında, radikaller ve aşırılar yer almıştır. 1945 yılında kadınlara oy hakkının tanınması ve 1958-1962 Anayasasında Cumhurbaşkanı'nın doğrudan genel oy ile seçilmesinin öngörülmesi, çağdaş dönemin en önemli gelişmesi olmuştur. Fransa'da mücadele eden sağ ve sol olarak nitelendirilen iki parti bloğu bulunur. Ancak, iki blok eskisi gibi kesin

²⁷ Koçak, s. 13.

²⁸ İbrahim Ö. Kaboğlu, "Fransız Siyasal Partileri ve Toplumsal Temelleri", **Dicle Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi (DÜHFD)**, S:3, 1985, (Temel), s. 104 vd.

²⁹ Koçak, ss. 14, 15; Gül, s. 27.

³⁰ Server Tanilli, Devlet ve Demokrasi Anayasa Hukukuna Giriş, 3. B, İstanbul, 2002, s. 224.

³¹ Özcan / Yanık, s. 18.

³² Gül, s. 27.

çizgilerle ayrılmayıp; sağ parti hükümetleri ilerici politikalar uygulayabilirken, sol parti hükümetleri muhafazakar politikaları uygulayabilmektedir. Fransız halkı ise, parti tanımını yaparken eskiden olduğu gibi sağ ve sol kavramlarını halen kullanmaktadır³³.

4-Avrupa Çapında Siyasi Partiler

Siyasi parti kavramının Avrupa düzeyine taşınabilmesi konusu oldukça önemlidir. İlk olarak Avrupa Birliği Sözleşmesi 138. maddesi a bendinde bu konu şu şekilde düzenlenmişti: “*Avrupa düzeyinde siyasal partiler, Birliğin entegrasyon faktörü olarak önem taşırlar. Bu partiler, bir Avrupa bilincinin oluşmasına ve Birlik yurttaşlarının siyasal iradesinin açıklanmasına katkıda bulunurlar*”³⁴. Ancak daha sonra 30 Mart 2010 tarihli ve C serisi 83 sayılı Avrupa Birliği Resmi Gazetesi’nde yayımlanan Avrupa Birliği Antlaşması 10. maddesi 4. fıkrasında “*Avrupa düzeyindeki siyasal partiler, Avrupa siyasi bilincinin oluşturulmasına ve birlik vatandaşlarının iradesinin ifade edilmesine katkıda bulunurlar.*” şeklinde ifade edilmiştir³⁵. Bu hükümden bazı sonuçlar çıkarılabilir: Avrupa siyasal partilerinin faaliyet alanları ulus çerçevesini aşmış ve ulusal üstü bir alan olan Avrupa düzeyine taşınmıştır. Avrupa’nın bütünleştirilmesi hedefi, bu yeni partilere yüklenmiş olan misyondur. Avrupa Birliği siyasal partileri, Avrupa bilincinin oluşmasına katkı sağlayacaklardır. Avrupa düzeyinde olan siyasal partilerin başlıca görev ve amacı; Birliği oluşturan ulusların değil Birlik yurttaşlarının siyasal iradelerinin ortaya çıkarılıp açıklanmasıdır³⁶.

Ayrıca Avrupa Birliği’nin İşleyişi Hakkında Antlaşma’nın 224. maddesinde ise, “*Avrupa Parlamentosu ve Konsey, olağan yasama usulü uyarınca hareket ederek, Avrupa Birliği Antlaşması’nın 10. maddesinin 4. paragrafında belirtilen Avrupa düzeyindeki siyasal partilere ilişkin kuralları ve özellikle bunların*

³³ Koçak, s. 15.

³⁴ Koçak, s. 44.

³⁵ T.C. Başbakanlık Avrupa Birliği Genel Sekreterliği, “Avrupa Birliği Antlaşması ve Avrupa Birliği’nin İşleyişi Hakkında Antlaşma”, Ankara, 2011, <http://www.abgs.gov.tr/files/pub/antlasmalar.pdf>, (26/05/2011), s. 7.

³⁶ Koçak, ss. 43, 44; Mahmut Yalçın Söğütlü, “Siyasi Parti Özgürlüğü”, (Yüksek Lisans Tezi), Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir, 2006, D.E.Ü Sosyal Bilimler Kütüphanesi, s. 21.

finansmanına ilişkin kuralları tüzükler vasıtasıyla belirler” ifadesine yer verilmiştir³⁷.

10 Aralık 1996 tarihinde, Avrupa Parlamentosu tarafından Avrupa Siyasal Partilerinin Anayasal statüleri ile ilgili olarak bir karar alınmıştır. Bu kararda, siyasi partilere ilişkin olarak iki ayrı düzenleme yapılmak istenmiştir. İlki, Avrupa siyasal partilerinin hukuki durumuna ilişkin bir çerçeve tüzük, diğeri ise, anılan partilerin parasal ilişkileri hakkında ayrı bir tüzüktür. Avrupa partileri bakımından bu kararın asıl önemi, yapılacak bu düzenlemelerin temel ilkelerine, diğeri bir ifade ile “Avrupa düzeyinde parti” kavramına getirilen içerikle ilgilidir. Bir siyasi organizasyonun Avrupa düzeyinde parti statüsü kazanabilmesi için, bazı koşullar yerine getirilmelidir. Bu koşullardan bazılarını, “Bir siyasi organizasyonun özellikle Avrupa siyaseti ve uluslar arası politika alanında görüş oluşturma ve Avrupa Parlamentosunda temsil edilme veya böyle bir temsili amaçlama veya benzer şekilde Avrupa düzeyinde siyasi irade açıklama sürecine katılma; birlik yurttaşlarının siyasi iradelerini yansıtabilmelerine elverişli şekilde örgütlenmiş olma; yalnızca bir seçim, bir siyasi grup ya da bir parlamento çalışmasını desteklemek için oluşturulan bir örgüt olmanın üstünde olan amaç ve örgütsel yapıya sahip olma” şeklinde sayabiliriz³⁸. Sonuç olarak KOÇAK, “*Avrupa düzeyinde partiyi, ulusal düzeyi aşarak, Avrupa ve uluslar arası politika alanında görüş oluşturan, ya Avrupa Parlamentosunda temsil edilen veya bunu amaçlayan ve parti içi demokrasiye örgütsel yapısında yeterince yer veren bir organizasyondur.*” şeklinde ifade etmiştir. Sadece bir seçim için kurulan siyasi organizasyonlar ya da bir siyasi grubu veya bir parlamento çalışmasını desteklemek için kurulacak olan siyasi organizasyonlar bu tanımın dışındadır³⁹.

B-Siyasi Partilerin Anayasal Konumu ve Tanımı

Siyasi partilerin Anayasal statü kazanmaları konusu, II. Dünya Savaşı sonrasında ortaya çıkmıştır. Bu dönemlerde partiler, herhangi bir hukuki

³⁷ T.C. Başbakanlık Avrupa Birliği Genel Sekreterliği, s. 95.

³⁸ Aktaran, Koçak, ss. 44, 45, Dipnot 145.

³⁹ Koçak, s. 45.

düzenlemeye tabi olmayıp, dernekler vb. özel hukuk tüzel kişisi gibi statüye sahip idi. Fakat, siyasi partilerin gün geçtikçe artan demokratik siyasal hayattaki önemleri onların anayasal düzeyde güvence altına alınmalarına sebep olmuştur. Türkiye’de partilerin anayasallaşma süreci, diğer bir ifade ile anayasal bir kurum haline getirilmeleri 1961 Anayasası 57. maddesi ile başlayıp, 1982 Anayasası 68. ve 69. maddelerinde sürdürülmüştür⁴⁰.

1961 Anayasasında siyasi partilere değinilmekle birlikte, partilerin tanımı yer almamıştı. Siyasi partilerle ilgili ayrıntılı düzenleme içeren ilk özel Siyasi Partiler Kanunu 1965 yılında kabul edilmiş ve bu durum ülkemizde siyasi partiler hukuku’nun oluşumu açısından olumlu bir gelişme olmuştur. 13 Temmuz 1965 tarih ve 648 sayılı SPK’nın 1.maddesi siyasi partilerin tanımını şu şekilde yapmıştır: *“Siyasi partiler, toplum ve devlet düzenini ve kamu faaliyetlerini, Türkiye Büyük Millet Meclisi üyeliği ve özel kanunlarına göre mahalli idareler yolu ile ve belirli görüşleri yönünde yönetmek, denetlemek ve etkilemek için sürekli çalışma amacını güden ve programı açık olan kuruluşlardır”*⁴¹.

1982 Anayasamız, çok partili siyasal hayatı benimsemiştir ve bu durumu 68. maddesi 2. fıkrasında *“Siyasi partiler, demokratik siyasi hayatın vazgeçilmez unsurlarıdır”* demek suretiyle belirtmiştir. Böylece Anayasamız demokratik rejimin partiler olmadan yaşayamayacağını dile getirmiştir. Ancak Anayasamız parti tanımını yapmamıştır. 2820 sayılı SPK’nın 3. maddesinde siyasi partilerin tanımı şu şekilde düzenlenmiştir: *“Siyasî partiler, Anayasa ve kanunlara uygun olarak; milletvekili ve mahalli idareler seçimleri yoluyla, tüzük ve programlarında belirlenen görüşleri doğrultusunda çalışmaları ve açık propagandaları ile milli iradenin oluşmasını sağlayarak demokratik bir Devlet ve toplum düzeni içinde ülkenin çağdaş medeniyet seviyesine ulaşması amacını güden ve ülke çapında faaliyet göstermek üzere teşkilatlanmış tüzel kişiliğe sahip kuruluşlardır.”* Bu tanımdan yola çıkarak,

⁴⁰ Ekrem Ali Akartürk, **Avrupa Hukukuna Uyum Süreci Açısından Türk Hukukunda Siyasal Parti Yasakları**, Yeditepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayını: No. 13, İstanbul, 2008, s. 144; Attila Özer, *Anayasa Hukuku Genel İlkeler*, 2. B, Turhan Kitabevi, Ankara, 2005, s. 234.

⁴¹ Özcan / Yanık, s. 11.

“ülke çapında faaliyet göstermek” ve “seçimler yolu ile milli iradenin oluşmasına katılmak” siyasi partileri diğer kuruluşlardan ayıran iki önemli özelliktir⁴².

Bununla birlikte, GÖZLER’e göre, bu tanımda bazı noktaların altı çizilmelidir. İlk olarak, siyasi partilerin amacı, milli iradenin oluşmasını sağlamaktır. 2820 sayılı SPK, milli iradeden bahsetmektedir. Ancak GÖZLER, siyasi partilerin amacının siyasi iktidarı kısmen ya da tamamen ele geçirmek olduğunu söylemenin daha doğru olacağını ifade etmektedir. İkinci olarak, siyasi partiler bu amaçlarına milletvekili ve mahalli idareler seçimleri yolu ile ulaşacaklardır. Üçüncü olarak, siyasi partilerin faaliyet alanı sadece bir bölge değil tüm ülkedir. Son olarak da, siyasi partiler tüzel kişiliğe sahip kuruluşlardır. GÖZLER, bu dört unsurdan hareket ederek **siyasi partileri**, *seçim yolu ile siyasi iktidarı kısmen veya tamamen ele geçirmek amacı güden ülke çapında faaliyette bulunan tüzel kişiler* olarak tanımlamaktadır⁴³.

Ayrıca, Anayasanın 68. maddesi 3.fıkrasına göre, “*Siyasi partiler, önceden izin almadan kurulurlar ve Anayasa ve kanun hükümleri içinde faaliyetlerini sürdürürler*”. Kural olarak siyasi partiler, serbestçe faaliyette bulunabilirler. Ancak bu kuralın istisnası olarak, 1982 Anayasası siyasi partileri düzenlerken, 1961 Anayasasında olduğu gibi siyasi partilere birçok kısıtlama getirmiştir. Ancak getirilen bu kısıtlamalar, 1961 Anayasasına göre hem daha ağırlaştırılmış hem de daha yaygınlaştırılmıştır. Diğer bir ifade ile, 1961 ve 1982 Anayasaları siyasi parti faaliyetleri konusunda mücadeleci (militan) demokrasi anlayışını benimsemiştir⁴⁴. Anayasamızın 68. ve 69. maddelerinde yapılan değişikliklerle, siyasi partiler için getirilmiş olan kısıtlamalardan bir bölümü azaltılmış, bir bölümü tümden kaldırılmıştır⁴⁵. Bu sınırlamalardan bir kısmı, partilerin izleyebilecekleri siyasal amaçlara, bir kısmı da örgütlenme ve çalışmalarına ilişkin olan sınırlamalardır⁴⁶.

⁴² Teziç, Anayasa, s. 322.

⁴³ Kemal Gözler, **Türk Anayasa Hukuku Dersleri**, 5. B., Ekin Basım, Bursa, 2008, s. 205.

⁴⁴ Zehra Odyakmaz / Ümit Kaymak / İsmail Ercan, **Anayasa Hukuku İdare Hukuku**, 7. B, İkinci Sayfa Yayınları, İstanbul, 2006, s. 73; M. Fatih Dikici, **Anayasa Hukuku İdare Hukuku İdari Yargılama Hukuku**, 3. B, Seçkin Yayınları, Ankara, 2003, ss. 90, 91.

⁴⁵ Şeref Gözübüyük, **Anayasa Hukuku**, 10. B, Turhan Kitabevi, Ankara, 2002, s. 153.

⁴⁶ Özbudun, Hukuk, s. 95; Ömer İzgi / Zafer Gören, **Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının Yorumu Madde 1-78**, Cilt I, Ankara, 2002, s. 707.

1982 Anayasasında, siyasi partilerle ilgili olan düzenlemelerde 1995 ve 2001 yıllarında önemli değişiklikler yapıldı. Ancak 1995 yılında siyasi partiler hukuku alanında yapılan önemli değişiklikler dönüm noktası niteliğinde idi. 1995 Anayasa değişikliği, siyasi katılım yollarının açılması, dayanışma yasaklarının kaldırılması ve demokratikleşme açısından şimdiye kadar yapılmış olan en kapsamlı Anayasa değişikliği olarak adlandırılabilir⁴⁷.

C-Siyasi Partilerin Vazgeçilmezliği

Siyasi partiler yaklaşık olarak yüzelli yıllık bir geçmişe sahip olup, demokratik rejimin temel taşları arasındadır. Bu nedenle demokratik rejimlerin vazgeçilmez unsurlarıdır. Günümüzde her siyasi rejim içinde siyasi partiler yer almaktadır. Fakat, demokratik rejimlerde yer alan siyasi partiler diğerlerine göre sayı, hedef, işleyiş ve hukuki yapı açısından farklılıklar göstermektedir. Kısaca, demokratik rejimlerdeki siyasi partiler, bir program etrafında toplanarak, siyasi iktidarı tek başına veya koalisyon şeklinde elde etmeyi amaçlayan ve süreklilik arz eden kuruluşlardır. Demokratik rejimlerde halk ile iktidar arasında köprü görevini siyasi partiler yerine getirir. İktidarların halkın isteklerini öğrenmelerinde siyasi partiler temel görev ifa ederler. Günümüz demokrasilerinde siyasi kadroların yetişmesinde ve siyasal sosyalleşmede en büyük pay siyasi partilerdedir. Ayrıca, iktidarın denetiminde önemli görevler yerine getirdikleri gibi devletin birlik ve bütünlüğünün sağlanmasında da son derece etkilidirler⁴⁸.

Vatandaşların devlet yönetiminde etki sahibi olmaları için, bireysel iradelerini biraraya getiren, onlara yön veren kuruluşlara yani siyasi partilere ihtiyaçları vardır. Siyasi partilerin çalışmaları, dağınık olan tercihlerin açıklık ve kesinlik kazanmasını sağlar. Bununla birlikte, devlet iktidarının sınırlanması ve kişi özgürlüklerinin güvence altına alınması bu görevleri en iyi şekilde yapacak güçlü kuruluşların yani siyasi partilerin varlığını gerektirir⁴⁹.

⁴⁷ Akartürk, ss. 126, 127.

⁴⁸ Özer, s. 101.

⁴⁹ Mümtaz Soysal, **100 Soruda Anayasanın Anlamı**, 11. B, Gerçek Yayınevi, İstanbul, 1997, s. 187.

Demokrasinin temeli, çok partili siyasal hayattır. Bir ülkede iktidar için yarışan birden fazla siyasi partinin varlığı o ülkede demokrasinin var olduğunun kanıtıdır⁵⁰. 1961 Anayasası döneminde *siyasi partiler*; hem demokratik siyasi yaşamın vazgeçilmez unsuru hem de demokratik kuruluş olarak tanınmıştır⁵¹. 1961 Anayasası 56. maddesi 3.fikrası; “*Siyasi partiler ister iktidarda ister muhalefette olsunlar, demokratik siyasi hayatın vazgeçilmez unsurlarıdır.*” hükmüne yer vermiştir. Aynı şekilde 1982 Anayasasının 68. maddesi 2. fıkrasında “*Siyasi partiler, demokratik siyasi hayatın vazgeçilmez unsurlarıdır*” denilmek suretiyle partilerin demokratik hayat içindeki yeri açıkça ifade edilmiştir. 2820 sayılı SPK’nın 4. maddesi 1. fıkrasının ilk cümlesinde “*Siyasi partiler, demokratik siyasi hayatın vazgeçilmez unsurlarıdır.*” hükmü yer almaktadır. Ancak bu olgu o kadar güçlüdür ki, demokrasi siyasal partilere endekslenmiş denilebilir. Daha açık bir ifade ile, partilerin serbestçe kurulup iktidar olma çabası içerisinde olamadıkları, faaliyetlerini rahat bir şekilde sürdüremedikleri bir ülkede, gerçek anlamıyla demokrasiden söz edilemez. Dolayısıyla da, siyasi partilerin yapısından doğup, beslenen problemler, tüm sistemi sarmakta ve parlamenter demokratik sistemin işleyişini doğrudan etkilemektedir⁵².

Anayasamızın 68. maddesi 2. fıkrasındaki düzenleme, hem çok partili siyasi hayatı hem de ister iktidarda olsun ister muhalefette olsun siyasi partileri güvence altına almaktadır. Siyasi partilerin, demokratik siyasi hayatın vazgeçilmez unsuru olarak kabul edilmesinin doğal sonucu olarak parti kurma serbestisi gelmektedir. Anayasamızın 68. maddesi 3. fıkrası siyasi partilerin önceden izin almaksızın kurulacaklarını hükme bağlamaktadır⁵³.

⁵⁰ Gözler, s. 206.

⁵¹ İbrahim Ö. Kaboğlu, **Anayasa Hukuku Dersleri Genel Esaslar**, 4. B., Legal Yayınları, İstanbul, 2009, (Genel), s. 186.

⁵² Şeref İba, **Anayasa Hukuku ve Siyasal Kurumlar**, 2. B, Ankara, 2008, (Kurum), s. 179; Şeref İba, **Anayasa ve Siyasal Kurumlar (100 Soruda)**, Ankara, 2006, (Soru), ss. 165, 166; Ahmet Yiğit Tan, “Siyasi Partiler ve Yeni Anayasa Çalışmaları”, <http://www.stratejikboyut.com/haber/siyasi-partiler-ve-yeni-anayasa-calismalari--28280.html>, (10/01/2010), s. 1.

⁵³ Yavuz Sabuncu, **Anayasaya Giriş**, 7. B., İmaj Yayıncılık, Ankara, 2001, s.88; Aydın A., s. 32.

Demokrasinin özünü, halkın kendilerini etkileyen siyasi kararların alınmasına katılmaları oluşturur. Bu durum, demokratik hayatın vazgeçilmez unsuru olan siyasi partilere büyük sorumluluk yüklemektedir. Anayasa Mahkemesi bir kararında demokratik siyasi hayatın anlamını şu şekilde ifade etmektedir: *“Halkın serbest irade izahı yollarını tıkayacak veya siyasi hayatı tek bir partinin tekeline bırakacak ve çok partili demokratik hayatı yok edecek düzenlemeler demokratik toplum düzenin gereklerine aykırıdır. Siyasi partilerin, demokratik yaşamın vazgeçilmez öğeleri olmaları, devlet örgütü ve kamu hizmetleriyle yoğun ilişki içinde bulunmaları, onların her istediklerini yapabilecekleri anlamına gelmez. Siyasi partilerin baskı ve engellerden uzak kalmalarını sağlamaya yönelik kurulma ve çalışma özgürlüğü, Anayasa ve bu alanı düzenleyen yasalarla sınırlıdır. Bu belirleme aynı zamanda demokratik hukuk devleti olmanın da bir gereğidir”*⁵⁴.

Tüm bu açıklamalarla birlikte, hem Anayasada hem de SPK’da öneminden ve vazgeçilmezliğinden bahsedilen siyasi partiler ne kadar gerekli ise bunların finansmanı ve mali denetimi de bir o kadar önemli ve gereklidir. Çünkü, demokrasi için bu denli gerekli ve vazgeçilmez olan siyasi partilerin sahip oldukları bu büyük gücü, kendi çıkarları doğrultusunda kötüye kullanmalarının önlenmesi ancak mali denetimlerinin etkili şekilde yapılması ile sağlanabilir. Bu sayede, siyasi partiler kontrol altında tutularak, ülkenin ve demokrasinin temellerine zarar gelmemesi sağlanmış olur.

D-Siyasi Partilerin İşlevleri

Modern demokrasi, siyasi partiler üzerinde işlemektedir. Siyasi partiler, hem demokratik süreçlerin çalıştırılması hem de demokratik ilke ve değerlerin pratiğe dökülmesi açısından hayati işlevler üstlenmektedirler. Bu nedenle, demokratik siyasi sistemin hem kölesi hem de efendisi konumundadırlar⁵⁵. Demokratik toplumlarda, partiler; *örgütlenmiş siyasi kuvvet* olarak ortaya çıkmaktadır. Günümüz anayasalarının hemen hepsinde yer alan, anayasalarda olmaması eksiklik olarak

⁵⁴ Gül, s. 9; Anayasa Mahkemesi, 16.06.1994 tarih ve E:1993/3, K:1994/2 sayılı kararı, AMKD, Sayı 30/2, s. 1185.

⁵⁵ İba, Kurum, s. 175; İba, Soru, s. 162.

kabul edilen ve siyasi hayat içerisinde demokrasinin vazgeçilmez unsurları olan siyasi partiler, büyük öneme sahiptir⁵⁶. Siyasal sistemde siyasal yapılar belli işleri ve belli görevleri yerine getirdikleri için bu iş ya da görevlere işlev (fonksiyon) adı verilir. Siyasal sistem içerisindeki tüm siyasal yapılar çok fonksiyonlu olmakla beraber siyasal sistemlerin modernleşme düzeylerine göre fonksiyon derecesi değişmektedir⁵⁷. Anayasanın 68. maddesinin 2. ve 3. fıkralarında siyasi partiler, demokratik siyasi hayatın vazgeçilmez unsurları olarak kabul edilmekte ve bunun sonucunda da önceden izin almadan kurulabilecekleri ve faaliyetlerini Anayasa ve kanun hükümlerine tabi olarak sürdürebilecekleri hükme bağlanmaktadır. Böylece demokratik siyasi hayatın var olabilmesi siyasi partilerin vazgeçilmez olmalarına bağlanmıştır. Bu vazgeçilmezlik unsuru, partilerin fonksiyonel olmalarını sağlamaktadır⁵⁸.

Siyaset teorisi açısından bakıldığında, modern devletin; düzenin korunup güvenliğinin sağlanması ve refahın geliştirilmesi olmak üzere iki işlevi olduğu söylenebilir. Başka bir açıdan ise, siyaset belirleme, siyaset uygulama, siyaset denetimi şeklinde üç tür işlevinden söz edilebilir⁵⁹.

Ancak modern siyasal sistemlerde partilerin yüklenmiş oldukları benzer işlevler bulunmaktadır. Bu işlevleri dört grup altında toplayabiliriz.

1-Menfaatlerin Birleştirilmesi

Her siyasal sistemde menfaat gruplarınca açıklanan farklı menfaat ve isteklerin birleştirilmesini sağlayacak çeşitli yollar bulunmaktadır. Toplumdaki çeşitli menfaatler siyasal kararlar haline dönüştürülmeden önce birbirleri ile birleştirilmesi, bağdaştırılması ve belli başlı birkaç siyasi alternatifine indirgenmesi gerekmektedir. ÖZBUDUN'a göre, siyasi partiler demokratik sistemlerde menfaatlerin birleştirilmesi alanında en önemli rolü oynayan yapılardır. Partiler

⁵⁶ Suavi Tuncay, **Parti İçi Demokrasi ve Türkiye**, 2. B, Gündoğan Yayınları, Ankara, 2000, s. 26.

⁵⁷ Ergun Özbudun, **Siyasal Partiler**, 3. B, Sevinç Matbaası, Ankara, 1979, (Siyasal), s. 91.

⁵⁸ Teziç, Anayasa, s. 346; Gül, s. 11.

⁵⁹ Mustafa Erdoğan, **Anayasal Demokrasi**, 5. B, Siyasal Kitabevi, Ankara, 2003, (Anayasal), s. 332.

seçim yoluyla iktidarı ele geçirme amacını güden kuruluşlar oldukları için genellikle tek bir sosyal menfaati temsil etmekle kalmayıp farklı menfaat gruplarına hitap etmeye çalışırlar. Dolayısıyla parti politikasının saptanması bu grupların menfaat ve isteklerinin parti tarafından birleştirilmesini gerekli kılmaktadır⁶⁰. TÜSİAD'ın araştırması sonucunda, günümüz Türkiye'sinin yönetim sorunları arasında, ülkemizdeki siyasal partilerin sadece partiye yakın olan kişilerin çıkarlarını koruması ve bu nedenle de artık halkı temsil etmediği hususu da sayılmaktadır⁶¹. Ancak biz, bu tespitin mutlak bir durum olduğunu kabul etmemekteyiz.

TEZİÇ'e göre partiler, belli görüşlerin süreklilik kazanmasında önemli rol oynadıkları için, partilerin olmaması halinde, belli olaylar karşısında, kamuoyunda kararsızlık meydana gelir. Partilerin gelişip güçlenmediği toplumlarda rejim açısından dalgalanmalar oluşur. Bu nedenle partiler, temelde yakın olan görüşleri birbiriyle kaynaştırır. Bireysel farklılıkları azaltır ve bunları birkaç büyük grup haline getirir. Bu açıdan siyasal partiler birleştirici unsur olmaktadır⁶².

2-Politik Kadroların Devşirilmesi

Siyasal partilerin bir diğer işlevi, aday göstererek, belli bir görüşü savunanların ya da iktidarı kullanacak kişilerin seçmenlerce tanınmasının sağlanmasıdır. Böylelikle siyasal partiler, adaylarına seçmenler tarafından oy verilmesini sağlayabilmek için hem onlar üzerinde etkili olmaya çalışırlar hem de seçmenleri seçime katılmaya teşvik ederler. Bu nedenle politik kadrolar ve liderler siyasal partiler içerisinde ortaya çıkarlar. Diğer bir ifade ile partiler adeta birer politika okulu olma niteliğini taşırlar⁶³.

ÖZBUDUN'a göre, siyasal devşirme fonksiyonu, siyasal sistemdeki çeşitli rolleri yerine getirecek kişilerin seçimi süreci olarak tanımlanır. Devletin yönetim kadrolarının siyasal mevkilerin doldurulması siyasal partilerin başlıca fonksiyonları arasındadır. Hatta asgari fonksiyon bile denilebilir. Partisiz rejimlerde siyasal

⁶⁰ Özbudun, Siyasal, s. 93.

⁶¹ Türk Sanayicileri ve İşadamları Derneği (TÜSİAD), **Seçim Sistemi ve Siyasal Partiler Araştırması, Temel Bulgu ve Sonuçlar**, C. 1, İstanbul, 2001, s. 48.

⁶² Teziç, Anayasa, s. 346; Teziç, Parti, ss. 19, 20.

⁶³ Teziç, Anayasa, ss. 346, 347; Teziç, Parti, s. 20.

devşirme, parti dışı kurumlar tarafından yerine getirilir. Partilerin var olduğu toplumlarda dahi, gerçek devşirme fonksiyonu partiler dışında oluşabilir ve parti örgütü kendisi dışındaki siyasi kurumlarda yapılan seçimi, biçimsel yönden onaylamakla yetinebilir. Ancak modern demokratik sistemlerde siyasi roller bakımından en önemli devşirme faaliyetleri siyasi partiler tarafından yerine getirilir⁶⁴. Siyasi sistemde iktidarı kullanacak aktörler büyük öneme sahip oldukları için, partiler yönetici kadrolarını oluştururken geleceğin yöneticilerini yetiştirmekte olduklarından ülke yönetimi bakımından oldukça anlamlı bir fonksiyonu yerine getirmektedirler⁶⁵.

3-Siyasal Sosyalleşme

Bu fonksiyon siyasi sistemdeki rollerin öğrenilmesi, siyasi kültürün benimsenmesi ve devam ettirilmesi hususlarını içermektedir. Partiler çok sayıda insanı siyasi katılmaya yöneltir ve siyasi sistem ile sürekli bir ilişki içerisine sokar. Siyasi sosyalleşme fonksiyonunun iki yönü mevcuttur. Bu yönlerden ilki, mevcut siyasi kültürün, değer ve inançların pekiştirilmesi, diğeri ise mevcut siyasi kültürün değiştirilmesi, yeni değer ve inançların oluřturulmasıdır⁶⁶. Böylelikle siyasi partiler halk ile iktidar arasında aracılık yapan kuruluşlar olmuşlardır. Seçimlerde adayların kişisel nitelikleri ikinci planda kalmış, partiler öne çıkmıştır. Temsilcilerin ne yapacaklarına, ne yapmaları gerektiğine partiler karar vermeye başlamıştır. Böylece halk ile iktidar arasındaki aracılık görevi, bireysel olmaktan çıkıp, partiler tarafından üstlenilmiştir. Seçim mekanizması yolu ile bu aracılık görevi yerine getirilmektedir⁶⁷. Partilerin siyasi sosyalleşme olarak adlandırılan bu fonksiyonu partileri, toplum içerisinde siyasi kültürün yayılması, yerleşmesi ya da değiştirilmesi konularında etkili olan önemli kuruluşlar haline getirmiřtir⁶⁸.

⁶⁴ Özbudun, Siyasal, s. 98.

⁶⁵ Gül, s. 13.

⁶⁶ Özbudun, Siyasal, s. 98.

⁶⁷ Gözübüyük, s. 81.

⁶⁸ Gül, s. 13.

4-Siyasi İktidarın Kullanılması ve Denetlenmesi

İktidarı ele geçirme özelliği, partileri diğer örgütlerden ayıran en önemli özelliklerden biridir. Bu nedenle siyasi partiler halk çoğunluğuna dayanıp iktidara gelmeyi amaçladığı oranda demokratik hayatın vazgeçilmez unsuru olmuşlardır⁶⁹. Diğer bir ifade ile seçimlerden sonra çoğunluğu elde ederek iktidar olan partiler, yasama ve yürütme organını devralarak parti programlarını uygulamaya başlarlar. Söz konusu olan bu durum siyasi hayatın vazgeçilmez kuralıdır⁷⁰.

Partiler iktidar olduğu zaman ülkeyi yönetme işlevini, muhalefet oldukları zamanda iktidarı denetleme işlevini yüklenirler. Muhalefette yer alan partiler, iktidar partilerini, alınacak siyasi kararları kendi görüşleri doğrultusunda etkileyerek sürekli eleştirir ve denetlerler. Vatandaşların temel hak ve hürriyetlerinin korunması açısından siyasi partilerin iktidarı denetleme fonksiyonu büyük öneme sahiptir⁷¹. Ülkemizde 648 sayılı 1965 tarihli SPK'da hükümete katılmayan siyasi partiler arasında mecliste en çok üyeye sahip olan partinin genel başkanına ana muhalefet partisi olması sıfatıyla devlet protokolü içerisinde başbakanın sonra yer verileceği kuralı öngörülmekteydi. Buna karşılık halen yürürlükte bulunan 2820 sayılı SPK'nın 35. maddesinde "*Bakanlar Kurulu'na katılmayan ve grubu bulunan siyasi partiler arasında en fazla milletvekiline sahip olan partiye, ana muhalefet partisi, genel başkanına da ana muhalefet partisi genel başkanı denir*" kuralı getirilmiştir⁷².

Bize göre, yukarıda dört başlık altında sınıflandırarak saymış olduğumuz siyasi partilerin işlevleri ile siyasi partilerin finansmanı ve mali denetimi arasında bağlantı bulunmaktadır. Şöyle ki, iktidara gelen siyasi partinin finansman bakımın

dan denetimsiz ve kontrolsüz şekilde hareket etmesini ve ülkeyi bu şekilde yönetmeye çalışmasını önlemek için mali denetimin ne kadar gerekli ve önemli

⁶⁹ Aydın A. , s. 18.

⁷⁰ Gül, s. 14.

⁷¹ Fevzi Demir, **Anayasa Hukuku Genel Esaslar ve Türk Anayasa Hukuku**, 7. B, Birleşik Matbaacılık, İzmir, 2009, s. 151.

⁷² Teziç, Anayasa, s. 347; Teziç, Parti, s. 21.

olduğu bir kez daha ortaya çıkmaktadır. Bu sayede siyasi partilerin kontrolü de sağlanmış olacaktır.

E-Siyasi Partilerin Diğer Kuruluşlar ve Baskı Grupları İle Arasındaki Farklar

Siyasi partiler ortak görüşte olan kişilerin bir araya gelmesi ve iktidarı ele geçirmeye yönelmeleriyle ortaya çıkarlar. Bu nedenle siyasi iktidarı ele geçirmeye yönelme özelliği partileri, derneklerden, sendikalardan, baskı ve menfaat gruplarından ayırmaktadır. Ayrıca, siyasi partilerin faaliyetlerinin çok geniş olması ve ülkenin tüm genel sorunlarına yönelmesi, buna karşılık diğer kuruluşların faaliyetlerinin sınırlı bir alanda kalması partilerle diğer kuruluşlar arasındaki farklardan birisidir⁷³.

Baskı grupları, açıkça örgütlenmiş olup, alınacak siyasi kararları etkileme amacı güden ve belli yollardan siyasal karar merkezlerini etkilemeye çalışan menfaat gruplarıdır. Menfaat grupları ise, maddi ya da manevi çıkarları yerine getirmek için birlikte hareket eden insanlar tarafından oluşturulan ancak baskı grupları gibi örgütlü olmayan varlıklardır. Köylü kişiler tarafından oluşturulan yığınlar, büyük menfaat gruplarına; buna karşılık iş çevreleri, sanayiciler, işçiler ise baskı gruplarına örnek olarak verilebilir. Baskı gruplarının menfaat gruplarından farklı olarak, bilinçli ve örgütlü şekilde sürekli bir nitelik taşımalarından dolayı, baskı grupları menfaat gruplarının özel bir türü olarak kabul edilir. Bir menfaat grubu siyasi iktidar üzerinde etkili olabilmek için, faaliyet yürütmeye başladığı zaman baskı grubu niteliğini kazanır⁷⁴. Bunun dışında baskı grupları, siyasal iktidarı elde etmeyi değil de etkilemeyi amaçladığı için, iktidarı ele geçirme ve kullanma amacıyla örgütlenen siyasi partilerden farklıdır. Partiler siyasal amaçlı örgütler olmalarına karşın baskı grupları sınırlı bir alanda faaliyet göstererek belli çevrelerin ve kesimlerin çıkarlarını gerçekleştirme amacı güder⁷⁵.

⁷³ Teziç, Parti, s. 8; Gül, s. 11.

⁷⁴ Demir, s. 151.

⁷⁵ Teziç, Parti, s. 9; Demir, s. 152.

Ülkemizde siyasi partiler ile baskı grupları arasındaki ilişki, 1982 Anayasasının kabulünü izleyen yıllardan itibaren “yasakçı” bir nitelikte olmuştur. Anayasamızın 69. maddesi 2. fıkrasında yer alan; siyasi partilerin dernekler, sendikalar, vakıflar, kooperatifler, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarıyla siyasal ilişki ve işbirliği içinde bulunamayacaklarını düzenleyen hüküm, 1995 yılı itibarıyla yürürlükten kaldırılarak Anayasada serbestlik sağlanmış, ancak yürürlükten kaldırılan bu hüküm SPK’da mülga 92. madde olarak 1999 yılına kadar aynen devam etmiştir. Bu durum yasakçı niteliği açıkça ifade etmektedir. Şu an böyle bir yasak mevcut olmamakla birlikte, sözkonusu yasağın olduğu dönemlerde, siyasi partilerin diğer kuruluşlarla ilişkileri serbest bırakılmak suretiyle siyasi hayatta şeffaflık sağlanabilirdi. Aslında siyasi partiler bu tür baskı grupları ile fiilen ilişki içerisinde. Bu nedenle bu tür ilişkileri, örgütlenmeleri kısıtlamaya yönelik olarak konulan her kural; siyasal yaşamda pek çok soruna yol açacaktır⁷⁶. Çünkü, siyasal-hukuki yapı içerisinde, çağımızın şartları sebebiyle, siyasal partiler ve baskı grupları, sistemi sarsacak derecede etkili duruma gelmiştir⁷⁷. Siyasi partilerin bu tür baskı grupları ile olan ilişkileri, partilerin finansman ve mali denetimleri açısından da dikkat edilmesi gereken bir konudur. Bize göre, bu tür kısıtlamalar bir daha tekrarlanmamalı ve partilerin mali denetimi düzgün şekilde yapılmalıdır. Eğer 1995 yılı öncesi yasakçı düzenlemeler tekrar edilirse, siyasi partilerin tek başlarına ülkenin sorunları ve öncelikleri hakkında bilgi sahibi olması mümkün olmayacak ve bu şekilde ülkenin ilerlemesi, sorunların çözümü vb. konularda yol kat edilemeyerek ülkemiz çağın gerisinde kalma tehlikesi ile karşı karşıya kalabilecektir. Ancak yeterli denetim sağlanmak sureti ile kurulacak ilişkiler ülkemiz açısından faydalı olacaktır.

⁷⁶ Demir, s. 152.

⁷⁷ Tarık Zafer Tunaya, **Siyasal Kurumlar ve Anayasa Hukuku Çağdaş Dünya ve Anayasa Hukuku**, Çağdaş Matbaacılık, 2000, (Anayasa), s. 98.

II-TÜRKİYE’DE SİYASİ PARTİLERİN HUKUKİ NİTELİĞİ VE KANUN İLE DÜZENLENMESİ

Siyasi partilerin hukuki niteliği konusu, Türkiye’de siyasi partilere devletin mali yardım yapmasına imkan veren 22 Şubat 1968 tarih ve 1017 sayılı Kanun’un Anayasaya aykırılığı gerekçesiyle açılan iptal davası nedeniyle gündeme geldi. Anayasa Mahkemesi bu konudaki ilk kararında, siyasi partilerin “*kamu yararına çalışan kuruluşlar*” olduğunu ifade etmişti⁷⁸. Hukuki nitelik konusu, daha sonra 2 Şubat 1970 tarih ve 1219 sayılı Kanun’da düzenlenmiş ancak bu düzenleme hakkında da iptal davası açılmıştı. Anayasa Mahkemesi bu davada ise, siyasi partileri işlevsel kritere göre değerlendirmiş ve partilerin kamu kurumu olarak nitelendirilemeyeceklerine hükmetmişti. Anayasa Mahkemesine göre, “*Bir siyasi partinin toplum ve devlet düzenini, kamu faaliyetlerini belirli görüşlerin doğrultusunda yönetmesi, denetlemesi ve etkilemesi kamu hizmeti niteliğini taşır. Ancak bu hizmetin yerine getirilmesi o siyasi parti mensuplarının Türkiye Büyük Millet Meclisine, hükümete ve mahalli idarelerin seçimle iş başına gelen kuruluşlarına girmeleriyle başlar ve mensuplarının aracılığı ile gerçekleşir. Hizmetleri görenlere ise, hizmetleri karşılığı olarak devletçe ve mahalli idarelerce para ödendiği de bilinmektedir. Siyasi partilerin kamu hizmeti niteliğindeki çalışmaları ancak bu dar çerçeve içinde söz konusu edilebilir. Bu çerçevenin dışında siyasi partiler bakımından kamu hizmeti sayılabilecek bir çalışma düşünülemez gibi... partilerin birer kamu kurumu olarak kabul edilmelerine olanak yoktur*”⁷⁹.

Siyasi partileri, sırf Anayasada yer aldıkları gerekçesiyle Anayasa organı olarak ifade etmek pek doğru sayılmaz. Çünkü Anayasanın tüzel kişiliği olamayacağı için anayasa organından bahsetmek hukuken mümkün olamaz. Siyasi partiler birer kişi toplulukları olmakla beraber amaç unsuru bakımından, hem alelade hem de kamuya yararlı derneklerden ayrılmaktadırlar. Anayasa Mahkemesinin 1961 Anayasası döneminde vermiş olduğu ve 1982 Anayasası döneminde de geçerliliğini

⁷⁸ Teziç, Anayasa, s. 331; Anayasa Mahkemesi, 09.02.1969 tarih ve E:1968/26, K:1969/14 sayılı kararı, AMKD, Sayı 7, ss. 248, 249.

⁷⁹ Teziç, Anayasa, s. 332; Anayasa Mahkemesi, 02.02.1971 tarih ve E:1970/12, K:1971/13 sayılı kararı, AMKD, Sayı 9, s. 287.

koruyan kararı ile; “*Türkiye Cumhuriyeti Anayasası siyasi partileri kamu hukuku kurumları olarak nitelendirmemiş ve onlara devlet örgütü içinde yer tanımamıştır. Tam tersine gerek parti kurma hakkına ilişkin hükümler gerekse halk iradesinin ve oyunun devlet etkisi dışında ve serbestçe oluşumunu öngören ilkeler böyle bir görüşü kesinlikle reddeder niteliktedir*”. TEZİÇ’e göre, siyasi partiler halkın siyasi düşünce ve inançlarının oluşmasında birer araç olan serbest kuruluşlar olarak ifade edilir⁸⁰.

Siyasal partiler kamuoyunun hem denetleyici hem de meşruiyet sağlayıcı işlevinin kurumsal bir aracıdır. Ayrıca, iktidara geldiğinde de bu işlevin konusu halini alır. Diğer bir ifadeyle, ulus adına iktidara egemen olma yönü ile meşrulaştırıcı, fakat iktidar olduktan sonra ise, demokratik geribildirim ve seçimler yoluyla ulusa hesap verip denetime olanak sağlar. Bu açıdan siyasi partiler, siyasi iktidarı elde etme, ulusal iradeyi şekillendirme, yönlendirme, devlet aparatına egemen kılma çabası içinde olan ve anayasal düzeyde güvence altına alınan tüzel kişilikler olarak ifade edilir⁸¹.

Özel bir siyasi partiler kanununa sahip olan ülkeler sınırlı sayıda olmakla birlikte, Avrupa’da bu sistemi tercih eden ülkelere ilki Türkiye’dir. Ülkemizde, 1961 Anayasasından bu yana anayasal düzeyde siyasi partilere “*demokratik siyasi hayatın vazgeçilmez unsurları*” olarak kurumsal bir güvence sağlanmış ayrıca, parti kurma, partilere girme, partilerden ayrılma hakkı subjektif bir kamu hakkı olarak düzenlenmiş ve Avrupa’da ilk kez ayrıntılı bir *Siyasi Partiler Kanunu* 13 Temmuz 1965 tarihinde çıkarılmıştır. Bu tarihe kadar partilerin statüsü 1961 Anayasası ve 1938 tarihli “*Cemiyetler Kanunu*” ile belirlenmiş durumdaydı⁸².

1965 yılında çıkarılan 648 sayılı Siyasi Partiler Kanunu, partilerin iç düzenine ilişkin pek çok ayrıntıyı düzenlemiştir. Şu anda yürürlükte olan 22 Nisan 1983 tarih ve 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanunu, 648 sayılı eski SPK’dan daha da ileri giderek

⁸⁰ Teziç, Parti, ss. 31-33; Teziç, Anayasa, ss. 331, 333 ; Anayasa Mahkemesi, 02.02.1971 tarih ve E:1970/12, K:1971/13 sayılı kararı, AMKD, Sayı 9, s. 287.

⁸¹ Osman Can, **Demokratikleşme Serüveninde Anayasa ve Siyasi Partilerin Kapatılması**, 1. B, Seçkin Yayınları, Ankara, 2005, s. 84.

⁸² Fazıl Sağlam, **Siyasal Partiler Hukukunun Güncel Sorunları**, 1. B, Beta Yayınları, İstanbul, 1999, s. 85; Koçak, ss. 81, 82; Uzun, s. 7.

aşırı müdahaleci bir yaklaşım gözetip, partileri devletin gözetim ve denetiminde olan disiplinli kuruluşlar haline getirmiştir. 2820 sayılı SPK, olağanüstü bir dönemde, henüz siyasi partiler yeniden kurulup serbest seçimler yapılmadan önce yürürlüğe girmiş ve partiler daha sonra kurulmuştur. Oysa 648 sayılı eski SPK, 533 gün süren parlamento çalışmalarından sonra kanunlaşmıştır. Ayrıca, 30 Aralık 1964 tarihi itibarıyla parlamentoda temsil edilen bütün siyasi partiler arasında bir protokol imzalanmıştır⁸³.

Bize göre, siyasi partiler demokratik siyasi hayatın vazgeçilmez unsurları olmaları ve bundan dolayı taşıdıkları önem nedeni ile devlet tarafından desteklenmeli yani mali yardım almalıdır.

III-SİYASİ PARTİLERİN SINIFLANDIRILMASI

Siyasi partiler genellikle yapıları, işlevleri ve disiplinli olup olmamaları, türdeş olup olmamalarına göre sınıflandırılır. Bu sınıflandırmadan hareketle siyasi partileri yapılarına göre: kadro ve kitle partileri; işlevlerine göre: bireysel temsil ve sosyal bütünleşme partileri; disiplinli olup olmamalarına göre: serbest ve disiplinli partiler; türdeşlik yönünden ise: türdeş ve türdeş olmayan partiler şeklinde sınıflandırabiliriz. Ayrıca toplayıcı partiler ile kartel partilerini de bu sınıflandırmaya dahil edebiliriz. Biz bu partiler arasından kadro, kitle, toplayıcı ve kartel partileri ve bu partilerin finansmanı üzerinde durmaya çalışacağız. Bu sınıflandırma içerisinde mali denetim ve finansman açısından aşağıdaki tespitleri yapmak mümkündür.

Fransız siyaset bilimci M. Duverger'in yapılarına göre siyasi partiler sınıflandırması içerisinde yer alan *kadro partileri*, parlamento içerisinde doğan, geleneksel statü liderliği doğrultusunda, elit, kişisel ilişkiler ağına dayanan partiler grubuna girmektedir⁸⁴. Az sayıda saygın ve varlıklı bir zümrenin kuruculuk yaptığı bir siyasi örgüt modeli olarak adlandırılır. Sözkonusu partiler seçim dönemlerinde etkili olan kişileri bünyelerinde toplarlar ve sadece seçim dönemlerinde etkinliklerini

⁸³ Koçak, ss. 90, 91.

⁸⁴ İba, Kurum, s. 177; İba, Soru, s. 163.

artırmak suretiyle seçimlerde başarılı olmayı amaçlarlar⁸⁵. Komite partileri⁸⁶ olarak da adlandırılan bu partilerin özelliği, üye sayılarını çoğaltmaktan ziyade, toplumdaki seçkinleri bünyesinde bir araya getirmektir. Kadro partileri adayları ve seçilen temsilciyi, büyük bağışlarda bulunanlara bağımlı hale getirmektedir. Kadro partilerinin finansmanı için, belli gruplardan alınan bağış ve yardımlar oldukça önemlidir. Ayrıca üyeliğe giriş, resmi formalitelere bağlı olmayıp, düzenli aidat da sözkonusu değildir. Düzenli şekilde ödenen aidatın yerini zaman zaman yapılan bağışlar almaktadır. Bu nedenle kadro partilerine üyelik, pratik olarak gerçek bir anlam ifade etmez. Servet esasına dayalı seçimlerde 19. yüzyılda partiler, kadro partileri şeklinde örgütlenmişlerdir. Daha çok Amerikan partileri ile Avrupa'daki muhafazakar ve liberal partiler kadro partileri şeklinde oluşturulmuştur⁸⁷. Ancak bütün kadro partileri de seçkinler veya geleneksel elitlere dayanmamaktadır. Örneğin, Amerikan partilerinde komite üyelerinin çoğu, çeşitli sosyoekonomik tabakalardan gelen profesyonel politikacı olan kişilerdir⁸⁸. Türkiye'de ise, 1940'ların ortalarında çok partili siyasi hayatın başlaması ile birlikte, siyasal partiler genel olarak güçlü yanaşmacılık özelliği ile kadro ya da herkesi kucaklayan parti olarak tanımlanmıştır⁸⁹.

Duverger'in yapılarına göre siyasal partiler sınıflandırması içerisinde yer alan bir diğer parti türü olan *kitle partileri* ise, parlamento dışında doğmuş, geniş üye tabanları bulunan, aidat ile finansman esasını temel alan, ideolojik yönü ağır basan, yüksek düzeyde parti disiplini gerektiren partilerdir⁹⁰. 19. yüzyılda özellikle sınıf kavramının ortaya çıkmasının da etkisiyle partiler tarihi, çok uzun bir süre sınıf temeline dayalı, dar çekirdekli partiler olmaktan, kitle partisine yönelmek arasında mevcut olan bir gerilim olarak meydana gelmiştir⁹¹. Kitle partileri doğrudan işçi sınıfının hareketi sonucu ortaya çıkmıştır. Bu tür partiler bütün ülkeyi kaplayan en küçük yerleşim biriminden merkeze kadar geniş ve hiyerarşik bir örgütlenmeye

⁸⁵ Giritli/ Sarmaşık, s. 57; Aydın A. , s. 24.

⁸⁶ Teziç, Anayasa, s. 348; Tarık Zafer Tunaya, **Siyasi Müesseseler ve Anayasa Hukuku**, 3. B, Sulhi Garan Matbaası, İstanbul, 1975, (Müessese), s. 361.

⁸⁷ Teziç, Anayasa, ss.348, 349.

⁸⁸ Özbudun, Siyasal, s. 83.

⁸⁹ Ergun Özbudun, **Çağdaş Türk Politikası Demokratik Pekişmenin Önündeki Engeller**, 1. B, Doğan Kitap, İstanbul, 2003, (Politika), s. 76.

⁹⁰ İba, Kurum, s. 177; İba, Soru, s. 163.

⁹¹ Kahraman H. , s. 303.

sahiptir. Bu özelliklerinden dolayı parti faaliyetlerinin yürütülmesi için parti bürokrasisi gerekir⁹². Bu tür partiler üye ve taraftar sayılarını daima arttırmak ve bunları da kayıt defterlerine fiilen geçirmek isteyen partilerdir. Sosyalist akımlar sonucu ortaya çıkmış olan sosyalist partiler ilk olarak birer kitle partisi olarak kurulmuşlar ve içinde buldukları para sıkıntısı nedeniyle üye sayılarını arttırmak amacını taşımışlardır. Ancak 20. yüzyılda büyük parasal yardımlar göremediklerinden dolayı, üyelerini adata bağlayarak bütçelerini artırma yoluna gitmişlerdir. Az gelişmiş ülkelerin birçoğunda kitle partisi şeklinde yapılar mevcuttur⁹³. Günümüzde hemen hemen bütün partiler kitle partisi haline gelmiştir⁹⁴. Kitle partilerinde seçim giderlerini karşılayabilmek için, kapitalist finansman yerine demokratik finansman sağlanmaktadır⁹⁵. Tüm bu açıklamalar ışığında kitle partilerinin finansmanının, kadro partilerinin aksine düzenli aidat yani üyelik aidatı ödenmesi yolu ile gerçekleştiği hükmüne varabiliriz.

Kitle partilerinde üyeliğin temel koşulları arasında, partiye giriş belgesinin doldurulması, düzenli aidat ödenmesini gerektiren biçimsel kayıt işlemleri bulunmaktadır. Aidat, üyeliğin ve partiye katılmanın hem psikolojik unsuru hem bağlılık belirtisi hem de partiye sadakat kaynağı olarak kabul edilmektedir⁹⁶.

Gelişmiş toplumlarda tüm bu partilerin yanında bir de *toplayıcı parti* adı verilen *catch-all party* mevcuttur. II. Dünya Savaşı sonrasında Kıta Avrupası ülkelerinde catch-all party tipi, toplumsal farklılıkları bir kenara bırakarak geniş seçmen kitlelerine yönelmektedir. Bu partiler, kitle ve sosyal bütünleşme partilerinden farklı olarak, kendi üyelerinden çok seçmenlere hitap ederler. Tüm grupların oylarını alabilmek için, menfaat grupları ile ilişkilerini sürdürürler. Günümüzde Kıta Avrupası'nda sağ partilerin, örnek olarak, Fransa'da De Gaulle'cü yanı sıra merkez sağ İtalya ve Almanya'da Hıristiyan Demokratlar ve merkez sol

⁹² Tanilli, ss. 220, 221.

⁹³ Tunaya, Müessesese, ss. 362, 363.

⁹⁴ Giritli/ Sarmaşık, s. 58.

⁹⁵ Teziç, Anayasa, ss. 348, 349.

⁹⁶ Teziç, Anayasa, ss. 349, 350; İba, Kurum, s. 177; İba, Soru, s.164.

partiler Almanya’da SPD toplayıcı parti tipine örnek partilerdir⁹⁷. Toplayıcı partilerin finansmanı hem kamusal hem de özel birçok kaynak tarafından sağlanmaktadır.

Kartel partileri ise, partilerin devlet ile olan ilişkisine göre yapılan sınıflandırma sonucunda ortaya çıkmış parti türüdür. Kartel partilerinin finansmanında devlet yardımının rolü ön plana çıkmaktadır. Üyelerinin ödediği aidat ile finansmanını sağlayan partiler, zayıfladıkları zaman kendi üyelerinden kuşku duyarlar ve bunun sonucunda da partilerin devlet yardımından yararlanma istekleri artar. Böylelikle siyasi partiler artık devlete bağımlı hale gelmiştir. Üyeleri ile bağı zayıf olan kartel partisi, devletin elinde araç haline gelmiş olur⁹⁸.

Sonuç olarak çeşitli parti türlerinin finansmanı ile ilgili olarak, siyasi partiler arasında fazla üyeye sahip olan partilerin kendi kendilerini finanse ettikleri kabul edilmektedir. Sermaye partileri olarak adlandırılan partilerin gelir kaynaklarının büyük bir bölümü bağışlara dayanmaktadır. Sosyalist partiler de ise, geniş üye sayısı temeline ve partinin üyelik aidatları ile finansmanı savunulmaktadır. İşçi partilerinde, üyelik aidatı büyük bir öneme sahiptir. Çünkü, işçi partilerinin işçi sendikalarıyla olan dolaylı bağlantısı, bu partilerin sosyalist partilere oranla daha büyük oranda aidat toplamasını sağlamaktaydı. Muhafazakar partilerde ise, partiye yapılan bağışlar gelirlerin önemli bir kısmını oluşturmaktaydı. Fransa’daki komünist partinin gelir kaynakları arasında en üst sırada üyelik aidatı gelmekteydi⁹⁹.

IV-SİYASİ PARTİ SİSTEMLERİ

Çeşitli partilerin bir arada bulunuşlarının şekil ve koşulları parti sistemleri olarak adlandırılır. Parti türlerinde olduğu gibi parti sistemleri de birçok açıdan sınıflandırılır. Bu konuda yapılan birçok sınıflandırma arasından en çok kullanılan Duverger tarafından, partilerin sayısına göre yapılmış olan tek parti, iki parti ve çok

⁹⁷Teziç, Anayasa, s. 351.

⁹⁸ İba, Kurum, s. 178; İba, Soru, s. 164.

⁹⁹ Doğan Kılınc, “Siyasi Partilerin Mali Denetimi”, (Yüksek Lisans Tezi), Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2001, Ankara, Milli Kütüphane 2004/4-733, s. 48.

parti sistemleri olmak üzere üçe ayrılan sınıflandırmadır¹⁰⁰. Biz de sırasıyla parti sistemlerini açıklamaya çalışacağız.

Bir ülkenin yönetimi tek bir partinin tekelinde bulunuyorsa veya birden fazla parti iktidar yarışına katılamıyorsa o ülkede *tek parti sisteminin* olduğu söylenebilir¹⁰¹. Çok partili sisteme geçiş öncesi dönemdeki Türkiye ve Portekiz gibi bazı devletler tek parti sistemini iktidar teorilerine dahil etmeden uygulamaya başlamışlardı¹⁰².

Tek parti sistemi, bir ülkedeki parti sayısı ile ilgili değildir. Önemli olan o ülkedeki iktidarın ve iktidar yönetiminin ayrıntılı olarak tek bir partinin kontrolünde olmasıdır. Bu konuda başka bir parti alternatif olamıyorsa, o ülkede tek parti sisteminin varlığından söz edilebilir¹⁰³. Başka bir ifadeyle, eğer ülkenin yüksek yöneticilerinin devşirilmesi ve kamusal siyasetin saptanması süreçleri tamamen ve sürekli olarak tek bir partinin kontrolünde ise, diğer partiler bu konuda önemli bir rol oynamıyorsa, sistem biçimsel açıdan olmasa bile fonksiyonel açıdan tek parti sistemidir. Buna karşılık belli bir parti uzun süre iktidarı tek başına elinde tutmasına rağmen, siyasal stratejisinde diğer partileri tamamen saf dışı bırakabilecek derecede güçlü değilse, özellikle bir gün bu tekelci durumu kaybetmesi ihtimali bulunuyorsa, bu sistem tek parti sistemi olarak kabul edilmemelidir¹⁰⁴.

Parti, yöneticileriyle halk arasındaki iletişimi sağlayan ve yöneticilerin halkı istedikleri yöne sevketmelerine yardım eden bir organizasyondur. Bu sistemde ciddi bir muhalefete asla izin verilmez. Ancak, ülkemizde Cumhuriyetin ilk yıllarında Atatürk tarafından kurulmuş olan Cumhuriyet Halk Partisi Türk halkının demokratik rejime geçişinde hazırlık yapan parti görevini görmüştü¹⁰⁵.

¹⁰⁰ Özbudun, Siyasal, s. 111.

¹⁰¹ Teziç, Anayasa, s. 361.

¹⁰² Maurice Duverger, **Siyasal Partiler Modern Devletteki Örgütleri ve Faaliyetleri**, Çev.Ergun Özbudun, Sevinç Matbaası, Ankara, 1970, ss. 271, 272.

¹⁰³ Özer, s. 236.

¹⁰⁴ Özbudun, Siyasal, s. 113.

¹⁰⁵ Özer, ss. 236, 237.

Diğer parti sistemi olan *iki parti sisteminin* temel özelliğini, belli bir ülkede varolan partiler içinde, iki büyük partinin siyasi hayata egemen olması olarak ifade edebiliriz. Bu iki büyük parti dışında diğer partilerin iktidara ağırlıklarını koyabilecek güçleri bulunmuyorsa, o ülkede iki parti sistemi vardır. Yani bir ülkede, iktidar yarışında sadece iki partinin bulunması iki partili sistem demek değildir. İki büyük partinin rejimin temel sorunları üzerinde uzlaşmış olmaları halinde iki parti sistemi işleyebilir. Eğer iki parti arasında büyük görüş farklılıkları mevcut ise iki parti sistemi ortadan kalkar¹⁰⁶.

Ülkemizde, 1950-1960 yılları arasında Demokrat Parti ile Cumhuriyet Halk Partisi iktidar alternatifi olarak görüldüğü için, iki parti sistemi mevcut olmuştur. Halbuki o dönemde ülkemiz siyasi hayatında zaman zaman beş parti rol oynamıştır. İki parti sisteminde, iktidar iki parti arasında el değiştirdiğinden, iktidar partisi ile muhalefet partisi ilişkileri ılımlı olur ve partileri gerçekçi davranmaya yönlendirir. Partiler ülkede karşılaştıkları sorunların çözümünde daha realist ve pragmatik olmak zorundadır. İktidarı kazanmak veya kaybetmek her iki parti içinde uzak olmayan biri ihtimaldir. İki parti sistemi, İngiltere ve Amerika'da olduğu gibi siyasi istikrarın sağlanmasında genellikle faydalı olur¹⁰⁷.

Son olarak *çok partili sistem* ise, siyasi hayatta ikiden fazla partinin iktidar alternatifi olabildiği bir sistemdir. Bu sistemde genellikle hiçbir parti tek başına parlamentoda hükümet kurmak için gerekli olan çoğunluğu sağlayamadığından partiler birbirleri ile anlaşıp koalisyon hükümeti kurmak zorunda kalırlar. Bu nedenle parlamentoda üyesi bulunan her partinin iktidar alternatifi olma imkanı vardır¹⁰⁸. Bir ülkedeki çok partili sistemin varlığı, ideolojik, sosyal, dinsel, tarihsel ve ulusal nedenlere bağlı olduğu için çok partili sistem ülkelere göre farklılık göstermektedir. Diğer taraftan, rejimin çok partili olmasına yol açan nedenler arasında, nispi temsile dayalı seçim sistemi de bulunmaktadır¹⁰⁹. Bu sistemde merkez partilerin yer aldığı koalisyon hükümetleri kurulur. Buna örnek olarak 1961 Anayasası dönemi

¹⁰⁶ Teziç, Anayasa, s. 357.

¹⁰⁷ Özbudun, Siyasal, s. 129; Özer, s. 237.

¹⁰⁸ Özer, s. 237.

¹⁰⁹ Teziç, Anayasa, s. 356.

verilebilir¹¹⁰. Siyasal sisteme inancın kaybolması ve parti bağılılığının güçsüzleşmesine, küreselleşme yol açmıştır. Türkiye’de çok partili siyasal hayata 1946 yılında geçilmiştir¹¹¹.

İster tek, ister iki, isterse çok partili sistem olsun, tüm bu sistemlerde siyasi partilerin finansmanı ve mali denetimi büyük önem taşımaktadır. Partilerin finansmanını nasıl sağladığı sıkı bir denetime tabi tutulmalıdır. Demokrasi için siyasi partiler ne kadar vazgeçilmez ise mali denetimde o kadar vazgeçilmezdir. Hiçbir siyasi parti sistemi içerisinde partiler denetimsiz olmamalıdır. Çünkü, böyle bir durum ülke için telafisi mümkün olmayan büyük sakıncalar meydana getirebilir.

¹¹⁰ Özer, s. 238.

¹¹¹ İba, Kurum, s. 179; İba, Soru, s. 165.

İKİNCİ BÖLÜM

SİYASİ PARTİLERİN FİNANSMANI

I-SİYASİ PARTİLERİN FİNANSMANININ TARİHSEL GELİŞİMİ

A-Karşılaştırmalı Hukukta Siyasi Partilerin Finansmanının Tarihsel Gelişimi

Parti finansmanı çok eski olmayan bir geçmişe sahiptir. Bazı ülkelerde genel anlamda siyasetin finansmanı ve seçim kampanyaları ile ilgili olarak yapılan düzenlemeler, ayrıca değişik isimler altında çıkarılmış olan yolsuzlukla mücadele kanunları, siyasi partilerin finansmanı konusundaki erken dönem hukuksal düzenlemelerdir. II. Dünya Savaşı sonrasında partilerin finansmanı konusu daha ağırlıklı olarak ele alınmıştır. Siyasi partilerin finansmanının tarihsel gelişimi, ülkelerin siyasal koşullarına göre farklılıklar göstermekle birlikte belli ortak noktaları da bulunmaktadır. Batı Avrupa demokrasilerinde, özellikle de 19. yüzyılda oy hakkına getirilen sınırlamaların azalması partileri, oy kazanabilmek için daha yeni ve etkili yöntemler bulmaya sevk etmiştir. Adayların kişisel zenginlikleri, sınırlı ve düzensiz toplanan bağışlar gibi gelirler seçim kampanyalarının harcamaları için yetersiz bir hale gelince kadro partileri para, statü ve iş gibi devlet kaynaklarını kayırma amaçlı kullanmak suretiyle siyasete olan katılımı artırmaya çalışmışlardır. Bu durumun en iyi bilinen örneği; 19. yüzyıl sonu ve 20. yüzyıl başında İtalyan Sosyalist Partisi'nin, yerel devlet kaynaklarını parti üye ve sempatanlarına kullanırmak suretiyle elde ettiği geri dönüşümlerin, parti için önemli bir gelir kaynağı olduğudur. Bunun dışında İngiltere, 1883 tarihinde kabul ettiği Yolsuzlukla Mücadele Yasası (Corrupt and Illegal Practises Prevention Act) ile seçim harcamalarına üst sınır getirip kampanya maliyetlerini kontrol altında tutmaya çalışan ilk ülkedir. Hem bu yasa hem de bu dönemde yaşanan ekonomik sıkıntılar sırasında toprak aristokrasisinin gücündeki azalma; bürokraside liyakat sistemine geçilmesinin ve kampanya maliyetlerinin azalmasının sebepleri arasındadır. Düzenli ve bağımsız kaynaklardan gelirlerini artırmış olan partiler, bu dönemde gelişmeye başlamıştır. Sanayileşme ve işçi sınıfının siyasete katılmış olması kadro partilerinden

kitle partilerine geçişe sebep olmuştur. Bunun sonucunda düzenli olarak toplanmaya başlanan üye aidatları, sınırlı sayıdaki bağışçılar tarafından yapılan yüksek meblağlı bağışların yerine geçmiş ve parti gelirleri içinde önemli bir yer tutmaya başlamıştır. Duverger'in ifade ettiği gibi; “*kitle partilerinin seçim teknikleri, seçimlerin kapitalist finansmanından demokratik finansmanına geçişi sağlamıştır*”¹¹².

Bu dönemde işçi sendikalarından partilere sağlanan desteğin artması sonucu sendikalar, partilerin yönetiminde etkili olmuştur. Sosyalist partiler, gerek oy hakkının yaygınlaşması, gerekse toplumsal ve siyasal haklarla ilgili mücadelelerin etkisi sonucunda kitle partilerine dönmüşlerdir. Kıta Avrupası'nda kitle partilerine dönülürken, ABD'de ise siyasal katılım taleplerinin artması sonucu farklı tipte partiler oluşmuştur. I. Dünya Savaşı sonrasında siyasal partiler düzenli üyelik aidatları ile kitle partileri haline gelmiştir. Bu dönemde sol partiler hızlıca gelişmiş ve yerleşik orta sınıf kadro partileri için ciddi bir tehdit halini almıştır. Bunun sonucunda da sağ partiler yeni propaganda teknikleri geliştirmek suretiyle partiler arası yarış oldukça sertleşmiştir. Tüm bu gelişmeler neticesinde 1930'lu yıllarda, üyelik aidatları partilerin en temel gelir kaynağı halini almıştır. Siyasi partilerin gelir kaynaklarının tarihsel gelişimi, örgüt yapılarına bağlı olarak devam etmiştir. Kampanya maliyetlerinin düşük olduğu dönemlerde dağınık ve şekillenmemiş parti yapıları mevcutken; kampanya maliyetlerinin artması ve farklı kaynaklardan toplanan düzensiz gelirler, *kadro partilerine* sebep olmuştur. Üyelik aidatı gibi ortak mali kaynaklar kitle partilerini yaygınlaştırmış ve partilerin finansman yükünü hafifletmiştir. Partilerin ana gelir kaynaklarının çıkar ve baskı grupları tarafından oluşturulmaya başlanması sonucu değişik kitlelerin desteğine yönelik *catch-all (toplayıcı) partiler* ortaya çıkmıştır. 1960'lı yıllarda başlayıp 1970'lerde yoğunlaşan sürekli devlet yardımları sonucunda ise *kartel partilerinin* ortaya çıktığı iddia edilmiştir. Kartel partileri; başta devlet yardımları olmak üzere, bazı sebeplerle siyasal parti sisteminde meydana gelen yeni ve küçük partilerin partiler arası yarışa girmesine engel olan yapıyı ifade etmektedir¹¹³.

¹¹² Uzun, ss. 19-22.

¹¹³ Uzun, ss. 22, 25.

B-Türk Hukukunda Siyasi Partilerin Finansmanının Tarihsel Gelişimi

Türkiye’de siyasi partilerin tarihçesi ve siyasal görüşler konusunda geniş bir kaynak yelpazesi bulunmakla birlikte, partilerin finansmanı konusunda bilgiler oldukça az miktardadır. Çeşitli kaynaklar bu konu ile ilgili olarak, Meşrutiyet döneminde İttihat ve Terakki Partisi yöneticilerinin mali konularda çok titiz davrandıklarını belirtmektedir. On yıla yakın bir süre devam etmiş olan İttihat ve Terakki Partisi yönetimi I. Dünya Savaşı sonrasında meydana gelen işgal ile son bulmuştur. Kurtuluş Savaşı sonrasında başlayan tek partili siyasi hayat başlamış ve çeşitli denemelere rağmen çok partili siyasal hayata geçilememiştir. Diğer Batı ülkelerinde olduğu gibi, ülkemizde de 1946 yılına kadar devam eden tek partili dönemde siyasi partiler özel bir yasal düzenlemeye konu olamamış ve bu dönemde partiler cemiyetler hukukuna tabi olmaya devam etmiştir. 28 Haziran 1938 tarihinde 3512 sayılı yeni Cemiyetler Kanunu çıkarılmıştır. Söz konusu Kanun siyasi partilerin finansmanı konusunda sınırlı da olsa birtakım düzenlemeler ihtiva etmekteydi. Anılan Kanun’da yer alan; Yılda 120 lirayı geçmemek üzere üyelerin vereceği aidat miktarının cemiyet ana nizamnamesinde gösterilmesi zorunluluğu (md.2/9); Cemiyetlerin tüm gelir ve giderleri gelir ve gider defterlerine açık bir şekilde kaydedilecek ve gelir ve giderlerin makbuz ve müsbit evrak karşılığı yapıp, bunların dip koçanlarının saklanacağı (md.6/d); Cemiyetlerin ikamet amaçları için zorunlu olanlar dışında gayrimenkul edinemeyip, bağış veya vasiyet kanalı ile intikal eden gayrimenkullerin ise hükümet tarafından belirlenen süre içerisinde paraya çevrilmesi zorunluluğu (md.17); Cemiyetlerin işlemleri, defterleri ve hesaplarının mahalli hükümet tarafından her zaman teftiş ve tetkik edilebileceği (md.28) şeklindeki düzenlemeler bu konudaki belli başlı hükümler arasında yer almıştır. Saymış olduğumuz sınırlı sayıdaki düzenlemeler ve ayrı bir siyasi partiler kanunu bulunmaması nedeniyle bu dönemdeki parti tüzükleri sadece partilerin gelir ve giderlerini saymakla yetinmiştir¹¹⁴.

13 Temmuz 1965 tarih ve 648 sayılı Siyasi Partiler Kanunu’nda ise siyasi partilerin finansmanı ile ilgili hükümler şu şekilde düzenlenmişti. Partilerde tutulacak

¹¹⁴ Uzun, ss. 92-97.

defterler ve kayıtlar ile ilgili düzenleme SPK'nın 58. maddesinde şu şekilde hüküm altına alınmıştır: “Her kademedeki parti organları ile varsa yardımcı kolları ve kurulları, üye kayıt defteri, karar defteri, gelen ve giden evrak kayıt defteri, gelir ve gider defteri tutmak zorundadırlar. Bilanço ve kesinhesap defteri sadece merkez yönetim organınca tutulur.

Karar defteri, ilgili organın ve kurulun kararlarını tarih ve numara sırasıyla ihtiva eder. Karar altları, kararın alınmasında oylamaya katılanlar tarafından imzalanır. Kongrece alınan kararları da ihtiva etmesi gereken kongre tutanak özetlerinin altı başkanlık divanı üyelerince imzalanır.

Gelen ve gönderilen evrak, tarih ve numara sırasıyla gelen ve giden evrak defterlerine kaydedilir ve gelen evrakın asılları ile gönderilen evrakın örnekleri bu tarih ve numaralar altında dosyalarda saklanır.

Parti adına elde edilen gelirlerin alındığı ve yapılan harcamalarında ne gibi işlere ve yerlere harcandığı ilgili defterlere sıra ile ve müsbit evrakı belirtecek şekilde geçirilir.

Üye kayıt defterleri ve gelir ve gider defterlerinin sayfaları ve kaç sayfadan ibaret oldukları noterce tasdik olunur.

Partiye giriş işlemlerini gösteren üyelik beyannamelerinin birer örneği ilçe ve il kademesinde ayrı bir dosyada saklanır.

Parti organlarının ve kurullarınca tutulmasında fayda görülen diğer defterleri parti tüzüğü ve yönetmelikleri gösterir.

Üye kayıt defterlerinin parti genel merkezinde özetinin nasıl tutulacağı bir parti yönetmeliğiyle belirtilir.”

Kanunun 65. maddesi partilerin gelir kaynaklarını belirtmişti. Buna göre; gelir kaynakları; parti üyelerinden alınan giriş aidatı ve yıllık veya aylık aidat; partiye mensup Türkiye Büyük Millet Meclisi üyelerinden alınan aidat; adaylık için başvuranlardan önseçime veya yoklamaya girmeden önce alınan özel aidat; parti yayınlarının satış bedelleri; parti bayrağı, flaması, rozeti ve benzeri rumuzlarının satışından sağlanan gelirler; parti hüviyet cüzdanlarının ve parti makbuz, defter ve kağıtlarının sağlanması karşılığında alınan paralar; parti lokallerinin işletilmesinden elde edilen gelirler; partice tertiplenen balo, eğlence, müsamere, konser, spor

müsabakası ve konferans gibi faaliyetlerden sağlanan gelirler; partinin tertiplediği piyango gelirleri; parti mamelekenden elde edilen gelirler; bağışlar; krediler; kanuna veya yasama meclisleri içtüzüklerine göre Devletçe sağlanan yardımlar şeklinde sayılmıştı. Bu kaynaklardan, parti üyelerinden alınan giriş aidatı ve yıllık veya aylık aidat; parti hüviyet cüzdanlarının ve parti makbuz, defter ve kağıtlarının sağlanması karşılığında alınan paralar; partice tertiplenen balo, eğlence, müsamere, konser, spor müsabakası ve konferans gibi faaliyetlerden sağlanan gelirler; partinin tertiplediği piyango gelirleri; bağışlar; ve kanuna veya yasama meclisleri içtüzüklerine göre Devletçe sağlanan yardımlardan hiçbir suretle vergi, resim ve harç alınamaz. Ayrıca parti lokallerinin işletilmesinden elde edilen gelirler, ticari nitelik taşımayan işletme faaliyeti sonucunda sağlanmışsa, bu gelirler hakkında da aynı hüküm uygulanır. Parti mamelekenden elde edilen gelirlerden, partinin sahip olduğu ve ticari olarak işletilen basımevlerinin gelirleri ile partilerin amaçları dışında sahip oldukları taşınmaz mallar ve amaçları içinde veya dışında sahip oldukları taşınmaz mallardan sağladıkları gelirler, vergi, resim ve harçlara ilişkin hükümlere tabidir ve bunlar dışında parti mamelekenden elde edilen diğer gelirler hiçbir vergi, resim ve harca tabi değildir. Bu gelir kaynakları arasında yer alan adaylık için başvuranlardan önseçime veya yoklamaya girmeden önce alınan özel aidatın parti yönetmelikleriyle düzenleneceği 648 sayılı SPK'nın 68. maddesinde ifade edilmişti.

69. madde de ise, partilerin gelir kaynakları arasında sayılmış olan, parti yayınlarının satış bedelleri, parti bayrağı, flaması, rozeti ve benzeri rumuzlarının satışından sağlanan gelirler ve parti hüviyet cüzdanlarının ve parti makbuz, defter ve kağıtlarının sağlanması karşılığında alınan paraların partinin merkez yönetim organının kararıyla düzenleneceği hükme bağlanmıştı.

Ayrıca lokal işletme gelirleri kenar başlıklı SPK'nın 70. maddesinde, parti lokallerinin işletilmesinden ve parti kitaplıklarına girişten sağlanacak gelirler, benzeri yerlerdeki bedel ve ücretler dikkate alınarak, ilgili organların yapacakları tarifelere bağlanacağı düzenlemesi yer almıştı.

648 sayılı SPK'nın 66. maddesi ise üye aidatını düzenlemekte idi. Buna göre partiye üye olanlardan giriş aidatı alınacaksa, bunun miktarı, parti tüzüğünde gösterilir ve bu miktar beş lirayı aşamazdı. Her üye, aylık veya yıllık olarak ödenmek üzere, bir aidat yükümünü partiye girişinde kabul etmek zorunda idi. Bu aidatın yıllık miktarı bin iki yüz lirayı aşamaz ve üyelik aidatının alt ve üst miktarları parti tüzüğünde gösterilirdi. Parti üyesi, vermeyi kabul ettiği aidatın miktarını, kanuna ve parti tüzüğüne uygun olmak şartıyla, kayıtlı bulunduğu teşkilat kademesi başkanlığına veya yardımcı kol başkanlığına yazıyla bildirerek artırabilme hakkına sahipti. Aidatı alacak olan teşkilat kademesi veya yardımcı kol yönetim organı veya kurulu, parti üyesinin, vermeyi kabul ettiği miktarda aidat ödeyecek durumda olmadığını tespit ederse, aidat yükümünü asgari hadde kadar azaltabilirdi. Bir parti üyesinin partiye borçlu olduğu aidatın bir kısmını veya tamamını ödemiş olması, bu kimsenin, partinin her kademesindeki kongrelerine delege seçilmesini, ilçe kongresi delegelerinin ve köy ve mahallelerdeki parti görevlisi ile yedeğinin seçiminde ve önseçim ve yoklamalarda oy kullanmasını ve köy ve mahallelerdeki parti görevliliğine veya yedekliğine seçilmesini hiçbir suretle engelliyemez; bu kimse hakkında, partiden çıkarma ve geçici çıkarmaya dair disiplin cezaları uygulanamazdı. Ayrıca parti tüzüğü, partiye borçlu olduğu aidatın tamamını ödemiş olan parti üyelerinin yukarıda sayılanlar dışında kalan bazı parti görevlerine seçilemeyeceğini veya atanamayacağını belirtebileceği gibi, bunların seçimlerde parti adayı olmasını veya önseçim veya yoklamalara aday olarak katılmasını yasaklayan hükümler de koyabilirdi.

Türkiye Büyük Millet Meclisi üyelerinin aidatı ise kanunun 67. maddesinde “*Bir siyasi partiye mensup Türkiye Büyük Millet Meclisi üyelerinin ne miktar aidat ödeyeceği ve bu suretle toplanan paraların ne miktarının grup faaliyetlerine ve ne miktarının parti merkezine ayrılacağı, Türkiye Büyük Millet Meclisi grubu kararıyla belli edilir.*” şeklinde ifade edilmişti.

648 sayılı SPK bağışlar konusunu ayrıntılı şekilde ele almıştı. Buna göre 71. maddedeki düzenleme şu şekilde idi: “*Genel ve katma bütçeli dairelerle mahallî idareler ve muhtarlıklar, - Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası dâhil – kamu iktisadi*

teşebbüsleri, özel kanunıyla veya özel kanunla verilen yetkiye dayanılarak kurulmuş bankalar ve diğer kuruluşlar, kamu iktisadi teşebbüsü sayılmamakla beraber ödenmiş sermayesinin yarısı Devlete veya bu fıkra da zikri geçen kurum, idare, teşebbüs, banka veya kuruluşlara ait müesseseler, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları, işçi, işveren ve Devlet personeli sendika, birlik, federasyon ve konfederasyonları ile dernekler, siyasi partilere, hiçbir suretle taşınır veya taşınmaz mallar veya nakit veya haklar bağışlayamaz ve bu gibi mal veya hakların kullanılmasını bedelsiz olarak bırakamazlar; bağlı oldukları kanun hükümleri dışında, siyasi partilere aynı hakların devrine dair tasarruflarda bulunamazlar. Yukardaki fıkranın dışında kalan gerçek veya tüzel kişilerin her birinin bir siyasi partiye aynı yıl içerisinde beş bin liradan fazla kıymette bağışta bulunması yasaktır. Bağış veya bağışların bağışta bulunana veya yetkili vekiline ait olduğunu açıkça belirten bir belgeye dayanılmaksızın siyasi partilerce bağış kabul edilemez.”

Krediler kenar başlıklı 72. madde siyasi partilerin, 71. maddenin 1. fıkrasında belirtilen daire, idare, teşebbüs, banka, kurum, müessese, kuruluş, sendika, birlik, federasyon, konfederasyon ve derneklerden hiçbir suretle kredi alamayacaklarını açıkça hükme bağlamıştı.

71 inci madde hükümlerine aykırı olarak bağışta bulunan kimse ve bu bağışı kabul eden parti sorumlusu ile 72. maddeye aykırı olarak kredi veren kimse ve bu krediyi alan parti sorumlusu hakkında da üç aydan bir yıla kadar hapis cezasına mahkûm edileceği hükmü mevcut idi. (648 sayılı SPK md.123)

73. madde hükmüne göre, siyasi partiler, amaçları dışında taşınmaz mal edinemezler ancak amaçları içinde olmak şartıyla sahip oldukları taşınmaz mallardan gelir sağlayabilirlerdi. 28 Haziran 1938 tarihli ve 3512 sayılı Cemiyetler Kanununun 17. maddesinin 2. fıkrasında düzenlenmiş olan “*İcra Vekilleri Heyeti kararı ile bazı cemiyetlere ihtiyaçlarından fazla gayrimenkuller tasarruf etmek salahiyeti verilebilir*” hükmü siyasi partiler için uygulanmaz. (648 sayılı SPK md.73)

Devletçe yardım konusu, 648 sayılı SPK'nın 74. maddesinde düzenlenmişti. Buna göre;

“Bir önceki milletvekili genel seçimlerinde muteber oyların Türkiye çapında :

- 1. Yüzde beşinden onuna kadar oyalan siyasi partilere her yıl beş yüz bin lira;*
- 2. Yüzde onbirinden yüzde yirmisine kadar oy alan siyasi partilere her yıl bir milyon lira;*
- 3. Yüzde yirmibirinden yüzde otuzuna kadar oy alan siyasi partilere her yıl iki milyon lira;*
- 4. Yüzde otuzbirinden yüzde kırkına kadar oy alan Siyasi partilere her yıl iki milyon beş yüz bin lira;*
- 5. Yüzde kırkbirinden yüzde ellisine kadar oy alan siyasi partilere her yıl üç milyon lira;*
- 6. Yüzde ellisinden fazla oy alan siyasi partilere her yıl üç milyon beş yüz bin lira, Hazinece ödenir.*

Bu ödemenin malî yıl başlangıcını takip eden ilk hafta, içinde tamamlanması zorunludur.”

648 sayılı SPK'da siyasi partilerin mali denetimi konusunda da düzenlemeler bulunmakta idi. Kanununun 79. maddesi parti bütçesi ve kesin hesabını düzenlemekteydi. Buna göre 79. maddede *“Siyasi partinin bütçesi ve kesin hesabı, merkez karar organının teklifi üzerine, genel kongrece karara bağlanır.*

Siyasi partinin merkez karar organı, ayrıca düzenleyeceği bilançoğu genel kongrenin onayına sunar.

Siyasi partilerin malî bakımdan iç denetimlerinin nasıl sağlanacağı parti tüzüklerinde belirtilir.” ifadesi yer almıştı.

Anayasa Mahkemesinin denetimi başlıklı kanunun beşinci bölümü 80 ile 82. maddeler arasındaki düzenlemeleri içermekte idi.

Siyasi partilerin, her yılın Nisan ayı içinde bir önceki takvim yılına ait gelir ve giderleri gösteren kesinhesap ve bilançoğu, Cumhuriyet Başsavcılığı ile Anayasa Mahkemesi Başkanlığına verme zorunlulukları mevcuttu.(648 sayılı SPK md.80)

Cumhuriyet Başsavcılığı, kendisine verilen bilgilerin tevsikini, kesinhesap ve bilançonun alınmasından başlayarak bir yıl içinde, ilgili siyasi partiden her zaman isteyebilir ve gerekli görürse, mahallinde de araştırma ve inceleme yapabiliirdi. Cumhuriyet Başsavcılığı, bu incelemeleri sonucunda, o siyasi partinin gelirlerinin bir kısmının veya malvarlığı unsurlarının Hazineye gelir kaydedilmesi gerektiği kararına varması halinde, bu durumun gerçekleştirilmesini Anayasa Mahkemesinden isteyebilirdi. (648 sayılı SPK md.81)

Anayasa Mahkemesi, Cumhuriyet Başsavcılığının yazılı görüşünü aldıktan sonra, evrak üzerinde inceleme yaparak, gerekli gördüğü takdirde, kendisine verilen kesinhesap ve bilançoda yer alan bilgilerin tevsikini isteyebilirdi. Siyasi partilerin genel merkezinde ve teşkilatında doğrudan doğruya veya kendi üyeleri arasından seçeceği naip eliyle her türlü inceleme ve araştırmaları yapabiliirdi. Bu amaçla tarafsız, resmî görevi bulunmayan ve yeminli bilirkişi görevlendirebilirdi ve herhangi bir siyasi partiye üye olmamak şartıyla üniversite öğretim üyeleri ve yardımcılarının bilirkişi olarak görevlendirilmeleri de uygun olmaktadır. Anayasa Mahkemesi, ilgili siyasi partinin temsilcisiyle Cumhuriyet Başsavcılığı'ndan yazılı mütalaa isteyebilme ve gerekli görürse, onları sözlü olarak da dinleyebilme hakkına sahipti. Anayasa Mahkemesi, incelemeleri ve araştırmaları sonucunda, o siyasi partinin gelir ve giderlerinin doğruluğu ve kanuna uygunluğu hakkında karar vererek kanuna uygun olmayan gelirler ile giderler sebebiyle bunların Hazineye gelir kaydedilmesine karar verebilirdi. (648 sayılı SPK md.82)

1961 Anayasasında siyasi parti tarihçesi ve gelişimi ile ilgili hükümler ise şu şekildedir.

“Parti Kurma Hakkı ve Partilerin Siyasî Hayattaki Yeri” kenar başlıklı 56. maddesi şu şekildedir: *“Vatandaşlar, siyasî parti kurma ve usûlüne göre partilere girme ve çıkma hakkına sahiptir.*

Siyasî partiler, önceden izin almadan kurulur ve serbestçe faaliyette bulunurlar. Siyasî partiler, ister iktidarda ister muhalefette olsunlar, demokratik siyasî hayatın vazgeçilmez unsurlarıdır.

Son milletvekili genel seçimlerinde muteber oy sayısının en az yüzde beşini alan veya bu seçimlerde Millet Meclisinde grup teşkil edecek sayıda milletvekilliği kazanmış bulunan siyasî partilere Devletçe yapılacak yardım kanunla düzenlenir.”

1961 Anayasasında “*Partilerin Uyacakları Esaslar*” 57. maddede düzenlenmiştir. Bu düzenlemeye göre, siyasî partilerin tüzükleri, programları ve faaliyetleri, insan hak ve hürriyetlerine dayanan demokratik ve laik Cumhuriyet ilkelerine ve Devletin ülkesi ve milletiyle bölünmezliği temel hükmüne uygun olmak zorundadır. Bunlara uymayan partiler temelli kapatılır. Partilerin iç çalışmaları, faaliyetleri, Anayasa Mahkemesine hangi hallerde ve ne suretle hesap verecekleri ve bu mahkemece malî denetimlerinin hangi hallerde ve nasıl yapılacağı, demokrasi esaslarına uygun olarak kanunla düzenlenir. Siyasî partilerin kapatılması hakkındaki davalara Anayasa Mahkemesinde bakılır ve kapatma kararı ancak bu Mahkemece verilir.

1961 Anayasasında, *Anayasa Mahkemesinin görev ve yetkileri* ise 147. maddede düzenlenmiştir: “*Anayasa Mahkemesi, kanunların ve Türkiye Büyük Millet Meclisi İçtüzüklerinin Anayasaya, Anayasa değişikliklerinin de Anayasada gösterilen şekil şartlarına uygunluğunu denetler.*

Cumhurbaşkanı, Bakanlar Kurulu üyelerini, Yargıtay, Danıştay, Askerî Yargıtay, Yüksek Hakimler Kurulu ve Sayıştay Başkan ve üyelerini, Cumhuriyet Başsavcısını, Başkanın sözcüsünü, Askerî Yargıtay Başsavcısını ve kendi üyelerini görevleriyle ilgili suçlardan dolayı Yüce Divan sıfatıyla yargılar ve Anayasa ile verilen diğer görevleri yerine getirir.

Anayasa Mahkemesinin, Yüce Divan sıfatıyla yargılamasında savcılık görevini Cumhuriyet Başsavcısı yapar.”

II-1982 ANAYASASINDA YER ALAN SİYASİ PARTİLERLE İLGİLİ MALİ HÜKÜMLER

1982 Anayasasının 23 Temmuz 1995 tarih ve 4121 sayılı Kanun'un 6. maddesi ile yapılan Anayasa değişikliği sonrasındaki halinde "Siyasi Haklar ve Ödevler" konulu dördüncü bölümünde "Siyasi partilerle ilgili hükümler" üst başlıklı ve "Parti kurma, partilere girme ve partilerden ayrılma" kenar başlıklı 68. maddesi son fıkrasında; "*Siyasi partilere, Devlet, yeterli düzeyde ve hakça mali yardım yapar. Partilere yapılacak yardımın, alacakları üye aidatının ve bağışların tabi olduğu esaslar kanunla düzenlenir.*" hükmü yer almaktadır.

"Siyasi partilerin uyacakları esaslar" kenar başlıklı Anayasanın 69. maddesi oldukça ayrıntılı bir düzenlemedir.

Siyasi partilerin faaliyetleri, parti içi düzenlemeleri ve çalışmaları demokrasi ilkelerine uygun olur. Bu ilkelerin uygulanması kanunla düzenlenir. (An. md.69/1)

Siyasi partiler, ticari faaliyetlere girişemezler. (An. md.69/2)

Siyasi partilerin gelir ve giderlerinin amaçlarına uygun olması gereklidir. Bu kuralın uygulanması kanunla düzenlenir. Anayasa Mahkemesince siyasi partilerin mal edinimleri ile gelir ve giderlerinin kanuna uygunluğunun tespiti, bu hususun denetim yöntemleri ve aykırılık halinde uygulanacak yaptırımlar kanunda gösterilir. Anayasa Mahkemesi, bu denetim görevini yerine getirirken Sayıştay'dan yardım sağlar. Anayasa Mahkemesinin bu denetim sonunda vereceği kararlar kesindir. (An. md.69/3)

Siyasi partilerin kapatılması, Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı'nın açacağı dava üzerine Anayasa Mahkemesince kesin olarak karara bağlanır. (An. md.69/4)

Bir siyasi partinin tüzüğü ve programının 68 inci maddenin dördüncü fıkrası hükümlerine aykırı bulunması halinde temelli kapatma kararı verilir. (An. md.69/5)

Bir siyasi partinin 68'inci maddenin dördüncü fıkrası hükümlerine aykırı eylemlerinden ötürü temelli kapatılmasına, ancak, onun bu nitelikteki fiillerin

işlendiği bir odak haline geldiğinin Anayasa Mahkemesince tespit edilmesi halinde karar verilir. Bir siyasi parti, bu nitelikteki fiiller o partinin üyelerince yoğun bir şekilde işlendiği ve bu durum o partinin büyük kongre veya genel başkan veya merkez karar veya yönetim organları veya Türkiye Büyük Millet Meclisindeki grup genel kurulu veya grup yönetim kurulunca zımnen veya açıkça benimsendiği yahut bu fiiller doğrudan doğruya anılan parti organlarınca kararlılık içinde işlendiği takdirde, söz konusu fiillerin odağı haline gelmiş sayılır. (An. md.69/6)

Anayasa Mahkemesi, yukarıdaki fıkralara göre temelli kapatma yerine, dava konusu fiillerin ağırlığına göre ilgili siyasi partinin Devlet yardımından kısmen veya tamamen yoksun bırakılmasına karar verebilir. (An. md.69/7)

Temelli kapatılan bir parti bir başka ad altında kurulamaz. (An. md.69/8)

Bir siyasi partinin temelli kapatılmasına beyan veya faaliyetleriyle sebep olan kurucuları dahil üyeleri, Anayasa Mahkemesinin temelli kapatmaya ilişkin kesin kararının Resmi Gazetede gerekçeli olarak yayımlanmasından başlayarak beş yıl süreyle bir başka partinin kurucusu, üyesi, yöneticisi ve deneticisi olamazlar. (An. md.69/9)

Yabancı devletlerden, uluslararası kuruluşlardan ve Türk uyrukluğunda olmayan gerçek ve tüzel kişilerden maddi yardım alan siyasi partiler temelli olarak kapatılır. (An. md.69/10)

Siyasi partilerin kuruluş ve çalışmaları, denetlenmeleri, kapatılmaları ya da Devlet yardımından kısmen veya tamamen yoksun bırakılmaları ile siyasi partilerin ve adayların seçim harcamaları ve usulleri yukarıdaki esaslar çerçevesinde kanunla düzenlenir. (An. md.69/11)

III-2820 SAYILI SİYASİ PARTİLER KANUNU'NA GÖRE SİYASİ PARTİLERLE İLGİLİ MALİ HÜKÜMLER

A- Partilerin Tutacakları Defterler ve Kayıtlar

2820 sayılı SPK'nın 60. maddesi "Tutulacak Defter ve Kayıtlar" kenar başlığını taşımaktadır. Buna göre; *üye kayıt defteri, karar defteri, gelen ve giden evrak kayıt defteri, gelir ve gider defteri ile demirbaş eşya defteri*, siyasi partilerin her kademesindeki parti organlarının tutmak zorunda oldukları defterler olarak sayılmıştır. (SPK md.60/1)

Üye kayıt defterinin, mahalle ve köy esasına göre tutulacağı SPK'nın 60. maddesi 2. fıkrasında ifade edilmiştir.

Karar defterinin, ilgili organın kararlarını, tarih ve numara sırasıyla ihtiva edeceği ve kararların oylamaya katılanlar tarafından imzalanacağı, ayrıca kongrece alınan kararları da ihtiva etmesi gereken kongre tutanak özetlerinin başkanlık divanı üyelerince imzalanacağı açıkça belirtilmiştir. (SPK md.60/3)

Gelen ve giden evraklar, tarih ve numara sırasına göre gelen ve giden evrak kayıt defterlerine kaydedilir ve gelen evrakın asılları ile gönderilen evrakın örnekleri bu tarih ve numaralar altında dosyalarda saklanır. (SPK md.60/4)

Parti adına elde edilen gelirlerin alındığı ve yapılan giderlerin ne gibi işlere ve yerlere harcandığı ilgili defterlere sırasıyla ve belgeleri de belirtilmek suretiyle geçirilir. (SPK md.60/5)

Bütün defterlerin sayfaları ve kaç sayfadan oluştukları teşkilatın bulunduğu ilgili seçim kurulu başkanı tarafından mühürlenip, tasdik edilir. (SPK md.60/6)

Partiye giriş işlemlerini gösteren üyelik beyannamelerinin birer örneği il ve ilçe kademesinde, alfabetik sıraya göre tasnif edilmiş olarak ayrı bir dosyada saklanır. (SPK md.60/7)

Parti organ ve kurulları tarafından tutulmasında fayda görülen diğer defterler, parti tüzük ve içyönetmeliklerinde gösterilir. (SPK md.60/8)

Parti genel merkezinde üye kayıt defterlerinin özetinin nasıl tutulacağı, bütçe ve kesinhesabın nasıl hazırlanarak düzenleneceği parti içyönetmeliğinde belirtilir. (SPK md.60/9)

Siyasi partilerin elde edebileceği gelirler arasında SPK'nın 61. maddesi "f" bendinde "*Üye kimlik kartlarının ve parti defter, makbuz ve kağıtlarının sağlanması karşılığında alınacak paralar*"ı saymıştır.

"Parti Defter ve Kayıtlarının Tutulmaması, Tahrifi, Defterlerin Yok Edilmesi veya Gizlenmesi" kenar başlığını taşıyan SPK'nın 113. maddesinde, 60. madde de yazılı defter ve kayıtları tutmayanların, altı aydan bir yıla, bu defter ve kayıtları tahrif veya yok edenler veya gizleyenlerin ise, bir yıldan üç yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılacağı hükme bağlanmıştır.

B-Partilerin Gelir Kaynakları

Sürekli kuruluşlar olarak ifade edilen siyasi partilerin ayakta durabilmeleri ve varlıklarını sürdürebilmeleri, mali bakımdan yeterli güce sahip olmalarına bağlıdır. Bu duruma seçim kampanyalarını da eklediğimiz zaman paranın partiler için ne kadar önemli olduğu tartışılmazdır¹¹⁵.

Bir partinin mali kaynağı, tek partinin egemen olduğu ülkelerde önemli bir sorun teşkil etmez. Bunun nedeni ise, partinin iktidara dayanması ve devletle bütünleşmiş olmasıdır. Fakat, çoğulcu demokrasinin egemen olduğu ülkelerde siyasi partilerin, ekonomik güçleri ellerinde bulunduranlardan bağımsız olabilmelerinin

¹¹⁵ Koçak, s. 122.

sağlanması, demokrasinin işleyişi açısından önem taşımaktadır. Çünkü, siyasi partilerin mali nedenlerden dolayı baskı altında kalmaları halinde partiler arasında eşit şartlarda bir iktidar yarışı olmamış olur. Günümüzde parti etkinlikleri, yüksek oranlarda harcamalar gerektirir. Taşınmaz malları kiralamak ya da satın almak, personel giderlerini karşılamak, toplantılar organize etmek, yan kuruluşları desteklemek, görüş ve düşüncelerin basın ve kitle iletişim araçları yoluyla yayılmasını sağlamak, seçim giderlerini karşılamak büyük harcamalar gerektirmektedir¹¹⁶.

Diğer bir ifadeyle, çoğulcu demokrasilerin ortak sorunu; siyasal partilerin mali güçlüklerinin doğuracağı sakıncaları gidermek suretiyle siyasal iktidarı kısmen ya da tamamen elde etmek amacı ile siyasal yaşama katılmış olan bu kuruluşların bağımsızlıklarını sağlamaktır. Demokratik bir düzen içinde siyasi partilerin egemen güçler karşısında mali bağımsızlıkları korunmalı ve bu kuruluşlar arasında gelir kaynaklarında eşitlik sağlanmalıdır¹¹⁷.

Üyelerden toplanan paralarla, parti giderlerini karşılama imkanı kitle partilerinde dahi bulunmamaktadır. Partilerin giderlerini başka kaynaklardan sağlama zorunluluğu bundan kaynaklanmaktadır. Partilerin giderlerinin bir bölümü devlet yardımından ya da ekonomik gücü elverişli olanlardan karşılanacaktır¹¹⁸.

Türkiye’de siyasi partilerin gelir kaynakları 1961 Anayasası döneminde yasal düzenlemeye konmuştur. 1961 Anayasasının hazırlandığı dönem itibarıyla siyasi partilere duyulan güvensizlik nedeniyle, siyasi partilerin gelir kaynakları ile ilgili olarak bugünkü 1982 Anayasasından daha ayrıntılı hükümler getirilmişti. 1961 Anayasası döneminde yürürlükte olan 648 sayılı Siyasi Partiler Kanunu 65. maddesi ve şu an yürürlükte bulunan 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanununun 61. maddesinde partilerin hangi kaynaklardan gelir temin edebilecekleri düzenlenmiştir¹¹⁹.

¹¹⁶ Gözübüyük , s. 82.

¹¹⁷ Koçak, s. 122.

¹¹⁸ Gözübüyük, s. 82.

¹¹⁹ Ömer Faruk Gençkaya, **Devletleşen Partiler Türkiye’de Siyasi Partilerin Başlıca Gelir Kaynakları 1983-1998**, Anadolu Stratejik Araştırmalar Vakfı, 2003, s. 7.

2820 sayılı SPK, partilerin gelir kaynaklarını tahdidi olarak saymış, gelir ve giderler için tevsik zorunluluğu getirmiş ve mali denetimin yargı yolu ile yapılacağını belirtmiştir. SPK'nın 61. maddesinde, siyasi partilerin on kalem gelir elde edebileceği sayılmıştır. SPK'nın 61. maddesi son fıkrasında ise, partinin malvarlığından elde edilecek gelirlerin vergi, resim ve harçlardan muaf tutulduğu belirtilmiştir. 61. madde şu şekilde düzenlenmiştir: “a) Parti üyelerinden alınacak giriş aidatı ile üyelik aidatı, b) Partili milletvekillerinden alınacak milletvekilliği aidatı, c) Milletvekili, belediye başkanlığı, belediye meclis üyeliği ve il genel meclis üyeliği aday adaylarından alınacak özel aidat, (Bu aidatlar 64 üncü maddedeki esaslar dahilinde siyasi partilerin yetkili merkez karar organlarınca tespit ve tahsil olunur.) d) Parti bayrağı, flaması, rozeti ve benzeri rumuzların satışından sağlanacak gelirler, e) Parti yayınlarının satış bedelleri, f) Üye kimlik kartlarının ve parti defter, makbuz ve kağıtlarının sağlanması karşılığında alınacak paralar, g) Partice tertiplenen balo, eğlence ve konser faaliyetlerinden sağlanacak gelirler, h) Parti mal varlığından elde edilecek gelirler, i) Bağışlar j) Devletçe yapılan yardımlar (h) bendinde yazılı parti mal varlığından elde edilen gelirler hariç olmak üzere, diğer bentlerde yazılı kaynaklardan elde edilen gelirlerden hiçbir surette vergi, resim ve harç alınmaz.

Bu kaynaklardan; üyelik aidatları partilerin gelir kaynakları arasında olmakla birlikte, parti ve parti üyeleri arasındaki ilişkilerin kuvvetli olmaması halinde üyelik aidatlarının ödenmesi düzensiz olmakta ve bu nedenle de parti gelirleri arasında önemli bir kısmı oluşturamayabilmektedir. Bu nedenle 1971 Anayasa değişiklikleri sonrasında partiler büyük oranda, devlet yardımı yoluyla finanse edilmektedir. 1982 Anayasası döneminde çıkarılan 2820 sayılı SPK'nın “Devletçe Yardım” kenar başlıklı Ek Madde 1'in 4. fıkrasında 7 Ağustos 1988 tarih ve 3470 sayılı Kanun ile yapılan ekleme neticesinde, alınan oylarla da orantılı olarak genel parlamento seçimlerinde %7'den fazla oy elde eden partilere devlet yardımı sağlanacağı düzenlenmiştir. Ayrıca özel bağışlar da siyasi partiler için önemli gelir kaynakları arasındadır¹²⁰. “Devletçe Yardım” kenar başlıklı Ek Madde 1 düzenlemesi şu şekildedir:

¹²⁰ Özbudun, (Politika), s. 77.

“Yüksek Seçim Kurulunca son milletvekili genel seçimlerine katılma hakkı tanınan ve 2339 sayılı Milletvekili Seçimi Kanununun 33 üncü maddesindeki genel barajı aşmış bulunan siyasi partilere her yıl Hazineden ödenmek üzere o yılki genel bütçe gelirleri “(B) Cetveli” toplamının beşbinde ikisi oranında ödenek mali yıl için konur.

Bu ödenek, yukarıdaki fıkra gereğince Devlet yardımı yapılacak siyasi partiler arasında, bu partilerin genel seçim sonrasında Yüksek Seçim Kurulunca ilan edilen toplam geçerli oy sayıları ile orantılı olarak bölüştürülmek suretiyle her yıl ödenir. Bu ödümlerin o yılki Genel Bütçe Kanunu'nun yürürlüğe girmesini takiben on gün içinde tamamlanması zorunludur.

Bu yardım sadece parti ihtiyaçları veya parti çalışmalarında kullanılır.

Milletvekili genel seçimlerinde toplam geçerli oyların %7'sinden fazlasını alan siyasi partilere de Devlet yardımı yapılır. Bu yardım en az Devlet yardımı alan siyasi partinin ikinci fıkra gereğince almış olduğu yardım ve genel seçimlerde aldığı toplam geçerli oy esas alınarak kazandıkları oyla orantılı olarak yapılır. Ancak bu yardım üçyüzelli milyon liradan az olamaz. Bunun için her yıl Maliye Bakanlığı bütçesine yeterli ödenek konulur.

Yukarıdaki fıkralarda öngörülen yardım miktarları; bu yardımdan faydalanabilecek siyasi partilere, milletvekili genel seçiminin yapılacağı yıl üç katı, mahalli idareler genel seçim yılı için iki katı olarak ödenir. Her iki seçim aynı yıl içerisinde yapıldığında bu ödemenin miktarı üç katı geçemez. Bu fıkra gereğince yapılacak katlı ödemeler, Yüksek Seçim Kurulunun seçim takvimine dair kararın ilanını izleyen 10 gün içinde yapılır.

Bu Kanunun 76 ncı maddesi hükmü dairesinde gelirleri Hazineye irad kaydedilen ve taşınmaz malları Hazine adına tapuya tescil edilen siyasi partilere, bu madde gereğince yapılacak Devlet yardımından, Hazineye irad kaydedilen gelirin Hazine adına tapuya tescil edilen taşınmazların toplam değerinin iki katı indirilir.”

1-Aidatlar

Siyasi partilerin geleneksel finansman yöntemi, özel kaynaklardan sağlanan gelirlerdir. Bu sebeple siyasi partilerin bağışlar ile birlikte en önemli gelir kaynaklarından birisi aidatlardır. Uygulamaya bakıldığında çeşitli şekillerde toplanan aidatlar, partiler için önemli bir gelir kalemidir¹²¹. Mali kaynağın türü, partilerin toplam gelirlerinde en büyük paya sahip olup, parti içi demokrasiyi birincil düzeyde etkileyen unsurdur. Örneğin, yasal olarak belirtilen üye aidatları, parti işleyişinin tabana yayılması için büyük bir önem taşımaktadır. Üyelik aidatı sayesinde, bir yandan üst düzey yöneticiler, gelir kaynaklarını kaybetmemek için üyelere söz tanımakta, diğer yandan ise aidatını ödeyen üyeler aidiyet duygusu içinde görev yapabilmektedir¹²².

a-Giriş ve Üyelik Aidatı

SPK'nın 62. maddesi ilk fıkrasında; "*Parti üyelerinden alınacak giriş aidatının miktarı ile üyelik aidatının alt ve üst sınırları parti tüzüğünde gösterilir*" denilmek suretiyle, parti üyelerinden alınacak giriş ya da üyelik aidatları için direkt bir sınırlama getirmemiş ve alt ve üst sınırların belirlenmesini parti tüzüklerine bırakmıştır. Böylece, partilere özgürce hareket edebilecekleri bir alan oluşturulmuş ve partilerin devletten bağımsız olarak toplumsal fonksiyonlarını yerine getirebilmeleri sağlanmıştır. Giriş aidatı, parti üyeliğine giriş sırasında ve bir defa alınır, buna karşılık üyelik aidatı ise, kişinin üyelik sıfatı devam ettikçe her ay ya da yıllık olarak alınır. Aynı maddeye göre, her üye, partiye girerken aylık veya yıllık olarak üyelik aidatı ödemeyi kabul etmek zorundadır. Parti üyesi, vermeyi kabul ettiği üye aidat miktarını parti tüzüğüne uygun olmak şartıyla kayıtlı olduğu teşkilat kademesi başkanlığına yazı ile bildirerek artırabilir. Ayrıca partiye borçlu olduğu yıla ait aidatın tamamını veya bir kısmını ödemeyen parti üyesi hakkında, partiden geçici veya kesin olarak çıkarmaya dair disiplin cezaları uygulanmaz. Aidatın ödenmesi için yapılan yazılı tebligata rağmen belirtilen süre içerisinde ödemedede bulunmayan üye hakkında yapılacak işlem ve uygulanacak yasaklamalar parti tüzüğünde

¹²¹ Uzun, s. 107.

¹²² Yüce, s. 5.

gösterilir. Partilerimizin tüzüklerine bakıldığında genelde sembolik bir üye aidatı miktarı belirlendiği görülmüş olup, tüzüklerde ise alt ve üst olmak üzere birer miktar belirlenmiştir. Ancak uygulamaya bakıldığı zaman üye aidatlarının düzenli olarak toplanabildiği söylenememektedir¹²³.

Anayasa Mahkemesinin siyasi partilerin giriş ve üyelik aidatlarına ilişkin olarak birçok kararı bulunmaktadır¹²⁴.

¹²³ Özcan/ Yanık, s. 102.

¹²⁴Bu kararlara örnek olarak;*Anayasa Mahkemesi, 27.01.2006 tarih ve E:2000/6, K:2006/3 sayılı kararı, RG. 15.03.2006 26109: İşçi Partisinin 1999 yılı parti genel merkezi geliri olan 23.561.405.787 liranın 2.885.000.000 lirası ve 123.129.974.301 lira olan parti il örgütleri gelirlerinin 40.086.498.500 lirası üye aidatı;

*Anayasa Mahkemesi, 17.12.2002 tarih ve E:2000/9, K:2002/15 sayılı kararı, RG. 25.03.2003 25059: Demokrat Türkiye Partisinin 960.294.572.062 lira olan 1999 yılı il örgütleri gelirlerinin 2.165.097.155 lirası giriş ve üyelik aidatı;

*Anayasa Mahkemesi, 22.10.2003 tarih ve E:2000/13, K:2003/19 sayılı kararı, RG. 16.11.2003 25291: Demokratik Sol Partinin 1999 yılı il örgütü gelirlerinin toplamı olan 3.010.412.512.086 liranın 48.812.826.303 lirası üye aidatları;

*Anayasa Mahkemesi, 17.12.2002 tarih ve E:2000/21, K:2002/18 sayılı kararı, RG. 25.03.2003 25059: Fazilet Partisinin 1.890.108.838.354 lira olan 1999 yılı parti genel merkezi gelirlerinin 7.485.500.000 lirası, il örgütleri gelirlerinin toplamı olan 1.039.303.665.037 liranın ise 117.455.833.447 lirası giriş ve üyelik aidatı;

*Anayasa Mahkemesi, 30.10.2001 tarih ve E:2000/23, K:2001/6 sayılı kararı, RG. 27.12.2001 24623: Sosyalist İktidar Partisi 1999 yılı içinde 44 il ve il örgütü bulunmayan 4 ilçe örgütüne sağlanan 40.449.000.000 liralık gelirler toplamının tamamı üye aidatları;

*Anayasa Mahkemesi, 22.10.2003 tarih ve E:2000/24, K:2003/15 sayılı kararı, RG. 15.11.2003 25290: Milliyetçi Hareket Partisinin 1999 yılı il örgütleri gelirlerinin toplamı olan 932.562.846.184 liranın 129.314.491.673 lirası üye giriş ve aidatları;

*Anayasa Mahkemesi, 27.01.2006 tarih ve E:2004/44, K:2006/23 sayılı kararı, RG. 29.03.2006 26123: Yeni Türkiye Partisinin 153.948.212.094 lira olan 2004 yılı genel merkez gelirlerinin 6.410.550.000 lirası üye ödentileri;

*Anayasa Mahkemesi, 27.01.2006 tarih ve E:2005/1, K:2006/12 sayılı kararı, RG. 22.03.2006 26116: Eşitlik Partisinin 2002 yılındaki 1.200.000.000 liralık genel merkez gelirleri toplamının tamamı üye aidatları;

*Anayasa Mahkemesi, 27.01.2006 tarih ve E:2004/31, K:2006/17 sayılı kararı, RG. 24.03.2006 26118: Millet Partisinin 87.256.656.708 lira olan 2003 yılı il örgütü gelirlerinin 27.180.700.000 lirası aidat;

*Anayasa Mahkemesi, 27.01.2006 tarih ve E:2004/23, K:2006/22 sayılı kararı, RG. 29.03.2006 26123: Yeni Türkiye Partisinin 2003 yılı genel merkez gelirleri toplamı olan 268.039.041.296 liranın 1.000.000.000 lirası üye ödentileri;

*Anayasa Mahkemesi, 27.01.2006 tarih ve E:2004/22, K:2006/7 sayılı kararı, RG. 17.03.2006 26111: Cumhuriyet Halk Partisinin 21.626.493.744.761 lira olan 2003 yılı genel merkez gelirlerinin 43.590.087.500 lirası ve 5.882.590.217.166 lira olan il örgütü gelirleri toplamının 646.264.549.444 lirası üye aidat gelirleri;

*Anayasa Mahkemesi, 01.12.2005 tarih ve E:2004/13, K:2005/15 sayılı kararı, RG. 27.01.2006 26062: Genç Partinin 2003 yılı genel merkez geliri toplamı olan 15.996.058.396.197 lirası ve 1.184.318.150.908 lira olan il örgütleri gelirlerinin 256.665.557.700 lirası üye aidatı;

*Anayasa Mahkemesi, 27.01.2006 tarih ve E:2004/25, K:2006/16 sayılı kararı, RG. 24.03.2006 26118: Büyük Birlik Partisinin 2003 yılı il örgüt gelirleri toplamı olan 365.917.894.914 liranın 101.708.685.400 lirası üye giriş aidatı;

b-Milletvekili Aidatı

Milletvekili aidatı konusu, SPK'nın 63. maddesinde düzenlenmiştir. Buna göre, bir siyasi partiye mensup milletvekillerinin ne miktar aidat ödeyeceği ve bu suretle toplanan paraların grup faaliyetlerine ve parti merkezine hangi miktarlarda ayrılacağı, TBMM parti grubu kararıyla belli edilir. Ancak, bu miktarın yıllık tutarı milletvekili ödeneğinin net bir aylık tutarını geçemez. Grubu olmayan parti üyesi milletvekillerinin ödeyeceği aidat ise, yukarıdaki fıkra da belirtilen miktarın yarısını geçmemek kaydıyla merkez karar ve yönetim kurulunca tespit edilir.

Buna göre, mecliste grubu bulunan milletvekillerinin ödeyeceği milletvekili aidatı parti meclis grubu tarafından belirlenmektedir. Buna karşılık mecliste grubu bulunmayan milletvekilleri ise, partilerinin merkez ve yönetim kurulu tarafından belirlenecek aidatı ödemek durumundadır. Böylece bir siyasi partinin milletvekili sayısının fazla olması o partinin milletvekili aidatı gelirinin de partinin gelir kaynakları içerisinde önemli bir meblağ tutmasını sağlayacaktır.

Milletvekili aidatlarına ilişkin olarak Anayasa Mahkemesi, verdiği bazı kararlarında şunları belirtmiştir¹²⁵.

*Anayasa Mahkemesi, 22.10.2003 tarih ve E:2002/17, K:2003/18 sayılı kararı, RG. 16.11.2003 25291: Adalet ve Kalkınma Partisinin 2001 Yılı il örgütleri gelirlerinin toplamı olan 268.892.180.402 liranın 95.301.255.000 lirası üye giriş aidatı ve 36.110.738.340 lirası ise üye yıllık aidatı olarak tespit edilmiştir.

¹²⁵*Anayasa Mahkemesi, 22.10.2003 tarih ve E:2000/13, K:2003/19 sayılı kararı, RG. 16.11.2003 25291: Demokratik Sol Partinin 1999 yılı genel merkez gelirlerinin toplamı olan 8.324.227.800.179 liranın 603.740.141.310 lirası;

*Anayasa Mahkemesi, 17.12.2002 tarih ve E:2000/21, K:2002/18 sayılı kararı, RG. 25.03.2003 25059: Fazilet Partisinin 1999 yılı il örgütleri gelirlerinin toplamı olan 1.039.303.665.037 liranın 49.857.150.000 lirası;

*Anayasa Mahkemesi, 22.10.2003 tarih ve E:2000/24, K:2003/15 sayılı kararı, RG. 15.11.2003 25290: Milliyetçi Hareket Partisinin 1999 yılı parti genel merkezi gelirlerinin toplamı olan 2.453.354.597.316 liranın 40.319.474.900 lirası;

*Anayasa Mahkemesi, 22.10.2003 tarih ve E:2002/17, K:2003/18 sayılı kararı, RG. 16.11.2003 25291: Adalet ve Kalkınma Partisinin 2001 yılı genel merkez gelirlerinin toplamı olan 754.422.450.163 liranın ise 7.500.000.000 lirası milletvekili aidatından oluşmaktadır.

c-Milletvekili Aday Adaylığı Aidatı

SPK'nın 64. maddesinde, milletvekili aday adaylarından alınacak özel aidatın, milletvekili ödeneğinin net bir aylık tutarını aşmamak kaydıyla parti iç yönetmeliklerinde gösterileceği düzenlenmiştir. Fakat uygulamada adaylık aidatı oldukça yüksek miktarlarda olabilmektedir. Sözkonusu aidatlar SPK'nın 64. maddesindeki esaslar dahilinde siyasi partilerin yetkili merkez karar organları tarafından tespit ve tahsil olunur. Mahalli idare seçimlerine katılan adaylardan alınan paralar partiye gelir olarak kaydedilmektedir.

Adaylık aidatına ilişkin olarak, Anayasa Mahkemesi vermiş olduğu bazı kararlarında belli hususları tespit etmiştir¹²⁶.

2-Bağışlar

Bağış gelirleri, siyasi partilerin ilk ortaya çıktıkları dönemden itibaren en önemli gelir kaynakları arasında yer almaktadır. Partilerin ilk kuruluş yıllarında ve devlet yardımı alınmaya başlanmadan önce parti gelirlerinin çok büyük bir oranı bağışlardan oluşmaktaydı. Bununla birlikte bağış gelirleri, ülkemizdeki siyasi partiler için hiçbir zaman düzenli bir gelir kaynağı olamamıştır. Ancak iktidar ve iktidar adayı büyük partilerin daha kolay ve daha yüksek meblağlarda bağış topladıkları birkaç kez görülmüştür¹²⁷. SPK'nın 66. maddesinde, siyasi partilere bağış yapamayacak kurum ve kuruluşlar sayılmıştır. Buna göre, genel ve katma bütçeli dairelerle mahalli idareler ve muhtarlıklar, kamu iktisadi teşebbüsleri, özel kanunla veya özel kanunla verilen yetkiye dayanılarak kurulmuş bankalar ve diğer kuruluşlar, kamu iktisadi teşebbüsü sayılmamakla beraber ödenmiş sermayesinin bir kısmı

¹²⁶*Anayasa Mahkemesi, 17.12.2002 tarih ve E:2000/9, K:2002/15 sayılı kararı, RG. 25.03.2003 25059: Demokrat Türkiye Partisinin 2.094.527.371.961 lira olan 1999 yılı parti genel merkezi gelirlerinin 6.375.000.000 lirası aday adaylığı ödentilerinden;

*Anayasa Mahkemesi, 17.12.2002 tarih ve E:2000/21, K:2002/18 sayılı kararı, RG. 25.03.2003 25059: Fazilet Partisinin 1999 yılı il örgütleri gelirlerinin toplamı olan 1.039.303.665.037 liranın 94.780.000.000 lirasını aday özel aidatlarından;

*Anayasa Mahkemesi, 22.10.2003 tarih ve E:2000/24, K:2003/15 sayılı kararı, RG. 15.11.2003 25290: Milliyetçi Hareket Partisinin 1999 yılı parti genel merkezi gelirlerinin toplamı olan 2.453.354.597.316 liranın ise 165.300.000.000 lirası milletvekili aday gelirlerinden oluşmaktadır.

¹²⁷ Uzun, s. 120.

Devlete veya bu fıkrada adı geçen kurum, idare, teşebbüs, banka veya kuruluşlara ait müesseseler, siyasi partilere hiçbir suretle taşınır veya taşınmaz mal veya nakit veya haklar bağışlayamaz ve bu gibi mal veya hakların kullanılmasını bedelsiz olarak bırakamazlar; bağlı oldukları kanun hükümleri dışında siyasi partilere aynı hakların devrine dair tasarruflarda bulunamazlar. Kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları, işçi ve işveren sendikaları ile bunların üst kuruluşları, dernekler, vakıflar ve kooperatifler, özel kanunlarında yer alan hükümlere uymak koşuluyla siyasi partilere maddi yardım ve bağışta bulunabilirler. (SPK md.66/1)

Yukarıdaki fıkranın dışında kalan gerçek ve tüzel kişilerin her birinin bir siyasi partiye aynı yıl içerisinde iki milyar liradan fazla kıymette aynı veya nakdi bağışta bulunması veya yayınları kullandırması yasaktır. Bağış veya bağışların, bağışta bulunana veya yetkili temsilcisine veya vekiline ait olduğu hususunun partice verilen makbuzda açıkça belirtilmesi gerekir. Böyle bir belgeye dayanılmaksızın siyasi partilerce bağış kabul edilemez. (SPK md.66/2)

Siyasi partiler, yabancı devletlerden, uluslararası kuruluşlardan, Türk uyruklığında olmayan gerçek ve tüzel kişilerden herhangi bir suretle aynı veya nakdi yardım ve bağış alamazlar. (SPK md.66/3)

SPK'nın 66. maddesi 1. fıkrasında yazılı olan idari kuruluşlar partilere taşınır ve taşınmaz mallarını, nakitlerini, haklarını bağışlayamaz, bu unsurların kullanılmasını bedelsiz olarak bırakamazlar ve aynı hakların devrine ilişkin tasarruflarda bulunamazlar. Fakat aynı hakların devrine ilişkin tasarruflarda bulunmamak, bu idari kurum ve kuruluşların bağlı oldukları kanun hükümleri dışında uygulanacaktır. Başka bir ifade ile, bu idari kurum ve kuruluşların bağlı oldukları kanunlarda, bazı aynı hakların devrine ilişkin bir hüküm varsa, bu kural uygulanacak fakat bunun dışında aynı hakların devrine ilişkin tasarruflarda bulunulamayacaktır. Örnek vermek gerekirse, kapatılan ve malları hazineye geçen bir siyasi partinin sonradan açılmasına izin verilmesi halinde, hazinenin bağlı olduğu kanun hükmü gereği, aynı hakların o partiye devrine ilişkin tasarruflarda bulunulabilecektir. Çünkü bu devir, kanundan kaynaklanmaktadır. Herhangi bir siyasi partiye yapılan bağış bir mal ise, bunun

değerinin nasıl tespit edilebileceği hususu bu konuda karşılaşılabilecek bir sorundur. Böyle bir durumda, bilirkişiye başvurma ya da fatura ile tespit yapma yollarına başvurulabilir. Örnek olarak, bağış olarak verilen bir televizyonun faturasına bakılarak değeri öğrenilebilir. Bu şekilde aynı bağış alan partiler gerekli değerlendirmeyi yaptırarak bunları hesap kayıtlarına geçirmelidir. Para ya da mal şeklindeki bağış karşılığında parti yetkililerinin bağış makbuzu düzenlemesi, bağışta bulunanın, eğer bağış vekil ya da temsilci tarafından yapılmışsa bunlarında makbuzda açıkça belirtilmesi gerekir¹²⁸.

Ayrıca, Anayasanın 69. maddesi 10. fıkrasında ve SPK'nın 101. maddesi c bendinde, yabancı devletlerden, uluslararası kuruluşlardan ve Türk uyruğunda olmayan gerçek ve tüzel kişilerden maddi yardım alan siyasi partinin temelli kapatılacağı hükmü yer almaktadır. Böylece Anayasamız, ideolojik yasaklar haricindeki bir nedenle de parti kapatmaya olanak sağlamıştır. Bunun dışındaki kapatma nedenleri, Anayasada mevcut ilkelerin kısmen somutlaştırılıp bir araya toplanması olarak değerlendirilebilir¹²⁹.

SPK'nın 66. maddesi 1. fıkrasında ayrıca, siyasi partilere yardım ve bağışta bulunabilecek gerçek ve tüzel kişilikler de sayılmıştır. Bu bağışlar karşılığında siyasi parti tarafından bir makbuz verilmesi zorunludur. Böyle bir belge olmadan siyasi partiler bağış kabul edemez. Ayrıca maddenin son fıkrasında, siyasi partilerin, yabancı devletlerden, uluslararası kuruluşlardan, Türk uyrukluğunda olmayan gerçek ve tüzel kişilerden herhangi bir suretle aynı veya nakdi yardım ve bağış alamayacağı hükmüne yer verilmiştir. 67. maddeye göre, *“siyasi partiler ticari faaliyette bulunamazlar, kredi veya borç alamazlar. Ancak, ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla 66 ncı maddenin 1 ve 3 üncü fıkralarında gösterilenler dışında kalan gerçek ve tüzel kişilerden kredili veya ipotek karşılığı mal satın alabilirler.”*

Bağış alınması yasaklanmış kişi ya da kuruluşlardan bağış alınması durumu, kanuna aykırı bağış, kredi veya borç alınması, borç verilmesi kenar başlıklı SPK'nın

¹²⁸ Kılınç, ss. 56, 57.

¹²⁹ Ozan Ergül, **Yeni Kurumsalcı Yaklaşımla Türk Anayasa Mahkemesi ve Demokrasi**, Adalet Yayınevi, Ankara, 2007, s. 303.

116. maddesinde düzenlenmiştir. 116/1. fıkrasına göre, bu kanun hükümlerine aykırı olarak bağışta bulunan kimse ve bağış kabul eden parti sorumlusu, altı aydan bir yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

Bu kanun hükümlerine aykırı olarak kredi veya borç veren veya alanlar ile bu krediyi veya borcu alan veya veren parti sorumlusu hakkında da ilk fıkra hükmü uygulanır. (SPK md.116/2)

Yabancı devletlerden, uluslararası kuruluşlardan, Türk uyrukluğunda olmayan gerçek ve tüzel kişilerden yardım veya bağış kabul eden parti sorumlusu veya aday veya aday adayı bir yıldan üç yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. (SPK md.116/3)

SPK'nın 66. maddesi 2. fıkrasında kaleme alınmış olan, siyasi partilere bağış yapması yasak olanlar dışında kalan gerçek ve tüzel kişilerin bir siyasi partiye aynı yıl içerisinde iki milyar liradan fazla miktarda aynı ve nakdi bağışta bulunmasını yasaklayan düzenleme; siyasi partilerin yüksek miktarlarda bağışlar sonucunda etki altına alınması ve bunun sonucunda da yolsuzluklara sebebiyet verilmesini önlemek amacıyla getirilmiş olan sınırlayıcı bir düzenlemedir. Bu sınırı aşan bağışlar Yüksek Mahkeme tarafından Hazineye gelir olarak kaydedilecektir. SPK'nın ilk şeklinde 1 milyon olarak belirlenen bu oran, 18 Mart 1986 tarih ve 3270 sayılı Kanun ile 5 milyon lira; 31 Ağustos 1990 tarih ve 3673 sayılı Kanun ile 50 milyon liraya ve 1999 yılında yürürlüğe girmiş olan 4445 sayılı Kanun ile de 2 milyar liraya çıkartılmıştı. Ülkemizde mevcut olan yüksek enflasyon sebebiyle 4445 sayılı Kanun'un 23. maddesiyle SPK'ya ek 6. madde eklenmişti¹³⁰. Buna göre; *“Bu Kanun'un 66. ve 70. maddelerinde yer alan parasal değerler her takvim yılı başından geçerli olmak üzere, o yıl için 4 Ocak 1961 tarihli ve 213 sayılı Vergi Usul Kanunu hükümleri uyarınca tespit ve ilan olunan yeniden değerlendirme oranında artırılır.”*

¹³⁰ Uzun, s. 127.

Ülkemizdeki siyasi partilerin gelirleri arasında bağışlar önemli bir yer tutmaktadır. Bu konuda Anayasa Mahkemesinin birçok kararı mevcuttur¹³¹.

3-Borç ve Krediler

SPK'nın 67. maddesi, ticari faaliyet, kredi ve borç alma yasağı kenar başlığını taşımaktadır. Maddeye göre, siyasi partiler ticari faaliyette bulunamazlar, kredi veya borç alamazlar. Ancak, ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla SPK'nın 66. maddesi 1. ve 3. fıkralarında gösterilenler dışında kalan gerçek ve tüzel kişilerden, kredili veya

¹³¹*Anayasa Mahkemesi, 22.10.2003 tarih ve E:2000/13, K:2003/19 sayılı kararı, RG. 16.11.2003 25291: Demokratik Sol Partinin 1999 yılındaki 3.010.412.512.086 lira olan il örgütü gelirlerinin 258.010.476.616 lirasını;

*Anayasa Mahkemesi, 17.12.2002 tarih ve E:2000/21, K:2002/18 sayılı kararı, RG. 25.03.2003 25059: Fazilet Partisinin 1999 yılı kesinhesabı incelemesinde parti genel merkezi gelirlerinin 1.157.000.000 lirası ve il örgütü gelirlerinin ise 364.320.932.084 lirasını;

*Anayasa Mahkemesi, 16.04.2003 tarih ve E:2002/3, K:2003/11 sayılı kararı, RG. 28.05.2003 25121: Anayol Partisinin 2000 yılı kesinhesabı incelemesinde 1.046.726.000 lira olan genel merkez gelirinin 1.030.000.000 lirası ve Anayasa Mahkemesi, 16.04.2003 tarih ve E:2001/2, K:2003/2 sayılı kararı, RG. 28.05.2003 25121: 46.347.000 lira olan 2001 yılı İzmir-Konak ilçe örgütü gelirinin 40.000.000 lirası;

*Anayasa Mahkemesi, 01.12.2005 tarih ve E:2004/39, K:2005/22 sayılı kararı, RG. 02.02.2006 26068: Hak ve Özgürlükler Partisinin 2003 yılındaki 9.261.566.454 lira olan parti genel merkezi gelirlerinin 9.010.000.000 lirası ve 32.421.885.926 lira olan il örgütü gelirlerinin ise 32.328.142.800 lirasını;

*Anayasa Mahkemesi, 27.01.2006 tarih ve E:2004/31, K:2006/17 sayılı kararı, RG. 24.03.2006 26118: Millet Partisinin 19.334.020.191 lira olan 2003 yılı genel merkez gelirlerinin 19.100.000.000 lirası ile il örgütü gelirlerinin 57.995.038.314 lirasını;

* Anayasa Mahkemesi, 27.01.2006 tarih ve E:2004/25, K:2006/16 sayılı kararı, RG. 24.03.2006 26118: Büyük Birlik Partisinin 2003 yılı genel merkez gelirlerinin 2.850.000.000 lirasını;

* Anayasa Mahkemesi, 27.01.2006 tarih ve E:2004/23, K:2006/22 sayılı kararı, RG. 29.03.2006 26123: Yeni Türkiye Partisinin 268.039.041.296 lira olan 2003 yılı genel merkez gelirinin 80.039.950.000 lirasını;

*Anayasa Mahkemesi, 27.01.2006 tarih ve E:2004/22, K:2006/7 sayılı kararı, RG. 17.03.2006 26111: Cumhuriyet Halk Partisinin 21.626.493.744.761 liralık 2003 yılı genel merkez gelirinin 2.559.500.000 lirasını;

*Anayasa Mahkemesi, 22.10.2003 tarih ve E:2002/17, K:2003/18 sayılı kararı, RG. 16.11.2003 25291: Adalet ve Kalkınma Partisinin 754.422.450.163 lira olan 2001 yılı genel merkez gelirlerinin 315.839.017.600 lirası ve Anayasa Mahkemesi, 01.12.2005 tarih ve E:2004/19, K:2005/24 sayılı kararı, RG. 02.02.2006 26068: 29.842.491.115.097 lira tutarındaki 2003 yılı genel merkez gelirlerinin 3.177.500.000 lirasını;

*Anayasa Mahkemesi, 01.12.2005 tarih ve E:2004/13, K:2005/15 sayılı kararı, RG. 27.01.2006 26062: Genç Partinin 1.184.318.150.908 liralık 2003 yılı il örgüt gelirlerinin 796.384.996.819 lirasını;

*Anayasa Mahkemesi, 27.01.2006 tarih ve E:2004/12, K:2006/4 sayılı kararı, RG. 16.03.2006 26110; Demokrat Partinin 2003 yılı il örgüt gelirinin tamamı olan 850.000.000 lirayı;

* Anayasa Mahkemesi, 27.01.2006 tarih ve E:2004/44, K:2006/23 sayılı kararı, RG. 29.03.2006 26123: Yeni Türkiye Partisinin 2004 yılı genel merkez gelirlerinin 99.302.050.000 lirasını partiye yapılan bağışlar oluşturmuştur.

*Ayrıca ilave olarak Anayasa Mahkemesi, 27.01.2006 tarih ve E:2004/37, K:2006/19 sayılı kararı, RG. 25.03.2006 26119: Cumhuriyetçi Demokrat Türkiye Partisinin 2003 yılı kesinhesabı incelemesinde 2003 yılı parti geliri olan 10.000.000 liranın tamamı bir kişiden bağış olarak alınmıştır.

ipotek karşılığı mal satın alabilirler. Bize göre kredi ya da borç alma yasağının nedeni, partilerin şahıs, kurum vb.den borç almak suretiyle bağımsızlığını kaybetmesini diğer bir ifade ile o şahıs ya da kurumun himayesi altına girebilme riskini önlemektir. Siyasi partiler, egemen güçlere karşı mücadelesini devam ettirebilmek için mali olarak bağımsız olmalıdır. Ticaret yasağı konulmasının nedeninin ise, siyasi partilerin amaçlarının gelir elde etmek olmamasından kaynaklandığını söyleyebiliriz.

Borç ve krediler, siyasi partilerin ihtiyaçlarını karşılamada önemli bir yer tutmakta ve partiler çoğu zaman bu yola başvurabilmektedir. Anayasa Mahkemesinin siyasi partilerin borçları ve kredileri ile ilgili mevcut kararları bulunmaktadır¹³².

4-Malvarlığından Elde Edilen Gelirler

Malvarlığı denildiği zaman gerçek ya da tüzel kişilerin sahip olduğu taşınmaz mallar, mevcut nakitler, her türlü haklar, taahhütler ve borçların tamamı anlaşılır. Siyasi partiler de tüzel kişiliğe sahip oldukları için malvarlığı elde edebilirler. Ancak bu durum Anayasa ve Siyasi Partiler Kanunu tarafından bir takım sınırlamalara tabi tutulmuştur. Buna göre Anayasanın 69. maddesi, partilerin gelir ve giderlerinin amaçlarına uygun olması kuralının uygulamasının kanunla düzenleneceğini hükmünü getirmiştir. Ayrıca, taşınmaz mal edinme kenar başlığını taşıyan SPK'nın 68. maddesine göre, siyasi partilerin, ikametleri ile amaç ve faaliyetleri için gerekli

¹³²*Anayasa Mahkemesi, 22.10.2003 tarih ve E:2000/13, K:2003/19 sayılı kararı, RG. 16.11.2003 25291: Demokratik Sol Partinin 1999 yılı il örgütü gelirlerinin 139.442.159.367 lirasını devreden borçları;

*Anayasa Mahkemesi, 27.01.2006 tarih ve E:2004/44, K:2006/23 sayılı kararı, RG. 29.03.2006 26123: Yeni Türkiye Partisinin 2004 yılı genel merkez gelirlerinin 30.000.000.000 lirasını cari yıl borçları;

*Anayasa Mahkemesi, 27.01.2006 tarih ve E:2004/23, K:2006/22 sayılı kararı, RG. 29.03.2006 26123: Yeni Türkiye Partisinin 2003 yılı gelirler toplamı olan 268.039.041.296 liranın 35.439.746.528 lirasını cari yıl borçları;

*Anayasa Mahkemesi, 27.01.2006 tarih ve E:2004/22, K:2006/7 sayılı kararı, RG. 17.03.2006 26111: Cumhuriyet Halk Partisinin 2003 yılı gelirlerinin 126.702.431.166 lirası ve il örgüt gelirlerinin 495.087.956.230 lirasını dönem sonu borçları;

*Anayasa Mahkemesi, 27.01.2006 tarih ve E:2004/17, K:2006/6 sayılı kararı, RG. 17.03.2006 26111: Anavatan Partisinin 2.491.716.401.816 lira olan 2003 yılı genel merkez gelirlerinin 132.113.942.767 lirasını ödenecek vergi ve krediler, ayrıca sözkonusu partinin 1.953.835.517.260 lira olan il örgütü gelirlerinin de 129.159.696.014 lirasını krediler oluşturmaktadır.

olanlardan başka taşınmaz mal edinemeyecekleri ve amaçları içinde olmak şartıyla sahip oldukları taşınmaz mallardan gelir sağlayabilecekleri ifade edilmiştir.

Buradan da anlaşıldığı üzere, kanunlar, siyasi partilerin amaçları dışında taşınmaz mal edinmelerini yasaklamıştır. Bununla birlikte, bir parti amaçları içinde olmak şartıyla sahip olduğu taşınmaz mallardan gelir sağlayabilir. Örnek olarak, parti binası olarak kullanılan gayrimenkulün bir kısmı kiraya verilerek gelir elde edilebilir¹³³. Anayasa Mahkemesi de her yıl siyasi partilerin edindikleri taşınmazların listesini istemektedir. Bir siyasi parti ihtiyacı dışında edindiği taşınmaz malı gelir elde etmek için kiraya vermişse, Anayasa Mahkemesi, ihtiyaç dışındaki miktarı bağış olarak kabul edip, yasal sınırı geçen miktarı da hazineye gelir olarak kaydeder. Partinin tüzük ve iç yönetmeliği uyarınca, güncel ihtiyacından fazla olan parası bankaya konulabilir. Hatta gelir-gider dengesine göre fazla olan paralar vadeli mevduat hesabına yatırılabilir. Menkul kıymetler malvarlığının bir parçası olarak kabul edildiği için, sağlanan faizler partinin malvarlığından elde edilen gelirler arasında kabul edilir. Ayrıca, örneğin partiye ait bir aracın, bilgisayarın vb. malların satışından elde edilen gelirler; parti örgütünün amacına uygun faaliyette bulunmak için daha büyük bir taşınmaz almak için sattığı önceki taşınmazın satış bedeli de, partinin malvarlığı gelirleri arasında kabul edilir. Ülkemizde, özellikle enflasyonun yüksek olduğu dönemlerde, partiler nakit değerlerini bankalarda değerlendirmekte ve böylece faiz gelirleri partiler için sıklıkla başvuru yollarından olmaktadır. Bu durumla ilgili birkaç örnek vermek mümkündür¹³⁴.

¹³³ Tikveş, Anayasa, s. 477.

¹³⁴ Kılınç, ss. 52, 53; Anayasa Mahkemesi, 23.12.1998 tarih ve E:1996/17, K:1998/57 sayılı kararı, RG:13.01.1999 23582, S:34 C:2, s.624; ayrıca;

*Anayasa Mahkemesi, 17.12.2002 tarih ve E:2000/9, K:2002/15 sayılı kararı, RG. 25.03.2003 25059: Demokrat Türkiye Partisinin 1999 kesinhesabı incelemesinde, parti genel merkezi gelirleri arasında 443.248.240.961 lira, il örgütleri gelirleri arasında ise 15.564.709.777 lira;

*Anayasa Mahkemesi, 22.10.2003 tarih ve E:2000/13, K:2003/19 sayılı kararı, RG. 16.11.2003 25291: Demokratik Sol Partinin 1999 yılı kesinhesabı incelemesinde genel merkez gelirlerinin 3.309.468.846.675 lirası, il örgütü gelirlerinin 162.254.925.137 lirası;

*Anayasa Mahkemesi, 22.10.2003 tarih ve E:2000/24, K:2003/15 sayılı kararı, RG. 15.11.2003 25290: Milliyetçi Hareket Partisinin 1999 yılı kesinhesabı incelemesinde, parti genel merkezi gelirlerinin 588.852.991.416 lirası;

*Anayasa Mahkemesi, 27.01.2006 tarih ve E:2004/22, K:2006/7 sayılı kararı, RG. 17.03.2006 26111: Cumhuriyet Halk Partisinin 2003 yılı kesinhesabı incelemesinde ise genel merkez gelirlerinin 3.750.539.987.465 lirasını, il örgütü gelirlerinin ise 51.254.458.962 lirasını banka faiz ve repo geliri yani banka mevduat gelirleri oluşturmaktadır.

5-Sosyal Faaliyet Gelirleri

SPK'nın 61. maddesinin "d" bendinde; parti bayrağı, flaması, rozeti vb. rumuzların satışından sağlanacak gelirler, "e" bendinde; parti yayınlarının satış bedelleri, "f" bendinde; üye kimlik kartlarının ve parti defter, makbuz ve kağıtlarının sağlanması karşılığında alınacak paralar ve son olarak "g" bendinde ise; partice tertiplenen balo, eğlence ve konser faaliyetlerinden sağlanacak gelirler sayılmıştır. Tüm bu gelirler sosyal faaliyet gelirleri olarak adlandırılır. Ancak SPK bu gelirleri ismen belirtmiş ve başkaca bir düzenleme yapmamıştır. Bu tür faaliyetlerden elde edilen gelirler, parti tüzüğü ya da iç yönetmelikte aksine bir düzenleme olmaması kaydıyla, genellikle, ilçe, il ve genel merkez gibi faaliyeti düzenleyen parti kademelerine gelir olarak kaydedilir¹³⁵.

Anayasa Mahkemesinin verdiği kararları arasında, siyasi partilerin sosyal faaliyet gelirlerinin nelerden oluştuğu ve miktarları konusunda saptamaları bulunmaktadır¹³⁶.

¹³⁵ Kılınç, s. 54.

^{136*} Anayasa Mahkemesi, 17.12.2002 tarih ve E:2000/9, K:2002/15 sayılı kararı, RG. 25.03.2003 25059: Demokrat Türkiye Partisinin 1999 yılı kesinhesabı incelemesinde, il örgütü gelirleri arasında 14.250.000.000 liranın satış, 15.048.480.000 liranın ise faaliyet gelirlerinden;

*Anayasa Mahkemesi, 22.10.2003 tarih ve E:2000/13, K:2003/19 sayılı kararı, RG. 16.11.2003 25291: Demokratik Sol Partinin 1999 yılı kesinhesap incelemesinde, genel merkez gelirlerinin 30.322.258.000 lirası ile il örgütü gelirlerinin de 12.462.035.935 lirası parti bayrağı, flaması, rozet ve yayın satış gelirlerinden, ayrıca yine il örgütü gelirlerinin 33.944.439.000 lirası da partice tertiplenen gece ve konser gelirlerinden;

*Anayasa Mahkemesi, 17.12.2002 tarih ve E:2000/21, K:2002/18 sayılı kararı, RG. 25.03.2003 25059: Fazilet Partisinin 1999 yılı il örgütü gelirlerinin, 100.000.000 lirası yayın, 250.000.000 lirası kimlik kartı, 1.398.081.306 lirası da bayrak, rozet satışlarından, 7.817.280.552 lirası ise konferans, sergi gelirlerinden;

*Anayasa Mahkemesi, 22.10.2003 tarih ve E:2000/24, K:2003/15 sayılı kararı, RG. 15.11.2003 25290: Milliyetçi Hareket Partisi il örgütü gelirlerinin 50.074.539.957 lirası eğlence ve şölenlerden;

* Anayasa Mahkemesi, 27.01.2006 tarih ve E:2004/25, K:2006/16 sayılı kararı, RG. 24.03.2006 26118: Büyük Birlik Partisinin 2003 yılı il örgütü gelirlerinin 1.614.665.000 lirası bayrak, flama, rozet satış, 1.090.000.000 lirası kimlik kartı, defter ve makbuz satış, 200.000.000 lirası ise yayın satış gelirlerinden;

*Anayasa Mahkemesi, 27.01.2006 tarih ve E:2004/22, K:2006/7 sayılı kararı, RG. 17.03.2006 26111: Cumhuriyet Halk Partisinin 2003 yılı genel merkez gelirlerinin 1.350.000.000 lirası defter ve makbuz satış, 883.300.000 lirası da balo, eğlence ve konser gelirlerinden, il örgütü gelirlerinin ise 1.173.122.156.022 lirası balo, eğlence ve konser gelirlerinden, 24.555.842.770 lirası da defter ve makbuz satış gelirlerinden oluşmaktadır.

6-Siyasi Partilere Devlet Yardımı

Siyasi partilerin demokratik bir düzen içinde egemen güçlere karşı varlıklarını koruyabilmeleri ancak mali açıdan bağımsız olmalarına bağlıdır. Siyasi partilerin varlıklarını sürdürebilmeleri için örgütlerini güçlendirmeleri gerekmektedir. Parti örgütü kavramı içine bina, araç gereç, daimi personel, seçim kampanyalarında adayların desteklenmesi, tanıtılması vb. girmekte ve tüm bunların sağlanabilmesi de paraya dayanmaktadır¹³⁷.

Siyasi partilerin para kaynakları içinde ilk olarak üyelerinden aldıkları aidatlar ve bağışlar sayılabilir. Ancak birçok ülkede olduğu gibi ülkemizde de üye aidatları parti giderlerini karşılamaya yetmemektedir. Bu nedenle partiler, başka kaynaklar bulmak zorunda kalmaktadırlar. Bu durum, partiler üzerinde iş çevrelerinin, şirketlerin ve çıkar gruplarının baskılarını artırmaktadır. Üye aidatlarının partilerin zorunlu harcamalarını karşılayacak seviyeye çıkamaması ve her partide düşük bir seviyede bulunması nedeniyle partilere devletin para yardımı yapması gerekmiştir. Böylece partiler için diğer bir gelir kaynağı olarak, devlet tarafından yapılan yardım hayata geçirilmiştir. Partilerin yasal düzeyde kalması ve kendilerinden beklenen işlevleri yerine getirebilmeleri devlet desteği ile olabilmektedir. Bu konuda önemli olan husus, partilere yapılacak yardımda belirlenecek ölçütlerin, partiler arasındaki dengeleri bozmayarak, demokrasiyi yozlaştırmamasına dikkat edilebilmesidir. Ancak devlet yardımı iki şekilde olmaktadır. İlki; seçim kampanyaları sırasında devlet tarafından partilere sağlanan kolaylıklar, ikincisi ise; hazineden belli miktarlarda yapılan para yardımındır¹³⁸.

¹³⁷ Demir, s. 153.

¹³⁸ Tikveş, Anayasa, s. 476; Teziç, Anayasa, s. 333; Koçak, ss. 124, 125, 127; Gözübüyük, s. 83.

a- Yabancı Ülkelerde Siyasi Partilere Devlet Yardımı Konusundaki Düzenlemeler

Yabancı ülkelerin mevzuat ve uygulamalarında, siyasi partilerle ilgili düzenlemeler çok eski olmamakla birlikte, uluslararası alanda siyasi partilere devlet yardımının esas olarak benimsenmiş olduğu görülmektedir¹³⁹. Partilerin gelir kaynakları ile yaptıkları harcamalar, beraberinde denetim konusunu gündeme getirmektedir. Batı demokrasilerinde günümüz itibarıyla, seçim giderlerinde meydana gelen artışlar sonucunda bunların belli bir sınırdan tutulması ve siyasi hayatta mali şeffaflığın sağlanabilmesi için yasal düzenlemelere gerek görülmektedir. *Amerika Birleşik Devletleri'nde*, Beyaz Saray adaylarının Hazine yardımı alıp almama konusunda seçim hakları bulunmakta ve devlet yardımı almak istemeyen adaylara, kendi imkanları ile orantılı olarak harcama yapabilme imkanı verilmektedir. Bununla ilişkili olarak, Amerika'da Kongre üyelerinin seçimlerinde, hazine yardımı verilmemekte, buna karşılık Başkanlık seçimlerinde ise, devlet bütçesinden yardım yapılabilmektedir. Ancak bunun için başkan adaylarının tüm önseçim harcamalarının 10 milyon doları aşmaması; delegelerden oluşan genel kongre (Convention) tarafından belirlenen adayların harcamalarının da bu seçimlerde 20 milyon doları geçmemesi gerekmektedir. İsteğe bağlı olan bu yardımı alamayan adaylar, istedikleri gibi harcama yapabilmektedir¹⁴⁰.

Büyük Britanya'da da, 1983 tarihli "Representation of the People Act"da yapılan değişiklik sonucunda, bir adayın seçim çevresinde yapabileceği harcama miktarı sınırlandırılmıştı. İngiltere'de adaylara hazineden devlet yardımı yapılmamakla birlikte, seçim kampanyaları sırasında adayın yapacağı toplantılara yer tahsis etme, posta hizmetlerinden ücretsiz yararlanma vb. bazı kolaylıklar sağlanmaktadır¹⁴¹.

¹³⁹ Mesut Aydın, "Partilere Devlet Yardımı", <http://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/38/271/2439.pdf> (16/01/2010), s. 8.

¹⁴⁰ Teziç, s. 334; Demir, s. 154.

¹⁴¹ Teziç, s. 334; Demir, s. 154.

İsveç'te ise, 1 Ocak 1969 tarihinden başlayıp siyasi partilere tek meclisli parlamentoda sandalye başına ve yıllık olarak belli miktarda devlet yardımı yapılmakta ve bu yardımın alınabilmesi için partilerin mecliste en az bir sandalye elde etmeleri veya son seçimlerde kullanılan oyların belli bir miktarını almaları gerekmektedir¹⁴².

İtalya'da 2 Mayıs 1974 tarihli Kanun ile, partilere hem devlet yardımı hem de seçim kampanyaları için mali destek sağlanması düzenlenmiş ancak siyasi hayattaki yaygın rüşvet skandalları nedeniyle 18-19 Nisan 1993 referandumu sonucunda partilere hazine yardımı yapılması sona ermişti. Bununla birlikte devlet yalnızca seçim dönemlerinde kampanya giderlerine yardım etmeye devam etmekteydi¹⁴³.

Federal Almanya'da 1969 yılında yapılan bir değişiklikle, ülke çapında en az % 5 geçerli oy alan ya da bir seçim çevresinde en az % 10 oy alan partiler elde ettikleri oy oranında seçim giderlerini karşılamak üzere Hazine yardımı almaktadır. 1974 yılında yapılan bir diğer değişiklik ile seçim giderlerinin federal düzeyde ve seçim çevresi düzeyinde seçmen başına düşen miktarı tespit edilmiştir¹⁴⁴.

Finlandiya'da 10 Ocak 1969 tarihli Siyasi Partiler Kanun'u ile parlamentoda yer alan partilere son seçimlerde sağlamış oldukları sandalye oranına göre devlet yardımı yapılmaktaydı¹⁴⁵.

Fransa'da ise, siyasi partilere mali yardım yapılması ilk önce 11 Mart 1988 tarihli Kanun ve bu Kanun'da değişiklik yapan 15 Ocak 1990 tarihli Kanun ile düzenlenmişti. Buna göre partilere devlet yardımı iki aşamadan oluşmaktadır: İlk aşamada, siyasi partilerin en az yetmişbeş seçim çevresinde aday göstermeleri şartıyla, seçimin birinci turunda aldıkları oy oranına göre devlet yardımı yapılmakta; ikinci aşamada ise, partilerin elde etmiş oldukları sandalye sayıları oranında hazinece yardım yapılmaktadır. Bunun haricinde, adayların kullanılan oyların %5 oranını elde

¹⁴² Teziç, s. 334.

¹⁴³ Teziç, ss. 334, 335.

¹⁴⁴ Demir, s. 154.

¹⁴⁵ Teziç, s. 335; Demir, s. 155.

etmeleri halinde afiş, ilan ve kırtasiye giderleri devlet tarafından karşılanmaktadır. Gerçek ve tüzel kişiler tarafından partilere yapılan bağışlar ise, belli şartlara bağlanmıştır. Buna karşılık yabancı devletlerden her türlü maddi destek alınması yasaklanmaktadır¹⁴⁶.

Bu konu ile ilgili olarak Fransız Anayasa Konseyinin bir kararında “*Partilere devlet yardımı partileri devlete bağımlı kılmamalı ve çeşitli düşüncelerin demokratik yoldan ifade olanağını kısmamalı ve demokrasinin temelini oluşturan düşünce akımlarının çokluğu ilkesini tehlikeye düşürmemelidir*” ifadesi kullanılmıştır¹⁴⁷.

b- Avrupa Konseyi’nin Siyasi Partilere Devlet Yardımı Konusundaki Düzenlemeleri

Avrupa Konseyi’nde parti finansmanı konusunda pek çok karar alınmıştır. Bu çerçevede 2001 yılında Avrupa Konseyi Parlamenterler Meclisi, siyasi partilerin finansmanı ile ilgili olarak 1516 sayılı Tavsiye Kararı’nı yayınlamıştır. Söz konusu kararda, siyasi partilerin faaliyetlerini yürütme koşullarının değiştiği ve partilerin görüşlerine destek bulabilme amacıyla önemli finansal kaynaklara ve bu kaynakları elde edebilme imkanına sahip olmalarının gerekliliği vurgulanmıştır. Ayrıca, siyasi partilerin özel bağışçılara bağımlı hale gelmelerinin önlenmesi ve partiler arasında fırsat eşitliğinin sağlanması amacıyla Devlet bütçesinden yardım almaları gerektiği ancak söz konusu yardımın aşırı olması durumunda parti ile seçmenler arasındaki bağın zayıflayabileceği tehlikesi göz önüne alınarak belirli miktar ile sınırlandırılması gerektiği belirtilmiştir. Parlamenterler Meclisinin bu tavsiye kararı, 8 Nisan 2003 tarihinde yapılan 835. toplantıda siyasi partilerin ve seçim kampanyalarının finansmanında yolsuzluklara karşı ortak kurallara ilişkin üye devletlere tavsiye kararı olarak alınmıştır. Ortak Kuralların, “Siyasi Partilere Özel ve Kamusal Yardım” Başlıklı 1. maddesinde, Devletin siyasi partilere yardım etmesi ve bu yardımın makul bir katkı ile sınırlı olması gerektiği, ayrıca Devlet yardımlarının dağıtımında objektif, adil ve makul kuralların uygulanması ve Devletin, özel ya da

¹⁴⁶ Teziç, Anayasa, s. 335.

¹⁴⁷ Özcan / Yanık, s. 103.

kamusal herhangi bir yardımın partinin bağımsızlığına müdahale etmemesini sağlaması gerektiği yer almaktadır¹⁴⁸.

Avrupa Konseyi Hukuk Yoluyla Demokrasi Komisyonu (Venedik Komisyonu) da 9-10 Mart 2001 tarihinde yapılan 46. toplantısında parti finansmanına ilişkin rehber ilkeleri kabul etmiştir. Söz konusu toplantıda kamusal finansmana ilişkin rehber ilkeler:

“ Kamusal finansman parlamentoda temsil edilen her partiyi kapsamalıdır.*

**Ancak, farklı siyasi partiler arasında fırsat eşitliğini sağlamak amacıyla kamusal finansman seçmenlerin önemli bir kısmını temsil eden ve seçimlerde aday gösteren partileri de kapsayabilir. Kamusal yardımın düzeyi yasama organı tarafından, periyodik bazlı olarak ve objektif kriterler esas alınarak tespit edilir.*

Vergi muafiyetleri, sadece partilerin faaliyetleri ile sıkı sıkıya bağlı olan işlemler için tanınabilir.

** Siyasi partilerin kamusal fonlardan yararlanması ancak hesaplarının kamusal organlar tarafından (mesela, Sayıştay) denetlenmesi koşuluyla mümkün olmalıdır. Devlet kamusal yardımdan yararlanan siyasi partilerin finansal şeffaflığını sağlayacak bir politika benimsemelidir.”* şeklinde sayılabilir¹⁴⁹.

Avrupa Konseyinin bağlayıcı olmayıp, sadece tavsiye niteliğinde olan sözkonusu kararlarında kısaca Devletin siyasi partilere yardım yapması gerektiği, ancak bu yardımın makul bir düzeyi aşmaması ve yardımın dağıtımında objektif, makul ve adil ölçütlerin kullanılması gerektiği hususları vurgulanmıştır. Avrupa İnsan Hakları Komisyonu ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi de siyasi partilere Devlet yardımıyla ilgili çeşitli başvuruları incelemiştir. Örnek olarak; Mahkeme vermiş olduğu kararında, siyasi partilerin seçimlerde elde ettiği oy oranında Devlet yardımından yararlandırılmasının, bir taraftan partilerin dışarıdan gelecek baskılara karşı korunması, diğer taraftan da her birinin gerçek önemini göstermesi açısından Sözleşmeye aykırı olmayarak uygulanabilir nitelikte olduğunu ifade etmiştir.

¹⁴⁸ Ali Rıza Çoban, “Devlet Siyasi Partilere Hakça ve Yeterli Düzeyde Yardım Yapıyor Mu? ”, Gazi Ün. Hukuk Fak. Der., C.XII, S.1-2, 2008, http://www.hukuk.gazi.edu.tr/editor/dergi/12_23.pdf, (01/05/2010), ss. 615-616.

¹⁴⁹ Çoban, s. 616.

(Antonopoulos v. Greece, Application No:58533/00, Decision of Second Section, 20 Mart 2001)¹⁵⁰.

c-Türkiye’de Siyasi Partilere Devlet Yardımı

aa-1961 Anayasası Döneminde

Ülkemizde siyasi partilere devlet yardımı ilk kez 1965 tarih ve 648 sayılı Siyasi Partiler Kanunu 74. maddesi ile düzenlenmiş ve parti ihtiyaçları ve parti çalışmalarında kullanılmak amacıyla kabul edilmişti. Bu düzenlemeye göre; bir önceki milletvekili genel seçimlerine katılıp da geçerli oyların Türkiye çapında %5 ve daha fazlasını elde etmiş siyasi partilere, oy oranları uyarınca artan miktarda her yıl devlet tarafından yardım edileceği öngörülmüş olup, aynı kanunun geçici 4. maddesi 2. fıkrası, bir defaya münhasır ve mahsus olmak üzere kanunun yayımından önceki genel seçimlere katılmamış olan ve kanunun yayımı tarihinde Millet Meclisinde grubu bulunan siyasi partilere de devlet yardımından yararlanma hakkı tanıdı. Seçimlere henüz katılmamış, fakat TBMM üye tam sayısının en az %5’ine sahip olan partilere de Hazineden yapılacak yardıma süreklilik kazandırabilmek için 648 sayılı SPK’nın 74. maddesine 22 Şubat 1968 tarih ve 1017 sayılı Kanun ile bir ek yapılmıştı. Bu değişik maddenin yürürlüğe girmesi üzerine, Anayasaya aykırı olduğu gerekçesi ile Anayasa Mahkemesine iptal davası açılmış olup, siyasi partilere devletçe yardım yapılmasının, ilke olarak Anayasaya aykırı olmadığını yönünde karar verilmişti. Bununla birlikte Mahkeme, partilere devletçe yapılacak yardımda, bir bölümünün yardım kapsamının dışında bırakılmasının adalet ve eşitlik ilkeleriyle bağdaşmayacağını, ayrıca partilere yapılan mali yardımın harcama biçiminin belirli koşullara bağlanmadığı gerekçesiyle 74. maddeyi iptal etmişti¹⁵¹.

Aynı konu 2 Şubat 1970 tarih ve 1219 sayılı Kanun ile yeniden düzenlenmiş ve partilerin her yıl bütçeden ayrılan devlet yardımından yararlanabilmeleri için son genel seçimlerde, toplam olarak en az %5 geçerli oy almaları gerektiği ifade

¹⁵⁰ Aktaran, Çoban, ss. 617, 618.

¹⁵¹ Teziç, Anayasa, s. 336; Anayasa Mahkemesi, 19.02.1969 tarih ve E:1968/26, K:1969/14 sayılı kararı, AMKD. 7. ss. 249, 250; Koçak, s. 125.

edilmişti. Bundan sonra devlet yardımının partiler arasında paylaştırılması, partinin son genel seçimlerde ülke çapında almış olduğu geçerli oyların bütün partilerin toplam olarak aldıkları oylar oranına bölüştürülerek yapılacağı öngörülmüş, fakat SPK'da yapılan bu yeni düzenlemenin de tekrar Anayasaya aykırılığı ileri sürülmüştü. Anayasa Mahkemesi ise bu başvuru üzerine bir önceki içtihadındaki ilkeyi değiştirerek, siyasi partilere devletçe yardım yapılmasını ilke olarak Anayasaya aykırı bulmuş ve 74. maddeyi iptal etmişti¹⁵².

Bu karardan sonra TBMM, 30 Haziran 1971 gün ve 1421 sayılı Kanun ile Anayasanın 56. maddesine bir fıkra eklemek suretiyle partilere devletçe yapılacak yardımı bir Anayasa kuralı haline getirmişti. Bu Anayasa değişikliğinin amacı, Anayasa Mahkemesi kararını etkisiz hale getirmektir. 1961 Anayasasının değişik 56. maddesi son fıkrasında, "*Son milletvekili genel seçimlerinde muteber oy sayısının en az %5'ini alan veya bu seçimlerde Millet Meclisinde grup teşkil edecek sayıda milletvekilliği kazanmış bulunan siyasi partilere devletçe yardım kanunla düzenlenir*" hükmü yer almıştı. Bu konuda çıkarılan 30 Nisan 1974 gün ve 1802 sayılı Kanun'la SPK'nın 74. maddesi düzenlenirken, Anayasa Mahkemesinin iptal etmiş olduğu kural aynen korunmuştu. Buna göre, son seçimlerde geçerli oyların en az %5'ini alan ya da Millet Meclisinde grup kuracak sayıda (Bu sayı 1961 Anayasası 85. maddesinde en az 10 üye idi) milletvekilliği elde etmiş olan partilere, o siyasi partinin genel seçimlerde ülke çapında almış olduğu geçerli oyların, bütün partilerin aldıkları toplam geçerli oyları oranına göre bölüştürülerek her yıl ödeneceği öngörülmüştü¹⁵³.

1965-1980 yılları arasındaki dönemde, partilere devlet yardımı uygulamasının başlaması ile birlikte, devlet yardımının siyasi partilerin gelirleri arasında büyük bir payı aldığı görülmüştür. Örneğin Anayasa Mahkemesinin 14.02.1980 tarih ve E:1966/1, K:1980/1 sayılı kararında; Adalet Partisi'nin 1966 yılında elde ettiği 4.245.630 TL'lik gelirin 3.500.000 TL'lik bölümü yani %82'sini devlet yardımı oluşturmuştur. Anayasa Mahkemesinin 11.05.1976 tarih ve E:1966/VI-13, K:1976/2

¹⁵²Teziç, Anayasa, s. 336; Anayasa Mahkemesi, 02.02.1971 tarih ve E:1970/12, K:1971/13 sayılı kararı, AMKD. 9. s. 289; Koçak, s.125; Aydın M. , s. 17.

¹⁵³ Teziç, Anayasa, s. 337.

sayılı kararında; Millet Partisi'nin 1966 yılına ait (önceki yıldan devreden varlıklar dışında kalan) toplam geliri 520.00 TL olup, bunun 500.000TL'siyani %96'sı devlet yardımıdır. Anayasa Mahkemesinin 15.02.1977 ve 28.03.1978 tarih ve E:1967/VI-10, K:1978/1-2 sayılı kararları ile Millet Partisi'nin gelirleri içerisinde devlet yardımı 1967 yılı %82 ve 1968 yılı %88 olarak gerçekleşmiştir¹⁵⁴.

bb-1982 Anayasası Döneminde

Kurucu Meclis tarafından hazırlanıp kabul edilmiş olan 22 Nisan 1983 tarih ve 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanunu'nun ilk halinde, partilere devlet yardımı yapılması hususunda bir düzenleme bulunmamaktaydı. SPK'nın, Anayasa Komisyon raporu gerekçesinde, kurucular, bu konuda Anayasa Mahkemesinin 2 Şubat 1971 tarih ve 1971/13 sayılı kararı ile bağlı kalmış ve Mahkeme'nin bu içtihadına süreklilik kazandırmak amaçlanmıştır. Siyasi partilere devlet yardımı konusu, 1982 Anayasasına göre seçilmiş olan ilk TBMM tarafından çıkarılan 27 Haziran 1984 tarih ve 3032 sayılı Kanun ile öngörülen ve SPK'nın 61. maddesine (j) bendi olarak ilave edilip, ek geçici maddelerle düzenlenmiştir. Sonra çıkarılan 9 Nisan 1987 gün ve 3349 sayılı; 7 Ağustos 1988 gün ve 3470 sayılı; 31 Ekim 1990 gün ve 3673 sayılı ve 24 Mart 1992 gün ve 3789 sayılı Kanunlarla siyasi partilere yapılacak devlet yardımının kapsamı genişletilmiştir. 1982 Anayasası döneminde siyasi partilerin hazine yardımından faydalanması ilk olarak, 3032 sayılı Kanun ile düzenlenmiş ve partilerin %10'luk genel oy barajını aşma koşuluna bağlanmıştır. 3349 sayılı Kanun, TBMM'de grubu bulunan partilere; 3470 sayılı Kanun ise %7'lik oy barajına ulaşmış olan partilere devlet yardımı yapılabileceğini düzenlemiştir. Fakat 3349 sayılı Kanun'a karşı Anayasa Mahkemesine açılmış olan iptal davası sonucunda Yüksek Mahkeme yapılan düzenlemenin "objektif" ve "genel olma" özelliklerinden yoksun bulunduğu savlarını yerinde görmemiş olup, sözkonusu kanunu eşitlik ilkesine de aykırı bulmamış ve TBMM'de grubu olan siyasi partilere devlet yardımı yapılmasını Anayasaya uygun bulmuştur. Daha sonra 3470 sayılı Kanun'a karşı açılan iptal davasında Yüksek Mahkeme; demokratik siyasi hayatın vazgeçilmez unsurları olarak değerlendirilen siyasi partileri, bir dernek ya da benzeri bir kuruluş saymayıp onların

¹⁵⁴ Uzun, s. 150 ve Dipnot 118.

çok üstünde ve ilerisinde kabul ederek, Anayasa tarafından partilere yapılan hazine yardımının yasaklanmadığını, sözkonusu yardımın partileri sermaye çevrelerinin baskısından koruma amacıyla yapıldığını ve siyasi partilere devlet yardımının ilke olarak Anayasaya aykırı olmadığını belirtmişti.¹⁵⁵

31 Ekim 1990 tarih ve 3673 sayılı Kanunla 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanunu'na Geçici 16. madde eklenmişti.

Getirilen düzenlemede,

“31 Ekim 1990 tarihinde Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde 10 veya daha fazla milletvekili bulunup da Devlet yardımı alamayan siyasal partilere, bu Kanun'un yürürlüğe girdiği tarihten sonra yapılacak ilk genel seçimlere kadar, Siyasî Partiler Kanunu'nun “Ek Madde 1” de öngörülen esaslar dairesinde en az Devlet yardımı alan siyasî partiye yapılan Devlet yardımı kadar, Devlet yardımı yapılır.” denilmiştir.

Daha sonra, 24 Mart 1992 tarih ve 3789 sayılı Kanun ile Geçici 16. madde değiştirilmiştir. Maddede,

“Türkiye Büyük Millet Meclisinde 10 veya daha fazla milletvekili bulunup da Devlet yardımı alamayan ve seçimlere girme hakkını elde edecek şekilde teşkilatlanmasını tamamlamış siyasî partilere, bu Kanun'un yürürlüğe girdiği tarihten sonra, Siyasî Partiler Kanunu'nun “Ek Madde 1” de öngörülen esaslar dairesinde en az Devlet yardımı alan siyasî partiye yapılan yardım kadar Devlet yardımı yapılır. Bu partilerin 10'dan az olmakla birlikte en az 3 veya daha fazla milletvekiline sahip olmaları halinde kendilerine en az Devlet yardımı alan siyasi partiye yapılan yardımın ¼'ü tutarında Devlet yardımı yapılır.” denilmiştir.

¹⁵⁵ Teziç, Anayasa, s. 338; Özbudun, Hukuk, ss. 107, 108; Anayasa Mahkemesi, 05.01.1988 tarih ve E:1987/14, K:1988/1 sayılı kararı, R.G. 23.08.1988-19908, ss. 10, 11; Anayasa Mahkemesi, 06.07.1989 tarih ve E:1988/39, K:1989/29 sayılı kararı, R.G. 08.02.1990-20427, ss. 45, 46; Koçak, s. 127; Demir, ss. 155, 156; Gençkaya, s. 12; Süleyman Önel, “Türkiye’de Siyasal Partiler Hukukunun ve Siyasal Partilerin Güncel Sorunları”, Ankara, 2009, <http://www.teias.gov.tr/eBulten/hukuk/T%C3%9CRK%C4%B0YEDE%20S%C4%B0YASAL%20PART%C4%B0LER%20HUKUKUNUN%20VE%20S%C4%B0YAS%C4%B0%20PART%C4%B0LER%C4%B0N%20G%C3%9CNCEL%20SORUNLARI.htm> (01/05/2010), ss. 23-25.

23 Temmuz 1995 tarih ve 4121 sayılı Anayasa değişikliği ile 68. maddeye eklenen fıkra ile partilere devlet tarafından yeterli düzeyde ve hakça mali yardım yapılacağı ve partilere yapılacak yardımın, alacakları üye aidatının ve bağışların tabi olduğu esasların kanunla düzenleneceği bir Anayasa kuralı olarak benimsenmiştir. Daha sonra 29 Nisan 2005 tarih ve 5341 sayılı Siyasi Partiler Kanunu'nda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun'un 1. maddesi ile, 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanunu'na 24 Mart 1992 günlü, 3789 sayılı Kanun ile eklenen geçici 16. maddesi yürürlükten kaldırılarak, siyasî partilere Devlet yardımının kapsamı daraltılmıştır. 5341 sayılı Kanun, itiraz yoluyla Anayasa Mahkemesinin önüne getirilmiş ve Mahkeme Temmuz 2007'de vermiş olduğu kararında¹⁵⁶, Devlet yardımının kapsamının daraltılmış olmasını Anayasaya aykırı bulmamıştır. Anayasa Mahkemesi daha önceki bir kararında Anayasanın 68. maddesinde yer alan “yeterli düzeyde” ve “hakça” ifadelerinin yardımın tabi olacağı ilkeleri belirleyecek olan yasa koyucunun takdir alanının sınırlarını çizdiğini belirterek bu kavramları tanımlamıştı. Mahkeme eski kararındaki bu tanımları değiştirmeden 2007 yılındaki yeni kararında da yer vermiştir. Bu karara göre “*yeterli düzeyde*” ifadesi seçimlerde toplumsal onaya ulaşmak için yapılması gereken siyasal faaliyetleri karşılamaya elverişli parasal miktar ile ilgilidir. Siyasi partiler ulusal iradenin oluşumunu sağlarken üye aidatları ya da bağışlarla yeterli parasal kaynağa ulaşamadıkları durumda, çok partili demokratik düzenin gerekli kaldığı ölçüde Devlet yardımından yararlandırılması, onların paraca güçlü bazı kişi ve kuruluşların etki ve baskısı altına düşmesini engeller. Tüm harcamaların Devlet bütçesinden karşılanması da siyasal partilerin toplumla ilişkisini kopararak ulusal iradenin oluşumunu engeller. O halde yapılacak yardımın “yeterli düzeyde” olması, bir yandan siyasal partilerin Devletin ya da özel kişi ve kuruluşların güdümüne girmesini engelleyici, diğer yandan toplumla ilişkisini destekleyici düzeyde olmasını ifade etmektedir. Kuşkusuz, yeterli düzeydeki parasal tutarın ne kadar olduğunun, ülkenin ekonomik, siyasal ve sosyal koşullarına göre değişkenlik göstermesi nedeniyle yasa koyucu tarafından somutlaştırılması gerekir.

“Hakça” ifadesi hangi siyasal partilere ve ne oranda Devlet yardımı yapılacağını belirleyen temel ölçüttür. Bu kavram, siyasal partilere yapılacak

¹⁵⁶ Anayasa Mahkemesi, 30.07.2007 tarih ve E:2007/59, K:2007/75 sayılı kararı, RG. 26.01.2008 26768.

yardımın miktarının adaletli bir ölçüte göre saptanmasını zorunlu kılmaktadır. Devlet yardımının hangi ölçütleri yerine getiren siyasi partilere verileceği hususu ile bu ölçütleri yerine getiren partilerin hangi oranda Devlet yardımı alabileceği yasa koyucu tarafından belirlenecektir. Hakça ifadesi, belirli örgütlenme yaygınlığına ulaşmış ve belirli toplumsal onaya mazhar olmuş partilerin, seçimlerde elde ettiği başarı düzeylerine göre Devlet yardımından yararlanacağı biçiminde anlaşılmalıdır. Kuşkusuz bu yönde kamu yararını daha isabetli biçimde karşılayabilecek sistem ve yöntem tercihi yasa koyucunun takdiri içinde kalmaktadır”¹⁵⁷.

Mahkemenin bu yaklaşımından hakça kavramının sadece oranlılık ilkesine dayanan bir sistemi gerektirdiği sonucu çıkarılabilir. Bunun sonucunda da, eşitlik ilkesini esas alan uygulamaların Anayasaya aykırı olacağı düşünülebilir. Ancak ÇOBAN’a göre, böyle bir çıkarım uygun görülmez. Çünkü, kısmen eşitlik ve kısmen de oranlılık ilkesine dayanan bir devlet yardımı sistemi Anayasaya uygun olacaktır. Mahkeme “yeterli düzeyde” ve “hakça” kavramlarını bu şekilde tanımladıktan sonra, yasa koyucunun takdir yetkisinin sınırlarına değinmiştir. Yasama organının sahip olduğu takdir yetkisinin sınırlarını çizebilmek için Anayasa 68. madde hükmünün Anayasanın diğer hükümleriyle birlikte değerlendirilmesi gerekir. Anayasamızın 2. maddesine göre, Türkiye Cumhuriyeti bir hukuk devletidir. Hukuk devletinin temel özelliği ise, yönetimde keyfiliğin ortadan kalkması ve yönetimin tüm işlemlerinin hukuka uygun olmasıdır. Keyfi davranmama yükümlülüğü diğer devlet organları gibi yasama organı için de bağlayıcıdır. Özellikle haklardan yararlanmayı düzenlerken yasama organı gerçek kişiler ya da tüzel kişiler arasında keyfi ayırımlarda bulunmamalıdır. Bu aynı zamanda Anayasanın 10. maddesinde düzenlenen eşitlik ilkesinin de bir gereğidir¹⁵⁸.

Özet olarak; 1982 Anayasası döneminde önce kanunla %10’luk seçim barajını geçen partilere yardım yapılması kabul edilmiş, sonra yardımın kapsamı, seçim barajını aşmamakla birlikte en az %7 oy alan partileri de kapsayacak şekilde genişletilmişti. Daha sonra yardımın kapsamı bu şartları taşımamakla birlikte

¹⁵⁷ Anayasa Mahkemesi, 30.07.2007 tarih ve E:2007/59, K:2007/75 sayılı kararı, RG. 26.01.2008 26768.

¹⁵⁸ Çoban, ss. 623-633.

TBMM’de önce en az 10 milletvekiline, daha sonra en az üç milletvekiline sahip olan partileri de kapsayacak şekilde genişletilmişti. Son olarak ise sadece milletvekiline sahip olmak sebebiyle Devlet yardımı alma olanağı ortadan kaldırılarak, Devlet yardımından yararlanabilmenin ön koşulu olarak, genel seçimlerde geçerli oyların en az %7’sini almak düzenlemesi getirilmiştir¹⁵⁹.

1995 Anayasa değişikliği ile getirilen, Anayasanın 68. maddesi 8. fıkrasında partilere hakça mali yardım yapılacağı şeklindeki düzenleme ile Türkiye’de siyasi partilere devlet tarafından “hakça” mali yardım yapılması bir Anayasa kuralı olarak kabul edildi. Maddedeki mali yardımın “hakça” yapılmasını öngören düzenleme, söz konusu yardımın meclis çoğunluğu yani siyasal iktidar tarafından, kendi partisini veya belli partileri kayırma aracı olarak kullanılıp amacından saptırılmasına karşı Anayasa Mahkemesine bir denetim ölçütü de vermektedir¹⁶⁰. Böylece kanun ile yapılacak düzenlemenin sınırına yer verilerek, kanun ile getirilecek ilkelerin siyasi partiler açısından yardımın “yeterli düzeyde” ve “hakça” yapılmasını sağlayacak nitelik taşıması gerektiği belirtilmiştir. Bununla birlikte, hakkın kötüye kullanılması önlenerek kamu yararı da korunabilecektir. Ancak sözkonusu düzenleme ilke olarak yerinde olmakla birlikte, devlet tarafından yapılacak yardıma Alman Anayasa Mahkemesinin verdiği bir kararda belirlenen ve kanun değişikliğine dayanak tesis eden karara benzer bir üst sınır öngörmediği için daha sonra bu tür devlet yardımlarının tespiti hususunda ölçünün kaçırılmasına ve diğer Avrupa ülkelerinde görülen şekilde yeni sorunların oluşmasına sebebiyet verebileceği düşünülebilir. Bu nedenle bu konu ile ilgili olarak Anayasa Mahkemesine önemli görevler düşmektedir. Mahkeme, “*yeterli düzeyde ve hakça mali yardım*” ifadesini dengeleri bozmayacak şekilde ve çağdaş gelişmelere uygun olarak yorumlamalı ve doğabilecek sorunları önlemelidir¹⁶¹.

Ülkemizde siyasi partilere yapılan hazine yardımı, geçmişte uygulandığı gibi, iktidardaki çoğunluğun, belli partileri destekleme aracı olarak kullanılmıştı. Söz konusu duruma, Sosyal Demokrat Halkçı Parti’den ayrılmış olanlar tarafından

¹⁵⁹ Çoban, s. 622; Uzun, s. 181.

¹⁶⁰ Sabuncu, s. 89.

¹⁶¹ Sağlam, s. 91.

kurulan Halkın Emeği Partisi'nin de, 31 Ekim 1990 tarih ve 3673 sayılı Kanun ile hazine yardımı almasını örnek olarak verebiliriz.¹⁶².

2820 sayılı SPK ise; ek 1. maddesinde, aldıkları oy miktarına göre meclise giren partilere devlet yardımı yapılacağı hükmünü düzenlemektedir. Buna göre, Yüksek Seçim Kurulunca, son milletvekili genel seçimlerine katılma hakkı tanınan ve 2839 sayılı Milletvekili Seçimi Kanununun 33. maddesindeki genel barajı (%10) aşmış bulunan siyasi partilere her yıl Hazineden ödenmek üzere o yılki genel bütçe gelirleri "B Cetveli" toplamının beşinde ikisi oranında ödenek mali yıl için konur. (SPK Ek md.1/1)

Bu ödenek, yukarıdaki fıkra gereğince Devlet yardımı yapılacak siyasi partiler arasında, bu partilerin genel seçim sonrasında Yüksek Seçim Kurulunca ilan edilen toplam geçerli oy sayıları ile orantılı olarak bölüştürülmek suretiyle her yıl ödenir. Bu ödemelerin o yılki Genel Bütçe Kanununun yürürlüğe girmesini takiben on gün içinde tamamlanması zorunludur. (SPK Ek md.1/2)

Bu yardım sadece parti ihtiyaçları veya parti çalışmalarında kullanılır. (SPK Ek md.1/3)

Milletvekili genel seçimlerinde toplam geçerli oyların %7'sinden fazlasını alan siyasi partilere de devlet yardımı yapılır. Bu yardım en az Devlet yardımı alan siyasi partinin ikinci fıkra gereğince almış olduğu yardım ve genel seçimlerde aldığı toplam geçerli oy esas alınarak kazandıkları oyla orantılı olarak yapılır. Ancak bu yardım üçyüzelli milyon liradan az olamaz. Bunun için her yıl Maliye Bakanlığı bütçesine yeterli ödenek konulur. (SPK Ek md.1/4)

Yukarıdaki fıkralarda öngörülen yardım miktarları; bu yardımdan faydalanabilecek siyasi partilere, milletvekili genel seçiminin yapılacağı yıl üç katı, mahalli idareler genel seçim yılı için iki katı olarak ödenir. Her iki seçim aynı yıl içerisinde yapıldığında bu ödemenin miktarı üç katı geçemez. Bu fıkra gereğince

¹⁶² Teziç, Anayasa, S. 338, Dipnot 158.

yapılacak katlı ödemeler, Yüksek Seçim Kurulu'nun seçim takvimine dair kararın ilanını izleyen 10 gün içinde yapılır. (SPK Ek md.1/5)

Bu kanunun 76. maddesi hükmü dairesinde gelirleri Hazineye irad kaydedilen ve taşınmaz malları Hazine adına tapuya tescil edilen siyasi partilere, bu madde gereğince yapılacak Devlet yardımından, Hazineye irad kaydedilen gelirin Hazine adına tapuya tescil edilen taşınmazların toplam değerinin iki katı indirilir. (SPK Ek md.1/6)

SPK Ek madde 1 hükmüne göre; bir siyasi partinin Devlet yardımından yararlanabilmesi için Yüksek Seçim Kurulu tarafından söz konusu partiye seçimlere katılma hakkı tanınmalı¹⁶³ ve 2839 sayılı Milletvekili Seçimi Kanunu'nun 33. maddesindeki %10 luk genel barajın aşılmış olması gerekmektedir. Bununla birlikte bir siyasi parti bu barajı aşmamış fakat milletvekili genel seçiminde geçerli oyların %7'sinden fazlasını almışsa, bu partiye de hazine yardımı yapılacaktır. Devletin yapacağı yardımın toplamı genel bütçe gelirleri (B) Cetveli toplamının beşbinde ikisidir ve bu miktar o mali yıl için ödenek olarak konulur. Bütçe gelirlerinin beş binde ikisi miktarında ayrılan devlet yardımı ödeneği, %10'luk barajı geçen partilere oyları oranında dağıtılacaktır. Diğer bir ifade ile, bütçeden ayrılan miktar %10'dan fazla oy alan partilerin elde ettikleri toplam oy miktarına bölünecek, her oy için ödenecek miktar belirlenecek ve partilerin aldıkları oylar bu meblağ ile çarpılarak her partinin o yıl alacağı hazine yardımı tespit edilecektir. Bu şekilde %10'u aşan partilerin alacağı yardım belirlendikten sonra en az yardım alan partinin aldığı oy ve devlet yardımı ile orantılı olarak %7'yi aşan partilerin alacağı yardım miktarı belirlenecektir¹⁶⁴.

23 Temmuz 1995 tarihli ve 4121 sayılı Kanun ile Anayasanın 68. maddesine son fıkra olarak “*Siyasi partilere, Devlet, yeterli düzeyde ve hakça mali yardım*

¹⁶³2820 Sayılı SPK'nın Yedinci Bölümü'nde Siyasi Partilerin Seçimlere Katılması kenar başlıklı 36. maddesinde, hangi partilerin seçimlere katılabileceğinin nasıl belirleneceği belirtilmiştir. Buna göre, siyasi partilerin seçimlere katılabilmesi için illerin en az yarısında oy verme gününden en az altı ay evvel teşkilat kurmuş ve büyük kongrelerini yapmış olması veya Türkiye Büyük Millet Meclisinde grubu bulunması şarttır. (md.36/1). Bir ilde teşkilatlanma, merkez ilçesi dahil o ilin ilçelerinin en az üçte birinde teşkilat kurmayı gerektirir (md.36/2).

¹⁶⁴ Çoban, s. 625.

yapar. Partilere yapılacak yardımın, alacakları üye aidatının ve bağışların tabii olduğu esaslar kanunla düzenlenir.” hükmü eklendiği için kanunda öngörülen koşulların Anayasanın bu hükmü ışığında yeniden incelenmesi gerekmiştir. Anayasa Mahkemesi bu hüküm ışığında siyasi partilerin devlet yardımından yararlanma koşullarını düzenleyen kanun hükmünü incelemiş ve Anayasaya aykırı bulmamıştır¹⁶⁵. Mahkeme bu kararını 6/5 çoğunlukla vermiştir. Mahkeme çoğunluğu devlet yardımından yararlanabilmek için bir siyasi partinin milletvekili genel seçiminde geçerli oyların en az %7’sini alması koşulunu hakça yardım ilkesine aykırı bulmamış buna karşılık azınlıkta kalan beş üye %7 oy eşiğini hakça yardım ilkesine aykırı görmüş ve bu yönde karşı oy yazmışlardır. Yasama organı haklardan yararlanma konusunda kişiler arasında ancak objektif ve makul nedenlerle ve ölçülü olarak farklılık yaratabilir. Objektif ve makul nedenlere dayanmayan veya ölçülü olmayan bir farklılığın Anayasaya uygun olduğu düşünülemez. Yüksek Mahkeme vermiş olduğu kararda, değerlendirme ölçütünü bu şekilde ortaya koyduktan sonra SPK’nın Ek 1. maddesinde devlet yardımından yararlanabilmek için bir siyasi partinin en az %7 oy almasını öngören hükmünü bu ölçütler açısından değerlendirmiştir. Mahkeme üyelerinin çoğunluğunun görüşüne göre, yasa hükmü devlet yardımından yararlanma bakımından örgütlenmesini tamamlayarak milletvekili genel seçimlerine katılan ve geçerli oyların en az % 7’sini alan partilerle, bu oranda oy alamayan partiler arasında bir farklılık yaratarak sadece bu koşulları sağlayabilen partilerin devlet yardımından yararlanmasını öngörmektedir. Kısaca Mahkeme; *“Siyasi partilerin temel amacı seçimlere katılarak milli iradenin ortaya çıkmasına aracılık etmek ve yeterli seçmen desteğini elde ederek yönetime katılmaktır. Bu nedenle, seçimlere katılma koşullarını sağlayamayan veya seçimlere katıldığı halde aldığı oyla yeterli oranda seçmen kitlesinin güvenini kazanamadığı anlaşılan bir siyasi partinin milli iradenin oluşumuna, daha büyük seçmen kitlesinin güvenini kazanan güçlü partiler gibi katkıda bulunacağı düşünülemez. Dava konusu düzenlemeyle partilerin büyüklük ve güçlerine göre demokratik siyasi hayata katkıları ölçüt olarak dikkate alınmak suretiyle devlet yardımından yararlanmaları öngörülmüştür. Bu ölçütün objektif ve makul olmadığı söylenemeyeceği gibi itiraz konusu kurallarda yer alan oranların da ölçüsüz olduğu sonucuna ulaşılamaz”*

¹⁶⁵ Anayasa Mahkemesi, 20.11.2008 tarih ve E:2008/42, K:2008/167 sayılı kararı, RG. 18.03.2009 27173 <http://www.resmi-gazete.org/tarih/20090318-15.htm> (19.05.2010).

demek suretiyle devlet yardımının dağıtılmasında partilerin büyüklük ve güçlerine göre demokratik siyasi hayata katkılarının esas alındığı ve bu ölçütlerin objektif ve makul olduğu, diğer taraftan %7'lik oranın ölçülü olmadığı söylenemeyeceği sonucuna ulaşmıştır¹⁶⁶.

Ancak % 7'lik oranın ölçülü olmadığı yönünde görüşler de bulunmaktadır. Şöyle ki, Mahkemenin 2008 yılındaki bu kararında, 2820 sayılı SPK'nın geçici 16. maddesini yürürlükten kaldıran 29 Nisan 2005 günlü ve 5341 sayılı Kanun'un 1. maddesine ilişkin daha önceki kararının etkisi olduğu düşünülebilir. Oysa dava konusu iki hüküm arasında oldukça önemli farklılıklar vardır. İlk olarak SPK'nın geçici 16. maddesi en az üç milletvekili olan siyasi partilerin devlet yardımından yararlandırılmasını öngörmekteydi. %10 barajlı nispi temsil seçim sisteminin uygulandığı ülkemizde bir siyasi partinin milletvekili çıkarabilmesi için geçerli oyların asgari %10'unu alması gerekmektedir. %10'u geçen herhangi bir parti zaten SPK'nın Ek 1. maddesine göre devlet yardımına hak kazanmaktadır. ÇOBAN, yüksek mahkemenin genel yaklaşımını makul bulmakla birlikte ulaştığı sonuca katılmamaktadır¹⁶⁷.

cc-Devlet Yardımının Partiler Üzerindeki Etkisi

Devlet siyasi partilere aldıkları oy oranına göre yardım yapar. Belli oranda oy alan partilere Devlet yardımı yapılmasının gerekliliği, parti enflasyonuna neden olmamaktır. Böylelikle, parti kurma hakkının kötüye kullanılması önlenerek, sadece Devlet yardımından pay almak amacı güden siyasi partilerin kurulmasına engel olunabilir. Dolayısıyla yasama organı hakkın amacına aykırı kullanımını engellemek için gerekli tedbirleri alabilir. Bir siyasi partinin Devlet yardımından yararlanabilmesi için hemen hemen bütün ülkelerde bazı asgari koşulların sağlanmış olması gerekir. Bu genellikle parlamentoda temsil ediliyor olmak ya da seçimlerde asgari bir oy almış olmak veya bu koşullardan herhangi birisini sağlamak şeklindeki şartlardır. Elbette bu koşulların gerçek niteliği o ülkede uygulanan seçim sistemine

¹⁶⁶ Anayasa Mahkemesi, 20.11.2008 tarih ve E:2008/42, K:2008/167 sayılı kararı, RG. 18.03.2009 27173 <http://www.resmi-gazete.org/tarih/20090318-15.htm> (19.05.2010).

¹⁶⁷ Çoban, s. 628.

ve uygulanan seçim barajlarına bağlı olarak tespit edilebilir. Örneğin, çoğunluk seçim sistemi uygulanan bir yerde alınması gereken asgari oy oranı, bu sistemlerde genellikle daha az aday veya parti seçime katıldığı için nispi olarak daha yüksek olacaktır. Buna karşılık, nispi temsile dayalı seçim sistemlerinde siyasi yapı daha fazla bölündüğü için küçük partilerin de seçimlerde sandalye kazanma şansı bulunur. Bununla birlikte Türk hukukunun aksine karşılaştırmalı hukuka bakıldığında, devlet yardımıyla yararlanabilmek için bir siyasi partinin elde etmesi gereken asgari oy oranlarının %0.5 ile %3 arasında değiştiği görülmektedir. Avrupa ülkelerinden Almanya'da bu oran %0.5'tir. Buna rağmen ülkemizde Devlet yardımıyla yararlanabilmek için gerekli oy oranının % 7 gibi yüksek bir oranda tutulması ölçülü ve hakkaniyetli olmadığı gibi siyasi partiler arasında fırsat eşitsizliği meydana getirerek küçük partileri daha zor koşullarda seçim yarışına katılmaya zorladığı ifade edilmektedir. Diğer bir ifade ile, tüm siyasi partiler devlet yardımıyla yararlanamamakla birlikte, yardımı alabilen siyasi partiler ise, sözkonusu yardımdan eşit bir şekilde yararlanamamaktadır. Ayrıca söz konusu durum, demokrasi ve serbest seçim ilkelerine de aykırılık teşkil edebilir¹⁶⁸.

Ayrıca, hakça mali yardım konusunda Alman Anayasa Mahkemesinin 1992 yılında vermiş olduğu bir kararında ifade ettiği ilkeler bizim hukukumuz açısından da geçerli olabilir. Bahse konu ilkeler şu şekilde belirtilmektedir: Halkın siyasi iradesinin meydana gelmesine katılma işlevi seçim hazırlıkları ile sınırlı olmayıp, Anayasanın partileri görevli kıldığı bütün etkinliklerin devlet tarafından finanse edilebileceği, partilerin devletten bağımsızlığı ilkesinin yapılacak olan yardımın kısmi ve sınırlı olmasını zorunlu kılmakla birlikte ayrıca partilerin, toplumsal siyasal alanda kök salan serbestçe oluşmuş örgüt olma niteliklerinin onların, sadece siyasal açıdan değil, iktisadi ve örgütsel açıdan da vatandaşlarla olan bağlarının kopmamasını gerektirdiği, bu nedenle devlet tarafından partiye yapılacak yardımın kapsamının, partinin üyeleri başta olmak üzere kendi kaynaklarından sağlayacağı gelirden daha fazla olmaması hususunu zorunlu kılması, Devlet yardımının dağıtım ölçütü olarak da partilerin "seçim başarılarının, üye sayısının ve bağış miktarının" esas alınması gerektiği gibi ilkelerdir. Sayılmış olan ilkeler, ülkemizin şartlarına göre

¹⁶⁸ Çoban, ss. 628-635; Merih Öden, **Türk Anayasa Hukukunda Siyasi Partilerin Anayasaya Aykırı Eylemleri Nedeniyle Kapatılmaları**, Yetkin Yayınları, Ankara, 2003, s. 93.

geçerli kılınabilecek ilkeler olarak ifade edilebilir. Buna göre partilere aldıkları her bir geçerli oy karşılığında ülke koşullarına göre belirlenecek bir miktarın ödenmesi, bu miktarın büyük ve küçük partiler arasında denge oluşturmak için belirli bir oy miktarına kadar (1-5 milyon oya kadar) daha yüksek tutulması sağlanabilir. Bunun yanı sıra partilerin almış oldukları her üye aidatı karşılığı % 50 oranında bir ek ödeme yapılarak üye parti bağının korunması sağlanabilir. Kanunda bir partinin alacağı devlet yardımının bir nevi nisbi üst sınır gibi kendi kaynaklarından edindiği yıllık geliri aşamayacağına hükme bağlanmış olması, Anayasada öngörölmüş olan yeterli düzeyde hakça mali yardım ilkesine uygun düşecektir. SAĞLAM'a göre, "yeterli düzeyde hakça mali yardım" ilkesinden yararlanabilmek için partilerin seçimlerde almaları gereken asgari oy oranı da en azından % 3 yada % 5'e düşürölmelidir¹⁶⁹.

Siyasi partilere devlet yardımı ile ilgili olarak, hakkaniyetin daha iyi sağlanabilmesi ve büyük partilerin avantajının kısmen de olsa azaltabilmesi için, yapılacak yardım miktarının bir bölümünün seçime katılan tüm partiler arasında eşit bir şekilde dağıtılıp kalan kısmının ise partiler arasında seçimlerde aldıkları oylarla orantılı olarak dağıtılması sistemi düşünölebilir. Partilerin oy oranlarıyla sandalye oranları arasında büyük farkların göröldüğü ölkemizde, sandalye oranı yerine oy oranının esas alınması gerekmektedir¹⁷⁰.

Siyasi partilere yapılan devlet yardımı sayesinde, emekçi sınıf partilerinin desteklenmesi sağlanmak suretiyle, bu tür partilerle zengin partiler arasındaki mali dengesizliğin giderilmeye çalışılması, siyasi partilere yapılan devlet yardımının uygulamaya yönelik bazı faydaları arasında sayılabilir. Fakat bu durum, siyasi partilerin tüm giderlerinin devlet tarafından karşılanması olarak da algılanmamalıdır. Eğer siyasi partilerin tüm giderleri devlet tarafından karşılanırsa, bu durum siyasi partilerin devlete bağımlı kılınmak suretiyle, kendi üyeleri ve toplumsal tabaka ile ilişkilerinin zayıflaması veya tamamıyla kopması sonucunu doğurabilir¹⁷¹. Tam da bu aşamada ifade edilmesi gereken bir husus ise, seçmenlerin siyasal partilerin

¹⁶⁹ Sağlam, s. 200.

¹⁷⁰ Önel, s. 25.

¹⁷¹ Söğötlü, ss. 30, 31.

devletten yardım almaları konusunda gösterdikleri tepkilerdir. Bunun nedeni ise, seçmen kitlesi ile siyasal partiler arasındaki temsil ilişkisi, seçmen ile parti arasında iletişim kanallarının yeterince açık olduğu durumlarda seçmenlerin, siyasi partilerin mali kaynaklar açısından da güçlü kılınmalarını talep etmelerini olağan bir durum olarak gösterir. Fakat günümüzde bazı seçmen kitleleri tarafından, siyasi partilerin temsil yeteneğinin büyük oranda aşıldığı düşünülmekte ve böylece partilere olan güven de büyük ölçüde zayıflamaktadır. Bunun sonucu olarak da seçmen kitlelerinin bir kısmı kendileri ile temsil ilişkisi büyük ölçüde kopmuş olan partilerin devlet yardımı almak suretiyle kamu kaynaklarından yararlanmasını uygun bulmamaktadır¹⁷².

Başka etkenlerle birlikte, partilere yapılan devlet yardımı, ülkemizdeki başlıca siyasi partilerin toplumsal talepleri temsil gücünü zayıflatarak onların rejimle ilgili temel demokratikleşme sorunları ile ilgilenmekten kaçınmasını ve sadece birer rant sağlama ve dağıtma aracı olmalarına neden olur. ERDOĞAN'a göre, siyasi partilerin, yapılan yardım nedeniyle devlete bağımlı hale gelmeleri, devlet yardımı kurumunun yanlış olduğunun en temel göstergesidir¹⁷³.

dd-Siyasi Partilere Yapılan Hazine Yardımları ve Anayasa Mahkemesinin Verdiği Mali Denetim Kararlarındaki Miktarlar

Siyasi partilere yapılacak hazine yardımları 2004 yılından itibaren uygulanmaya başlanan analitik bütçe kod yapısı¹⁷⁴ içinde yerini almıştır. Şöyle ki; ekonomik sınıflandırmanın dördüncü düzeyinde siyasal partilere konulan ödenekler, harcama yapılabilecek miktarın sınırını da göstermek suretiyle bütçeden hangi türde

¹⁷² Türk Sanayicileri ve İşadamları Derneği (TÜSİAD), **Seçim Sistemi Ve Siyasi Partiler Araştırması, Ana Rapor**, C.2, İstanbul, 2001, ss. 113, 114.

¹⁷³ Mustafa Erdoğan, **Anayasa Hukuku**, 4. B, Orion Yayınevi, Ankara, 2007, (Hukuk), ss. 314, 315.

¹⁷⁴ *Analitik Bütçe Kodlaması*; devlet faaliyetlerinin kurumsal fonksiyonel, ekonomik kriterlere göre sınıflandırılması olarak ifade edilebilir. Ayrıntılı bilgi için bkz. Bütçe ve Mali Kontrol Genel Müdürlüğü “*Analitik bütçesınıflandırması*”, <http://www.erkankaraarslan.org/bolum/slayt/dosya/18.pdf> (24/04/2011), s. 6.

harcamaların hangi amaçlarla gerçekleştirildiği saydam, güvenilir ve hesap verilebilir bir biçimde takip edilebilmektedir¹⁷⁵.

1983-1998 yılları arasındaki dönemde siyasi partilere verilen Hazine yardımı miktarı yaklaşık 11.1 trilyondur. Aynı dönem itibarıyla Hazine yardımından yararlanan partilerin toplam net gelirleri ise 24.5 trilyondur. Buradan anlaşılan parti gelirlerinin yarısına yakın bir oranı (% 33 civarı) Hazine yardımından sağlanmış olduğu görülmektedir. Hazine yardımının partilerin toplam gelirlerine olan oranı değerlendirildiğinde, 1994 ve 1995 yılları haricinde birçok Batı Avrupa demokrasilerindeki ortalama değer altında olduğu görülmektedir. Diğer bir ifade ile seçimlerde alınan oy oranı ve meclisteki temsile göre belirlenen Devlet yardımı özellikle büyük partiler için oldukça önemli bir yer tutmaktadır¹⁷⁶. Bununla birlikte, 1999 yılında genel ve yerel seçimlerin birlikte yapılması sebebiyle, onbeş yıldır partilere dağıtılan toplam yardım miktarına yakın bir meblağ yani yaklaşık 22 trilyon Türk lirası bir defada ödenmiştir. Sözkonusu yardımdan şu anda Türk siyasal sisteminde etkinlikte bulunan partilerin sadece üçte biri ile en büyük ve yerleşik olanları yararlanabilmiştir¹⁷⁷.

Anayasa Mahkemesinin mali denetim kararlarında bazı partilerin hangi miktarlarda hazine yardımı aldıklarını açıkça belirtmiştir. Bu örnek mahkeme kararları göstermektedir ki, hazine yardımı alan partiler için sözkonusu yardım, gelirlerinin büyük bir kısmını oluşturmaktadır¹⁷⁸.

¹⁷⁵ Arslan Erkan, "Siyasi Partiler Ve Hazine Yardımları", <http://www.debud.org/html/dergi/28/aerkan.pdf>, 2008, (01/05/2010), s. 61.

¹⁷⁶ Gençkaya, ss. 12, 13.

¹⁷⁷ Erkan, s. 65.

¹⁷⁸*Anayasa Mahkemesi, 17.12.2002 tarih ve E:2000/9, K:2002/15 sayılı kararı, RG. 25.03.2003 25059: Demokrat Türkiye Partisinin 1999 yılı parti genel merkezi gelirleri toplamı olan 2.094.527.371.961 liranın 1.644.904.131.000 lirası;

*Anayasa Mahkemesi, 22.10.2003 tarih ve E:2000/13, K:2003/19 sayılı kararı, RG. 16.11.2003 25291: Demokratik Sol Partinin 8.324.227.800.179 lira olan 1999 yılı genel merkez gelirlerinin 2.943.936.000.000 lirası;

*Anayasa Mahkemesi, 17.12.2002 tarih ve E:2000/21, K:2002/18 sayılı kararı, RG. 25.03.2003 25059: Fazilet Partisinin 1.890.108.838.354 lira olan 1999 yılı genel merkez gelirlerinin 1.644.904.131.000 lirası;

*Anayasa Mahkemesi, 22.10.2003 tarih ve E:2000/24, K:2003/15 sayılı kararı, RG. 15.11.2003 25290: Milliyetçi Hareket Partisinin 1999 yılı genel merkez gelirlerinin toplamı olan 2.453.354.597.316 liranın 1.644.904.131.000 lirası ve Anayasa Mahkemesi, 27.01.2006 tarih ve

Buna karşılık, bazı partilerin yapılan devlet yardımını alamadıkları görülür. Bununla ilgili birkaç Anayasa Mahkemesi kararı mevcuttur¹⁷⁹.

3 Kasım 2002'de yapılan ve yirmioç siyasi partinin katılma yeterliliği elde ettiği genel seçimlere, bu partilerden onsekiz tanesi katılmış, yüzde 7'nin üzerinde oy alan ve toplam geçerli oyların yüzde 78.84'ünü oluşturan beş siyasi parti; Ak Parti, Cumhuriyet Halk Partisi, Doğru Yol Partisi, Milliyetçi Hareket Partisi, Genç Parti devlet yardımı almaya hak kazanmıştır. Geçici 16'ncı maddeye göre ise iki siyasi

E:2004/14, K:2006/5 sayılı kararı, RG. 16.03.2006 26110: Milliyetçi Hareket Partisinin 2003 yılı genel merkez gelirleri toplamı olan 11.433.907.270.773 liranın 5.494.500.950.000 lirası;

*Anayasa Mahkemesi, 27.01.2006 tarih ve E:2004/22, K:2006/7 sayılı kararı, RG. 17.03.2006 26111: Cumhuriyet Halk Partisinin 2003 yılı genel merkez gelirleri toplamı olan 21.626.493.744.761 liranın 12.748.976.350.000 lirası;

*Anayasa Mahkemesi, 22.10.2003 tarih ve E:2002/17, K:2003/18 sayılı kararı, RG. 16.11.2003 25291: Adalet ve Kalkınma Partisinin 754.422.450.163 lira olan 2001 yılı genel merkez gelirlerinin 159.961.370.000 lirası ve Anayasa Mahkemesi, 01.12.2005 tarih ve E:2004/19, K:2005/24 sayılı kararı, RG. 02.02.2006 26068: Adalet ve Kalkınma Partisinin 2003 yılı genel merkez gelirleri toplamı olan 29.842.491.115.097 liranın 22.539.820.400.000 lirası;

*Anayasa Mahkemesi, 01.12.2005 tarih ve E:2004/13, K:2005/15 sayılı kararı, RG. 27.01.2006 26062: Genç Partinin 15.996.058.396.197 lira olan 2003 yılı genel merkez gelirlerinin 4.766.457.850.000 lirasını **hazine yardımları oluşturmaktadır.**

¹⁷⁹*Anayasa Mahkemesi, 27.01.2006 tarih ve E:2000/6, K:2006/3 sayılı kararı, RG. 15.03.2006 26109: İşçi Partisi 1999 yılı kesinhesaplarının incelenmesinde;

*Anayasa Mahkemesi, 30.10.2001 tarih ve E:2000/23, K:2001/6 sayılı kararı, RG. 27.12.2001 24623: Sosyalist İktidar Partisinin 1999 yılı kesinhesabının incelenmesinde;

*Anayasa Mahkemesi, 27.01.2006 tarih ve E:2004/37, K:2006/19 sayılı kararı, RG. 25.03.2006 26119: Cumhuriyetçi Demokrat Türkiye Partisi 2003 yılı kesinhesabının incelenmesinde;

*Anayasa Mahkemesi, 01.12.2005 tarih ve E:2004/39, K:2005/22 sayılı kararı, RG. 02.02.2006 26068: Hak ve Özgürlükler Partisi 2003 yılı kesinhesabının incelenmesinde;

*Anayasa Mahkemesi, 01.12.2005 tarih ve E:2004/43, K:2005/21 sayılı kararı, RG. 02.02.2006 26068: Devrimci Sosyalist İşçi Partisinin 2003 yılı kesinhesabının incelenmesinde;

*Anayasa Mahkemesi, 27.01.2006 tarih ve E:2005/1, K:2006/12 sayılı kararı, RG. 22.03.2006 26116: Eşitlik Partisinin 2002 yılı kesinhesabının incelenmesinde;

*Anayasa Mahkemesi, 27.01.2006 tarih ve E:2004/31, K:2006/17 sayılı kararı, RG. 24.03.2006 26118: Millet Partisinin 2003 yılı kesinhesabının incelenmesinde;

*Anayasa Mahkemesi, 27.01.2006 tarih ve E:2004/29, K:2006/2 sayılı kararı, RG. 14.03.2006 26108: Sosyal Demokrat Halk Partisi 2003 yılı kesinhesabının incelenmesinde;

*Anayasa Mahkemesi, 27.01.2006 tarih ve E:2004/28, K:2006/15 sayılı kararı, RG. 23.03.2006 26117: Bağımsız Türkiye Partisinin 2003 yılı kesinhesabının incelenmesinde;

*Anayasa Mahkemesi, 27.01.2006 tarih ve E:2004/25, K:2006/16 sayılı kararı, RG. 24.03.2006 26118: Büyük Birlik Partisi 2003 yılı kesinhesabının incelenmesinde;

*Anayasa Mahkemesi, 27.01.2006 tarih ve E:2004/17, K:2006/6 sayılı kararı, RG. 17.03.2006 26111: Anavatan Partisi 2003 yılı kesinhesabının incelenmesinde;

*Anayasa Mahkemesi, 27.01.2006 tarih ve E:2004/23, K:2006/22 sayılı kararı, RG. 29.03.2006 26123: Yeni Türkiye Partisinin 2003 yılı kesinhesabının incelenmesinde;

*Anayasa Mahkemesi, 27.01.2006 tarih ve E:2004/44, K:2006/23 sayılı kararı, RG. 29.03.2006 26123: Yeni Türkiye Partisinin 2004 yılı kesinhesabının incelenmesinde;

*Anayasa Mahkemesi, 27.01.2006 tarih ve E:2004/12, K:2006/4sayılı kararı, RG. 16.03.2006 26110: Demokrat Partinin 2003 yılı kesinhesabının incelenmesinde **hazine yardımı almadıkları görülmektedir.**

parti; Sosyal Demokrat Halkçı Parti ve Anavatan Partisi devlet yardımı almaya hak kazanmıştır. Anayasadaki “siyasi partilere yeterli düzeyde ve hakça mali yardım yapılır” ölçütü dikkate alındığında, 2002 seçimlerinde SPK'nın gerek ek 1. ve gerekse o tarihte yürürlükte olan geçici 16. maddesiyle, Anayasanın öngördüğü düzenlemenin gereği gibi yerine getirildiğini söylemek pek mümkün değildir¹⁸⁰.

ee-Hazine Yardımı İle İlgili Sorunlar

Siyasi partilere yapılan Hazine yardımları için konan %10'luk ülke barajının yüksek olması sebebiyle, yardımın hep aynı ve büyük partilere yapılması, milletvekilliği genel seçimlerinde %7'nin altında oy alan partilere yardım yapılmaması sebebiyle, yardımların, eşit rekabet ortamını yaratmak yerine, partiler arası eşitsizliğe sebep olması, Hazine yardımlarının her yıl düzenli olarak yapılması ve yardım miktarının parti toplam gelirlerinin %90'ına yakınına oluşturması sebebiyle, partilerin özgün programlar oluşturamaması ve bunun sonucunda da toplumdan uzaklaşarak, kamu kurumu gibi çalışmaları, partilere yapılacak Hazine yardımının ölçüt ve sınırının her iktidar tarafından değiştirilmesi, yardım ölçütlerinin kökleşmemesi, Hazine yardımı ile ilgili belli başlı sorunlar olarak sıralanabilir. Partilere yapılan devlet yardımının faydalarının yanı sıra, gelişmiş toplumların çıkara dayalı ilişkileri, siyasetin finansmanı konusunda da önemli bir sorun olan Hazine yardımlarının kötüye kullanılabilmesini gündeme getirmektedir. Sözkonusu sorun doğru şekilde ve tam olarak yapılacak mali denetim sayesinde giderilebilir. Siyasi partilerin kendilerine yapılan yardımları nereye harcadıkları kamuya açıklamaları halinde, seçmenler partilere güven duyarak sisteme de inanacaklardır. Ayrıca Anayasada belirtildiği gibi partilere hakça ve adil bir şekilde yardım yapılması sağlanırsa, sistemdeki sorunlar da büyük ölçüde düzelecektir¹⁸¹. Günümüzde siyasi partilerin tamamıyla devlet yardımıyla finanse edilen kuruluşlar haline gelmiş oldukları aşikardır. Partilerin yapısına baktığımızda daha çok iktisadi devlet teşekküllerine benzediklerini söyleyebiliriz. Bu haliyle partiler, finansal açıdan KİT veya döner sermaye benzeri bir yapı göstermektedirler. Siyasi partileri koruma adı altında yapılan yardımlar sadece bu mekanizmadan faydalanan ve bütçeye yük

¹⁸⁰ Ömer Faruk Eminağaoğlu, “Partilere Yardım Çelişkisi”, <http://www.radikal.com.tr/haber.php?haberno=150694> (24/01/2010).

¹⁸¹ Yüce, ss. 16, 17, 28.

getiren siyasi partilerin ortaya çıkmasına neden olmuştur. Bu nedenle, yapılacak olan devlet yardımının, siyasi partilerin bütçelerinin belirli bir büyüklüğünü aşmaması ve özellikle seçim dönemlerinde fırsat eşitliğini sağlayıcı ve adaletli olması gerekmektedir¹⁸². Bizce de devlet yardımı konusunda adaletli ve eşit davranılmalıdır ki, parti kurma amacı büyük çoğunlukla sadece devlet yardımı alabilmek olmasın.

7-Gelirlerin Sağlanması Usulü

SPK'nın 69. maddesi 2. ve 3. fıkralarında, gelirlerin sağlanmasında uyulacak usul kurallarını da belirleyen kanun, parti gelirlerini makbuz karşılığında sağlayacaklarını, gelir sağlanan kişinin kimliğinin makbuz dipkoçanına açıkça yazılması gerektiğini belirtmiştir.

SPK'nın 69. maddesinde düzenlenen siyasi partilerin gelirleri elde etme usulü şu şekilde açıklanabilir: *“Bir siyasi partinin bütün gelirleri, o siyasi partinin tüzelkişiliği adına elde edilir.”*

Bir partinin herhangi bir örgütünde elde edilen gelir o örgütün kayıtlarında gösterilmekle birlikte, o örgütün değil, parti tüzel kişiliğinin geliri olmaktadır. Parti adına yapılan her harcama parti gelirlerinden karşılanmak zorunda olduğu için, kişiler kendi gelirlerinden parti adına harcama yapamazlar. Ancak bu şekilde yapılan harcama bağış niteliği taşıyabilir. Anayasa Mahkemesi kişiler tarafından parti adına yapılan harcamaları hazineye gelir olarak kaydetmektedir¹⁸³.

SPK'nın 69. maddesi; *“Siyasi partilerin genel merkezlerinin ve teşkilat kademelerinin gelirleri, parti merkez karar ve yönetim kurulunca bastırılan makbuzlar karşılığında alınır. Bastırılan ve parti teşkilat kademelerine gönderilen*

¹⁸² İsmail Güneş, “Siyasi Partilere Hazine Yardımı Gerekli Midir”

http://www.sanalderslik.com/modules.php?name=Kose_Yazilari&file=yazi_oku&sid=38
(16/01/2010).

¹⁸³ Kılınc, s. 65; Anayasa Mahkemesi, 10.11.1998 tarih ve E:1998/19, K:1998/51 sayılı kararı, RG:28.11.1998 23537 S:34 C:2 s. 595; Anayasa Mahkemesi, 23.12.1998 tarih ve E:1998/5, K:1998/64 sayılı kararı, RG:28.01.1999 23594 S:34 C:2 s. 652; Anayasa Mahkemesi, 11.03.1997 tarih ve E:1992/1, K:1997/3 sayılı kararı, RG:02.04.1997 22952 S:33 C:2 s. 472; Anayasa Mahkemesi, 23.02.1999 tarih ve E:1996/21, K:1999/3 sayılı kararı, RG:25.03.1999 23650 S:35 C:2 s. 491.

gelir makbuzlarının seri ve sıra numaralarına ait kayıtlar parti genel merkezinde tutulur. Parti teşkilat kademeleri aldıkları ve kullandıkları makbuzlar dolayısıyla parti merkez karar ve yönetim kuruluna karşı mali sorumluluk taşırlar.

Sağlanan gelirin türü ve miktarıyla, gelirin sağlandığı kimsenin adı, soyadı ve imzası, makbuzda ve dip koçanlarında yer alır.

Makbuzların asıl kısımlarıyla dip koçanlarında aynı sıra numarası bulunur. Makbuz dip koçanlarının saklama süresi, Anayasa Mahkemesinin ilk inceleme kararının ilgili partiye bildirme tarihinden itibaren beş yıldır.” şeklinde düzenlenmiştir.

SPK'nın 69. maddesi 2. fıkrasında belirtildiği üzere, her gelir için alındı belgesi düzenlenmelidir. Bu konu ile ilgili olarak Anayasa Mahkemesi de pek çok kararında mutlaka alındı belgesinin düzenlenmesi gerektiği hükmünü vermiştir¹⁸⁴.

Uygulamada siyasi partilerin makbuzları kanunda belirtilen usule tamamen uygun şekilde doldurma konusunda gerekli özeni göstermedikleri anlaşılmaktadır. Anayasa Mahkemesi de farklı tarihlerde vermiş olduğu kararlarında siyasi partileri evrakların özenli ve dikkatli tutulması hususunda uyarmıştır¹⁸⁵.

Parti adına kayıtlı olmayan (partiye ait telefonlar listesinde yer almayan), şahıs adına düzenlenmiş bir telefon faturası bedelinin parti bütçesinden ödenmesini, ya da parti adına çalışanların kişisel kusurlarından kaynaklanan para cezalarını veya trafik cezalarını ya da bir partide koruma görevlisi için ödenen sağlık giderlerini, parti tüzel kişiliği adına yapılan bir ödeme olarak kabul etmek mümkün olmadığından 2820 sayılı SPK'nın 70. maddesine aykırı olarak yapılan ödemelerin

¹⁸⁴ Kılınç s. 65; Anayasa Mahkemesi, 16.06.1999 tarih ve E:1996/27, K:1999/16 sayılı kararı, RG:15.07.1999 23756 S:35 C:2 s. 551; Anayasa Mahkemesi, 16.06.1999 tarih ve E:1997/23, K:1999/17 sayılı kararı, RG:13.07.1999 23754 S:35 C:2 s. 555; Anayasa Mahkemesi, 23.02.1999 tarih ve E:1998/24, K:1999/15 sayılı kararı; RG:10.04.1999 23662 S:35 C:2 s. 544.

¹⁸⁵ Kılınç, s. 66; Anayasa Mahkemesi, 09.09.1998 tarih ve E:1997/11, K:1998/45 sayılı kararı, RG:24.09.1998 23474 S:34 C:2 s. 580; Anayasa Mahkemesi, 23.12.1998 tarih ve E:1997/25, K:1998/59 sayılı kararı, RG:26.01.1999 23592 S:34 C:2 s. 632; Anayasa Mahkemesi, 25.12.1990 tarih ve E:1987/5, K:1990/10 sayılı kararı, RG:01.02.1991 20773 S:26 s. 629.

SPK'nın 75. maddesi uyarınca Hazine adına irad olarak kaydedilmesi kararı verilir. Anayasa Mahkemesinin bu hususlarla ilgili hüküm içeren kararları vardır¹⁸⁶.

C-Partilerin Giderleri

Siyasi partiler amaçları doğrultusunda faaliyetlerini yürütebilmek için parti hayatına ilişkin olarak harcama yaptıkları gibi, seçimler sırasında da harcamalar yaparlar. SPK'nın 70. maddesinde partilerin harcamalarını yaparken uymaları gereken kurallar ifade edilmiştir.

Öncelikle siyasi partilerin giderleri amaçlarına aykırı olamaz. (SPK md.70/1)

Partinin bütün giderleri parti tüzel kişiliği adına yapılmaktadır. (SPK md.70/2)

SPK'nın 70. maddesi 3. fıkrasındaki ifadeden yola çıkarak, siyasi partiler beş milyon liradan fazla olarak yaptıkları her harcamayı belgeye dayandırmak ve giderleri niteliğine uygun belgelerle belgelendirmek zorunda oldukları sonucuna ulaşılabilir. Yasada belgelendirme zorunluluğu belirtilmiş olmasına karşın belge düzeninin nasıl olacağı hususu düzenlenmemiştir. Bu nedenle siyasi partiler harcamalarında fatura, makbuz, fiş, taşıma senedi vb. belgeleri ya da ispat edici, açıklayıcı nitelikte yazılı beyan usulünü kullanmalıdır¹⁸⁷. Ancak belgelendirme zorunluluğu kuralının tek istisnası, SPK'nın 70. maddesi 3. fıkrasında belirtilmiştir; beşmilyon liraya kadar harcamaların makbuz ya da fatura gibi bir belge ile tevsik edilmesi zorunlu olmamakla birlikte, bütün harcamalar yetkili organ veya merciin kararına dayanmak zorundadır. Şöyle ki, yetkili organ tarafından onaylanan bütçede

¹⁸⁶*Anayasa Mahkemesi, 22.10.2003 tarih ve E:2000/24, K:2003/15 sayılı kararı, RG. 15.11.2003 25290: Milliyetçi Hareket Partisi 1999 yılı kesinhesabının incelenmesi;

*Anayasa Mahkemesi, 27.01.2006 tarih ve E:2004/22, K:2006/7 sayılı kararı, RG. 17.03.2006 26111: Cumhuriyet Halk Partisi 2003 yılı kesinhesabının incelenmesi;

*Anayasa Mahkemesi, 01.12.2005 tarih ve E:2004/19, K:2005/24 sayılı kararı, RG. 02.02.2006 26068: Adalet ve Kalkınma Partisi 2003 yılı kesinhesabının incelenmesi;

*Anayasa Mahkemesi, 22.10.2003 tarih ve E:2002/10, K:2003/17 sayılı kararı, RG. 15.11.2003 25290: Milliyetçi Hareket Partisi 2001 yılı kesinhesabının incelenmesi kararları.

¹⁸⁷ Hamdi Mehter, "Siyasi Partilerin Mali Denetimi",

http://www.anayasa.gov.tr/files/pdf/anayasa_yargisi/anyarg8/hmehter.pdf
(24/10/2009), s. 452.

öngörölmüş olmak kaydıyla beşmilyon lirayı aşmayan harcamalar ile genel tarifeye bağılı olan giderler için ayrıca karar alınması gerekmez. (SPK md.70/3)

Giderlere ait belgeleri saklama süresi, özel kanunlarda gösterilen daha uzun süreye ilişkin hükümler saklı kalmak üzere, kesinhesabın Anayasa Mahkemesinin ilk inceleme kararının ilgili partiye bildirilme tarihinden itibaren beş yıl olarak belirlenmiştir. (SPK md.70/4)

Parti teşkilatı, bağılı bulunduğu üst kademeye, gelir ve giderleri hakkında parti tüzüğünde gösterilen sürede hesap vermekle yükümlüdür. Bu süre ise altı aydan fazla olamaz. (SPK md.70/5)

Parti ihtiyaçları denildiğı zaman ilk önce akla gelen, personel, bina, araç ve gereçlerdir. Diğer taraftan, günümüzde, modernleşme ile birlikte, siyasal partiler için birçok yeni masraf ortaya çıkmıştır. Basın giderleri, yayın giderleri, haberleşme giderleri, seyahat giderleri, temsil ve ağırlama giderleri bu giderler arasında sayılabilir. Seçime katılmak için belli bir örgütlenmenin de gerekli olması, partilerin giderlerinin büyümesi sonucunu doğurmuştur¹⁸⁸. Siyasi partiler, çalışmalarını yürütemek ve mevcut teşkilatlarının ihtiyaçlarını karşılamak için harcamalar yaparlar. Kira bedelleri, teşkilat çalışanlarının maaşları, yollukları, kırtasiye giderleri bu harcamalar arasındadır. Ayrıca, mevcut teşkilatını geliştirmek ve yaygınlaştırmak için yapılan giderlere ise yeni bina satın alınması, kiralanması, yeni işe alınan personelle ilgili yapılan harcamaları örnek verebiliriz. Partilerin, seçim dönemlerinde propaganda çalışmaları için kaynaklarını sonuna kadar kullanarak yaptıkları harcamalar, en temel giderler arasında sayılır. Propaganda harcamaları siyasi partilerin güçlerini göstermeleri açısından da çok önemlidir. Partilerin adayları için yapılan bağışlar ve seçim giderlerinde kullanmaları için yapılan yardımlar, etkili propaganda yapabilmek amacıyla çıkarılan yayımlara yapılan harcamalar, yayın organlarına verilen reklamlar, bayrak, afiş, pankart, flama harcamaları, propaganda işlerini etkili şekilde yapabilecek komiteler ve reklam şirketlerine ödenen paralar,

¹⁸⁸ Aydın M. , s. 21.

düzenlenen toplantılar için yapılan harcamalar, seçim günü sandık başlarında buldukları gözlemcilerin ihtiyaçları belli başlı propaganda giderleridir¹⁸⁹.

2820 sayılı SPK'da partilerin giderleri bölümünde mali sorumluluk kenar başlığını taşıyan 71. maddesinde partilerin yapacakları giderler, sözleşmeler ve girişecekleri yükümlülüklerin kimler tarafından yapılacağı, esasları, sorumluluğun kimlere ait olacağı hususları düzenlenmiştir.

Buna göre, siyasi partilerin yapacakları giderler, sözleşmeler ve girişecekleri yükümlülükler; genel merkezde parti tüzel kişiliği adına, illerde il yönetim kurulu adına yetkili kılınan kişi veya kurul tarafından yapılır. (SPK. md.71/1) Parti genel saymanı, genel sekreteri, başkan vekili, genel başkanı ya da bunlar haricinde herhangi bir kişi ya da kurul da yetkili kılınmış olabilir. İl veya ilçe kurulu adına yetkili kılınan kişi ya da kurullar, il ve ilçelerde harcamaları yapacaklardır¹⁹⁰. Partilerin il ve ilçelerdeki teşkilat kademeleri tarafından parti tüzel kişiliği adına sözleşme yapılmasına ve yükümlülük altına girilmesine ilişkin esaslar, merkez karar ve yönetim kurulunca tespit olunur. Bu esaslara aykırı olarak yahut siyasi partilerin tüzüklerine göre merkez karar ve yönetim kurulunca önceden yazılı yetki verilmediği veya sonradan bir kararla onaylanmadığı takdirde, partinin teşkilat kademelerinin yaptıkları sözleşme ve girişmiş oldukları yükümlülükler sebebiyle, parti tüzel kişiliği hiçbir şekilde sorumlu tutulamaz ve merkez karar ve yönetim kurulu ya da genel başkan ya da parti tüzel kişiliği aleyhine takipte bulunulamaz. Bu durumda sorumluluk; sözleşmeyi yapan veya yükümlülük altına giren kişi veya kişilere aittir. (SPK. md.71/2)

Ayrıca, borç verme yasağı kenar başlıklı SPK'nın 72. maddesinde, "siyasi partiler, üyelerine ve diğer gerçek ve tüzelkişilere hiçbir şekilde borç veremezler" düzenlemesi yer alır. Anayasa Mahkemesi bu konuda vermiş olduğu bir kararında siyasi partilerin üyelerine avans şeklinde yapılan bir ödemenin, üyelere borç verme olduğunu ifade etmiş ve yapılan ödemeyi kanuna aykırı bulmuştur. SPK'nın 116.

¹⁸⁹ Kılınç, ss. 67-71.

¹⁹⁰ Kılınç, s. 74.

maddesine göre, bu kanun hükümlerine aykırı şekilde kredi veya borç veren veya alanlar ile bu krediyi veya borcu alan veya veren parti sorumlusu altı aydan bir yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır¹⁹¹.

Çağdaş demokrasilerde görülen parti ve adayların seçim harcamalarının sınırlandırılması ve denetlenmesi ölçütlerinin bulunmaması siyasi partiler hukuku mevzuatımızda önemli bir eksiklik olarak ifade edilebilir. Seçim harcamalarının sınırlandırılması ve denetlenmesi konularında yapılacak düzenlemeler sayesinde siyasi faaliyetler daha yasal bir zeminde devam ettirilebilecektir¹⁹². Ancak GÖZÜBÜYÜK'e göre, partilerin bazı harcamalarının kısıtlanması ile hem yasal olarak hem de kamuoyu tarafından partilerin denetlenmesinin sağlanması yöntemi ilginç bir yöntem olmakla birlikte sorunu çözmekten de uzaktır¹⁹³.

¹⁹¹ Kılınç, s. 72; Anayasa Mahkemesi, E: 1974/10, K: 1980/6 sayılı kararı, RG. 14.07.1980 17047 S:18 s. 442; Anayasa Mahkemesi, E:1994/17, K:1995/10 sayılı kararı, RG. 21.06.1995 22320 S:31 C:2, s. 945; Anayasa Mahkemesi, E:1993/18, K:1994/10 sayılı kararı, RG. 11.01.1995 22168 S:30 C:2, s. 834 www.anayasa.gov.tr/images/loaded/KDRG/1KararSayi.doc (19.05.2010).

¹⁹² Özcan / Yanık, s. 104.

¹⁹³ Gözübüyük, s. 82.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

SİYASİ PARTİLERİN MALİ DENETİMİ

I-MALİ DENETİMİN GELİŞİMİ, AMACI VE SİSTEMLERİ

A-Genel Olarak Mali Denetim

I. Dünya Savaşı sonrası, bazı ülkelerde seçimlerin demokratik kurallara ve eşitlik ilkesine uygun olarak gerçekleşmesini sağlamak, partilileri iradeleri dışında olan baskılardan korumak üzere mali kayıtlamalar getirilmeye başlandığında, II. Dünya Savaşı'nı takiben de partilere sadece seçim mekanizması gözüyle bakmayıp onları rejimin temel unsurları kabul eden bazı ülkeler partilerin mali açıdan kontrolünü anayasal bir temele bağlamışlardır. Siyasi partiler, demokrasi açısından önemli bir role sahiptir. Özellikle siyasi partiler arasındaki yarışma sonucunda demokrasilerde siyasi iktidar belirlenir. Günümüzde bu yarış para ile gerçekleşir. Siyasi partilerin, kendilerini mali açıdan destekleyen sermaye gruplarının etkisi altında kalmaları, politikalarının partililer yerine bu çevreler tarafından belirlenmesine sebep olur. Demokratik bir partide, mali gücü kuvvetli olan üyelerin, partiye yönlendirecekleri güçlü mali kaynakları sayesinde nüfuz sahibi olmaları ya da adaylık rekabetini ortadan kaldıracak derecede harcamalarda bulunmaları önlenmelidir. Yeterli paraya sahip zengin partilerin, parası olmayan partilere göre başarıya ulaşma ihtimalleri daha yüksektir. Bu durum ise, siyasi iktidarın halkın iradesiyle değil, parayla belirlenmesi anlamını taşır. Bunu demokrasiyle bağdaştırmak oldukça zordur. Diğer taraftan siyasi partilerin gelir ve giderlerinin açıkça düzenlenmesi, gelir sağlanması, bu gelirlerin sınırlandırılması, ve gelir ile giderlerin sıkı bir şekilde denetlenmesi gerekir¹⁹⁴. Siyasi partilerin II. Dünya Savaşı'ndan sonra hukukun düzenleme alanına girmiş olmaları ve partilerin kamusal finansmanı ile parti finansmanı alanındaki yasal düzenlemeler mali denetimin gerekliliğini doğurmuştur. Ayrıca siyasi partilerin içinde buldukları çeşitli siyasi

¹⁹⁴ Gözler, ss. 208, 209; Kudret Bosuter, *Türk Siyasi Partiler Sisteminde Parti İçi Demokrasi*, Ulusal Basımevi, Ankara, 1969, ss. 125, 126.

skandallar ve yolsuzlukların bitmemesi de mali denetim mekanizmasının oluşumunda etkilidir¹⁹⁵.

Siyasi partilerin varlıklarını devam ettirebilmeleri için mali açıdan belirli bir güce sahip olmaları gerekir. Ancak, demokratik bir düzende var olan bütün partilerin gelir kaynaklarının belirli bir denge ve eşitlikte olması gerektiği için, siyasi partilerin gelir kaynakları ve de harcamaları denetim altına alınmalıdır. Çünkü yasal olmayan gelirin elde edilmesi halinde partilerin özellikle de iktidar partilerinin iş ve sermaye çevrelerinin baskısı altına girebilmeleri ihtimali oldukça yüksektir¹⁹⁶.

B-Mali Denetimin Amacı

Siyaset ile para arasında olan ilişki, partilerin gelir ve giderlerinin denetlenmesinin gerekliliğini ortaya koymaktadır. Gerçekten de siyasi partilerin mali denetimi çağımız demokrasisi içinde önemli bir siyaset sorunudur. Partilerin mali denetimi ile ilgili ilk hüküm Amerika'da konulmuş olmakla birlikte, anayasal düzenleme olarak mali denetim ilk kez 1949 tarihli Alman Federal Anayasasında yer almıştır¹⁹⁷. Ülkemizde 1961 Anayasası 57. maddesinin gerekçesinde, mali denetimin amacı şu şekilde ifade edilmiştir: “...Partilerin gayrimeşru gelir kaynaklarına sahip olmalarını, iktidar partisinin manevi tazyik ile kitle halinde büyük hibeler sağlamasını önlemek maksadıyla partilerin gelir ve giderleri alanında açıklığı temin etmek çeşitli memleketlerde ya mevzuat ya da Anayasa hükümleri sayesinde mümkün olmaktadır. Geçirdiğimiz tecrübelerden sonra böyle bir hükmün memleketimizde de faydalar sağlayacağı düşünülmektedir. Bu kontrolün şekli ve şümulü kanunla düzenlenecektir.” Bu gerekçeden yola çıkarak 1961 Anayasası döneminde partilerin mali denetiminin ilk olarak iktidar partilerinin baskı yolu ile gayrimeşru gelir elde etmelerini önleme amacı, ikinci olarak da açıklığı sağlama amacı olduğu söylenebilir¹⁹⁸.

¹⁹⁵ Uzun, s. 223.

¹⁹⁶ Teziç, Anayasa, s. 338; Demir, s. 156; Özcan / Yanık, s. 104.

¹⁹⁷ Özcan / Yanık, s. 104.

¹⁹⁸ Uzun, s. 225 dipnot 250; Kılınç, ss. 23, 24.

Hangi menfaat gruplarının hangi partiyi desteklediğinin ortaya çıkması suretiyle ülkedeki siyasi bilincin gelişmesi; seçimle iş başına gelen yöneticilerin üzerindeki maddi baskıların ortadan kalkmasına yardımcı olmak; halkın seçime olan inancını güçlendirerek dolaylı yollara sapma eğiliminde olanları siyasal risk altında tutarak bu yöndeki davranışları önlemek; maddi kaynakların adaylar ve partiler arasında eşitsizlik yaratacak şekilde dağılmasının seçmen kitlesi üzerindeki tepkisini önlemek siyasi partilerin gelir ve giderlerinin denetlenmesinin bazı yararları olarak sayılabilir¹⁹⁹.

C-Mali Denetim Sistemleri

1-Siyasi Partilerin Hesaplarını Açıkladıkları Sistem

Siyasi partilerin belli dönemlerde, hesaplarını kamuoyuna açıkladıkları sistemdir. Burada yaptırım, kamuoyunun takdirindedir. Partilerin gelirleri ve giderlerinin denetimi konusunda hiçbir devlet organının yetkisi bulunmamaktadır. Denetim kamuoyu tarafından yapılır. Partiler hesaplarını açıklayarak kamuoyuna sunarlar. Eğer kanuna aykırı bir gelir elde edilmiş ya da harcama yapılmışsa uygulanacak yaptırım siyasidir yani halkın takdirine bırakılmıştır. Bu sisteme örnek olarak, siyasi partiler konusunda ilk anayasal düzenlemeyi yapmış olan Almanya verilebilir. Federal Alman Anayasası 21. maddesi, siyasi partilerin mali kaynakları ile ilgili olarak alenen hesap vermekle mükellef olduklarını düzenlemiş ve bu kuralın ayrıntılarını 1967 tarihli Siyasi Partiler Kanununda ifade etmiştir. Denetimi yapacak olan kamuoyudur. Bu sistemi sadece Almanya benimsemiş olmayıp, onun yanı sıra Arjantin, ABD, İngiltere, İsveç, Fransa gibi ülkeler de benimsemiştir. Ancak bu denetim sistemi her bir ülkede birbirinden farklı şekilde uygulama alanı bulmuştur²⁰⁰.

¹⁹⁹ Kılınç, ss. 24, 25.

²⁰⁰ Kılınç, ss. 25-27.

2-Siyasi Partilerin Bir Devlet Organına Hesap Verdikleri Sistem

Bu sistemde partiler, hesaplarını kamuoyunu bilgilendirmek için açıklarlar ve gelir ve giderlerin kanuna uygunluğu görevlendirilmiş olan devlet organı tarafından denetlenir. Yapılan denetim sonucunda aykırılık ya da usulsüzlük varsa belirlenmiş olan yaptırım uygulanır. Siyasal parti hesaplarının dış denetimden geçirilmesi ve halkın kolayca inceleyeceği ve anlayabileceği biçimde açıklanmasının zorunlu olmaması, siyasal partilerimizin dış denetimlerinin eksiksiz yapılamaması sonucunu doğurmaktadır. Uygulanan hukuk kurallarımıza göre, siyasal partilerimizin bilançoları ile gelir-gider tablolarının, Anayasa Mahkemesine sunulmak suretiyle mali denetimleri yapılmaktadır²⁰¹.

Ülkemizde siyasi partilerin mali denetimi, bu sistem çerçevesinde Anayasa ve ilgili kanunlarla görevlendirilmiş olan Anayasa Mahkemesi tarafından yapılır. 1961 Anayasası 57. maddesi ve 1982 Anayasası 69. maddesi mali denetim konusunda Anayasa Mahkemesinin görevli olduğunu ve bu denetimin yapılma usulünü ayrıntılı olarak düzenlemiştir²⁰².

II-TÜRKİYE'DEKİ MALİ DENETİMİN GELİŞİM SÜRECİ

A-1961 Anayasası Dönemi

Türkiye'de ilk kez 1961 Anayasasının 57. maddesinde siyasi partilerin mali denetimi konusu hükme bağlanmıştır. Söz konusu maddede, partilerin Anayasa Mahkemesi tarafından mali denetimlerinin nasıl yapılacağı, demokrasi esaslarına uygun olarak kanunla gösterilmiştir. Anayasa, mali denetimin temel ilkelerini açıklamış ama ayrıntılarının kanunla düzenlenmesini öngörmüştür. Kanun koyucu, Anayasanın bu emri gereğince konu hakkında, 13 Temmuz 1965 tarihli ve 648 sayılı

²⁰¹ Mustafa Aysan, "Siyasal Partilerin Finansmanı", <http://www.radikal.com.tr/haber.php?haberno=51135> (27/12/2009).

²⁰² Ayrıca bkz. Kılınç, ss. 27, 28.

Siyasi Partiler Kanununun 65-80 ve 123-125. maddelerinde ayrıntılı bir düzenleme yapmıştır²⁰³

Bu konuda ilk defa anayasal bir düzenleme getiren 23 Mayıs 1949 tarihli Alman (Bonn) Anayasasının 21. maddesi şu şekildedir:

1-Siyasi partiler, halkın siyasi iradesinin oluşumuna katılırlar. Kurulmaları serbesttir. İç yapıları, demokratik esaslara uygun olmalıdır. Mali kaynakları hakkında alenen hesap vermek zorundadırlar.

2-Almanya Federal Cumhuriyetinin varlığını tehlikeye soktuğu veya hürriyetçi demokratik temel düzeni ihlal ettiği veya yok etmek istediği güttüğü amaçlar veya taraftarlarının tutum ve davranışlarıyla meydana çıkan partiler Anayasaya aykırıdır. Anayasaya aykırılık meselesini Federal Anayasa Mahkemesi çözer.

3-Öteki kuralları Federal Kanun düzenler²⁰⁴.

Böylece sözkonusu madde ile, partilerin demokratik bir iç düzene sahip olmaları ve mali kaynaklarının kamuoyuna açıklanması öngörülmüştür. Alman Anayasasının ilgili maddesi hükmü, Türk Anayasasına değiştirilerek alınmıştır. 1961 Anayasası 57. maddesi; “*Partiler Anayasa Mahkemesine hesap verirler*” demek suretiyle Türk Hukukunda, partilerin mali denetimini Anayasa yargısı içine dahil etmiştir. Buradan da anlaşıldığı gibi, Türk Anayasasına göre, partilerin mali denetimi hususunda tek yetkili merci Anayasa Mahkemesi iken; Alman Anayasasındaki düzenlemeye göre, bu denetim kamuoyu tarafından yapılacaktı²⁰⁵.

²⁰³ Özkan Tikveş, **Mukayeseli Hukukta ve Türk Hukukunda Anayasa Yargısı**, Ege Üniversitesi İktisadi ve Ticari Bilimler Fak. Yayınları, İzmir, 1978, (Yargı), s. 173; Tikveş, Anayasa, ss. 401, 439, 479.

²⁰⁴ Tikveş, Yargı, s. 173; Tikveş, Anayasa, ss. 401, 439, 479.

²⁰⁵ Bosuter, s. 126.

B-1982 Anayasası Dönemi

Ülkemizde, siyasi partilerin mali denetiminin kanuni dayanağını oluşturan Anayasa hükümleri; 148 ve 68. maddelerin son fıkraları ile, 69. maddenin 2, 3, 9 ve 10. fıkralarıdır. Anayasanın mali denetimine ilişkin öngördüğü yasaklayıcı ilkeler, 2820 sayılı SPK'nın 66, 67, 74, 75, 77, 107, 110, 116. maddeleri ile 111. maddesinin (b) ve (c) bentlerinde daha ayrıntılı biçimde düzenlenmiştir. 1982 Anayasasında siyasi partilerin mali denetiminin Anayasa Mahkemesi tarafından yapılacağı hükmü yer almaktadır. “Siyasi Partilerin Uyacakları Esaslar” kenar başlıklı Anayasamızın 69. maddesi 3. fıkrasında 1995 yılında yapılan değişiklikle, Anayasa Mahkemesince yapılan siyasi partilerin mali denetimi konusunda daha ayrıntılı düzenlemeler getirilmiştir²⁰⁶. Anayasanın 69. maddesi 3. fıkrası; “*Siyasi partilerin gelir ve giderlerinin amaçlarına uygun olması gereklidir. Bu kuralın uygulanması kanunla düzenlenir. Anayasa Mahkemesince siyasi partilerin gelir ve giderlerinin kanuna uygunluğunun tespiti, bu hususun denetim yöntemleri ve aykırılık halinde uygulanacak yaptırımlar kanunda gösterilir. Anayasa Mahkemesi, bu denetim görevini yerine getirirken Sayıştay'dan yardım sağlar. Anayasa Mahkemesinin bu denetim sonunda vereceği kararlar kesindir*” şeklindedir. 6085 sayılı Sayıştay Kanun'unda bu duruma ilişkin açık bir hüküm bulunmamakla birlikte “Sayıştay'ın Görevleri” kenar başlıklı 5. maddenin (ç) bendinde “*Kanunlarla verilen inceleme denetleme ve hükme bağlama işlerini yapar*” ifadesinden yola çıkarak siyasi partileri denetim görevinde Anayasa Mahkemesine yardım edeceği sonucu çıkarılabilir.

Ayrıca 30 Mart 2011 tarih ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un Birinci Kısım İkinci Bölüm “Mahkemenin Görev ve Yetkileri” kenar başlıklı 3. maddesi 1.fıkrası (e) bendi “*Siyasi partilerin mal edinimleri ile gelir ve giderlerinin kanuna uygunluğunun denetimini yapmak veya yaptırmak.*” şeklindeki hükmü içerir. Kanun'un 20. maddesi 1. fıkrasında Anayasa Mahkemesi Teşkilatı'nın; Başkanlık, Genel Kurul, Bölümler, Komisyonlar, Genel Sekreterlik ve İdari birimlerinden oluştuğu belirtilmiştir. Mahkeme'nin Genel Kurulu'nun çalışma şeklini düzenleyen 6216 sayılı Kanunun 21. maddesi 1.

²⁰⁶ Özcan / Yanık, ss. 104, 105; Yavuz Atar, **Türk Anayasa Hukuku**, 2. B, Mimoza Yayınları, Konya, 2002, s. 90.

fikrasında, Genel Kurul'un, Mahkemenin onyedii üyesinden oluştuğu ve Başkanın veya belirleyeceği başkanvekilinin başkanlığında en az oniki üye ile toplanacağı düzenlenmiş olup, genel kurulun görevlerinin düzenlendiği; 21. madde 2. fıkra (b) bendinde ise “*Siyasi partilere ilişkin mali denetim yapmak, dava ve başvuruları karara bağlamak*” hükmü Genel Kurulun görevleri arasında yer almaktadır. Kanun'un 55. ve 56. maddelerinde ise, mali denetim incelemesinin esasları ele alınmıştır. Bununla ilgili bilgileri ayrıntılı olarak mali denetimin yapıma usulü konusunda açıklamaya çalışacağız.

Siyasi partilerin mali denetiminin nasıl yapılacağı 2820 sayılı SPK'nın dördüncü bölümünde “Anayasa Mahkemesince Yapılacak Mali Denetim” başlığı altında 74. ve devamı maddelerinde hükme bağlanmıştır. “Kesinhesabın Gönderilmesi” kenar başlıklı 74. maddeye göre, siyasi partilerin mali denetimi Anayasa Mahkemesince yapılır. Anayasa Mahkemesi, siyasi partilerin mal edinimleri ile gelir ve giderlerinin kanuna uygunluğunu denetler. (SPK md.74/1)

Siyasi partilerin genel başkanları, karara bağlanarak birleştirilmiş bulunan kesinhesap ile parti merkez ve bağlı ilçeleri de kapsayan iller teşkilatının kesinhesaplarının onaylı birer örneğini Haziran ayı sonuna kadar Anayasa Mahkemesine ve bilgi için Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı'na vermek zorundadırlar. Bu belgelere ilgili siyasi partinin aynı hesap döneminde edindiği taşınmaz ve değerü yüz milyon lirayı aşan taşınır malların, menkul kıymetlerin ve her türlü hakların değerleri ile edinim tarihlerini ve şekillerini de belirten listeleri eklenir. (SPK md.74/2)

SPK'nın “Denetim” kenar başlıklı 75. madde 1. fıkrasında ise Anayasa Mahkemesi, kesinhesaplara ait bilgilerin belgelendirilmesini siyasi partilerden her zaman isteyebilir. (SPK md.75/1)

Anayasa Mahkemesi denetimini evrak üzerinde yapar. Bu denetimi, Sayıştay'dan yardım sağlanarak hazırlatacağı raporlar üzerinden yapabileceği gibi, siyasi partilerin genel merkezlerinde ve mahalli teşkilatlarında doğrudan doğruya veya kendi üyeleri arasından görevlendireceği bir naip üye veya mahallin en kıdemli

adli veya idari yargı hakimi niyabetinde yaptıracağı inceleme ve araştırmalar üzerinden de yapabilir. Bu amaçla yeminli bilirkişi görevlendirebilir. (SPK md.75/2)

Anayasa Mahkemesi ilgili siyasi partinin başkanından veya temsilcisinden yazılı mütalaa isteyebilir, gerekli görürse sorumlu uzman muhasipler de dahil ilgililerin sözlü açıklamalarını dinleyebilir. (SPK md.75/3)

Anayasa Mahkemesi denetimi sonunda, o siyasi partinin gelir ve giderlerinin doğruluğuna ve kanuna uygunluğuna ya da kanuna uygun olmayan gelirler ile giderler dolayısıyla da bunların Hazineye gelir kaydedilmesine karar verir. (SPK md.75/4)

Siyasi partilerin büyük kongrelerinin kesinhesaplar hakkındaki kararları, Anayasa Mahkemesinin denetimini etkilemez. Anayasa Mahkemesinin bu denetim sonucunda vereceği kararlar kesindir. (SPK md.75/5)

III-MALİ DENETİMİN HUKUKİ NİTELİĞİ VE KAPSAMI

Siyasi partiler Anayasa ile düzenlenmiş olmalarına karşın anayasa organı değildir. Ayrıca kamu kurum ve kuruluğu, meslek kuruluğu, dernek de değildir. Siyasi partiler, çalışmalarını Anayasa ve kanunların çizdiği sınırlar içinde serbestçe yürüten tüzel kişilerdir²⁰⁷. Bu nedenle de siyasi partilerin denetimi diğer özel ve tüzel kişilerden, kurum ve kuruluşlardan farklı şekilde yapılmaktadır. Siyasi partiler Kamu İktisadi Teşebbüsleri (KİT)'lerden, genel, katma ve özel bütçeli idarelerden, bakanlıklar ve onların örgütleri içinde yer alan kurumlardan, vakıf, dernek, meslek kurullarından farklı şekilde denetlenir. Partilerin denetimleri ayrı bir yasal kategori içindedir. Parti tüzel kişiliğinin hukuk sistemindeki özel konumu sebebiyle denetimleri de özel bir sistem içinde olmak durumundadır²⁰⁸.

Ülkemizde siyasi partilerin gelir ve harcamaları, onların etkili şekilde denetlenmesini gerektirmektedir. Partilerin, özellikle devlet yardımı dışında kalan

²⁰⁷ Mehter, ss. 443, 444.

²⁰⁸ Mehter, ss. 444-445.

gelirlerinin gerektiği şekilde denetlenemediği söylenebilir. Çünkü, partilerin gelir kaynakları ve harcamaları, kendi muhasebe sistemi içinde izlenip, muhasebe kayıtlarından çıkartılan bilanço ve gelir-gider tabloları, partinin kendi iç denetim mekanizması tarafından denetlenir. Bu mekanizmanın varlığı, devletin şeffaflığını ve açıklığını ortadan kaldırır. Bunun nedeni ise, Anayasa Mahkemesinin sadece bu tablolar üzerinden denetim yapabilmesidir. Diğer bir ifade ile partilerin bilançoları, gelir ve gider tabloları Anayasa Mahkemesine sunularak mali denetim yapılmaktadır. Anayasa Mahkemesi tarafından yapılacak dış denetim, sadece siyasi parti tarafından sunulan belgeler bazında yapılacaktır²⁰⁹. Partiler, kuruldukları andan itibaren denetime tabidir. Denetim, hukuk devleti olmanın ilk koşuludur ve hukuk devletinin temel ögesini oluşturur. Siyasi partilerin Anayasa Mahkemesi tarafından yapılan mali denetimi, hukuk devletinin gereğidir ve bu denetim Anayasanın bir emridir. Bu nedenle mali denetimin hukuki içeriği, sadece teknik düzeyde bir denetim işlemi değil, Anayasal işlev ve hukuk devleti gereğidir²¹⁰.

IV-MALİ DENETİMİ YAPACAK ORGAN

Siyasi partilerin mali denetiminin gerekliliği hususu bu denetimin hangi organ tarafından yapılacağı sorununu gündeme getirmiştir. Dünyada sözkonusu denetimin birbirinden farklı kurumlara verildiği bilinmektedir. Bazı ülkelerde seçimlerin yönetimi ile görevlendirilmiş olan organlar tarafından; diğer bazı ülkelerde Adalet Bakanlığı, İçişleri Bakanlığı, Vergi Daireleri gibi bazı kamu kurumları tarafından; bazılarında ise Parlamento başkanlıkları ve çeşitli mahkemelerin veya doğrudan partilerin finansmanını denetlemek üzere kurulmuş olan kurumlar tarafından bu görevin yerine getirildiği görülmektedir²¹¹. Mali denetim yapacak olan kurumun vereceği kararlar, siyasi partileri pek çok yönden etkileyecektir. Diğer bir ifade ile, bu görevi yerine getirecek olan kurumun siyasi partilerden ve özellikle de iktidar partisinden bağımsız bir kurum olması gerekmektedir. Bu nedenle mali denetimi

²⁰⁹ Suat Oktar, “Türkiye’de Siyasetin Finansmanı ve Finansmanının Denetimi: Siyasette Şeffaflık” http://iibf.marmara.edu.tr/dosya/fakulte/iibfdergi_2008_2/1-TURKIYEDE-SIYASETIN-FINANSMANI-VE-FINANSMANIN-DENETIMI.Pdf, (16/01/2010), . ss.4-6.

²¹⁰ Mehter, s. 447.

²¹¹ Uzun, s. 223.

özerk bir şekilde yürütebilecek ve bağımsız, tarafsız kararlar verebilecek en ideal kurum olarak “yargı” tercih edilmektedir²¹².

Anayasa yargısının işlevi gereği, Anayasa Mahkemesinin temel görevi, kanunların ve Anayasada belirtilen diğer kuralların anayasaya uygunluğunu denetlemek diğer bir ifade ile norm denetimi yapmaktır. Demokratik rejim kurulduktan sonra, siyasi partiler Anayasa Mahkemelerinin denetimine tabi tutulmuştur. Bu düzenleme siyasi partilerin güvenceli bir statü içerisine konuldukları anlamını da taşır. Böylece Anayasa Mahkemesi bir taraftan, siyasi partileri korurken diğer taraftan da demokratik rejimi siyasi partilere karşı koruma görevini de üstlenmiş olmaktadır. Ülkemizde, diğer ülkelerde olduğu gibi Anayasa Mahkemesinin norm denetimi dışında da bazı görevleri mevcut olup, siyasi partilerin mali denetimini yapmak, bu tür görevler arasındadır. Siyasi partilerin mali denetimlerinin nasıl yapılacağı usulü Anayasanın 69, SPK’nın 74 ve 75, 6216 sayılı Kanun’un 55 ve 56 ile Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü’nün 16. ve 17. maddelerinde düzenlenmiştir²¹³.

Siyasi partilerin kaynakları ve giderleri hakkında Anayasa Mahkemesine hesap vermeleri kuralı, ilk kez 1961 Anayasamızın 57. maddesinde “*Siyasi partiler, gelir kaynakları ve giderleri hakkında Anayasa Mahkemesine hesap verirler*” ifadesi ile yer almıştı. Ancak 15 Mart 1973 tarih ve 1699 sayılı yasa ile yapılan değişiklik sonucunda 57. maddedeki bu ifade çıkartılmış ve bu değişiklik sonrası 57. maddenin 2. fıkrasında yer alan “*Partilerin iç çalışmaları, faaliyetleri, Anayasa Mahkemesine hangi hallerde ve ne suretle hesap verecekleri ve bu mahkemece mali denetimlerinin hangi hallerde ve nasıl yapılacağı, demokrasi esaslarına uygun olarak kanunla düzenlenir*” hükmü ile siyasi partilerin mali denetiminin Anayasa Mahkemesince yapılacağı yine Anayasada yer almıştı. 648 sayılı SPK’nın 81. madde düzenlemesinde ise, siyasi partilerin kesinhesap ve bilançolarını Cumhuriyet Başsavcılığı aracılığı ile Anayasa Mahkemesine verecekleri belirtilmişti. Cumhuriyet

²¹² Uzun, ss. 223, 224.

²¹³ Bülent Tanör/ Necmi Yüzbaşıoğlu, **1982 Anayasasına Göre Türk Anayasa Hukuku**, 9. B., Beta Yayınları, İstanbul, 2009, s. 467; Kaboğlu, s. 396.

Başsavcılığı kendisine verilen bilgilerin tevsiki, kesinhesap ve bilançonun alınmasından başlayarak bir yıl içinde ilgili siyasi partiden isteyebileceği ve yapılan inceleme sonucu siyasi partilerin gelirlerinin bir kısmının veya mamelek unsurlarının bir bölümünün hazineye gelir kaydedilmesi gerektiğine karar verirse, bu hususu Anayasa Mahkemesinden isteyebilecek idi. Anayasa Mahkemesi Cumhuriyet Başsavcılığı'nın görüşünü aldıktan sonra evrak üzerinde inceleme yapar ve gerekli görürse Cumhuriyet Başsavcısı ve ilgili parti temsilcisinden gerekli açıklamaları istemesi mümkündür. Anayasa, mali denetimin temel ilkesini açıklamış ayrıntılarının ise, kanunla düzenleneceğini belirtmiştir. Kanun koyucu, Anayasanın bu emri gereği, konuyu Siyasi Partiler Kanunu ile düzenlenmiştir. Fakat 648 sayılı SPK kabul edilip yürürlüğe girdiği 13 Temmuz 1965 tarihinden, Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün yayınlanıp yürürlüğe girdiği 5 Mayıs 1966 tarihine kadar mali denetleme yapılamamıştır. TİKVEŞ'e göre, Türk hukukunda partilerin tüm faaliyetlerinin finansmanına Devlet belirli ölçüde para yardımında bulunduğu için mali denetimin Anayasa Mahkemesi tarafından yapılması yerinde kabul edilmiştir²¹⁴.

V-MALİ DENETİMİN SAYIŞTAY TARAFINDAN YAPILMASI YÖNÜNDEKİ GÖRÜŞLER

Ülkemizde siyasi partilerin, gerek anayasaya uygunluk denetimi, gerekse mali denetimleri Anayasa Mahkemesi tarafından yapılmaktadır. Siyasi partilerin anayasaya uygunluk denetimi görevinin Anayasa Mahkemesine verilmiş olması, rejim ve siyasi partiler açısından büyük bir güvence teşkil eder. Fakat partilerin mali denetiminin de Yüksek Mahkemeye verilmiş olması konusunda birçok çekince mevcuttur²¹⁵. Mali denetim görevinin Anayasa Mahkemesinin asli görevlerini aksatacak şekilde iş yükünü artırması ve Yüksek Mahkemenin uzmanlık alanı içinde bulunmaması nedenleriyle mali denetimin makul sürede tamamlanamadığı eleştirileri yapılmaktadır²¹⁶. 1982 Anayasası 69. maddesine göre de, siyasi partilerin mali denetimi Anayasa Mahkemesi tarafından yapılır. Anayasa Mahkemesinin Kuruluş

²¹⁴ Tikveş, Yargı, ss. 174, 175; Tikveş, Anayasa, ss. 401, 402; Uzun, ss. 225-227.

²¹⁵ Hasan Tunç, **Karşılaştırmalı Anayasa Yargısı (Denetim Kapsamı ve Organları)**, Yetkin Yayınları, Ankara, 1997, s. 51.

²¹⁶ Uzun, s. 224.

Kanunu, siyasi partilerin mali denetiminin bu Kanunda ve 2820 sayılı SPK'da gösterilen usule göre yapılacağını düzenlemiştir. Ancak Anayasa Mahkemesi emekli üyesi Yılmaz ALİEFENDİOĞLU, siyasi partilerin mali denetiminin Anayasa Mahkemesinin iş yükünü fazla arttırmamakla birlikte, siyasi partilerin merkez, il ve ilçe düzeyinde denetiminin doğru olarak yapılabilmesinde güçlük olduğunu ve mahkemenin bu denetimi sağlıklı bir şekilde yapamadığını düşünmektedir. Anayasa Mahkemesi pek çok durumda kendisine sunulan kesinhesap çizelgelerini defterleri ve belgeleri inceleyerek sonuç almaya çalışmaktadır²¹⁷.

1982 Anayasası 69. maddesi gereği partilerin mali denetiminin Anayasa Mahkemesi tarafından yapılacağı, fakat Sayıştay'dan yardım alınacağı hükmü yer almaktadır. Ancak bu denetimin Sayıştay tarafından yapılması hususu uzun süreden beri tartışılmaktadır. Bu konuda, Ahmet İYİMAYA: *“Siyasetin finansmanı konusunda yeniden düzenlemeye gidilmeli, şeffaflık esas alınmalıdır. Etkili ve yaptırımli mali denetim, Sayıştay'ın görevleri arasına alınmalıdır”* demek suretiyle mali denetimin Sayıştay tarafından yapılması gerektiğini vurgulamıştır²¹⁸. AYSAN'a göre, Anayasa Mahkemesine, mali denetim amacıyla siyasi partilerin sunduğu bilgilerin çoğu finansal özellikte olan ve partinin muhasebe sisteminden çıkan bilgilerdir. Siyasi partiler tarafından her yıl Anayasa Mahkemesine sunulan finansal bilgilerin, muhasebe kurallarına uygunluğu ve siyasi partilerle ilgili finansal gerçekleri olduğu gibi yansıttığı denetlenmeli ve onaylanmalıdır. Yüksek Mahkeme üyeleri, muhasebe ilke ve kuralları konusunda uzman olmadıkları için, muhasebe alanında uzmanlık isteyen bu denetim ve onaylama işini de yapmaya zorlanmamalıdır²¹⁹. Ayrıca bu konuda, yapılan bir çalışmaya göre, siyasi partilerin gelir ve giderlerinin düzenlenmesinde yasal olarak bir eksiklik bulunmamakla birlikte, sorunların, denetim eksikliği ya da yetersizliğinden kaynaklandığı görüşü üzerinde durulmaktadır. Anayasa Mahkemesinin yapısal oluşumu itibarıyla bu denetimi sağlıklı ve etkin olarak yapabilecek şekilde teşkilatlandırılmadığı ifade

²¹⁷ Yılmaz Aliefendioğlu, **Anayasa Yargısı ve Türk Anayasa Mahkemesi**, Yetkin Yayınları, Ankara, 1996, ss. 274, 275.

²¹⁸ Ahmet İyimaya, **Siyaset Hukuku Sorunları**, 1. B, Turhan Kitabevi, Ankara, 2007, s. 501.

²¹⁹ Mustafa Aysan, “Siyasal Partilerin Mali Denetimi”, <http://www.radikal.com.tr/1998/09/03/yazarlar/musays.html> (10/01/2010).

edilmektedir²²⁰. Bununla beraber, Anayasa Mahkemesi tarafından yapılan mali denetimin etkili olabilmesi için, siyasi partilerin gelir ve giderleri, mal edinimleri ve harcamalarının daha şeffaf şekilde olabilmesini sağlayacak kurallar getirilmelidir. Bazı yazarlar ve Anayasa Mahkemesi üyeleri; mali denetimin bir uzmanlık işi olduğunu ve bu denetimin uzmanlar tarafından yapılması gerektiğini ve bu nedenle de denetimi Sayıştay'ın yapmasının daha yerinde olabileceğini ifade etmektedirler²²¹. Aynı yöndeki görüşü benimseyen bazı yazarların da benzer gerekçeleri vardır. Şöyle ki, partilerin mali denetiminin içeriğinde belge ve muhasebe işlemleri ağırlıklı bir şekilde yer almaktadır. Denetimin sağlıklı olabilmesi için hesap ve işlemlerin teknik bilgi süzgecinden geçirilmesi gereklidir. Siyasi partilerin mali denetiminin teknik bir konu olması sebebiyle, denetimin Sayıştay tarafından yapılması daha faydalı olacaktır. Çünkü siyasi partilerin mali denetiminin Anayasa Mahkemesi tarafından yapılması bir tercih sorunu olmayıp, Anayasal bir zorunluluktur. Bu sebeple Anayasamızın 69. maddesi değiştirilmeden, siyasi parti hesaplarının Sayıştay tarafından denetlenmesi mümkün olamayacaktır. Eğer partilerin mali denetiminin Anayasa Mahkemesi tarafından yapılacağı şeklindeki Anayasamızın 69. madde hükmü olmasaydı; Anayasamızın 160. maddesinde yer alan, “*Sayıştay, kanunlarla verilen inceleme, denetleme ve hükme bağlama işlerini yapmakla görevlidir.....*” hükmü gereği siyasi parti hesaplarının denetimi görevinin Sayıştay'a verilmesinin mümkün olabileceği ifade edilmiştir²²². Siyasi partilerin mali denetiminin Sayıştay tarafından yapılmasını destekleyen TAN'a göre, Meclis adına denetim yapan Sayıştay'a böyle bir görevin verilmesi son derece yerinde olur. Çünkü, Anayasal bir kurum olan Sayıştay, merkezi yönetim bütçesi kapsamındaki kamu idareleri ile sosyal güvenlik kurumlarının bütün gelir ve giderleri ile mallarını Türkiye Büyük Millet Meclisi adına denetlemek ve sorumluların hesap ve işlemlerini kesin hükme bağlamak ve kanunlarla verilen inceleme, denetleme ve hükme bağlama işlerini yapmakla görevlidir ve bu nedenle de denetim konusunda ciddi birikimi ve tecrübesi olan, partiler üstü olan bu kurumdan faydalanılması gerekmektedir²²³.

²²⁰ Yüce, s. 24.

²²¹ Sağlam, s. 188; Özcan / Yanık, ss. 105, 106.

²²² Hasan Baş / Hüseyin Özer, “Siyasi Partilerin Mali Denetiminin Sayıştay'ca Yapılıp Yapılamayacağı”, <http://www.sayistay.gov.tr/dergi/icerik/der25m8.pdf>, (22/05/2010), s. 61.

²²³ Tan, ss. 3, 4; Karşı görüş için bkz. Mehter; ss. 461, 462.

Bize göre, Anayasanın 69. maddesinde kaleme alınmış olan, “*Anayasa Mahkemesi bu denetim görevini yerine getirirken Sayıştay’dan yardım sağlar*” ifadesinden hareketle ve ayrıca siyasi partilerin mali denetiminin, özü itibarıyla teknik bir konu olması sebebiyle, muhasebe alanında uzmanlık isteyen siyasi partilerin mali denetiminin sadece kesinhesap incelemesi bölümünün, bu konuda uzman olan Sayıştay tarafından yapılması gerekir. Anayasanın 69. maddesindeki, Anayasa Mahkemesinin denetim görevini yerine getirirken Sayıştay’dan yardım sağlayacağı şeklindeki düzenleme yerine, kesin hesap incelemelerinin Sayıştay tarafından yapılıp, ancak yaptırım gücünün yine Anayasa Mahkemesinde kalacağı şeklinde düzenlenmesi daha uygun olacaktır. Bu şekilde, yaptırım gücü yine Anayasa Mahkemesinde olacak ve Anayasa Mahkemesi için teknik bölümü olan kesinhesabın incelenmesi ile uğraşmadan Sayıştay’ın yapacağı inceleme üzerine karar verebilecektir. Zaten şu anda mali denetimin yapılma usulü ile ilgili ayrıntılı düzenleme olan 6216 sayılı Kanunun 55. maddesinde, Anayasa Mahkemesinin partilerin kesinhesaba ilişkin kendisine gönderdiği belgeleri incelenmek üzere Sayıştay Başkanlığı’na göndereceği ve Sayıştay tarafından düzenlenen incelemeye ilişkin raporların, karara bağlanmak üzere Anayasa Mahkemesine gönderileceği şeklinde hüküm bulunmaktadır. Bizce, 6216 sayılı Kanunun 55. maddesi ifadesi aynı şekilde Anayasada yer almalı ve partilerin kesinhesap ile ilgili belgeleri Sayıştay tarafından inceledikten sonra, Anayasa Mahkemesi nihai kararı vermelidir. Kısaca, siyasi partiler, karara bağlanarak birleştirilmiş bulunan kesin hesap ile parti merkez ve bağlı ilçeleri de kapsayan iller teşkilatının kesin hesaplarının onaylı birer örneğini, Haziran ayı sonuna kadar 2820 sayılı SPK’ya uygun olarak, Anayasa Mahkemesi Başkanlığı yerine doğrudan Sayıştay Başkanlığı’na teslim edip, Sayıştay tarafından düzenlenen incelemeye ilişkin raporların karara bağlanmak üzere Anayasa Mahkemesine gönderilmesi ve Yüksek Mahkemenin konu ile ilgili nihai kararı vermesi daha uygundur.

VI-DENETİMİN YAPILMA USULÜ

Partilerin mali denetimi 2820 sayılı SPK'nın 74 ve 75. maddeleri ile, 10 Kasım 1983 tarih ve 2949 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanuna dayanan Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü 16. ve 17. maddelerinde belirtilen usul ve esaslara göre yapılır. Anayasa Mahkemesi denetimi; ilk inceleme ve esas inceleme olmak üzere iki aşamalıdır. SPK ve İçtüzüğün ilgili maddeleri birlikte değerlendirildiği zaman, *inceleme*; parti hesabı üstünde görüşme ve karar alınmasından önce yapılan işler, *denetim* ise incelemeyi de kapsayarak hesabın karara bağlanması anlamına gelir²²⁴.

Bununla birlikte 30 Mart 2011 tarih ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 55. ve 56. maddeleri de siyasi partilerin mali denetimi ile ilgili hükümler içermektedir. Buna göre, 6216 sayılı Kanun'un "Siyasi Partilerin Mali Denetimi" kenar başlıklı 55. maddesi birinci fıkrasında, Anayasa Mahkemesinin, siyasi partilerin mal edinimleri ile gelir ve giderlerinin kanuna uygunluğunun denetimi için Sayıştay'dan yardım sağlayacağı düzenlenmiştir. 55. maddenin ikinci fıkrası ise, siyasi partilerin, karara bağlanarak birleştirilmiş bulunan kesinhesap ile parti merkez ve bağlı ilçeleri de kapsayan iller teşkilatının kesinhesaplarının onaylı birer örneğini haziran ayı sonuna kadar 2820 sayılı SPK'ya uygun olarak, Anayasa Mahkemesi Başkanlığı'na göndereceğini ve Mahkemenin de kendisine gönderilmiş olan bu belgeleri incelenmek üzere Sayıştay Başkanlığına göndereceği hükmünü içerir. Maddenin son fıkrasında da, Sayıştay tarafından düzenlenen incelemeye ilişkin raporların, karara bağlanmak üzere Anayasa Mahkemesine gönderileceği belirtilmiştir.

Siyasi partilerin mali denetimi, Anayasa Mahkemesi tarafından, partilerin gelir kaynakları ve harcamaları konusunda kendi muhasebe kayıtlarından çıkartılan bilanço ve gelir-gider tabloları üzerinden yapılmaktadır. Diğer bir ifade ile mahkeme

²²⁴ Mehter, ss. 453, 454.

tarafından, sadece siyasi parti tarafından sunulan belgeler bazında denetim yapılacaktır²²⁵.

A-Mali Denetimde İlk İnceleme

İlk inceleme, siyasi partilerin mali denetim için Anayasa Mahkemesine vermiş oldukları belgelerin kanuna uygun şekilde düzenlenip düzenlenmediğinin araştırılmasıdır. Yapılan inceleme usule ilişkin olup, SPK'nın 74, Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün 16 ve 6216 sayılı Kanun'un 56. maddelerinde düzenlenmiştir.

6216 sayılı Kanun'un "Mali Denetimde İlk ve Esas İnceleme" kenar başlıklı 56. maddesi şu şekilde düzenlenmiştir:

"(1) Siyasi partilerin kesin hesapları üzerindeki inceleme 2820 sayılı Kanun hükümlerine göre yapılır.

(2) Yapılan incelemeye ilişkin raporlar ilgili siyasi partiye gönderilerek en geç iki ay içinde görüşünü bildirmesi istenir.

(3) Mahkeme mali denetim sırasında siyasi partilerin incelemeye ilişkin raporlar hakkındaki görüşlerini de değerlendirir.

(4) Mahkemenin mali denetime ilişkin kararlarının birer örneği ilgili siyasi partiye ve siyasi partinin sicil dosyasına konulmak üzere Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığına gönderilir.

(5) Mali denetim sonucunda verilen kararlar Resmî Gazetede yayımlanır."

6216 sayılı Kanunun 56. maddesinde, siyasi partilerin mali denetiminde ilk ve esas inceleme tek bir madde halinde düzenlenmiştir. Maddenin ilk fıkrasında, siyasi partilerin kesin hesapları üzerindeki incelemenin, 2820 sayılı SPK hükümlerine göre yapılacağı belirtilerek, SPK'nın 74. ve devamı maddelerine gönderme yapılmıştır. Yapılan incelemeye ilişkin raporların ilgili siyasi partiye gönderilerek en geç iki ay içinde partiden, görüşünü bildirmesi istenir. Mahkeme mali denetim sırasında siyasi partilerin incelemeye ilişkin raporlar hakkındaki

²²⁵ Oktar, ss. 4-6.

görüşlerini de değerlendirmeye alır. Ayrıca, Mahkeme'nin mali denetime ilişkin kararlarının birer örneği, ilgili siyasi partiye ve siyasi partinin sicil dosyasına konulmak üzere Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığına gönderilir. Son olarak da, mali denetim sonucunda verilen kararların Resmî Gazetede yayımlanacağı ifade edilmiştir.

Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün "Siyasi Partilerin Mali Denetimi" başlığını taşıyan beşinci bölümünün "Mali Denetimde İlk İnceleme" kenar başlıklı 16. maddesi şöyledir:

"Siyasi parti genel başkanlarının 22 Nisan 1983 günlü, 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanunu'nun 74. maddesi uyarınca Anayasa Mahkemesine verdikleri, merkez karar ve yönetim kurullarınca incelenerek karara bağlanmış ve birleştirilmiş bulunan bir yıllık kesinhesap ile parti merkez ve bağlı ilçeleri de kapsayan iller teşkilatı kesinhesaplarının onaylı örnekleri Başkanlıkça görevlendirilecek raportörler tarafından incelenir.

Raportörler kendilerine havale edilen kesinhesapların, Siyasi Partiler Kanununun 73. ve 74. maddelerine uygun olarak düzenlenip düzenlenmediğini ve kesinhesap çizelgelerinde sonuca etkili maddi bir hata veya tutarsızlık bulunup bulunmadığını araştırırlar. Gerekteğinde, ilgili siyasi partilerin her kademedeki yetkililerinden, bu konular hakkında doğrudan bilgi isterler. İstenilen bilgilerle dayanağını oluşturan evrak ve belgelerin geciktirilmeksizin verilmesi zorunludur. Görevli raportörler, siyasi partilerin örgütlendiği bütün illerin kesinhesaplarını gönderip göndermediklerini saptayabilmek için Cumhuriyet Başsavcılığınca tutulan siyasi parti sicil dosyalarından da yararlanırlar.

Raportörler, belirlenen konularla ilgili olarak düzenleyecekleri raporları en geç iki ay içinde Başkanlığa sunar; varsa eksiklik, hata veya tutarsızlıkları ortaya koyar ve bunların nasıl giderileceğini belirtirler.

Raportörler, düzenledikleri raporlarla ilgili ilk inceleme toplantılarında hazır bulunurlar ve gerekli açıklamaları yaparlar.

Eksikliklerin tamamlanması, hata ve tutarsızlıkların düzeltilmesi için ilgili siyasi partiye, Mahkemece, üç ayı geçmeyecek uygun bir süre verilir.

Kesinhesaplarda eksiklik, hata ve tutarsızlık bulunmadığının anlaşılması veya bunların usulünce giderilmesi halinde işin esasının incelenmesine karar verilir. Bu karar ilgili partiye bildirilir.”

Mali denetimin ilk incelemesi; bağlı ilçeleri de kapsayan iller örgütü kesinhesabı, parti genel merkezi kesinhesabı, iller kesinhesabı ile genel merkezin kesinhesabının birleştirilmesinden oluşan birleştirilmiş kesinhesap ve partinin yetkili organlarınca iller ve genel merkez kesinhesaplarının birleştirilmesine ilişkin karar olmak üzere dört grup belgeden oluşan kesinhesap, İçtüzük 16. maddesi uyarınca incelenmeye başlanır. İlk inceleme Anayasa Mahkemesindeki görevli raportörler tarafından yapılır. Raportörler öncelikle, parti hesabının kanuna uygun belgelere dayanıp dayanmadığını ve bu belgelerin yetkili kişiler tarafından süresi içinde verilip verilmediği inceler. Partinin hangi illerde örgütlendiği, bu illerin bağlı ilçelerini de kapsayan birleşik kesinhesaplarının eksik olup olmadığı, Cumhuriyet Başsavcılığında alınan parti sicil kayıtları ile karşılaştırılarak tespit edilir. Gönderilen çizelgelerde hata olup olmadığı incelenir ve bu inceleme sırasında, eksik, yanlış, hatalı bir işlem görülürse raportör tarafından ilgili partinin yetkililerinden bilgi istenir. İnceleme sonuçları hazırlanan bir raporla Mahkeme Başkanlığına sunulur. Mahkemece ilk incelemede eksiklik, hata ya da tutarsızlık tespit edilmişse, ilgili partiye bu eksikliklerin giderilmesi için üç aylık bir süre verilir. Bu kararın bir örneği de Cumhuriyet Başsavcılığına bildirilir. Verilen süre içerisinde sözkonusu parti eksikliği gidermezse mahkeme bu konuda tekrar karar verir. Bu kararda da partiye yeniden bir süre verebilir. Eğer kesinhesaplarda eksiklik, hata, tutarsızlık tespit edilmediyse ya da eksiklik, hata, tutarsızlıklar mahkemece verilen süre içinde usulüne uygun olarak giderildiyse mahkeme işin esasının incelenmesi kararını verir. Bu karar, ilgili partiye de tebliği edilir²²⁶. (İçtüzük md. 16)

²²⁶ Bu konuda ayrıca bkz. Mehter, ss. 454, 455.

B-Mali Denetimde Esas İnceleme

Esastan inceleme SPK'nın 75. maddesi ve Anayasa Mahkemesi İÇtüzüğü 17. maddesinde düzenlenmiştir. Anayasa Mahkemesi İÇtüzüğü'nün Siyasi Partilerin Mali Denetimi başlığını taşıyan beşinci bölümünün "Mali Denetimde Esasın İncelenmesi" kenar başlıklı 17. maddesi şöyledir:

"İşin esasına ilişkin inceleme, siyasi partilerin gelir ve giderlerinin doğru ve kanuna uygun olup olmadığı yönlerinden yapılır.

Doğruluk incelemesi, kesinhesapların dayanağını oluşturan defter ve belgeler üzerinde yapılan incelemeyi kapsar.

Kanuna uygunluk incelemesi, gelirlerin, Siyasi Partiler Kanununun 61-69. maddelerinde yazılı kaynaklardan elde edilip edilmediğini ve giderlerin anılan Kanunun 70-72. maddelerine uygun olarak yapılıp yapılmadığını saptamaya yöneliktir.

Görevli raportörler, öncelikle, parti genel merkezlerinde, yıllık bütçeleri, bilançoları, parti defterlerini, gelir ve gider kayıtları ile bunlara ilişkin belgeleri inceleyerek kesinhesaplarla karşılaştırdıktan sonra, gerektiğinde, bağlı ilçeleri de kapsayan iller teşkilatı kesinhesaplarındaki bilgilerin belgelendirilmesini ve bazı hususların açıklattırılmasını; mahallinde inceleme yapılmasını uygun buluyorlarsa konuyla ilgili isteklerini bir yazıyla Başkanlığa bildirirler. Bunun üzerine Anayasa Mahkemesi hemen toplanarak, Siyasi Partiler Kanununun 75. maddesini de gözönünde tutmak suretiyle yapılacak işlemleri karara bağlar.

Raportörler, esasa ilişkin incelemelerinin sonuçlarını, kendi düşüncelerini de içeren bir raporla Başkanlığa sunarlar ve işin esasının görüşülmesi sırasında mahkemede hazır bulunarak gerekli açıklamaları yaparlar.

Anayasa Mahkemesinin mali denetime ilişkin kararlarının bir örneği ilgili siyasi partinin genel başkanlığına, bir örneği de o siyasi partinin sicil dosyasına konulmak üzere Cumhuriyet Başsavcılığına gönderilir.

Mali denetim kararları Resmi Gazetede yayımlanır.”

SPK'nın 75. maddesi mali denetimin ilke kurallarını koymuştur. Mahkeme kesinhesaplara ait bilgilerin belgelendirilmesini her zaman partiden isteyebilir. SPK'nın 75. maddesi 2. fıkrasının ilk cümlesinde de mali denetimin evrak üzerinden yapılacağı hususu belirtilmiştir SPK 75. maddenin 2. fıkrası 2. cümlesinin 12 Ağustos 1999 tarih ve 4445 sayılı Kanunla değiştirilmeden önceki halinde, Anayasa Mahkemesinin denetimi yaparken çeşitli kişi ve kurumlardan yararlanabileceği, denetimi görevli raportörler aracılığı ile yapabileceği gibi Sayıştay denetçilerinden, Maliye Bakanlığı uzmanlarından vb. yararlanarak yapabileceği ifadesi mevcuttu. Ancak 1999 değişikliği sonrası, denetimi Sayıştaydan yardım sağlanıp hazırlanan raporlar üzerinden yapabileceği gibi, siyasi partilerin genel merkezlerinde ve mahalli teşkilatlarında doğrudan doğruya ya da kendi üyeleri arasından görevlendireceği naip üye ya da mahallin en kıdemli adli veya idari yargı hakimi niyabetinde yaptıracağı inceleme ve araştırmalar üzerinden de yapabileceği ve bu amaçla yeminli bilirkişi görevlendirilebileceği hükmü getirilmiştir²²⁷. (SPK md. 75/2)

Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün 17. maddesi, esastan incelemenin kapsamı, sınırları, araştırılacak hususları, Mahkeme tarafından yapılacak işleri, raportörlerin inceleme sırasında karşılaşacakları konu ve yetkileri belirtmiştir. Diğer bir ifade ile, İçtüzük 17. madde mali denetimin nasıl yapılacağını buna karşılık SPK'nın 75. madde ise denetimle ilgili genel prensipleri koyarak denetimin kimler aracılığı ile yapılacağını belirtmiştir. Gelir ve giderlerin esastan incelenmesi, bunların doğru ve yasaya uygun olup olmadığı açılarından yapılır. SPK'nın 75. maddesi de, denetim sonunda verilecek kararda doğruluk ve kanuna uygunluk kriterinin esas alınacağını belirtmiştir. İçtüzük 17. madde, doğruluk ve kanuna uygunluk deyimlerini açıklamıştır. Buna göre, doğruluk incelemesi, parti hesabının dayanağını oluşturan defterler ve belgeler üstünde yapılan incelemeyi kapsar. Yasaya uygunluk ise, parti gelirlerinin kanuna uygun bir şekilde sağlanıp sağlanmadığı ve giderlerin de kanuna uygun şekilde yapılıp yapılmadığının incelenmesidir.

²²⁷ Ayrıca bkz. Mehter, s. 455.

Raportörler, inceleme esnasında partinin yıllık bütçe, bilanço, parti defterlerini ve diğer belgeleri incelerler. Bu belgeleri kesinhesaplarla karşılaştırıp, gerekirse bazı hususların açıklatılması için yerinde inceleme yapılmasına gerek görülmesi halinde bu talebi yazıyla derhal Mahkeme Başkanlığına bildirirler. Raportörler tarafından, ilk inceleme aşamasında partilerden doğrudan belge istenebilirken, esas inceleme aşamasında partilerden doğrudan belge istenemez. Mahkeme gerekli görürse denetimi sürdürür. İlk inceleme aşamasında olduğu gibi, esas incelemede aşamasında da, raportörler kendi görüşlerini de içeren inceleme sonuçları ile ilgili raporu Mahkeme Başkanlığına sunarlar. Mali denetim kararı, ilk ve esas incelemeyi de kapsayacak şekilde Resmi Gazete’de yayımlanır. Esastan incelemeyi bitirme konusunda herhangi bir süre kısıtlaması yoktur²²⁸.

Bazı partiler mali denetim için gerekli olan birleşik kesinhesabı vermediği için ihtar almıştır. Bu hususta birkaç mahkeme kararı bulunmaktadır²²⁹.

Bu konuda ayrıca değinilecek birkaç nokta daha vardır. İlk olarak, bir siyasi partinin kapanması halinde mali denetim nasıl yapılacaktır? 2820 sayılı SPK’nın 109. maddesine göre, bir partinin kapanmasına ancak büyük kongre tarafından karar verilebilir. Alınan bu karar derhal kapanan partinin Genel Başkanlığı tarafından, TBMM Başkanlığına, Anayasa Mahkemesi Başkanlığına, Cumhuriyet Başsavcılığına ve İçişleri Bakanlığına bildirilir. SPK’nın 110. maddesi ise, kapanan siyasi partinin malları, büyük kongre toplanma yeter sayısının salt çoğunluğunun oyu ile alacağı bir karar üzerine bir diğer siyasi partiye veya başka bir siyasi parti ile birleşmek için kapanma kararı alınmışsa birleşeceği partiye, ilgili partinin de kabul etmesi şartıyla devredilir. Aksi durumda kapanan siyasi partinin malları Hazineye geçer.

²²⁸ Mehter, s. 456.

²²⁹ Kılınç, s. 96; Anayasa Mahkemesi, E:1994/24, K:1995/11 sayılı kararı, RG. 22.06.1995 22321; Anayasa Mahkemesi, 16.06.1999 tarih ve E:1998/1, K:1999/22 sayılı kararı, AMKD C:2 S:35 2000; Anayasa Mahkemesi, 16.06.1999 tarih ve E:1996/27, K:1999/16 sayılı kararı, AMKD C:2 S:35 2000; Anayasa Mahkemesi, 16.06.1999 tarih ve E:1996/22, K:1999/21 sayılı kararı, AMKD C:2 S:35 2000; Anayasa Mahkemesi, 20.07.1998 tarih ve E:1997/30, K:1998/38 sayılı kararı, AMKD C:2 S:34 1999.

Buna göre, siyasi partinin kapanması veya bir diğer siyasi parti ile birleşmesi durumunda, kapanma veya birleşme tarihine kadar olan hesaplar mali denetime tabi olacaktır. Parti sorumluları, partinin hesabını, hesap belgelerini, kapanma veya birleşme kararlarını Anayasa Mahkemesine verecekler ve mali denetim bu belgeler üzerinden yapılacaktır. Eğer kapanan partinin malvarlığı başka bir siyasi partiye devredilmiş ve ilgili parti malları kabul etmişse, devredilen malların niteliği ve tutarlarını gösteren belgenin ve malları alan parti kararının hesap ile birlikte verilmesi ve mali denetimde de bu belgelerin aranması gerekir. Anayasa Mahkemesi vermiş olduğu bir kararında, başka bir parti ile birleşen partilerin kesinhesaplarının ve ilgili belgelerin kapanan partinin yöneticilerinden isteneceğini belirtmiştir. Anayasa Mahkemesi tarafından hakkında kapatma kararı verilmiş olan bir siyasi partinin mali denetiminin nasıl yapılacağı hususu bir diğer önemli noktadır. SPK'nın 107. maddesi, bu durumda mahkeme kararı ile kapatılan partinin bütün mallarının hazineye geçeceğini düzenler. Kapatılan siyasi partinin kapatılma tarihine kadar olan hesapları sorumluları tarafından Anayasa Mahkemesine verilir ve mahkeme tarafından denetlenir²³⁰.

VII-MALİ DENETİMİN YAPTIRIMLARI

2820 sayılı SPK 'da 61-69. maddeler arasında siyasi partilerin gelirleri; 70-73. maddeler arasında partilerin giderleri 74. ve 75. maddelerde Anayasa Mahkemesi tarafından yapılacak mali denetim usulünün ayrıntıları; 76 ve 77. maddelerde ise bu denetimin yaptırımları düzenlenmiştir. Siyasi Partiler Kanunu'nda düzenlenmiş olan yaptırımlar; SPK'nın 75 ve 76. maddelerinde yer alan *mali yaptırım* ve SPK'nın 116. maddesinde düzenlenmiş olan *cezai yaptırım* olmak üzere iki türdür.

A-Mali Yaptırım

Siyasi partilerin mali yönden denetlenmeleri sonucunda, Anayasa Mahkemesince kanuna uygun olmayan gelir ve giderler saptanırsa, bu durum SPK'nın 78-97. maddelerindeki düzenlemeler gereği partinin kapatılmasına neden

²³⁰ Kılınç, ss. 42, 43.

olabilecek bir yaptırıma yol açmayıp sadece **mali açıdan yaptırıma** yol açmaktadır. Bu yaptırım da “hazineye irat kaydedilme”dir. 648 sayılı SPK’da düzenlenen mali denetim sonucunda yaptırım olarak “*Hazineye gelir kaydetme*” işlemi mevcuttu. Bu yaptırım TİKVEŞ’e göre oldukça isabetlidir. Şöyle ki, yazar, partilerin devletten önemli ölçüde hazine yardımı aldıkları gerekçesiyle, SPK’da belirtilen kurallara uygun olmayan harcamaları sonucunda, sözkonusu miktardaki paranın yeniden hazineye dönmesini en uygun çözüm olarak kabul etmektedir²³¹. 2820 sayılı SPK’nın 75. maddesi 4. fıkrasına ve 76. maddesine göre de, Anayasa Mahkemesi denetimi sonunda, o siyasi partinin gelir ve giderlerinin doğruluğuna ve kanuna uygunluğuna veya kanuna uygun olmayan gelirler ile giderler dolayısıyla da bunların Hazineye gelir kaydedilmesine karar verilebileceği düzenlenmiştir. Bu konuda birkaç örnek mahkeme kararına değinmek yararlı olacaktır. Parti defterine kayıtlı gelirlerden bir bölümü hakkında makbuz düzenlenmemesi, partiye bağışta bulunanların adresleri tespit edilmeden bir tek kişi adına makbuz düzenlenmesi, partiye bağışta bulunan kişinin açık adresinin makbuzda belirtilmemesi, tarih, adres ve sıra numarası bulunmayan alındı belgeleriyle gelir sağlanması, belgeleri bulunmayan gider işlemleri, partiye gelir sağlamak için davetiye satılan kişilerin makbuzlarda kimliklerinin gösterilmemesi, parti genel merkezinin il örgütlerine yaptığı yardımlar ile çeşitli firma ve kişilere yapılan ödemelere ilişkin muhasebe fişlerine alındı belgelerinin ve faturaların eklenmemesi, genel merkez giderleri içinde kasa tediye fişleri ile demirbaş alımı için ödeme yapılmasına karşılık bu fişlere satıcı belgesinin eklenmemesi, kapatılan avansın belgeye dayanmaması, genel merkez gelirleriyle ilgili kayıt ve belgelerin birbirini izleyen şekilde düzgün olarak tutulmaması, SPK’nın 70. maddesine aykırı olarak parti tüzel kişiliği adına yapılmayan belli bir miktar gider karşılığı malvarlığı bulunması sebepleriyle Anayasa Mahkemesi Hazineye gelir yazılması kararları vermiştir²³².

²³¹ Tikveş, Yargı, s. 175; Tikveş, Anayasa, s. 402.

²³² Mustafa S. Aykonu / E. Aydın Özkul, **Anayasa Yargısı**, Ankara, 1997, ss. 3-7; Anayasa Mahkemesi, 29.03.1989 tarih ve E:1984/7, K:1989/3 sayılı kararı, RG. 25.08.1989 20263; Anayasa Mahkemesi, 07.02.1991 tarih ve E:1985/3, K:1991/1 sayılı kararı, RG. 18.03.1991 20818; Anayasa Mahkemesi, 20.02.1990 tarih ve E:1985/2, K:1990/4 sayılı kararı, RG. 18.03.1990 20465; Anayasa Mahkemesi, 12.04.1990 tarih ve E:1985/7, K:1990/7 sayılı kararı, RG. 13.05.1990 20517; Anayasa Mahkemesi, 25.12.1990 tarih ve E:1987/5, K:1990/10 sayılı kararı, RG. 09.01.1991 20773; Anayasa Mahkemesi, 07.02.1991 tarih ve E:1985/8, K:1991/2 sayılı kararı, RG. 18.03.1991 20818; ; Anayasa Mahkemesi, 07.02.1991 tarih ve E:1986/1, K:1991/3 sayılı kararı, RG. 18.03.1991 20818; ; Anayasa Mahkemesi, 07.02.1991 tarih ve E:1986/4, K:1991/4 sayılı kararı, RG. 23.03.1991 20823; ; Anayasa

2820 sayılı SPK'nın 77. maddesine göre, partinin amaç ve faaliyetleri için gerekli olanlar dışındaki taşınmaz mallara sahip olduğunun anlaşılması halinde Anayasa Mahkemesi kararı ile bu Mahkemenin göstereceği süre içinde siyasi parti tarafından bu malların paraya çevrilmesi yoluna gidilir. Bu noktada kanunda bir boşluk bulunmaktadır. Çünkü paraya çevrilen taşınmazın maddi karşılığının hazineye gelir olarak kaydedilip kaydedilmeyeceği konusunda açık bir düzenleme bulunmamaktadır. Olması gereken bu karşılığın hazineye gelir olarak kaydedilmemesidir. Bunun nedeni ise, yasal yollardan elde edilmiş olmak koşuluyla bir taşınmazın karşılığı olan para partinin mamelekine dahil olmalıdır. Çünkü, taşınmaz malların partinin amaç ve faaliyetleri için gerekli olup olmadıkları ayrı, buna karşılık gelirlerin yasal yollardan sağlanmamış olan kısmının hazineye gelir olarak kaydedilmesi ise farklı bir konudur. Bu nedenle bir an önce SPK'daki sözkonusu boşluğun giderilmesi gereklidir²³³. Bize göre de, bu yasal boşluk konusunda, paraya çevrilen taşınmazın maddi karşılığının hazineye gelir olarak kaydedilmemesini belirten açık bir hükmün SPK'ya eklenmesi gerekmektedir.

B-Cezai Yaptırım

Siyasi partiler için SPK'da mali denetimle ilgili olarak öngörülen bir diğer yaptırım **cezai yaptırım**dır. Kanuna aykırı bağış, kredi veya borç alınması, borç verilmesi durumunu düzenleyen 2820 sayılı SPK'nın 116. maddesi; *“Bu Kanun hükümlerine aykırı olarak bağışta bulunan kimse ve bağışı kabul eden parti sorumlusu, altı aydan bir yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. Bu Kanun hükümlerine aykırı olarak kredi veya borç veren veya alanlar ile bu krediyi veya borcu alan veya veren parti sorumlusu hakkında da altı aydan bir yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. Yabancı devletlerden, uluslararası kuruluşlardan, Türk uyrukluğunda olmayan gerçek ve tüzel kişilerden yardım veya bağış kabul eden parti*

Mahkemesi, 13.06.1991 tarih ve E:1986/8, K:1991/14 sayılı kararı, RG. 18.07.1991 20933; Gözler, s. 211; Anayasa Mahkemesi, 09.06.2006 tarih ve E:2005/31, K:2006/41 sayılı kararı, RG. 04.10.2006 26309.

²³³ Teziç, Anayasa, s. 339; Demir, s. 157.

sorumlusu veya aday veya aday adayı bir yıldan üç yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.” şeklinde düzenlenmiştir.

C-Diğer Yaptırım

Mali denetimle ilgili olarak bir diğer yaptırım, Anayasanın 69. maddesi 10. fıkrasında düzenlenmiş olan, yabancı devletlerden, uluslararası kuruluşlardan ve Türk uyruğundan olmayan gerçek ve tüzel kişilerden maddi yardım alan siyasi partilerin temelli kapatılmalarıdır. Anayasanın 69. maddesine 03 Ekim 2001 tarih ve 4709 sayılı kanun ile yapılan Anayasa değişikliği ile eklenmiş olan son fıkra hükmü, “...*siyasi partilerin ve adayların seçim harcamaları ve usulleri...*” hakkında yapılması öngörülen yasal düzenlemeler henüz yapılamamıştır²³⁴.

²³⁴ Teziç, Anayasa, s. 339.

SONUÇ

Demokrasi, çok partili siyasal hayat temeline dayanır. Bir ülkede iktidar için yarışan birden fazla siyasi partinin varlığı o ülkede demokrasinin var olduğunun göstergesidir. Siyasal sistemde, siyasal yapılar belli işleri ve belli görevleri yerine getirdikleri için bu iş ya da görevlere işlev (fonksiyon) adı verilir. Siyasal sistem içerisindeki tüm siyasal yapılar, çok fonksiyonlu olmakla beraber, siyasal sistemlerin modernleşme düzeylerine göre fonksiyon dereceleri değişmektedir. Demokratik siyasi hayatın var olabilmesi, siyasi partilerin vazgeçilmez olmalarına bağlanmıştır. Bu vazgeçilmezlik unsuru, partilerin fonksiyonel olmalarını sağlamaktadır. Bize göre, siyasi partilerin işlevleri ile siyasi partilerin finansmanı ve mali denetimi arasında bağlantı bulunmaktadır. İktidarda olan partinin dilediği şekilde hareket etmesini önleyebilme amacı, mali denetimin önemini bir kez daha ortaya çıkarmaktadır. Bu sayede siyasi partilerin kontrolü sağlanır. Demokratik siyasi hayatın vazgeçilmez unsurları olmaları, partilerin tamamen denetimden uzak olması anlamını taşımaz.

Siyasi partiler, siyasi iktidarı elde etme, ulusal iradeyi şekillendirme, yönlendirme, amacı içinde olan ve anayasal düzeyde güvence altına alınan tüzel kişilikler olarak ifade edilir. Ülkemizde, 1961 Anayasasından bu yana, anayasal düzeyde siyasi partilere “demokratik siyasi hayatın vazgeçilmez unsurları” olarak kurumsal bir güvence sağlanmış olup, parti kurma, partilere girme, partilerden ayrılma hakkı subjektif bir kamu hakkı olarak düzenlenmiş ve Avrupa’daki ilk ayrıntılı Siyasi Partiler Kanunu, 13 Temmuz 1965 tarihli ve 648 sayılı SPK olmuştur. Söz konusu Kanun, partilerin iç düzenine ilişkin pek çok ayrıntıyı düzenlemiştir. Bununla birlikte, şu anda yürürlükte olan 2820 sayılı SPK, 648 sayılı eski SPK’dan daha da ileri giderek, partileri devletin gözetim ve denetiminde olan kuruluşlar haline getirmiştir.

Çalışmamızın ikinci bölümünü, siyasi partilerin gelir kaynakları konusu oluşturmaktadır. Türkiye’de siyasi partilerin gelir kaynakları 1961 Anayasası döneminde yasal düzenlemeye konu olmuştur. 1961 Anayasası, hazırlandığı dönem

itibarıyla siyasi partilere duyulan güvensizlik nedeniyle, partilerin gelir kaynakları ile ilgili olarak 1982 Anayasasından daha ayrıntılı hükümler içermiştir. 1961 Anayasası döneminde yürürlükte olan 648 sayılı SPK'nın 65. maddesi ve şu an yürürlükte bulunan 2820 sayılı SPK'nın 61. maddesinde, partilerin gelir kaynakları, on kalem şeklinde sınırlı olarak sayılarak gelir ve giderler için tevsik zorunluluğu getirilmiş ve mali denetimin yargı yolu ile yapılacağını belirtilmiştir.

Siyasi partilerin para kaynakları içinde ilk olarak, üyelerinden aldıkları aidatlar ve bağışlar sayılabilir. Bununla birlikte partilerin bir diğer önemli gelir kaynağı ise "Hazine Yardımı"dır. Üye aidatlarının partilerin zorunlu harcamalarını karşılayacak seviyeye ulaşamaması ve her partide düşük bir seviyede bulunması nedeniyle partilere devletin para yardımı yapması gerekmiştir. Ülkemizde siyasi partilere devlet yardımı ilk kez, 648 sayılı eski SPK'nın 14. maddesi ile düzenlenmiş ve parti ihtiyaçları ve parti çalışmalarında kullanılmak amacıyla kabul edilmişti. Yürürlükte bulunan 2820 sayılı SPK'nın ilk halinde ise, partilere devlet yardımı yapılması hususunda bir düzenleme bulunmamaktaydı. Ancak daha sonra, devlet yardımı konusu ek ve geçici maddelerle düzenlenmiş ve daha sonraları çıkarılan kanunlarla ilaveler yapılmıştı. 2820 sayılı SPK'nın ek 1. maddesinde, aldıkları oy miktarına göre meclise giren partilere devlet yardımı yapılacağı hükmü düzenlenmektedir. Bu madde hükmüne göre, bir siyasi partinin devlet yardımından yararlanabilmesi için, Yüksek Seçim Kurulu tarafından söz konusu partiye seçimlere katılma hakkı tanınmalı ve %10 luk genel barajın aşılmış olması gerekmektedir. Bununla birlikte bir siyasi parti bu barajı aşmamış fakat milletvekili genel seçiminde geçerli oyların %7'sinden fazlasını almışsa bu partiye de hazine yardım yapılacaktır. Bu durumda, bütçeden ayrılan miktar %10'dan fazla oy alan partilerin elde ettikleri toplam oy miktarına bölünecek, her oy için ödenecek miktar belirlenecek ve partilerin aldıkları oylar bu meblağ ile çarpılarak her partinin o yıl alacağı hazine yardımı tespit edilecektir. Bu şekilde %10'u aşan partilerin alacağı yardım belirlendikten sonra en az yardım alan partinin aldığı oy ve devlet yardımı ile orantılı olarak %7'yi aşan partilerin alacağı yardım miktarı belirlenecektir.

1982 Anayasası döneminde siyasi partilerin hazine yardımından faydalanması hususunda pek çok kanun ile düzenlemeler ve değişiklikler yapılmıştır. 23 Temmuz 1995 tarihli Anayasa değişikliği ile 68. maddeye eklenen fıkrayla partilere devlet tarafından “yeterli düzeyde ve hakça mali yardım” yapılacağı ve partilere yapılacak yardımın, alacakları üye aidatının ve bağışların tabi olduğu esasların kanunla düzenleneceği bir Anayasa kuralı olarak benimsenmiştir. Son olarak SPK’nın ek 1. maddesi ile devlet yardımından yararlanabilmenin ön koşulu olarak, genel seçimlerde geçerli oyların en az %7’sini almak düzenlemesi getirilmiştir. 1995 Anayasa değişikliği ile getirilen Anayasamızın 68/8. maddesinde partilere hakça mali yardım yapılacağını düzenlemesi ile Türkiye’de siyasi partilere devlet tarafından “hakça” mali yardım yapılması bir Anayasa kuralı olarak kabul edildi. Maddedeki mali yardımın “hakça” yapılmasını öngören düzenleme, söz konusu yardımın meclis çoğunluğu yani siyasal iktidar tarafından, kendi partisini veya belli partileri kayırma aracı olarak kullanılıp amacından saptırılmasına karşı Anayasa Mahkemesine bir denetim ölçütü de vermektedir. Böylece kanun ile yapılacak düzenlemenin sınırına yer verilerek, kanun ile getirilecek ilkelerin siyasi partiler açısından yardımın “yeterli düzeyde” ve “hakça” yapılmasını sağlayacak nitelik taşıması gerektiği belirtilmiştir. Bununla birlikte, hakkın kötüye kullanılması önlenerek kamu yararı da korunabilecektir. Hakça yardım konusunda oldukça farklı yorum ve bakış açıları bulunmaktadır. SPK’nın ek 1. maddesi ilk fıkrasında belirtilen, devletçe yapılacak yardımın %10’luk genel barajı aşmış bulunan partilere tanınmış olması ifadesinin hakça yardım ilkesi açısından ölçsüz bir sınırlama olduğu ve en azından bu oranın %7 olması gerektiği ifade edilmiştir. Kanunda bir partinin alacağı devlet yardımının bir bakıma nisbi üst sınır gibi kendi kaynaklarından edindiği yıllık geliri aşamayacağını hükme bağlanmış olması, Anayasada öngörülmüş olan yeterli düzeyde hakça mali yardım ilkesine uygun düşecektir. Siyasi partilere devlet yardımı ile ilgili olarak, hakkaniyetin daha iyi sağlanabilmesi ve büyük partilerin avantajının kısmen de olsa azaltabilmesi için, yapılacak yardım miktarının bir bölümünün seçime katılan tüm partiler arasında eşit bir şekilde dağıtılıp kalan kısmının ise partiler arasında seçimlerde aldıkları oylarla orantılı olarak dağıtılması sistemi düşünülebilir. Ancak, siyasi partilerin tüm giderlerinin devlet tarafından karşılanması asla

düşünülemez. Siyasi partilerin tüm giderleri devlet tarafından karşılanması halinde, partiler devlete bağımlı birer kurum haline dönüşür ve anlamını yitirmiş olur.

Siyasi partilere yapılan hazine yardımları için konulmuş olan oran, ülke barajının %10 ve geçerli oy oranının % 7 olması şeklindedir. Bu nedenle, yardımın hep aynı ve büyük partilere yapılması, milletvekilliği genel seçimlerinde belirtilen oranın altında oy alan partilere yardım yapılmaması sebebiyle, yardımların, eşit rekabet ortamını yaratmak yerine, partiler arası eşitsizliğe sebep olması, hazine yardımlarının her yıl düzenli olarak yapılması ve yardım miktarının parti toplam gelirlerinin %90'ına yakınına oluşturması sebebiyle, partilerin özgün programlar oluşturamaması, ve bunun sonucunda da toplumdan uzaklaşarak, kamu kurumu gibi çalışmaları, partilere yapılacak hazine yardımının ölçüt ve sınırının her iktidar tarafından değiştirilmesi, yardım ölçütlerinin kökleşmemesi, hazine yardımı ile ilgili belli başlı sorunlar olarak sıralanabilir. Ayrıca sözkonusu durum ölçülü ve hakkaniyetli olmadığı gibi siyasi partiler arasında fırsat eşitsizliği meydana getirerek küçük partileri daha zor koşullarda seçim yarışına katılmaya zorlamaktadır. Diğer bir ifade ile, tüm siyasi partiler devlet yardımından yararlanamamakla birlikte, yardımı alabilen siyasi partiler ise, sözkonusu yardımdan eşit bir şekilde faydalanamamaktadır. Bizce, parti kurma amacının büyük çoğunlukla sadece devlet yardımı alabilmek olmaması için, devlet yardımı konusunda adaletli ve eşit davranılmalıdır.

Çalışmamızın bir diğer önemli konusu da “partilerin mali denetimi” konusudur. Siyaset ile para arasında olan ilişki, partilerin gelir ve giderlerinin denetlenmesinin gerekliliğini ortaya koymaktadır. Siyasi partilerin gelir ve giderlerinin denetlenmesi; hangi menfaat gruplarının hangi partiyi desteklediğinin ortaya çıkması suretiyle ülkedeki siyasi bilincin gelişmesi; seçimle işbaşına gelen yöneticiler üzerindeki maddi baskıların ortadan kalkmasına yardımcı olmak; halkın seçime olan inancını güçlendirerek dolaylı yollara sapma eğiliminde olanları siyasal risk altında tutarak bu yöndeki davranışları önlemek; maddi kaynakların adaylar ve partiler arasında eşitsizlik yaratacak şekilde dağılmasının seçmen kitlesi üzerindeki tepkisini önlemek bakımından oldukça önemlidir.

Türkiye’de ilk kez 1961 Anayasasında siyasi partilerin mali denetimi konusu, partilerin Anayasa Mahkemesi tarafından mali denetimlerinin nasıl yapılacağı, demokrasi esaslarına uygun olarak kanunla gösterildiği şekilde hükme bağlanmıştır. 1982 Anayasası siyasi partilerin mali denetiminin Anayasa Mahkemesi tarafından yapılacağını düzenlemiştir. Anayasanın 69. maddesi 3. fıkrasında, siyasi partilerin gelir ve giderlerinin amaçlarına uygun olması gerektiği, bu kuralın uygulanmasının kanunla düzenleneceği, Anayasa Mahkemesince siyasi partilerin mal edinimleri ile gelir ve giderlerinin kanuna uygunluğunun tespiti, bu hususun denetim yöntemleri ve aykırılık halinde uygulanacak yaptırımların kanunda gösterileceği ve Anayasa Mahkemesinin bu denetim görevini yerine getirirken Sayıştay’dan yardım sağlayacağı, ayrıca Anayasa Mahkemesinin bu denetim sonunda vereceği kararların kesin olduğu düzenlenmiştir. Siyasi partilerin mali denetiminin nasıl yapılacağı 2820 sayılı SPK, 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun ve Anayasa Mahkemesi İçtüzüğünde hükme bağlanmıştır.

Ülkemizde siyasi partilerin gelir ve harcamaları, onların etkili şekilde denetlenmesini gerektirmektedir. Ancak partilerin özellikle devlet yardımı dışında kalan gelirleri gerektiği şekilde denetlenememektedir. Partiler kuruldukları andan itibaren denetime tabidir ve bu denetim hukuk devletinin temel ögesini oluşturur. Siyasi partilerin Anayasa Mahkemesi tarafından yapılan mali denetimi, hukuk devleti olmanın gereğidir. Partilerin mali denetimi Anayasa emridir. Yüksek Mahkemenin, ülkemizde diğer ülkelerde olduğu gibi, norm denetimi dışında bazı görevleri mevcuttur. Siyasi partilerin mali denetimini yapmak, Anayasa Mahkemesinin norm denetimi dışındaki görevleri arasındadır. Siyasi partilerin mali denetimlerinin nasıl yapılacağı usulü SPK’nın 74. ve 75. maddelerinde, Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü’nün 16. ve 17. maddelerinde ve 6216 sayılı Kanun’un 55. ve 56. maddelerinde düzenlenmiştir. 1982 Anayasası 69. maddesinde belirtildiği gibi, siyasi partilerin giderleri, amaçlarına aykırı olamaz. Yani, partiler harcamalarını, siyasi partiler hukukuna uygun bir şekilde yapmak zorundadırlar. Parti tarafından alınan bağışların yasal sınıra uyması, parti gelirlerinin yalnızca parti ihtiyaçlarında

kullanılması bu kapsam içindedir. Bu nedenle de bu denetimler, partiler için caydırıcı bir niteliğe sahip olmalıdır.

1982 Anayasasının 69. maddesi gereği partilerin mali denetiminin Anayasa Mahkemesi tarafından yapılacağı fakat Sayıştay'dan yardım alınacağı hükmü yer almaktadır. Ancak bu denetimin Sayıştay tarafından yapılması hususu uzun süreden beri tartışılmaktadır. Anayasa Mahkemesine, mali denetim amacıyla siyasi partilerin sunduğu bilgilerin çoğu finansal nitelikte ve partinin muhasebe sisteminden çıkan bilgiler olup, muhasebe kurallarına uygunluğu ve siyasi partilerle ilgili finansal gerçekleri olduğu gibi yansıtıp yansıtmadığı denetlenmeli ve onaylanmalıdır. Anayasa Mahkemesi üyeleri, muhasebe ilke ve kuralları konusunda uzman olmadıklarından, ayrıca mali denetimin aslında teknik bir konu olması sebebiyle de muhasebe alanında uzmanlık isteyen bu denetimin, bu konuda uzman olan Sayıştay tarafından yapılması, buna karşılık Sayıştay'dan gelecek rapor sonucunda yaptırım yetkisinin yine Anayasa Mahkemesinde kalmasına devam edilmesi yerinde olacaktır. Partilerin mali denetiminin içeriğinde belge ve muhasebe işlemleri ağırlıklı bir şekilde yer almaktadır. Bu nedenle siyasi partilerin mali denetimi teknik bir konu olup, bu denetimin sağlıklı olabilmesi için hesap ve işlemlerin teknik nitelikli süzgeçten geçirilmesi gerekmektedir. Sayıştay'ın bu teknik konuda uzman olması sebebiyle, kendisine verilmiş olan diğer kurumların olduğu gibi, siyasi partilerin de mali incelemesini yaparak, vardığı sonucu içeren raporu Anayasa Mahkemesine göndermesi ve Yüksek Mahkemenin de bir yaptırım uygulanması gerekiyorsa bu yönde nihai kararını vermesi daha uygun olacaktır.

Anayasa Mahkemesi tarafından siyasi partilerin mali denetiminin yapılması bir tercih değil, Anayasal bir zorunluluktur. Meclis adına denetim yapan Sayıştay'a partilerin sadece mali incelemesini yapma görevinin verilmesi son derece yerinde olacaktır. Çünkü, Anayasal bir kurum olan Sayıştay'ın görevleri arasında, merkezi yönetim bütçesi kapsamındaki kamu idareleri ile sosyal güvenlik kurumlarının bütün gelir ve giderleri ile mallarını Türkiye Büyük Millet Meclisi adına denetlemek ve sorumluların hesap ve işlemlerini kesin hükme bağlamak ve kanunlarla verilen inceleme, denetleme ve hükme bağlama işlerini yapmak yer alır ve bu nedenle de

denetim konusunda ciddi birikimi ve tecrübesi olan, partiler üstü bu kurumdan faydalanılmalıdır. Bize göre, siyasi partilerin mali denetiminin, özü itibarıyla teknik bir konu olması sebebiyle, muhasebe alanında uzmanlık isteyen sözkonusu denetimin sadece mali incelemesi bölümünün, bu konuda uzman olan Sayıştay tarafından yapılıp, inceleme sonucunda Sayıştay’ca verilen raporun Anayasa Mahkemesine gönderilerek son, nihai kararın Anayasa Mahkemesi tarafından verilmesi ve bu durumun açıkça Anayasada yer alması gerekmektedir. Anayasanın 69. maddesinde kaleme alınmış olan, Anayasa Mahkemesinin denetim görevini yerine getirirken Sayıştay’dan yardım sağlayacağı şeklindeki düzenlemenin değiştirilerek, “kesin hesap incelemelerini Sayıştay’ın yapacağı ancak yaptırım gücünün yine Anayasa Mahkemesinde olacağı” şeklinde yeniden düzenlenmesi daha uygun olacaktır. Bu şekilde, uygulamada rahatlama sağlanacak ve Anayasa Mahkemesinin iş yükü belli oranda azaltılacaktır. Örneğin, bir siyasi partinin yabancı devlet ya da uluslar arası kuruluşlardan maddi yardım aldığı tespiti yapılırsa, bu durum Anayasanın 69. maddesi 10. fıkrası gereği, sözkonusu siyasi partinin temelli kapatılma sebebidir. Bu nedenle Anayasa Mahkemesine ulaşan siyasi partinin mali incelemesi sonucunda Sayıştay’ın vermiş olduğu rapor neticesinde, sözkonusu siyasi parti hakkında kapatılma kararı yine Anayasa Mahkemesi tarafından verilecek ve yaptırım yetkisi Yüksek Mahkeme’de olacaktır. Benzer şekilde, Sayıştay incelemesi sonucunda siyasi partiyle ilgili, kanuna uygun olmayan gelir ve gider saptamasını içeren rapor üzerine sözkonusu partiye uygulanacak hazineye gelir kaydetme şeklindeki mali yaptırıma Anayasa Mahkemesi tarafından karar verilecektir.

Denetimin usulü ise, Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü’nün 16. ve 17. maddelerinde ve 6216 sayılı Kanun’un 55. ve 56. maddelerinde belirtilmiştir. Anayasa Mahkemesi denetimi; ilk inceleme ve esas inceleme olmak üzere iki aşamalıdır. SPK ve İçtüzüğün ilgili maddeleri birlikte değerlendirildiği zaman, inceleme, parti hesabı üstünde görüşme ve karar alınmasından önce yapılan işler; denetim ise incelemeyi de kapsayarak hesabın karar bağlanması anlamına gelir.

Siyasi partilerin mali denetimlerinin düzenli olarak yapılarak, gelir ve giderlerinin kamuya açık hale getirilmesi, kaynakların ve harcamaların yasal sınırlar

içerisinde olması, toplumsal güven ortamının oluşturulması açısından da oldukça önemlidir. Siyasi hayata katılım oranının artması, toplumda demokrasiye ilişkin düşüncelerin şeffaflık kazanması için, bu konuya gereken önem verilmelidir. Ülkemizde de, gerekli düzenlemelerin yapılması ve yaptırımların uygulanması sağlanmalıdır²³⁵.

Bize göre, siyasi partilerin finansmanı ve mali denetimi demokrasi için çok önemli bir husustur. Finansman konusunda, özellikle partilere yapılacak mali yardımın yeterli düzeyde ve hakça olması demokrasi açısından ülkemiz yararına olacaktır. Ayrıca partilerin mali denetimi ne kadar iyi yapılırsa, partilerin işlevlerini yerine getirmesi de bir o kadar kolaylaşacaktır.

²³⁵ Yüce, s. 24.

KAYNAKLAR

AKARTÜRK, Ekrem Ali. **Avrupa Hukukuna Uyum Süreci Açısından Türk Hukukunda Siyasal Parti Yasakları**, Yeditepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayını: No.13, İstanbul, 2008.

ALİEFENDİOĞLU, Yılmaz. **Anayasa Yargısı ve Türk Anayasa Mahkemesi**, Yetkin Yayınları, Ankara, 1996.

ATAR, Yavuz. **Türk Anayasa Hukuku**, 2. B, Mimoza Yayınları, Konya, 2002.

AYDIN, Abdullah. “1982 Anayasası Sonrası Siyasal Partiler ve Seçim Sistemi”, (Yüksek Lisans Tezi), Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 2008.

AYDIN, Mesut. “Partilere Devlet Yardımı”,
<http://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/38/271/2439.pdf> (16/01/2010).

AYDOĞAN, Metin. **Küreselleşme ve Siyasal Partiler**, 1. B, Umay Yayınları, İzmir, 2006.

AYKONU, Mustafa S. ve E. Aydın ÖZKUL. **Anayasa Yargısı**, Ankara, 1997.

AYSAN, Mustafa. “Siyasal Partilerin Mali Denetimi”,
<http://www.radikal.com.tr/1998/09/03/yazarlar/musays.html> (10/01/2010).

AYSAN, Mustafa. “Siyasal Partilerin Finansmanı”,
<http://www.radikal.com.tr/haber.php?haberno=51135> (27/12/2009).

BAŞ, Hasan ve Hüseyin ÖZER. “Siyasal Partilerin Mali Denetiminin Sayıştay’ca Yapılıp Yapılmayacağı”, <http://www.sayistay.gov.tr/dergi/icerik/der25m8.pdf>, (22/05/2010).

BOZ, Muhammet. “Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Kararları Çerçevesinde Türkiye’de Siyasal Partilerin Kapatılması Rejimi”, (Doktora Tezi), Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 2003.

BOZDAĞ, Muhammed. **Türkiye’de Siyasal Parti Kapatma Laiklik, Bölücülük Sorunu**, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara, 2004.

Bütçe ve Mali Kontrol Genel Müdürlüğü “Analitik Bütçe Sınıflandırması”,
<http://www.erkankaraarslan.org/bolum/slayt/dosya/18.pdf> (24/04/2011).

CAN, Osman. **Demokratikleşme Serüveninde Anayasa ve Siyasal Partilerin Kapatılması**, 1. B, Seçkin Yayınları, Ankara, 2005.

ÇOBAN, Ali Rıza. “Devlet Siyasi Partilere Hakça ve Yeterli Düzeyde Yardım Yapıyor mu? ”, Gazi Ün. Hukuk Fak. Der., C. XII, S. 1-2, 2008, http://www.hukuk.gazi.edu.tr/editor/dergi/12_23.pdf , (01/05/2010).

DAVER, Bülent. “Anayasa Mahkemesi Kararları Açısından Siyasi Partiler: Birkaç Örnek Olay” http://www.anayasa.gov.tr/files/pdf/anayasa_yargisi/anyarg2/daver.pdf (17/04/2010).

DEMİR, Fevzi. **Anayasa Hukuku Genel Esaslar ve Türk Anayasa Hukuku**, 7. B, Birleşik Matbaacılık, İzmir, 2009.

DIKİCİ, M. Fatih. **Anayasa Hukuku İdare Hukuku İdari Yargılama Hukuku**, 3. B, Seçkin Yayınları, Ankara, 2003.

DUVERGER, Maurice. **Siyasal Partiler Modern Devlettteki Örgütleri ve Faaliyetleri**, Çev.Ergun ÖZBUDUN, Sevinç Matbaası, Ankara, 1970.

EMİNAĞAOĞLU, Ömer Faruk. “Partilere Yardım Çelişkisi”, <http://www.radikal.com.tr/haber.php?/haberno=150694> (24/01/2010).

ERDOĞAN, Mustafa. **Anayasal Demokrasi**, 5. B, Siyasal Kitabevi, Ankara, 2003, (Anayasal).

ERDOĞAN, Mustafa. **Anayasa Hukuku**, 4. B, Orion Yayınevi, Ankara, 2007, (Hukuk).

ERGÜL, Ozan. **Yeni Kurumsalcı Yaklaşımla Türk Anayasa Mahkemesi ve Demokrasi**, Adalet Yayınevi, Ankara, 2007.

ERKAN, Arslan. “Siyasi Partiler ve Hazine Yardımları”, <http://www.debud.org/html/dergi/28/aerkan.pdf> ,2008, (01/05/2010).

GENÇKAYA, Ömer Faruk. **Devletleşen Partiler Türkiye’de Siyasi Partilerin Başlıca Gelir Kaynakları 1983-1998**, Anadolu Stratejik Araştırmalar Vakfı, 2003.

GİRİTLİ, İsmet ve Jale SARMAŞIK. **Anayasa Hukuku Genel Esaslar-Türk Anayasa Hukuku**, Beta Yayınları, İstanbul, 2001.

GÖZLER, Kemal. **Türk Anayasa Hukuku Dersleri**, 5. B, Ekin Basım, Bursa, 2008.

GÖZÜBÜYÜK, Şeref. **Anayasa Hukuku**, 10. B, Turhan Kitabevi, Ankara, 2002.

GÜL, Hüseyin. “Türkiye’de 1982 Anayasası Döneminde Siyasi Partilerin Denetimi ve Kapatılması: Refah Partisi Örneği”, (Yüksek Lisans Tezi), Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir, 2001.

GÜLSOY, M. Tevfik. “Türkiye’de Siyasal Partilerin Anayasal Statüsü”, <http://www.e-akademi.org/makaleler/mtgulsoy-2.htm> (31/01/2010).

GÜNEŞ, İsmail. “Siyasi Partilere Hazine Yardımı Gerekli midir”
http://www.sanalderslik.com/modules.php?name=Kose_Yazilari&file=yazi_oku&sid=38 (16/01/2010).

HAZIR, Hayati. **Anayasa Hukuku Genel Esaslar ve Siyasi Rejimler**, Selçuk Üniversitesi Yayınları, Konya, 1990.

İBA, Şeref ve Rauf BOZKURT. **100 Soruda Parlamento**, 2.B, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara, 2004.

İBA, Şeref. **Anayasa Hukuku ve Siyasal Kurumlar**, 2. B, Ankara, 2008, (Kurum).

İBA, Şeref. **Anayasa ve Siyasal Kurumlar (100 Soruda)**, Ankara, 2006, (Soru).

İYİMAYA, Ahmet. **Siyaset Hukuku Sorunları**, 1. B, Turhan Kitabevi, Ankara, 2007.

İZGİ Ömer ve Zafer GÖREN. **Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının Yorumu Madde 1-78**, Cilt I, Ankara, 2002.

KABOĞLU, İbrahim Ö. **Anayasa Hukuku Dersleri Genel Esaslar**, 4. B, Legal Yayınları, İstanbul, 2009, (Genel).

KABOĞLU, İbrahim Ö. “Fransız Siyasal Partileri ve Toplumsal Temelleri”, **Dicle Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi (DÜHFD)**, S:3, 1985, (Temel), s. 104 vd.

KAÇAR, Bülent. “Parti İçi Demokrasi Konusunda Siyasi Partiler Kanunu’nda Yapılması Düşünülen Değişiklik Önerileri”, Tez, Yıldız Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2001, http://www.bulentkacar.net/Ulu/ui_kam_dmk.htm (10.05.2009).

KAHRAMAN, Hasan Bülent. “Siyasi Partilerin Demokrasilerin Gelişmesindeki Rolü”, Türkiye Barolar Birliği&Ankara Barosu Siyasal Partiler ve Demokrasi Uluslararası Sempozyum, Ankara, 26-27.05.2005.

KAHRAMAN, Mehmet ve Zekeriya ÇALIŞKAN. “Türkiye’de Siyasal Partilerin Hukuksal Statüsü ve Siyasal Partilerin Kapatılması Rejimi”,Doğu Anadolu Bölgesi Çalışmaları2007web.firat.edu.tr/.../26%20Türkiye’de%20Siyasal%20Partiler-Zekeriya%20ÇALIŞKAN--ödendi-10%20Syf--122-131.doc - (16/01/2010).

KILINÇ, Doğan. “Siyasi Partilerin Mali Denetimi”, (Yüksek Lisans Tezi), Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 2001.

KOÇAK, Mustafa. **Siyasal Partiler ve Türkiye’de Parti Yasakları**, 1. B, Turhan Kitabevi, Ankara, 2002.

MEHTER, Hamdi. “Siyasi Partilerin Mali Denetimi”,
http://www.anayasa.gov.tr/files/pdf/anayasa_yargisi/anyarg8/hmehter.pdf
(24/10/2009).

ODYAKMAZ, Zehra, Ümit KAYMAK ve İsmail ERCAN. **Anayasa Hukuku İdare Hukuku**, 7. B, İkinci Sayfa Yayınları, İstanbul, 2006.

OKTAR, Suat. “Türkiye’de Siyasetin Finansmanı ve Finansmanının Denetimi: Siyasette Şeffaflık” http://iibf.marmara.edu.tr/dosya/fakulte/iibfdergi_2008_2/1-TURKIYEDE-SIYASETIN-FINANSMANI-VE-FINANSMANIN-DENETIMI.pdf
(16/01/2010).

ÖDEN, Merih. **Türk Anayasa Hukukunda Siyasi Partilerin Anayasaya Aykırı Eylemleri Nedeniyle Kapatılmaları**, Yetkin Yayınları, Ankara, 2003.

ÖNEL, Süleyman. “Türkiye’de Siyasal Partiler Hukukunun ve Siyasi Partilerin Güncel Sorunları”, Ankara, 2009,
<http://www.teias.gov.tr/eBulten/hukuk/T%C3%9CRK%C4%BOYEDE%20S%C4%BOYASAL%20PART%C4%B0LER%20HUKUKUNUN%20VE%20S%C4%B0YAS%C4%B0%20PART%C4%B0LER%C4%B0N%20G%C3%9CNCEL%20SORUNLARI.htm> (01/05/2010).

ÖZBUDUN, Ergun. **Türk Anayasa Hukuku**, 9. B, Yetkin Yayınları, Ankara, 2008, (Hukuk).

ÖZBUDUN, Ergun. **Çağdaş Türk Politikası Demokratik Pekişmenin Önündeki Engeller**, 1.B, Doğan Kitap, İstanbul, 2003, (Politika).

ÖZBUDUN, Ergun. **Siyasal Partiler**, 3. B, Sevinç Matbaası, Ankara, 1979, (Siyasal).

ÖZCAN, Hüseyin ve Murat YANIK. **Siyasi Partiler Hukuku**, D-R Yayınları, İstanbul, 2007.

ÖZER, Attila. **Anayasa Hukuku Genel İlkeler**, 2. B, Turhan Kitabevi, Ankara, 2005.

SABUNCU, Yavuz. **Anayasaya Giriş**, 7. B, İmaj Yayıncılık, Ankara, 2001.

SAĞLAM, Fazıl. **Siyasal Partiler Hukukunun Güncel Sorunları**, 1. B, Beta Yayınları, İstanbul, 1999.

SOYSAL, Mümtaz. **100 Soruda Anayasanın Anlamı**, 11. B, Gerçek Yayınevi, İstanbul, 1997.

SÖĞÜTLÜ, Mahmut Yalçın. “Siyasi Parti Özgürlüğü”, (Yüksek Lisans Tezi), Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir, 2006.

ŞİRİN, Tolga. “Siyasi Partiler ve Faaliyetlerine İlişkin Temel Sınırlar”, http://www.turkhukuksitesi.com/makale_860.htm (31/01/2010).

TAN, Ahmet Yiğit. “Siyasi Partiler ve Yeni Anayasa Çalışmaları”, <http://www.stratejikboyut.com/haber/siyasi-partiler-ve-yeni-anayasa-calismalari--28280.html>, (10/01/2010).

TANİLLİ, Server. **Devlet ve Demokrasi Anayasa Hukukuna Giriş**, 3. B, İstanbul, 2002.

TANÖR Bülent ve Nemci YÜZBAŞIOĞLU. **1982 Anayasasına Göre Türk Anayasa Hukuku**, 9. B, Beta Yayınları, İstanbul, 2009.

T.C. Başbakanlık Avrupa Birliği Genel Sekreterliği, “Avrupa Birliği Antlaşması ve Avrupa Birliği’nin İşleyişi Hakkında Antlaşma”, Ankara, 2011, <http://www.abgs.gov.tr/files/pub/antlasmalar.pdf> , (26/05/2011).

TEZİÇ, Erdoğan. **Anayasa Hukuku Genel Esaslar**, 13. B, Beta Yayınları, İstanbul, 2009, (Anayasa).

TEZİÇ, Erdoğan, **100 Soruda Siyasi Partiler**, 1. B, Gerçek Yayınevi, İstanbul, 1976, (Parti).

TİKVEŞ, Özkan. **Teorik ve Pratik Anayasa Hukuku**, Acargil Matbaası, İzmir, 1982, (Anayasa).

TİKVEŞ, Özkan. **Mukayeseli Hukukta ve Türk Hukukunda Anayasa Yargısı**, Ege Üniversitesi İktisadi ve Ticari Bilimler Fak. Yayınları, İzmir, 1978, (Yargı).

TUNAYA, Tarık Zafer. **Siyasal Kurumlar ve Anayasa Hukuku Çağdaş Dünya ve Anayasa Hukuku**, Çağdaş Matbaacılık, 2000, (Anayasa).

TUNAYA, Tarık Zafer. **Siyasi Müesseseler ve Anayasa Hukuku**, 3. B, Sulhi Garan Matbaası, İstanbul, 1975, (Müessese).

TUNAYA, Tarık Zafer. **Türkiye’de Siyasal Partiler**, C:1, 2. B, İletişim Yayınları, İstanbul, 2007, (Partiler).

TUNCAY, Suavi. **Parti İçi Demokrasi ve Türkiye**, 2. B, Gündoğan Yayınları, Ankara, 2000.

TUNÇ, Hasan. **Karşılaştırmalı Anayasa Yargısı (Denetim Kapsamı ve Organları)**, Yetkin Yayınları, Ankara, 1997.

Türk Sanayicileri ve İşadamları Derneği (TÜSİAD), **Seçim Sistemi ve Siyasi Partiler Araştırması, Temel Bulgu ve Sonuçlar**, C. 1, İstanbul, 2001.

Türk Sanayicileri ve İşadamları Derneği (TÜSİAD), **Seçim Sistemi ve Siyasi Partiler Araştırması, Ana Rapor**, C. 2, İstanbul, 2001.

UZUN, Cem Duran. **Anayasa Hukuku Açısından Siyasi Partilerin Finansmanı**, 1. B, Adalet Yayınevi, Ankara, 2010.

YANIK, Murat. **Parti İçi Demokrasi**, 1. B, Beta Yayınları, İstanbul, 2002.

YAVUZ, Haluk. **Siyasal Sistem Arayışları ve Yürütmenin Güçlendirilmesi**, Seçkin Yayınları, Ankara 2000.

YÜCE, Müge. “Siyasetin Finansmanı Sorunu ve Çözüm Önerileri”, <http://www.siyasaliletisim.org/pdf/siyasetinfinansmanisorunuvecozumonerileri.pdf>, (16/01/2010).

EKLER

EK 1

1982 ANAYASASI DÖNEMİ SİYASİ PARTİLERLE İLGİLİ ANAYASA MAHKEMESİ KARARLARININ İSTATİSTİĞİ²³⁶

1984

-23/06/1984 tarih ve 18440 sayılı Resmi Gazete E:1983/1 K:1983/1 Konu:Parti Kapatma.

-25/09/1984 tarih ve 18526 sayılı Resmi Gazete E:1983/3 K:1983/3 Konu:Parti Kapatma.

-15/10/1984 tarih ve 18546 sayılı Resmi Gazete E:1983/2 K:1983/2 Konu:Parti Kapatma.

-21/10/1984 tarih ve 18552 sayılı Resmi Gazete E:1983/4 K:1983/4 Konu:Parti Kapatma.

-21/10/1984 tarih ve 18552 sayılı Resmi Gazete E:1983/5 K:1983/5 Konu:Parti Kapatma.

1985

-14/02/1985 tarih ve 18666 sayılı Resmi Gazete E:1984/1 K:1984/1 Konu:Parti Kapatma.

1987

-04/09/1987 tarih ve 19564 sayılı Resmi Gazete E:1987/2 K:1987/1 Konu:Siyasi Parti İhtar.

1988

-02/02/1988 tarih ve 19713 sayılı Resmi Gazete E:1984/3 K:1987/1 Konu:Mali Denetim.

-01/12/1988 tarih ve 20006 sayılı Resmi Gazete E:1984/9 K:1988/2 Konu:Mali Denetim.

²³⁶[http://www.diaport.com.tr/publicpages/resmigazetearsiv.aspx\(19/09/2010\);](http://www.diaport.com.tr/publicpages/resmigazetearsiv.aspx(19/09/2010);)
[http://www.yasayanayasa.ankara.edu.tr/?x=entry:entry090530-201253\(10/07/2010\);](http://www.yasayanayasa.ankara.edu.tr/?x=entry:entry090530-201253(10/07/2010);)
<http://rega.basbakanlik.gov.tr/eskiler/2010/03/20100320.htm> (09/08/2010).

-01/12/1988 tarih ve 20006 sayılı Resmi Gazete E:1985/9 K:1988/3 Konu:Mali Denetim.

-01/12/1988 tarih ve 20006 sayılı Resmi Gazete E:1986/10 K:1988/4 Konu:Mali Denetim.

-01/12/1988 tarih ve 20006 sayılı Resmi Gazete E:1987/7 K:1988/5 Konu:Mali Denetim.

-01/12/1988 tarih ve 20006 sayılı Resmi Gazete E:1984/4, 1985/5, 1986/2, 1987/10 K:1988/6 Konu:Mali Denetim.

-01/12/1988 tarih ve 20006 sayılı Resmi Gazete E:1985/6 K:1988/7 Konu:Mali Denetim.

1989

-16/05/1989 tarih ve 20167 sayılı Resmi Gazete E:1988/2 K:1988/1 Konu:Parti Kapatma.

-11/06/1989 tarih ve 20192 sayılı Resmi Gazete E:1984/1 K:1989/4 Konu:Mali Denetim.

-11/06/1989 tarih ve 20192 sayılı Resmi Gazete E:1985/10 K:1989/1 Konu:Mali Denetim.

-22/06/1989 tarih ve 20203 sayılı Resmi Gazete E:1988/1 K:1989/1 Konu:Parti Kapatma.

-25/08/1989 tarih ve 20263 sayılı Resmi Gazete E:1984/7 K:1989/3 Konu:Mali Denetim.

-22/09/1989 tarih ve 20290 sayılı Resmi Gazete E:1984/5 K:1989/5 Konu:Mali Denetim.

-22/09/1989 tarih ve 20290 sayılı Resmi Gazete E:1987/9 K:1989/6 Konu:Mali Denetim.

-22/09/1989 tarih ve 20290 sayılı Resmi Gazete E:1988/7 K:1989/7 Konu:Mali Denetim.

-15/10/1989 tarih ve 20313 sayılı Resmi Gazete E:1984/2 K:1989/8 Konu:Mali Denetim.

-05/11/1989 tarih ve 20333 sayılı Resmi Gazete E:1989/1 K:1989/1 Konu:Siyasi Parti İhtar.

-19/12/1989 tarih ve 20377 sayılı Resmi Gazete E:1989/2 K:1989/3 Konu:Siyasi Parti İhtar.

-19/12/1989 tarih ve 20377 sayılı Resmi Gazete E:1989/3 K:1989/4 Konu:Siyasi Parti İhtar.

-19/12/1989 tarih ve 20377 sayılı Resmi Gazete E:1989/4 K:1989/2 Konu:Siyasi Parti İhtar.

1990

-18/03/1990 tarih ve 20465 sayılı Resmi Gazete E:1988/4 K:1990/1 Konu:Mali Denetim.

-18/03/1990 tarih ve 20465 sayılı Resmi Gazete E:1988/8 K:1990/2 Konu:Mali Denetim.

-18/03/1990 tarih ve 20465 sayılı Resmi Gazete E:1984/6 K:1990/3 Konu:Mali Denetim.

-18/03/1990 tarih ve 20465 sayılı Resmi Gazete E:1985/2 K:1990/4 Konu:Mali Denetim.

-18/03/1990 tarih ve 20465 sayılı Resmi Gazete E:1986/7 K:1990/5 Konu:Mali Denetim.

-04/04/1990 tarih ve 20482 sayılı Resmi Gazete E:1989/5 K:1990/1 Konu: Siyasi Parti İhtar.

-17/04/1990 tarih ve 20495 sayılı Resmi Gazete E:1985/1 K:1990/6 Konu:Mali Denetim.

1991

-14/03/1991 tarih ve 20814 sayılı Resmi Gazete E:1991/1 K:1991/2 Konu: Siyasi Parti İhtar.

-18/03/1991 tarih ve 20818 sayılı Resmi Gazete E:1985/3 K:1991/1 Konu: Mali Denetim.

-18/03/1991 tarih ve 20818 sayılı Resmi Gazete E:1985/8 K:1991/2 Konu: Mali Denetim.

-18/03/1991 tarih ve 20818 sayılı Resmi Gazete E:1986/1 K:1991/3 Konu: Mali Denetim.

-25/04/1991 tarih ve 20852 sayılı Resmi Gazete E:1987/4 K:1991/7 Konu: Mali Denetim.

-25/04/1991 tarih ve 20852 sayılı Resmi Gazete E:1988/8 K:1991/9 Konu: Mali Denetim.

-25/04/1991 tarih ve 20852 sayılı Resmi Gazete E:1989/7 K:1991/11 Konu: Mali Denetim.

-05/06/1991 tarih ve 20892 sayılı Resmi Gazete E:1985/4 K:1991/13 KT:02/05/1991 Konu: Mali Denetim; Anavatan Partisi 1984 yılı kesinhesabı.

-28/09/1991 tarih ve 21005 sayılı Resmi Gazete E:1990/5 K:1991/16 Konu: Mali Denetim.

1992

-02/02/1992 tarih ve 21130 sayılı Resmi Gazete E:1987/8 K:1991/18 Konu: Mali Denetim.

-02/02/1992 tarih ve 21130 sayılı Resmi Gazete E:1991/50 K:1991/52 Konu: Mali Denetim.

1993

-19/02/1993 tarih ve 21501 sayılı Resmi Gazete E:1992/4 K:1992/4 KT:03/11/1992 Konu: Siyasi Parti İhtar; Sosyalist Birlik Partisi'ne ihtar verilmesi istemi.

1994

-10/03/1994 tarih ve 21873 sayılı Resmi Gazete E:1989/3 K:1994/1 Konu: Mali Denetim.

-10/03/1994 tarih ve 21873 sayılı Resmi Gazete E:1989/9 K:1994/2 Konu: Mali Denetim.

-10/03/1994 tarih ve 21873 sayılı Resmi Gazete E:1994/2 K:1994/1 Konu: Siyasi Parti İhtar.

-10/03/1994 tarih ve 21873 sayılı Resmi Gazete E:1994/3 K:1994/2 Konu: Siyasi Parti İhtar.

-30/06/1994 tarih ve 21976 sayılı Resmi Gazete E:1993/3 K:1994/2 Konu: Parti Kapatma.

-11/06/1994 tarih ve 21957 sayılı Resmi Gazete E:1994/6 K:1994/5 KT:30/05/1994 Konu: Siyasi Parti İhtar; İşçi Partisi hakkında ihtar kararı verilmesi istemi.

1995

-15/02/1995 tarih ve 22203 sayılı Resmi Gazete E:1994/5 K:1994/6 KT:13/09/1994

Konu: Siyasi Parti İhtar; Demokrat Parti hakkında ihtar kararı verilmesi istemi.

1996

-17/08/1996 tarih ve 22730 sayılı Resmi Gazete E:1995/5 K:1995/5 KT:20/12/1995

Konu: Siyasi Parti İhtar; Birleşik Sosyalist Parti hakkında ihtar kararı verilmesi istemi.

1997

-02/04/1997 tarih ve 22952 sayılı Resmi Gazete E:1992/1 K:1997/3 Konu: Mali Denetim.

-02/04/1997 tarih ve 22952 sayılı Resmi Gazete E:1994/28 K:1997/4 Konu: Mali Denetim.

-15/04/1997 tarih ve 22965 sayılı Resmi Gazete E:1995/24 K:1997/6 Konu: Mali Denetim.

-15/04/1997 tarih ve 22965 sayılı Resmi Gazete E:1996/14 K:1997/7 Konu: Mali Denetim.

-26/06/1997 tarih ve 23031 sayılı Resmi Gazete E:1992/7 K:1997/9 Konu: Mali Denetim.

-26/06/1997 tarih ve 23031 sayılı Resmi Gazete E:1993/6 K:1997/8 Konu: Mali Denetim.

-26/06/1997 tarih ve 23031 sayılı Resmi Gazete E:1997/1 K:1997/1 KT:10/06/1997
Konu: Siyasi Parti İhtar; Millet Partisi hakkında ihtar kararı verilmesi istemi.

-18/07/1997 tarih ve 23053 sayılı Resmi Gazete E:1996/2 K:1997/8 Konu: Parti Kapatma.

-25/07/1997 tarih ve 23060 sayılı Resmi Gazete E:1995/9 K:1997/11 Konu: Mali Denetim.

-25/07/1997 tarih ve 23060 sayılı Resmi Gazete E:1996/16 K:1997/12 Konu: Mali Denetim.

-07/08/1997 tarih ve 23073 sayılı Resmi Gazete E:1992/2 K:1997/10 Konu: Mali Denetim.

-13/08/1997 tarih ve 23079 sayılı Resmi Gazete E:1997/2 K:1997/2 KT:24/07/1997
Konu: Siyasi Parti İhtar; Refah Partisi hakkında ihtar kararı verilmesi istemi.

-14/08/1997 tarih ve 23080 sayılı Resmi Gazete E:1997/3 K:1997/3 KT:24/07/1997
Konu: Siyasi Parti İhtar; Yeni Demokrasi Hareketi Partisi hakkında ihtar kararı verilmesi istemi.

-30/09/1997 tarih ve 23126 sayılı Resmi Gazete E:1997/4 K:1997/4 KT:23/09/1997
Konu: Siyasi Parti İhtar; Millet Partisi hakkında ihtar kararı verilmesi istemi.

-30/09/1997 tarih ve 23126 sayılı Resmi Gazete E:1997/5 K:1997/5 KT:23/09/1997
Konu: Siyasi Parti İhtar; Millet Partisi hakkında ihtar kararı verilmesi istemi.

-30/09/1997 tarih ve 23126 sayılı Resmi Gazete E:1997/6 K:1997/6 KT:23/09/1997
Konu: Siyasi Parti İhtar; Millet Partisi hakkında ihtar kararı verilmesi istemi.

-22/10/1997 tarih ve 23148 sayılı Resmi Gazete E:1993/4 K:1995/1 Konu: Parti Kapatma.

-23/10/1997 tarih ve 23149 sayılı Resmi Gazete E:1995/1 K:1996/1 Konu: Parti Kapatma.

-06/12/1997 tarih ve 23192 sayılı Resmi Gazete E:1995/5 K:1997/18 Konu: Mali Denetim.

-06/12/1997 tarih ve 23192 sayılı Resmi Gazete E:1991/6 K:1997/19 Konu: Mali Denetim.

-06/12/1997 tarih ve 23192 sayılı Resmi Gazete E:1993/4 K:1997/20 Konu: Mali Denetim.

-18/12/1997 tarih ve 23204 sayılı Resmi Gazete E:1997/27 K:1997/17 Konu: Mali Denetim.

1998

-22/02/1998 tarih ve 23266 sayılı Resmi Gazete E:1997/1 K:1998/1 Konu: Parti Kapatma.

-29/05/1998 tarih ve 23356 sayılı Resmi Gazete E:1995/7 K:1998/1 Konu: Mali Denetim.

-29/05/1998 tarih ve 23356 sayılı Resmi Gazete E:1996/3 K:1998/18 Konu: Mali Denetim.

-29/05/1998 tarih ve 23356 sayılı Resmi Gazete E:1997/2 K:1998/19 Konu: Mali Denetim.

-30/05/1998 tarih ve 23357 sayılı Resmi Gazete E:1994/18 K:1998/2 Konu: Mali Denetim.

- 30/05/1998 tarih ve 23357 sayılı Resmi Gazete E:1995/3 K:1998/13 Konu: Mali Denetim.
- 31/05/1998 tarih ve 23358 sayılı Resmi Gazete E:1997/3 K:1998/3 Konu: Mali Denetim.
- 01/06/1998 tarih ve 23359 sayılı Resmi Gazete E:1997/22 K:1998/4 Konu: Mali Denetim.
- 02/06/1998 tarih ve 23360 sayılı Resmi Gazete E:1997/8 K:1998/5 Konu: Mali Denetim.
- 03/06/1998 tarih ve 23361 sayılı Resmi Gazete E:1996/1 K:1998/6 Konu: Mali Denetim.
- 04/06/1998 tarih ve 23362 sayılı Resmi Gazete E:1994/19 K:1998/7 Konu: Mali Denetim.
- 04/06/1998 tarih ve 23362 sayılı Resmi Gazete E:1996/4 K:1998/15 Konu: Mali Denetim.
- 05/06/1998 tarih ve 23363 sayılı Resmi Gazete E:1992/4 K:1998/8 Konu: Mali Denetim.
- 05/06/1998 tarih ve 23363 sayılı Resmi Gazete E:1993/7 K:1998/9 Konu: Mali Denetim.
- 06/06/1998 tarih ve 23364 sayılı Resmi Gazete E:1996/7 K:1998/11 Konu: Mali Denetim.
- 07/06/1998 tarih ve 23365 sayılı Resmi Gazete E:1995/22 K:1998/12 Konu: Mali Denetim.
- 09/06/1998 tarih ve 23367 sayılı Resmi Gazete E:1997/17 K:1998/14 Konu: Mali Denetim.
- 10/06/1998 tarih ve 23368 sayılı Resmi Gazete E:1997/16 K:1998/16 Konu: Mali Denetim.
- 12/06/1998 tarih ve 23370 sayılı Resmi Gazete E:1997/10 K:1998/17 Konu: Mali Denetim.
- 13/06/1998 tarih ve 23371 sayılı Resmi Gazete E:1995/16 K:1998/20 Konu: Mali Denetim.
- 14/06/1998 tarih ve 23372 sayılı Resmi Gazete E:1995/15 K:1998/21 Konu: Mali Denetim.

- 14/06/1998 tarih ve 23372 sayılı Resmi Gazete E:1996/18 K:1998/22 Konu: Mali Denetim.
- 15/06/1998 tarih ve 23373 sayılı Resmi Gazete E:1993/5 K:1998/24 Konu: Mali Denetim.
- 15/06/1998 tarih ve 23373 sayılı Resmi Gazete E:1994/10 K:1998/23 Konu: Mali Denetim.
- 16/06/1998 tarih ve 23374 sayılı Resmi Gazete E:1995/10 K:1998/10 Konu: Mali Denetim.
- 24/06/1998 tarih ve 23382 sayılı Resmi Gazete E:1998/1 K:1998/1 KT:16/06/1998 Konu: Siyasi Parti İhtar; Türkiye Sultan Partisi hakkında ihtar kararı verilmesi istemi.
- 26/06/1998 tarih ve 23384 sayılı Resmi Gazete E:1996/1 K:1997/1 Konu: Parti Kapatma.
- 28/06/1998 tarih ve 23386 sayılı Resmi Gazete E:1996/1 K:1997/7 1 KT:13/11/1997 Konu: Siyasi Parti İhtar; Özgürlük ve Dayanışma Partisi hakkında ihtar kararı verilmesi istemi.
- 22/07/1998 tarih ve 23410 sayılı Resmi Gazete E:1997/14 K:1998/25 Konu: Mali Denetim.
- 23/07/1998 tarih ve 23411 sayılı Resmi Gazete E:1995/2 K:1998/26 Konu: Mali Denetim.
- 23/07/1998 tarih ve 23411 sayılı Resmi Gazete E:1996/8 K:1998/27 Konu: Mali Denetim.
- 23/07/1998 tarih ve 23411 sayılı Resmi Gazete E:1997/9 K:1998/29 Konu: Mali Denetim.
- 24/07/1998 tarih ve 23412 sayılı Resmi Gazete E:1997/4 K:1998/28 Konu: Mali Denetim.
- 25/07/1998 tarih ve 23413 sayılı Resmi Gazete E:1996/23 K:1998/32 Konu: Mali Denetim.
- 26/07/1998 tarih ve 23414 sayılı Resmi Gazete E:1996/6 K:1998/30 Konu: Mali Denetim.
- 26/07/1998 tarih ve 23414 sayılı Resmi Gazete E:1997/30 K:1998/38 Konu: Mali Denetim.

-27/07/1998 tarih ve 23415 sayılı Resmi Gazete E:1996/5 K:1998/33 Konu: Mali Denetim.

-28/07/1998 tarih ve 23416 sayılı Resmi Gazete E:1994/22 K:1998/34 Konu: Mali Denetim.

-29/07/1998 tarih ve 23417 sayılı Resmi Gazete E:1995/19 K:1998/35 Konu: Mali Denetim.

-29/07/1998 tarih ve 23417 sayılı Resmi Gazete E:1996/9 K:1998/36 Konu: Mali Denetim.

-29/07/1998 tarih ve 23417 sayılı Resmi Gazete E:1997/24 K:1998/37 Konu: Mali Denetim.

-24/09/1998 tarih ve 23473 sayılı Resmi Gazete E:1997/20 K:1998/44 Konu: Mali Denetim.

-24/09/1998 tarih ve 23473 sayılı Resmi Gazete E:1996/11 K:1998/45 Konu: Mali Denetim.

-25/09/1998 tarih ve 23474 sayılı Resmi Gazete E:1997/1 K:1998/46 Konu: Mali Denetim.

-26/09/1998 tarih ve 23475 sayılı Resmi Gazete E:1997/11 K:1998/48 Konu: Mali Denetim.

-27/11/1998 tarih ve 23536 sayılı Resmi Gazete E:1998/16 K:1998/49 Konu: Mali Denetim.

-27/11/1998 tarih ve 23536 sayılı Resmi Gazete E:1998/29 K:1998/60 Konu: Mali Denetim.

-28/11/1998 tarih ve 23537 sayılı Resmi Gazete E:1998/19 K:1998/51 Konu: Mali Denetim.

-29/11/1998 tarih ve 23538 sayılı Resmi Gazete E:1996/24 K:1998/52 Konu: Mali Denetim.

-30/11/1998 tarih ve 23539 sayılı Resmi Gazete E:1998/13 K:1998/53 Konu: Mali Denetim.

-01/12/1998 tarih ve 23540 sayılı Resmi Gazete E:1998/21 K:1998/54 Konu: Mali Denetim.

-02/12/1998 tarih ve 23541 sayılı Resmi Gazete E:1998/12 K:1998/55 Konu: Mali Denetim.

-03/12/1998 tarih ve 23542 sayılı Resmi Gazete E:1998/36 K:1998/56 Konu: Mali Denetim.

1999

-13/01/1999 tarih ve 23582 sayılı Resmi Gazete E:1996/17 K:1998/57 Konu: Mali Denetim.

-13/01/1999 tarih ve 23582 sayılı Resmi Gazete E:1995/18 K:1998/60 Konu: Mali Denetim.

-13/01/1999 tarih ve 23582 sayılı Resmi Gazete E:1997/6 K:1998/62 Konu: Mali Denetim.

-26/01/1999 tarih ve 23592 sayılı Resmi Gazete E:1997/13 K:1998/58 Konu: Mali Denetim.

-26/01/1999 tarih ve 23592 sayılı Resmi Gazete E:1997/25 K:1998/59 Konu: Mali Denetim.

-27/01/1999 tarih ve 23593 sayılı Resmi Gazete E:1997/15 K:1998/61 Konu: Mali Denetim.

-27/01/1999 tarih ve 23593 sayılı Resmi Gazete E:1998/7 K:1998/63 Konu: Mali Denetim.

-28/01/1999 tarih ve 23594 sayılı Resmi Gazete E:1998/5 K:1998/64 Konu: Mali Denetim.

-28/01/1999 tarih ve 23594 sayılı Resmi Gazete E:1998/3 K:1998/65 Konu: Mali Denetim.

-29/01/1999 tarih ve 23595 sayılı Resmi Gazete E:1997/5 K:1998/66 Konu: Mali Denetim.

-29/01/1999 tarih ve 23595 sayılı Resmi Gazete E:1998/9 K:1998/67 Konu: Mali Denetim.

-30/01/1999 tarih ve 23596 sayılı Resmi Gazete E:1998/11 K:1998/68 Konu: Mali Denetim.

-30/01/1999 tarih ve 23596 sayılı Resmi Gazete E:1998/30 K:1998/69 Konu: Mali Denetim.

-30/01/1999 tarih ve 23596 sayılı Resmi Gazete E:1998/28 K:1998/70 Konu: Mali Denetim.

-24/03/1999 tarih ve 23649 sayılı Resmi Gazete E:1990/4 K:1999/1 Konu: Mali Denetim.

-24/03/1999 tarih ve 23649 sayılı Resmi Gazete E:1991/8 K:1999/2 Konu: Mali Denetim.

-24/03/1999 tarih ve 23649 sayılı Resmi Gazete E:1992/10 K:1999/4 Konu: Mali Denetim.

-25/03/1999 tarih ve 23650 sayılı Resmi Gazete E:1996/21 K:1999/3 Konu: Mali Denetim.

-25/03/1999 tarih ve 23650 sayılı Resmi Gazete E:1993/15 K:1999/5 Konu: Mali Denetim.

-25/03/1999 tarih ve 23650 sayılı Resmi Gazete E:1994/23 K:1999/6 Konu: Mali Denetim.

-25/03/1999 tarih ve 23650 sayılı Resmi Gazete E:1995/17 K:1999/7 Konu: Mali Denetim.

-26/03/1999 tarih ve 23651 sayılı Resmi Gazete E:1996/25 K:1999/9 Konu: Mali Denetim.

-27/03/1999 tarih ve 23652 sayılı Resmi Gazete E:1997/7 K:1999/10 Konu: Mali Denetim.

-01/04/1999 tarih ve 23653 sayılı Resmi Gazete E:1998/10 K:1999/11 Konu: Mali Denetim.

-02/04/1999 tarih ve 23654 sayılı Resmi Gazete E:1998/6 K:1999/12 Konu: Mali Denetim.

-03/04/1999 tarih ve 23655 sayılı Resmi Gazete E:1998/17 K:1999/13 Konu: Mali Denetim.

-04/04/1999 tarih ve 23656 sayılı Resmi Gazete E:1998/4 K:1999/14 Konu: Mali Denetim.

-10/04/1999 tarih ve 23662 sayılı Resmi Gazete E:1998/24 K:1999/15 Konu: Mali Denetim.

-15/04/1999 tarih ve 23667 sayılı Resmi Gazete E:1996/10 K:1999/8 Konu: Mali Denetim.

-13/07/1999 tarih ve 23754 sayılı Resmi Gazete E:1997/23 K:1999/17 Konu: Mali Denetim.

- 13/07/1999 tarih ve 23754 sayılı Resmi Gazete E:1998/20 K:1999/18 Konu: Mali Denetim.
- 14/07/1999 tarih ve 23755 sayılı Resmi Gazete E:1998/25 K:1999/19 Konu: Mali Denetim.
- 15/07/1999 tarih ve 23756 sayılı Resmi Gazete E:1996/27 K:1999/16 Konu: Mali Denetim.
- 15/07/1999 tarih ve 23756 sayılı Resmi Gazete E:1998/35 K:1999/20 Konu: Mali Denetim.
- 16/07/1999 tarih ve 23757 sayılı Resmi Gazete E:1996/22 K:1999/21 Konu: Mali Denetim.
- 16/07/1999 tarih ve 23757 sayılı Resmi Gazete E:1998/1 K:1999/22 Konu: Mali Denetim.
- 16/07/1999 tarih ve 23757 sayılı Resmi Gazete E:1998/2 K:1999/23 Konu: Mali Denetim.
- 17/07/1999 tarih ve 23758 sayılı Resmi Gazete E:1998/15 K:1999/24 Konu: Mali Denetim.
- 20/07/1999 tarih ve 23761 sayılı Resmi Gazete E:1998/26 K:1999/25 Konu: Mali Denetim.
- 21/07/1999 tarih ve 23762 sayılı Resmi Gazete E:1997/18 K:1999/26 Konu: Mali Denetim.
- 21/07/1999 tarih ve 23762 sayılı Resmi Gazete E:1998/27 K:1999/27 Konu: Mali Denetim.
- 10/09/1999 tarih ve 23812 sayılı Resmi Gazete E:1998/14 K:1999/32 Konu: Mali Denetim.
- 22/09/1999 tarih ve 23824 sayılı Resmi Gazete E:1997/29 K:1999/33 Konu: Mali Denetim.
- 23/09/1999 tarih ve 23825 sayılı Resmi Gazete E:1998/23 K:1999/34 Konu: Mali Denetim.
- 08/12/1999 tarih ve 23900 sayılı Resmi Gazete E:1999/6 K:1999/35 Konu: Mali Denetim.
- 09/12/1999 tarih ve 23901 sayılı Resmi Gazete E:1997/26 K:1999/37 Konu: Mali Denetim.

-09/12/1999 tarih ve 23901 sayılı Resmi Gazete E:1998/18 K:1999/36 Konu: Mali Denetim.

-10/12/1999 tarih ve 23902 sayılı Resmi Gazete E:1997/21 K:1999/39 Konu: Mali Denetim.

-10/12/1999 tarih ve 23902 sayılı Resmi Gazete E:1998/37 K:1999/38 Konu: Mali Denetim.

-11/12/1999 tarih ve 23903 sayılı Resmi Gazete E:1999/2 K:1999/40 Konu: Mali Denetim.

-11/12/1999 tarih ve 23903 sayılı Resmi Gazete E:1999/4 K:1999/41 Konu: Mali Denetim.

-14/12/1999 tarih ve 23906 sayılı Resmi Gazete E:1999/3 K:1999/43 Konu: Mali Denetim.

-15/12/1999 tarih ve 23907 sayılı Resmi Gazete E:1999/11 K:1999/44 Konu: Mali Denetim.

-16/12/1999 tarih ve 23908 sayılı Resmi Gazete E:1999/22 K:1999/45 Konu: Mali Denetim.

-17/12/1999 tarih ve 23909 sayılı Resmi Gazete E:1999/5 K:1999/46 Konu: Mali Denetim.

-18/12/1999 tarih ve 23910 sayılı Resmi Gazete E:1999/15 K:1999/47 Konu: Mali Denetim.

2000

-26/01/2000 tarih ve 23945 sayılı Resmi Gazete E:1999/25 K:1999/48 Konu: Mali Denetim.

-28/01/2000 tarih ve 23947 sayılı Resmi Gazete E:1999/27 K:1999/49 Konu: Mali Denetim.

-29/01/2000 tarih ve 23948 sayılı Resmi Gazete E:1999/10 K:1999/50 Konu: Mali Denetim.

-13/04/2000 tarih ve 24019 sayılı Resmi Gazete E:1998/29 K:2000/1 Konu: Mali Denetim.

-13/04/2000 tarih ve 24019 sayılı Resmi Gazete E:1999/14 K:2000/2 Konu: Mali Denetim.

-13/04/2000 tarih ve 24019 sayılı Resmi Gazete E:1999/30 K:2000/3 Konu: Mali Denetim.

-13/04/2000 tarih ve 24019 sayılı Resmi Gazete E:1999/13 K:2000/4 Konu: Mali Denetim.

-13/04/2000 tarih ve 24019 sayılı Resmi Gazete E:1999/28 K:2000/5 Konu: Mali Denetim.

-02/06/2000 tarih ve 24067 sayılı Resmi Gazete E:1996/3 K:1997/3 Konu: Parti Kapatma.

-13/10/2000 tarih ve 24199 sayılı Resmi Gazete E:1999/7 K:2000/6 Konu: Mali Denetim.

-13/10/2000 tarih ve 24199 sayılı Resmi Gazete E:1999/12 K:2000/7 Konu: Mali Denetim.

-13/10/2000 tarih ve 24199 sayılı Resmi Gazete E:1999/21 K:2000/8 Konu: Mali Denetim.

-13/10/2000 tarih ve 24199 sayılı Resmi Gazete E:1999/19 K:2000/9 Konu: Mali Denetim.

-13/10/2000 tarih ve 24199 sayılı Resmi Gazete E:1999/23 K:2000/10 Konu: Mali Denetim.

-13/10/2000 tarih ve 24199 sayılı Resmi Gazete E:1999/17 K:2000/11 Konu: Mali Denetim.

-13/10/2000 tarih ve 24199 sayılı Resmi Gazete E:1999/9 K:2000/12 Konu: Mali Denetim.

2001

-01/06/2001 tarih ve 24419 sayılı Resmi Gazete E:2001/1 K:2001/1 KT:20/03/2001 Konu: Siyasi Parti İhtar; Komünist Parti hakkında ihtar kararı verilmesi istemi.

-18/07/2001 tarih ve 24466 sayılı Resmi Gazete E:1998/22 K:2001/5 KT:17/05/2001 Konu: Mali Denetim; Anavatan Partisi 1997 yılı kesinhesabı.

-22/11/2001 tarih ve 24591 sayılı Resmi Gazete E:1997/2 K:1999/1 KT:26/02/1999 Konu: Parti Kapatma; Demokratik Kitle Partisi'nin kapatılmasına karar verilmesi istemi.

-27/12/2001 tarih ve 24623 sayılı Resmi Gazete E:2000/23 K:2001/6 KT:30/10/2001 Konu: Mali Denetim; Sosyalist İktidar Partisi 1999 yılı kesinhesabı.

2002

-05/01/2002 tarih ve 24631 sayılı Resmi Gazete E:1999/2 K:2001/2 KT:22/06/2001

Konu: Parti Kapatma; Fazilet Partisi'nin kapatılmasına karar verilmesi istemi.

-19/04/2002 tarih ve 24731 sayılı Resmi Gazete E:2001/8 K:2002/9 KT:09/01/2002

Konu: Siyasi Parti İhtar; Adalet ve Kalkınma Partisi hakkında ihtar kararı verilmesi istemi.

-19/04/2002 tarih ve 24731 sayılı Resmi Gazete E:2002/1 K:2002/10 KT:14/03/2002

Konu: Siyasi Parti İhtar; Değişen Türkiye Partisi (DEPAR) hakkında ihtar kararı verilmesi istemi.

-19/04/2002 tarih ve 24731 sayılı Resmi Gazete E:2001/8 K:2002/9 KT:09/01/2002

Konu: Siyasi Parti İhtar; Adalet ve Kalkınma Partisi hakkında ihtar kararı verilmesi istemi.

-26/04/2002 tarih ve 24737 sayılı Resmi Gazete E:2001/4 K:2002/1 KT:09/01/2002

Konu: Siyasi Parti İhtar; Büyük Adalet Partisi hakkında ihtar kararı verilmesi istemi.

-26/04/2002 tarih ve 24737 sayılı Resmi Gazete E:2001/5 K:2002/2 KT:09/01/2002

Konu: Siyasi Parti İhtar; Anayol Partisi hakkında ihtar kararı verilmesi istemi.

-26/04/2002 tarih ve 24737 sayılı Resmi Gazete E:2001/6 K:2002/3 KT:09/01/2002

Konu: Siyasi Parti İhtar; Türkiye Sosyalist İşçi Partisi hakkında ihtar kararı verilmesi istemi.

-26/04/2002 tarih ve 24737 sayılı Resmi Gazete E:2001/7 K:2002/4 KT:09/01/2002

Konu: Siyasi Parti İhtar; Adalet Partisi hakkında ihtar kararı verilmesi istemi.

-27/04/2002 tarih ve 24738 sayılı Resmi Gazete E:2001/9 K:2002/5 KT:09/01/2002

Konu: Siyasi Parti İhtar; Türkiye Özürlüsü ile Mutludur Partisi hakkında ihtar kararı verilmesi istemi.

-27/04/2002 tarih ve 24738 sayılı Resmi Gazete E:2001/10 K:2002/6 KT:09/01/2002

Konu: Siyasi Parti İhtar; Türkiye Adalet Partisi hakkında ihtar kararı verilmesi istemi.

-27/04/2002 tarih ve 24738 sayılı Resmi Gazete E:2001/11 K:2002/7 KT:09/01/2002

Konu: Siyasi Parti İhtar; Türkiye Komünist Partisi hakkında ihtar kararı verilmesi istemi.

-27/04/2002 tarih ve 24738 sayılı Resmi Gazete E:2001/12 K:2002/8 KT:09/01/2002

Konu: Siyasi Parti İhtar; İşçi Partisi hakkında ihtar kararı verilmesi istemi.

-23/05/2002 tarih ve 24763 sayılı Resmi Gazete E:2000/19 K:2002/1 KT:17/04/2002
Konu: Mali Denetim; Aydınlık Türkiye Partisi 1999 yılı kesinhesabı.

-23/05/2002 tarih ve 24763 sayılı Resmi Gazete E:2001/4 K:2002/4 KT:17/04/2002
Konu: Mali Denetim; Türkiye Sultan Partisi 2000 yılı kesinhesabı.

-23/05/2002 tarih ve 24763 sayılı Resmi Gazete E:2002/2 K:2002/3 KT:17/04/2002
Konu: Mali Denetim; Değişen Türkiye Partisi 2000, 2001, 2002 yılı kesinhesabı.

-24/05/2002 tarih ve 24764 sayılı Resmi Gazete E:2001/9 K:2002/5 Konu: Mali
Denetim.

-24/05/2002 tarih ve 24764 sayılı Resmi Gazete E:2000/26 K:2002/6 Konu: Mali
Denetim.

-24/05/2002 tarih ve 24764 sayılı Resmi Gazete E:2000/30 K:2002/7 Konu: Mali
Denetim.

-29/05/2002 tarih ve 24769 sayılı Resmi Gazete E:2000/7 K:2002/2 Konu: Mali
Denetim.

-31/08/2002 tarih ve 24862 sayılı Resmi Gazete E:2001/3 K:2001/3 KT:19/07/2001
Konu: Siyasi Parti İhtar; Yeniden Doğu Partisi hakkında ihtar kararı verilmesi
istemi.

-28/09/2002 tarih ve 24890 sayılı Resmi Gazete E:2000/25 K:2002/8 Konu: Mali
Denetim.

-16/10/2002 tarih ve 24908 sayılı Resmi Gazete E:2000/3 K:2002/12 Konu: Mali
Denetim.

-16/10/2002 tarih ve 24908 sayılı Resmi Gazete E:2000/14 K:2002/13 Konu: Mali
Denetim.

-16/10/2002 tarih ve 24908 sayılı Resmi Gazete E:2001/11 K:2002/14 Konu: Mali
Denetim.

2003

-04/02/2003 tarih ve 25014 sayılı Resmi Gazete E:1999/20 K:2002/20 Konu: Mali
Denetim.

-04/02/2003 tarih ve 25014 sayılı Resmi Gazete E:2000/1 K:2002/22 Konu: Mali
Denetim.

-04/02/2003 tarih ve 25014 sayılı Resmi Gazete E:2000/12 K:2002/21 Konu: Mali
Denetim.

- 04/02/2003 tarih ve 25014 sayılı Resmi Gazete E:2001/14 K:2002/23 Konu: Mali Denetim.
- 04/02/2003 tarih ve 25014 sayılı Resmi Gazete E:2001/29 K:2002/19 Konu: Mali Denetim.
- 04/02/2003 tarih ve 25014 sayılı Resmi Gazete E:2002/4 K:2002/16 Konu: Mali Denetim.
- 04/02/2003 tarih ve 25014 sayılı Resmi Gazete E:2002/22 K:2002/17 Konu: Mali Denetim.
- 25/03/2003 tarih ve 25059 sayılı Resmi Gazete E:2000/9 K:2002/15 KT:17/12/2002 Konu: Mali Denetim; Demokrat Türkiye Partisi 1999 yılı kesinhesabı.
- 25/03/2003 tarih ve 25059 sayılı Resmi Gazete E:2000/21 K:2002/18 KT:17/12/2002 Konu: Mali Denetim; Fazilet Partisi 1999 yılı kesinhesabı.
- 25/03/2003 tarih ve 25059 sayılı Resmi Gazete E:2001/24 K:2002/24 KT:17/12/2002 Konu: Mali Denetim; Sosyalist İktidar Partisi 2000 yılı kesinhesabı.
- 26/03/2003 tarih ve 25060 sayılı Resmi Gazete E:2002/5 K:2002/25 Konu: Mali Denetim.
- 26/03/2003 tarih ve 25060 sayılı Resmi Gazete E:2001/3 K:2002/26 Konu: Mali Denetim.
- 26/03/2003 tarih ve 25060 sayılı Resmi Gazete E:2002/24 K:2002/27 Konu: Mali Denetim.
- 08/04/2003 tarih ve 25073 sayılı Resmi Gazete E:2002/7 K:2003/3 KT:22/01/2003 Konu: Siyasi Parti İhtar; Büyük Adalet Partisi hakkında ihtar kararı verilmesi istemi.
- 28/05/2003 tarih ve 25121 sayılı Resmi Gazete E:2001/2 K:2003/2 KT:16/04/2003 Konu: Mali Denetim; Anayol Partisi 2000 yılı kesinhesabı.
- 28/05/2003 tarih ve 25121 sayılı Resmi Gazete E:2002/3 K:2003/11 KT:16/04/2003 Konu: Mali Denetim; Anayol Partisi 2001 yılı kesinhesabı.
- 29/05/2003 tarih ve 25122 sayılı Resmi Gazete E:2002/29 K:2003/1 KT:16/04/2003 Konu: Mali Denetim; Radikal Değişim Projesi Partisi 2001 yılı kesinhesabı.
- 29/05/2003 tarih ve 25122 sayılı Resmi Gazete E:2003/3 K:2003/13 KT:16/04/2003 Konu: Mali Denetim; Radikal Değişim Projesi Partisi 2002 yılı kesinhesabı.
- 30/05/2003 tarih ve 25123 sayılı Resmi Gazete E:2001/28 K:2003/4 KT:16/04/2003 Konu: Mali Denetim; Demokrasi ve Barış Partisi 2000 yılı kesinhesabı.

- 30/05/2003 tarih ve 25123 sayılı Resmi Gazete E:2002/6 K:2003/5 KT:16/04/2003
Konu: Mali Denetim; Halkın Demokrasi Partisi 2001 yılı kesinhesabı.
- 17/06/2003 tarih ve 25141 sayılı Resmi Gazete E:2001/13 K:2003/3 Konu: Mali Denetim.
- 17/06/2003 tarih ve 25141 sayılı Resmi Gazete E:2002/26 K:2003/6 Konu: Mali Denetim.
- 17/06/2003 tarih ve 25141 sayılı Resmi Gazete E:2002/31 K:2003/7 Konu: Mali Denetim.
- 18/06/2003 tarih ve 25142 sayılı Resmi Gazete E:2002/7 K:2003/8 KT:16/04/2003
Konu: Mali Denetim; Gönül Birliği Yeşiller Partisi 2001 yılı kesinhesabı.
- 18/06/2003 tarih ve 25142 sayılı Resmi Gazete E:2002/13 K:2003/10 KT:16/04/2003
Konu: Mali Denetim; Demokratik Halk Partisi 2001 yılı kesinhesabı.
- 18/06/2003 tarih ve 25142 sayılı Resmi Gazete E:2002/32 K:2003/9 KT:16/04/2003
Konu: Mali Denetim; Lider Türkiye Partisi 2001 yılı kesinhesabı.
- 18/06/2003 tarih ve 25142 sayılı Resmi Gazete E:2003/1 K:2003/12 KT:16/04/2003
Konu: Mali Denetim; Avrasya Partisi 2002 yılı kesinhesabı.
- 12/07/2003 tarih ve 25166 sayılı Resmi Gazete E:2002/3 K:2003/1 KT:22/01/2003
Konu: Siyasi Parti İhtar; Anavatan Partisi hakkında ihtar kararı verilmesi istemi.
- 12/07/2003 tarih ve 25166 sayılı Resmi Gazete E:2002/4 K:2003/2 KT:22/01/2003
Konu: Siyasi Parti İhtar; Cumhuriyet Halk Partisi hakkında ihtar kararı verilmesi istemi.
- 19/07/2003 tarih ve 25173 sayılı Resmi Gazete E:1999/1 K:2003/1 KT:13/03/2003
Konu: Siyasi Parti İhtar; Halkın Demokrasi Partisi'nin kapatılmasına karar verilmesi istemi.
- 01/11/2003 tarih ve 25276 sayılı Resmi Gazete E:2002/5 K:2003/4 KT:25/03/2003
Konu: Siyasi Parti İhtar; Sosyal Demokrat Partisi hakkında ihtar kararı verilmesi istemi.
- 15/11/2003 tarih ve 25290 sayılı Resmi Gazete E:2000/24 K:2003/15 KT:22/10/2003
Konu: Mali Denetim; Milliyetçi Hareket Partisi 1999 yılı kesinhesabı.
- 15/11/2003 tarih ve 25290 sayılı Resmi Gazete E:2001/6 K:2003/16 KT:22/10/2003
Konu: Mali Denetim; Milliyetçi Hareket Partisi 2000 yılı kesinhesabı.

-15/11/2003 tarih ve 25290 sayılı Resmi Gazete E:2002/10 K:2003/17 KT:22/10/2003 Konu: Mali Denetim; Milliyetçi Hareket Partisi 2001 yılı kesinhesabı.

-16/11/2003 tarih ve 25291 sayılı Resmi Gazete E:2003/20 K:2003/14 KT:22/10/2003 Konu: Mali Denetim; Aydınlık Türkiye Partisi 2002 yılı kesinhesabı.

-16/11/2003 tarih ve 25291 sayılı Resmi Gazete E:2002/17 K:2003/18 KT:22/10/2003 Konu: Mali Denetim; Adalet ve Kalkınma Partisi 2001 yılı kesinhesabı.

-16/11/2003 tarih ve 25291 sayılı Resmi Gazete E:2000/13 K:2003/19 KT:22/10/2003 Konu: Mali Denetim; Demokratik Sol Partisi 1999 yılı kesinhesabı.

2004

-13/03/2004 tarih ve 25401 sayılı Resmi Gazete E:2004/1 K:2004/1 KT:10/02/2004 Konu: Siyasi Parti İhtar; Saadet Partisi hakkında ihtar kararı verilmesi istemi.

2005

-08/02/2005 tarih ve 25721 sayılı Resmi Gazete E:2003/2 K:2004/1 KT:14/10/2004 Konu: Siyasi Parti İhtar; Türkiye Sosyalist İşçi Partisi'nin kapatılmasına karar verilmesi istemi.

-08/02/2005 tarih ve 25721 sayılı Resmi Gazete E:2003/3 K:2004/2 KT:14/10/2004 Konu: Siyasi Parti İhtar; Adalet Partisi'nin kapatılmasına karar verilmesi istemi.

-08/02/2005 tarih ve 25721 sayılı Resmi Gazete E:2003/4 K:2004/3 KT:14/10/2004 Konu: Siyasi Parti İhtar; Türkiye Adalet Partisi'nin kapatılmasına karar verilmesi istemi.

-08/02/2005 tarih ve 25721 sayılı Resmi Gazete E:2003/5 K:2004/4 KT:14/10/2004 Konu: Siyasi Parti İhtar; Büyük Adalet Partisi'nin kapatılmasına karar verilmesi istemi.

-08/02/2005 tarih ve 25721 sayılı Resmi Gazete E:2003/6 K:2004/5 KT:14/10/2004 Konu: Siyasi Parti İhtar; Türkiye Özürlüsü ile Mutludur Partisi'nin kapatılmasına karar verilmesi istemi.

-08/02/2005 tarih ve 25721 sayılı Resmi Gazete E:2003/7 K:2004/6 KT:14/10/2004 Konu: Siyasi Parti İhtar; Devrimci Sosyalist İşçi Partisi'nin kapatılmasına karar verilmesi istemi.

-08/02/2005 tarih ve 25721 sayılı Resmi Gazete E:2003/8 K:2004/7 KT:14/10/2004
Konu: Siyasi Parti İhtar; Anayol Partisi'nin kapatılmasına karar verilmesi istemi.

-24/04/2005 tarih ve 25795 sayılı Resmi Gazete E:2003/32 K:2005/1 KT:05/04/2005
Konu: Mali Denetim; Devrimci Sosyalist İşçi Partisi 2002 yılı kesinhesabı.

-06/08/2005 tarih ve 25898 sayılı Resmi Gazete E:2004/2 K:2005/4 KT:25/07/2005
Konu: Siyasi Parti İhtar; Cumhuriyet Halk Partisi hakkında ihtar kararı verilmesi istemi.

-19/10/2005 tarih ve 25971 sayılı Resmi Gazete E:2004/3 K:2005/3 KT:20/07/2005
Konu: Siyasi Parti İhtar Saadet Partisi hakkında ihtar kararı verilmesi istemi.

-19/10/2005 tarih ve 25971 sayılı Resmi Gazete E:2004/4 K:2005/1 KT:20/07/2005
Konu: Siyasi Parti İhtar; Lider Türkiye Partisi hakkında ihtar kararı verilmesi istemi.

-19/10/2005 tarih ve 25971 sayılı Resmi Gazete E:2005/1 K:2005/2 KT:20/07/2005
Konu: Siyasi Parti İhtar; Sağduyu Partisi hakkında ihtar kararı verilmesi istemi.

2006

-05/01/2006 tarih ve 26044 sayılı Resmi Gazete E:2003/36 K:2005/4 KT:01/12/2005
Konu: Mali Denetim; Gönül Birliği Yeşiller Partisi 2002 yılı kesinhesabı.

-05/01/2006 tarih ve 26044 sayılı Resmi Gazete E:2004/34 K:2005/2 KT:01/12/2005
Konu: Mali Denetim; Gönül Birliği Yeşiller Partisi 2003 yılı kesinhesabı.

-06/01/2006 tarih ve 26045 sayılı Resmi Gazete E:2003/6 K:2005/5 KT:01/12/2005
Konu: Mali Denetim; Demokratik Halk Partisi 2002 yılı kesinhesabı.

-06/01/2006 tarih ve 26045 sayılı Resmi Gazete E:2004/30 K:2005/6 KT:01/12/2005
Konu: Mali Denetim; Demokratik Halk Partisi 2003 yılı kesinhesabı.

-07/01/2006 tarih ve 26046 sayılı Resmi Gazete E:2003/7 K:2005/7 KT:01/12/2005
Konu: Mali Denetim; Toplumcu Demokratik Parti 2002 yılı kesinhesabı.

-07/01/2006 tarih ve 26046 sayılı Resmi Gazete E:2004/26 K:2005/8 KT:01/12/2005
Konu: Mali Denetim; Toplumcu Demokratik Parti 2003 yılı kesinhesabı.

-26/01/2006 tarih ve 26061 sayılı Resmi Gazete E:2003/8 K:2005/3 KT:01/12/2005
Konu: Mali Denetim; Demokratik Parti 2002 yılı kesinhesabı.

-26/01/2006 tarih ve 26061 sayılı Resmi Gazete E:2004/7 K:2005/13 KT:01/12/2005
Konu: Mali Denetim; İşçi Partisi 2003 yılı kesinhesabı.

-27/01/2006 tarih ve 26062 sayılı Resmi Gazete E:2004/10 K:2005/14
KT:01/12/2005 Konu: Mali Denetim; Emegın Partisi 2003 yılı kesinhesabı.

- 27/01/2006 tarih ve 26062 sayılı Resmi Gazete E:2004/13 K:2005/15
KT:01/12/2005 Konu: Mali Denetim; Genç Parti 2003 yılı kesinhesabı.
- 28/01/2006 tarih ve 26063 sayılı Resmi Gazete E:2003/16 K:2005/23
KT:01/12/2005 Konu: Mali Denetim; Sağduyu Partisi 2002 yılı kesinhesabı.
- 28/01/2006 tarih ve 26063 sayılı Resmi Gazete E:2004/16 K:2005/16
KT:01/12/2005 Konu: Mali Denetim; Sağduyu Partisi 2003 yılı kesinhesabı.
- 31/01/2006 tarih ve 26066 sayılı Resmi Gazete E:2003/35 K:2005/18
KT:01/12/2005 Konu: Mali Denetim; Lider Türkiye Partisi 2002 yılı kesinhesabı.
- 31/01/2006 tarih ve 26066 sayılı Resmi Gazete E:2004/32 K:2005/19
KT:01/12/2005 Konu: Mali Denetim; Lider Türkiye Partisi 2003 yılı kesinhesabı.
- 01/02/2006 tarih ve 26067 sayılı Resmi Gazete E:2004/20 K:2005/17
KT:01/12/2005 Konu: Mali Denetim; Aydınlık Türkiye Partisi 2003 yılı kesinhesabı.
- 01/02/2006 tarih ve 26067 sayılı Resmi Gazete E:2004/36 K:2005/20
KT:01/12/2005 Konu: Mali Denetim; Özgür Toplum Partisi 2003 yılı kesinhesabı.
- 02/02/2006 tarih ve 26068 sayılı Resmi Gazete E:2004/19 K:2005/24
KT:01/12/2005 Konu: Mali Denetim; Adalet ve Kalkınma Partisi 2003 yılı
kesinhesabı.
- 02/02/2006 tarih ve 26068 sayılı Resmi Gazete E:2004/39 K:2005/22
KT:01/12/2005 Konu: Mali Denetim; Hak ve Özgürlükler Partisi 2003 yılı
kesinhesabı.
- 02/02/2006 tarih ve 26068 sayılı Resmi Gazete E:2004/43 K:2005/21
KT:01/12/2005 Konu: Mali Denetim; Devrimci Sosyalist İşçi Partisi 2003 yılı
kesinhesabı.
- 14/03/2006 tarih ve 26108 sayılı Resmi Gazete E:2003/27 K:2006/1 KT:27/01/2006
Konu: Mali Denetim; Sosyal Demokrat Halk Partisi 2002 yılı kesinhesabı.
- 14/03/2006 tarih ve 26108 sayılı Resmi Gazete E:2004/29 K:2006/2 KT:27/01/2006
Konu: Mali Denetim; Sosyal Demokrat Halk Partisi 2003 yılı kesinhesabı.
- 15/03/2006 tarih ve 26109 sayılı Resmi Gazete E:2000/6 K:2006/3 KT:27/01/2006
Konu: Mali Denetim; İşçi Partisi 1999 yılı kesinhesabı.
- 16/03/2006 tarih ve 26110 sayılı Resmi Gazete E:2004/12 K:2006/4 KT:27/01/2006
Konu: Mali Denetim; Demokrat Parti 2003 yılı kesinhesabı.

- 16/03/2006 tarih ve 26110 sayılı Resmi Gazete E:2004/14 K:2006/5 KT:27/01/2006
Konu: Mali Denetim; Milliyetçi Hareket Partisi 2003 yılı kesinhesabı.
- 17/03/2006 tarih ve 26111 sayılı Resmi Gazete E:2004/17 K:2006/6 KT:27/01/2006
Konu: Mali Denetim; Anavatan Partisi 2003 yılı kesinhesabı.
- 17/03/2006 tarih ve 26111 sayılı Resmi Gazete E:2004/22 K:2006/7 KT:27/01/2006
Konu: Mali Denetim; Cumhuriyet Halk Partisi 2003 yılı kesinhesabı.
- 18/03/2006 tarih ve 26112 sayılı Resmi Gazete E:2003/28 K:2006/9 KT:27/01/2006
Konu: Mali Denetim; Yurt Partisi 2002 yılı kesinhesabı.
- 18/03/2006 tarih ve 26112 sayılı Resmi Gazete E:2004/24 K:2006/8 KT:27/01/2006
Konu: Mali Denetim; Türkiye Komünist Partisi 2003 yılı kesinhesabı.
- 21/03/2006 tarih ve 26115 sayılı Resmi Gazete E:2004/3 K:2006/11 KT:27/01/2006
Konu: Mali Denetim; Demokrat Türkiye Partisi 2003 yılı kesinhesabı.
- 21/03/2006 tarih ve 26115 sayılı Resmi Gazete E:2004/9 K:2006/10 KT:27/01/2006
Konu: Mali Denetim; Sosyalist Demokrasi Partisi 2003 yılı kesinhesabı.
- 22/03/2006 tarih ve 26116 sayılı Resmi Gazete E:2005/1 K:2006/12 KT:27/01/2006
Konu: Mali Denetim; Eşitlik Partisi 2002 yılı kesinhesabı.
- 22/03/2006 tarih ve 26116 sayılı Resmi Gazete E:2005/2 K:2006/13 KT:27/01/2006
Konu: Mali Denetim; Eşitlik Partisi 2003 yılı kesinhesabı.
- 23/03/2006 tarih ve 26117 sayılı Resmi Gazete E:2003/21 K:2006/14
KT:27/01/2006 Konu: Mali Denetim; Bağımsız Türkiye Partisi 2002 yılı
kesinhesabı.
- 23/03/2006 tarih ve 26117 sayılı Resmi Gazete E:2004/28 K:2006/15
KT:27/01/2006 Konu: Mali Denetim; Bağımsız Türkiye Partisi 2003 yılı
kesinhesabı.
- 24/03/2006 tarih ve 26118 sayılı Resmi Gazete E:2004/25 K:2006/16
KT:27/01/2006 Konu: Mali Denetim; Büyük Birlik Partisi 2003 yılı kesinhesabı.
- 24/03/2006 tarih ve 26118 sayılı Resmi Gazete E:2004/31 K:2006/17
KT:27/01/2006 Konu: Mali Denetim; Millet Partisi 2003 yılı kesinhesabı.
- 25/03/2006 tarih ve 26119 sayılı Resmi Gazete E:2004/21 K:2006/18
KT:27/01/2006 Konu: Mali Denetim; Türkiye Sosyalist İşçi Partisi 2003 yılı
kesinhesabı.

- 25/03/2006 tarih ve 26119 sayılı Resmi Gazete E:2004/37 K:2006/29 KT:27/01/2006 Konu: Mali Denetim; Cumhuriyetçi Demokrat Türkiye Partisi 2003 yılı kesinhesabı.
- 28/03/2006 tarih ve 26122 sayılı Resmi Gazete E:2003/9 K:2006/20 KT:27/01/2006 Konu: Mali Denetim; Bağımsız Cumhuriyet Partisi 2002 yılı kesinhesabı.
- 28/03/2006 tarih ve 26122 sayılı Resmi Gazete E:2004/27 K:2006/25 KT:27/01/2006 Konu: Mali Denetim; Bağımsız Cumhuriyet Partisi 2003 yılı kesinhesabı.
- 29/03/2006 tarih ve 26123 sayılı Resmi Gazete E:2003/11 K:2006/21 KT:27/01/2006 Konu: Mali Denetim; Yeni Türkiye Partisi 2002 yılı kesinhesabı.
- 29/03/2006 tarih ve 26123 sayılı Resmi Gazete E:2004/23 K:2006/22 KT:27/01/2006 Konu: Mali Denetim; Yeni Türkiye Partisi 2003 yılı kesinhesabı.
- 29/03/2006 tarih ve 26123 sayılı Resmi Gazete E:2004/44 K:2006/23 KT:27/01/2006 Konu: Mali Denetim; Yeni Türkiye Partisi 2004 yılı kesinhesabı.
Konu: Mali Denetim.
- 31/03/2006 tarih ve 26125 sayılı Resmi Gazete E:2004/33 K:2006/24 KT:27/01/2006 Konu: Mali Denetim; Özgürlük ve Dayanışma Partisi 2003 yılı kesinhesabı.
- 23/09/2006 tarih ve 26298 sayılı Resmi Gazete E:2004/40 K:2006/28 Konu: Mali Denetim.
- 23/09/2006 tarih ve 26298 sayılı Resmi Gazete E:2004/41 K:2006/29 Konu: Mali Denetim.
- 23/09/2006 tarih ve 26298 sayılı Resmi Gazete E:2004/42 K:2006/30 Konu: Mali Denetim.
- 26/09/2006 tarih ve 26301 sayılı Resmi Gazete E:2003/2 K:2006/26 Konu: Mali Denetim.
- 26/09/2006 tarih ve 26301 sayılı Resmi Gazete E:2003/39 K:2006/27 Konu: Mali Denetim.
- 26/09/2006 tarih ve 26301 sayılı Resmi Gazete E:2004/8 K:2006/43 Konu: Mali Denetim.
- 27/09/2006 tarih ve 26302 sayılı Resmi Gazete E:2005/22 K:2006/31 Konu: Mali Denetim.

-27/09/2006 tarih ve 26302 sayılı Resmi Gazete E:2005/9 K:2006/32 Konu: Mali Denetim.

-27/09/2006 tarih ve 26302 sayılı Resmi Gazete E:2005/36 K:2006/34 Konu: Mali Denetim.

-28/09/2006 tarih ve 26303 sayılı Resmi Gazete E:2005/6 K:2006/35 Konu: Mali Denetim.

-28/09/2006 tarih ve 26303 sayılı Resmi Gazete E:2005/34 K:2006/36 Konu: Mali Denetim.

-28/09/2006 tarih ve 26303 sayılı Resmi Gazete E:2005/4 K:2006/37 Konu: Mali Denetim.

-29/09/2006 tarih ve 26304 sayılı Resmi Gazete E:2005/37 K:2006/38 Konu: Mali Denetim.

-29/09/2006 tarih ve 26304 sayılı Resmi Gazete E:2005/40 K:2006/39 Konu: Mali Denetim.

-29/09/2006 tarih ve 26304 sayılı Resmi Gazete E:2005/42 K:2006/40 Konu: Mali Denetim.

-30/09/2006 tarih ve 26305 sayılı Resmi Gazete E:1999/8 K:2006/42 Konu: Mali Denetim.

-30/09/2006 tarih ve 26305 sayılı Resmi Gazete E:2002/20 K:2006/47 Konu: Mali Denetim.

-30/09/2006 tarih ve 26305 sayılı Resmi Gazete E:2003/38 K:2006/48 Konu: Mali Denetim.

-03/10/2006 tarih ve 26308 sayılı Resmi Gazete E:2005/7 K:2006/33 Konu: Mali Denetim.

-03/10/2006 tarih ve 26308 sayılı Resmi Gazete E:2004/11 K:2006/44 Konu: Mali Denetim.

-03/10/2006 tarih ve 26308 sayılı Resmi Gazete E:2005/18 K:2006/45 Konu: Mali Denetim.

-03/10/2006 tarih ve 26308 sayılı Resmi Gazete E:2004/35 K:2006/46 Konu: Mali Denetim.

-04/10/2006 tarih ve 26309 sayılı Resmi Gazete E:2005/31 K:2006/41 Konu: Mali Denetim.

-04/10/2006 tarih ve 26309 sayılı Resmi Gazete E:2001/6 K:2006/49 Konu: Mali Denetim.

-04/10/2006 tarih ve 26309 sayılı Resmi Gazete E:2002/8 K:2006/50 Konu: Mali Denetim.

-04/10/2006 tarih ve 26309 sayılı Resmi Gazete E:2003/4 K:2006/51 Konu: Mali Denetim.

2007

-25/05/2007 tarih ve 26532 sayılı Resmi Gazete E:2002/6 K:2007/4 KT:27/02/2007 Konu: Siyasi Parti İhtar; Hak ve Özgürlükler Partisi hakkında ihtar kararı verilmesi istemi.

-15/11/2007 tarih ve 26701 sayılı Resmi Gazete E:2000/15 K:2007/1 KT:27/02/2007 Konu: Mali Denetim; Liberal Demokrat Parti 1999 yılı kesinhesabı.

-16/11/2007 tarih ve 26702 sayılı Resmi Gazete E:2003/15 K:2007/4 KT:27/02/2007 Konu: Mali Denetim; Demokratik Sol Parti 2002 yılı kesinhesabı.

-16/11/2007 tarih ve 26702 sayılı Resmi Gazete E:2004/18 K:2007/7 KT:27/02/2007 Konu: Mali Denetim; Demokratik Sol Parti 2003 yılı kesinhesabı.

-17/11/2007 tarih ve 26703 sayılı Resmi Gazete E:2003/19 K:2007/6 KT:27/02/2007 Konu: Mali Denetim; Doğru Yol Partisi 2002 yılı kesinhesabı.

-17/11/2007 tarih ve 26703 sayılı Resmi Gazete E:2004/15 K:2007/8 KT:27/02/2007 Konu: Mali Denetim; Doğru Yol Partisi 2003 yılı kesinhesabı.

-20/11/2007 tarih ve 26706 sayılı Resmi Gazete E:2005/11 K:2007/9 KT:27/02/2007 Konu: Mali Denetim; Cumhuriyetçi Demokrat Türkiye Partisi 2004 yılı kesinhesabı.

-20/11/2007 tarih ve 26706 sayılı Resmi Gazete E:2005/23 K:2007/10 KT:27/02/2007 Konu: Mali Denetim; Sosyalist Demokrasi Partisi 2004 yılı kesinhesabı.

-21/11/2007 tarih ve 26707 sayılı Resmi Gazete E:2005/3 K:2007/15 KT:27/02/2007 Konu: Mali Denetim; Bizim Parti 2004 yılı kesinhesabı.

-21/11/2007 tarih ve 26707 sayılı Resmi Gazete E:2005/13 K:2007/16 KT:27/02/2007 Konu: Mali Denetim; Demokrat Halk Partisi 2004 yılı kesinhesabı.

-21/11/2007 tarih ve 26707 sayılı Resmi Gazete E:2005/35 K:2007/11 KT:27/02/2007 Konu: Mali Denetim; Türkiye Sosyalist İşçi Partisi 2004 yılı kesinhesabı.

-21/11/2007 tarih ve 26707 sayılı Resmi Gazete E:2005/39 K:2007/12 KT:27/02/2007 Konu: Mali Denetim; Millet Partisi 2004 yılı kesinhesabı.

-22/11/2007 tarih ve 26708 sayılı Resmi Gazete E:2005/15 K:2007/5 KT:27/02/2007 Konu: Mali Denetim; Emegın Partisi 2004 yılı kesinhesabı.

-22/11/2007 tarih ve 26708 sayılı Resmi Gazete E:2005/26 K:2007/14 KT:27/02/2007 Konu: Mali Denetim; Demokrat Türkiye Partisi 2004 yılı kesinhesabı.

-22/11/2007 tarih ve 26708 sayılı Resmi Gazete E:2005/30 K:2007/3 KT:27/02/2007 Konu: Mali Denetim; Milliyetçi Hareket Partisi 2004 yılı kesinhesabı.

-22/11/2007 tarih ve 26708 sayılı Resmi Gazete E:2006/17 K:2007/13 KT:27/02/2007 Konu: Mali Denetim; Demokrat Parti 2005 yılı kesinhesabı.

-04/12/2007 tarih ve 26720 sayılı Resmi Gazete E:2006/2 K:2007/1 KT:27/02/2007 Konu: Siyasi Parti İhtar; Milli Demokrat Halkın Partisi hakkında ihtar kararı verilmesi istemi.

-04/12/2007 tarih ve 26720 sayılı Resmi Gazete E:2007/1 K:2007/2 KT:27/02/2007 Konu: Siyasi Parti İhtar; Özgür Toplum Partisi hakkında ihtar kararı verilmesi istemi.

2008

-23/01/2008 tarih ve 26765 sayılı Resmi Gazete E:2006/9 K:2008/1 KT:09/01/2008 Konu: Mali Denetim; Halkın Yükseliş Partisi 2005 yılı kesinhesabı.

-23/01/2008 tarih ve 26765 sayılı Resmi Gazete E:2003/34 K:2008/2 KT:09/01/2008 Konu: Mali Denetim; Demokrasi ve Barış Partisi 2001 yılı kesinhesabı.

-23/01/2008 tarih ve 26765 sayılı Resmi Gazete E:2006/14 K:2008/3 KT:09/01/2008 Konu: Mali Denetim; Halkın Kurtuluş Partisi 2005 yılı kesinhesabı.

-23/01/2008 tarih ve 26765 sayılı Resmi Gazete E:2003/37 K:2008/4 KT:09/01/2008 Konu: Mali Denetim; Hak ve Özgürlükler Partisi 2002 yılı kesinhesabı.

-23/01/2008 tarih ve 26765 sayılı Resmi Gazete E:2006/11 K:2008/5 KT:09/01/2008 Konu: Mali Denetim; Cumhuriyetçi Demokrat Türkiye Partisi 2005 yılı kesinhesabı.

-24/01/2008 tarih ve 26766 sayılı Resmi Gazete E:2001/27 K:2008/6 KT:09/01/2008 Konu: Mali Denetim; Emegın Partisi 2000 yılı kesinhesabı.

-24/01/2008 tarih ve 26766 sayılı Resmi Gazete E:2002/14 K:2008/7 KT:09/01/2008 Konu: Mali Denetim; Emegın Partisi 2001 yılı kesinhesabı.

-24/01/2008 tarih ve 26766 sayılı Resmi Gazete E:2006/6 K:2008/8 KT:09/01/2008
Konu: Mali Denetim; Emekçi Hareket Partisi 2005 yılı kesinhesabı.

-24/01/2008 tarih ve 26766 sayılı Resmi Gazete E:2007/9 K:2008/9 KT:09/01/2008
Konu: Mali Denetim; Emekçi Hareket Partisi 2006 yılı kesinhesabı.

-24/01/2008 tarih ve 26766 sayılı Resmi Gazete E:2007/31 K:2008/10
KT:09/01/2008 Konu: Mali Denetim; Halkın Kurtuluş Partisi 2006 yılı kesinhesabı.

-25/01/2008 tarih ve 26767 sayılı Resmi Gazete E:2006/30 K:2008/11
KT:09/01/2008 Konu: Mali Denetim; Hak ve Özgürlükler Partisi 2005 yılı
kesinhesabı.

-25/01/2008 tarih ve 26767 sayılı Resmi Gazete E:2007/26 K:2008/12
KT:09/01/2008 Konu: Mali Denetim; Ayyıldız Partisi 2006 yılı kesinhesabı.

-25/01/2008 tarih ve 26767 sayılı Resmi Gazete E:2006/13 K:2008/13
KT:09/01/2008 Konu: Mali Denetim; Aydınlık Türkiye Partisi 2005 yılı kesinhesabı.

-25/01/2008 tarih ve 26767 sayılı Resmi Gazete E:2007/17 K:2008/14
KT:09/01/2008 Konu: Mali Denetim; Hak ve Özgürlükler Partisi 2006 yılı
kesinhesabı.

-25/01/2008 tarih ve 26767 sayılı Resmi Gazete E:2007/22 K:2008/15
KT:09/01/2008 Konu: Mali Denetim; Aydınlık Türkiye Partisi 2006 yılı kesinhesabı.

-28/01/2008 tarih ve 26770 sayılı Resmi Gazete E:2007/11 K:2008/16
KT:09/01/2008 Konu: Mali Denetim; Demokrat Halk Partisi 2006 yılı kesinhesabı.

-28/01/2008 tarih ve 26770 sayılı Resmi Gazete E:2006/12 K:2008/17
KT:09/01/2008 Konu: Mali Denetim; Emek Partisi 2005 yılı kesinhesabı.

-28/01/2008 tarih ve 26770 sayılı Resmi Gazete E:2007/28 K:2008/18
KT:09/01/2008 Konu: Mali Denetim; Emek Partisi 2006 yılı kesinhesabı.

-28/01/2008 tarih ve 26770 sayılı Resmi Gazete E:2003/18 K:2008/19
KT:09/01/2008 Konu: Mali Denetim; Emegın Partisi 2002 yılı kesinhesabı.

-28/01/2008 tarih ve 26770 sayılı Resmi Gazete E:2006/34 K:2008/20
KT:09/01/2008 Konu: Mali Denetim; Demokrat Halk Partisi 2005 yılı kesinhesabı.

-29/02/2008 tarih ve 26802 sayılı Resmi Gazete E:2006/21 K:2008/27
KT:12/02/2008 Konu: Mali Denetim; Sosyalist Demokrasi Partisi 2005 yılı
kesinhesabı.

-29/02/2008 tarih ve 26802 sayılı Resmi Gazete E:2003/17 K:2008/28 KT:12/02/2008 Konu: Mali Denetim; Sosyalist Demokrasi Partisi 2002 yılı kesinhesabı.

-29/02/2008 tarih ve 26802 sayılı Resmi Gazete E:2007/40 K:2008/29 KT:12/02/2008 Konu: Mali Denetim; Sosyalist Demokrasi Partisi 2006 yılı kesinhesabı.

-29/02/2008 tarih ve 26802 sayılı Resmi Gazete E:2006/5 K:2008/30 KT:12/02/2008 Konu: Mali Denetim; Sağduyu Partisi 2005 yılı kesinhesabı.

-29/02/2008 tarih ve 26802 sayılı Resmi Gazete E:2007/8 K:2008/31 KT:12/02/2008 Konu: Mali Denetim; Sağduyu Partisi 2006 yılı kesinhesabı.

-29/02/2008 tarih ve 26802 sayılı Resmi Gazete E:2006/41 K:2008/32 KT:12/02/2008 Konu: Mali Denetim; Adalet Partisi 2005 yılı kesinhesabı.

-29/02/2008 tarih ve 26802 sayılı Resmi Gazete E:2007/3 K:2008/33 KT:12/02/2008 Konu: Mali Denetim; Gönül Birliği Yeşiller Partisi 2006 yılı kesinhesabı.

-29/02/2008 tarih ve 26802 sayılı Resmi Gazete E:2002/36 K:2008/34 KT:12/02/2008 Konu: Mali Denetim; Adalet Partisi 2001 yılı kesinhesabı.

-29/02/2008 tarih ve 26802 sayılı Resmi Gazete E:2002/35 K:2008/35 KT:12/02/2008 Konu: Mali Denetim; Adalet Partisi 2000 yılı kesinhesabı.

-01/03/2008 tarih ve 26803 sayılı Resmi Gazete E:2007/42 K:2008/37 KT:12/02/2008 Konu: Mali Denetim; Devrimci Sosyalist İşçi Partisi 2006 yılı kesinhesabı.

-01/03/2008 tarih ve 26803 sayılı Resmi Gazete E:2006/35 K:2008/38 KT:12/02/2008 Konu: Mali Denetim; Devrimci Sosyalist İşçi Partisi 2005 yılı kesinhesabı.

-01/03/2008 tarih ve 26803 sayılı Resmi Gazete E:2007/2 K:2008/39 KT:12/02/2008 Konu: Mali Denetim; İşçi Kardeşliği Partisi 2006 yılı kesinhesabı.

-01/03/2008 tarih ve 26803 sayılı Resmi Gazete E:2007/6 K:2008/40 KT:12/02/2008 Konu: Mali Denetim; Müdafaa-i Hukuk Hareketi Partisi 2006 yılı kesinhesabı.

-01/03/2008 tarih ve 26803 sayılı Resmi Gazete E:2007/13 K:2008/41 KT:12/02/2008 Konu: Mali Denetim; Türkiye Müdafaa-i Hukuk Partisi 2006 yılı kesinhesabı.

- 01/03/2008 tarih ve 26803 sayılı Resmi Gazete E:2007/5 K:2008/42 KT:12/02/2008
Konu: Mali Denetim; Lider Türkiye Partisi 2006 yılı kesinhesabı.
- 01/03/2008 tarih ve 26803 sayılı Resmi Gazete E:2006/39 K:2008/43
KT:12/02/2008 Konu: Mali Denetim; Lider Türkiye Partisi 2005 yılı kesinhesabı.
- 01/03/2008 tarih ve 26803 sayılı Resmi Gazete E:1999/31 K:2008/44
KT:12/02/2008 Konu: Mali Denetim; Ulusal Birlik Partisi 1998 yılı kesinhesabı.
- 01/03/2008 tarih ve 26803 sayılı Resmi Gazete E:2000/33 K:2008/45
KT:12/02/2008 Konu: Mali Denetim; Ulusal Birlik Partisi 1999 yılı kesinhesabı.
- 04/03/2008 tarih ve 26806 sayılı Resmi Gazete E:2002/1 K:2008/46 KT:12/02/2008
Konu: Mali Denetim; Ulusal Birlik Partisi 2000 yılı kesinhesabı.
- 04/03/2008 tarih ve 26806 sayılı Resmi Gazete E:2005/10 K:2008/47
KT:12/02/2008 Konu: Mali Denetim; Ulusal Birlik Partisi 2004 yılı kesinhesabı.
- 04/03/2008 tarih ve 26806 sayılı Resmi Gazete E:2006/1 K:2008/48 KT:12/02/2008
Konu: Mali Denetim; Ulusal Birlik Partisi 2005 yılı kesinhesabı.
- 04/03/2008 tarih ve 26806 sayılı Resmi Gazete E:2001/8 K:2008/49 KT:12/02/2008
Konu: Mali Denetim; Gönül Birliği Yeşiller Partisi 2000 yılı kesinhesabı.
- 04/03/2008 tarih ve 26806 sayılı Resmi Gazete E:2006/36 K:2008/50
KT:12/02/2008 Konu: Mali Denetim; Gönül Birliği Yeşiller Partisi 2005 yılı
kesinhesabı.
- 05/03/2008 tarih ve 26807 sayılı Resmi Gazete E:2002/3 K:2006/2 KT:12/07/2006
Konu: Adalet Partisi'nin kendiliğinden dağıldığı ileri sürülerek hukuksal varlığının
sona erdiğinin tespiti istemi.
- 05/03/2008 tarih ve 26807 sayılı Resmi Gazete E:2002/4 K:2006/3 KT:12/07/2006
Konu: Türkiye Adalet Partisi'nin kendiliğinden dağıldığı ileri sürülerek hukuksal
varlığının sona erdiğinin tespiti istemi.
- 05/03/2008 tarih ve 26807 sayılı Resmi Gazete E:2002/5 K:2006/4 KT:12/07/2006
Konu: Türkiye Varlığımız Partisi'nin kendiliğinden dağıldığı ileri sürülerek hukuksal
varlığının sona erdiğinin tespiti istemi.
- 05/03/2008 tarih ve 26807 sayılı Resmi Gazete E:2002/9 K:2006/5 KT:12/07/2006
Konu: Eşitlik Partisi'nin kendiliğinden dağıldığı ileri sürülerek hukuksal varlığının
sona erdiğinin tespiti istemi.

-22/03/2008 tarih ve 26824 sayılı Resmi Gazete E:2003/6 K:2008/4 KT:08/01/2008
Konu: Kapatılan Türkiye Birleşik Komünist Partisi'nin kapatılmasına ilişkin verilen karara karşı yargılamanın yenilenmesi isteminin kabulü ile Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından açılan parti kapatma davasının reddine karar verilmesi istemi.

-16/05/2008 tarih ve 26878 sayılı Resmi Gazete E:2001/19 K:2008/59
KT:29/04/2008 Konu: Mali Denetim; Türkiye Sosyalist İşçi Partisi 2000 yılı kesinhesabı.

-16/05/2008 tarih ve 26878 sayılı Resmi Gazete E:2003/10 K:2008/60
KT:29/04/2008 Konu: Mali Denetim; Türkiye Sosyalist İşçi Partisi 2001 yılı kesinhesabı.

-16/05/2008 tarih ve 26878 sayılı Resmi Gazete E:2003/14 K:2008/61
KT:29/04/2008 Konu: Mali Denetim; Türkiye Sosyalist İşçi Partisi 2002 yılı kesinhesabı.

-16/05/2008 tarih ve 26878 sayılı Resmi Gazete E:2007/36 K:2008/62
KT:29/04/2008 Konu: Mali Denetim; Türkiye Sosyalist İşçi Partisi 2006 yılı kesinhesabı.

-16/05/2008 tarih ve 26878 sayılı Resmi Gazete E:2006/15 K:2008/63
KT:29/04/2008 Konu: Mali Denetim; Türkiye Komünist Partisi 2005 yılı kesinhesabı.

-16/05/2008 tarih ve 26878 sayılı Resmi Gazete E:2007/20 K:2008/64
KT:29/04/2008 Konu: Mali Denetim; Türkiye Komünist Partisi 2006 yılı kesinhesabı.

-16/05/2008 tarih ve 26878 sayılı Resmi Gazete E:2005/21 K:2008/71
KT:29/04/2008 Konu: Mali Denetim; Türkiye Komünist Partisi 2004 yılı kesinhesabı.

-16/05/2008 tarih ve 26878 sayılı Resmi Gazete E:2006/32 K:2008/72
KT:29/04/2008 Konu: Mali Denetim; Türkiye Sosyalist İşçi Partisi 2005 yılı kesinhesabı.

-16/05/2008 tarih ve 26878 sayılı Resmi Gazete E:2000/18 K:2008/74
KT:29/04/2008 Konu: Mali Denetim; Türkiye Sosyalist İşçi Partisi 1999 yılı kesinhesabı.

- 17/05/2008 tarih ve 26879 sayılı Resmi Gazete E:2001/10 K:2008/65
KT:29/04/2008 Konu: Mali Denetim; Yeniden Doğuş Partisi 2000 yılı kesinhesabı.
- 17/05/2008 tarih ve 26879 sayılı Resmi Gazete E:2002/15 K:2008/66
KT:29/04/2008 Konu: Mali Denetim; Yeniden Doğuş Partisi 2001 yılı kesinhesabı.
- 17/05/2008 tarih ve 26879 sayılı Resmi Gazete E:2000/20 K:2008/67
KT:29/04/2008 Konu: Mali Denetim; Millet Partisi 1999 yılı kesinhesabı.
- 17/05/2008 tarih ve 26879 sayılı Resmi Gazete E:2001/26 K:2008/68
KT:29/04/2008 Konu: Mali Denetim; Millet Partisi 2000 yılı kesinhesabı.
- 17/05/2008 tarih ve 26879 sayılı Resmi Gazete E:1999/24 K:2008/69
KT:29/04/2008 Konu: Mali Denetim; Millet Partisi 1998 yılı kesinhesabı.
- 17/05/2008 tarih ve 26879 sayılı Resmi Gazete E:2002/28 K:2008/70
KT:29/04/2008 Konu: Mali Denetim; Millet Partisi 2001 yılı kesinhesabı.
- 17/05/2008 tarih ve 26879 sayılı Resmi Gazete E:2007/41 K:2008/75
KT:29/04/2008 Konu: Mali Denetim; Katılımcı Demokrasi Partisi 2006 yılı kesinhesabı.
- 17/05/2008 tarih ve 26879 sayılı Resmi Gazete E:1999/16 K:2008/76
KT:29/04/2008 Konu: Mali Denetim; Doğru Yol Partisi 1998 yılı kesinhesabı.
- 03/06/2008 tarih ve 26895 sayılı Resmi Gazete E:2003/1 K:2008/2 KT:08/01/2008
Konu: Kapatılan Halkın Emek Partisi'nin kapatılmasına ilişkin verilen karara karşı yargılamanın yenilenmesi isteminin kabulü ile Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından açılan parti kapatma davasının reddine karar verilmesi istemi.
- 03/06/2008 tarih ve 26895 sayılı Resmi Gazete E:2003/2 K:2008/3 KT:08/01/2008
Konu: Kapatılan Özgürlük ve Demokrasi Partisi'nin kapatılmasına ilişkin verilen karara karşı yargılamanın yenilenmesi isteminin kabulü ile Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından açılan parti kapatma davasının reddine karar verilmesi istemi.
- 01/07/2008 tarih ve 26923 sayılı Resmi Gazete E:2002/1 K:2008/1 KT:29/01/2008
Konu: Parti Kapatma; Hak ve Özgürlükler Partisi (HAK-PAR)'ın kapatılmasına karar verilmesi istemi.
- 08/07/2008 tarih ve 26930 sayılı Resmi Gazete E:2000/10 K:2008/77
KT:26/06/2008 Konu: Mali Denetim; Doğru Yol Partisi 1999 yılı kesinhesabı.
- 08/07/2008 tarih ve 26930 sayılı Resmi Gazete E:2001/17 K:2008/78
KT:26/06/2008 Konu: Mali Denetim; Doğru Yol Partisi 2000 yılı kesinhesabı.

-08/07/2008 tarih ve 26930 sayılı Resmi Gazete E:2002/18 K:2008/79 KT:26/06/2008 Konu: Mali Denetim; Doğru Yol Partisi 2001 yılı kesinhesabı.

-08/07/2008 tarih ve 26930 sayılı Resmi Gazete E:1999/1 K:2008/80 KT:26/06/2008 Konu: Mali Denetim; Cumhuriyet Halk Partisi 1998 yılı kesinhesabı.

-08/07/2008 tarih ve 26930 sayılı Resmi Gazete E:2005/24 K:2008/81 KT:26/06/2008 Konu: Mali Denetim; Cumhuriyet Halk Partisi 2004 yılı kesinhesabı.

-08/07/2008 tarih ve 26930 sayılı Resmi Gazete E:2006/28 K:2008/82 KT:26/06/2008 Konu: Mali Denetim; Cumhuriyet Halk Partisi 2005 yılı kesinhesabı.

-08/07/2008 tarih ve 26930 sayılı Resmi Gazete E:2007/21 K:2008/83 Konu: Mali Denetim.

-24/10/2008 tarih ve 27034 sayılı Resmi Gazete E:2008/1 K:2008/2 KT:30/07/2008 Konu: Parti Kapatma; Adalet ve Kalkınma Partisi'nin kapatılmasına karar verilmesi istemi.

2009

-29/01/2009 tarih ve 27125 sayılı Resmi Gazete E:2004/2 K:2008/5 KT:08/01/2008 Konu: Son Çağrı Partisi'nin dağılma halinin ve buna bağlı olarak hukuki varlığının sona erdiğinin tespiti istemi.

-21/02/2009 tarih ve 27148 sayılı Resmi Gazete E:2007/4 K:2009/6 KT:10/02/2009 Konu: Mali Denetim; Hürriyet ve Değişim Partisi 2006 yılı kesinhesabı.

-21/02/2009 tarih ve 27148 sayılı Resmi Gazete E:2003/5 K:2009/12 KT:10/02/2009 Konu: Mali Denetim; Cumhuriyetçi Demokrasi Partisi 2002 yılı kesinhesabı.

-21/02/2009 tarih ve 27148 sayılı Resmi Gazete E:2006/7 K:2009/5 KT:10/02/2009 Konu: Mali Denetim; Hürriyet ve Değişim Partisi 2005 yılı kesinhesabı.

-21/02/2009 tarih ve 27148 sayılı Resmi Gazete E:2001/7 K:2009/18 KT:10/02/2009 Konu: Mali Denetim; Özgürlük ve Dayanışma Partisi 2000 yılı kesinhesabı.

-21/02/2009 tarih ve 27148 sayılı Resmi Gazete E:2002/9 K:2009/19 KT:10/02/2009 Konu: Mali Denetim; Özgürlük ve Dayanışma Partisi 2001 yılı kesinhesabı.

-21/02/2009 tarih ve 27148 sayılı Resmi Gazete E:2006/10 K:2009/9 KT:10/02/2009 Konu: Mali Denetim; Bizim Parti 2005 yılı kesinhesabı.

- 21/02/2009 tarih ve 27148 sayılı Resmi Gazete E:2007/12 K:2009/1 KT:10/02/2009
Konu: Mali Denetim; Halkın Yükseliş Partisi 2006 yılı kesinhesabı.
- 21/02/2009 tarih ve 27148 sayılı Resmi Gazete E:2003/12 K:2009/16
KT:10/02/2009 Konu: Mali Denetim; Türkiye Komünist Partisi 2002 yılı
kesinhesabı.
- 21/02/2009 tarih ve 27148 sayılı Resmi Gazete E:2005/12 K:2009/21
KT:10/02/2009 Konu: Mali Denetim; Eşitlik Partisi 2004 yılı kesinhesabı.
- 21/02/2009 tarih ve 27148 sayılı Resmi Gazete E:2002/21 K:2009/15
KT:10/02/2009 Konu: Mali Denetim; Türkiye Komünist Partisi 2001 yılı
kesinhesabı.
- 21/02/2009 tarih ve 27148 sayılı Resmi Gazete E:2000/22 K:2009/17
KT:10/02/2009 Konu: Mali Denetim; Özgürlük ve Dayanışma Partisi 1999 yılı
kesinhesabı.
- 21/02/2009 tarih ve 27148 sayılı Resmi Gazete E:2007/23 K:2009/4 KT:10/02/2009
Konu: Mali Denetim; Millet Partisi 2006 yılı kesinhesabı.
- 21/02/2009 tarih ve 27148 sayılı Resmi Gazete E:2003/25 K:2009/2 KT:10/02/2009
Konu: Mali Denetim; Millet Partisi 2002 yılı kesinhesabı.
- 21/02/2009 tarih ve 27148 sayılı Resmi Gazete E:2005/28 K:2009/13
KT:10/02/2009 Konu: Mali Denetim; Cumhuriyetçi Demokrasi Partisi 2004 yılı
kesinhesabı.
- 21/02/2009 tarih ve 27148 sayılı Resmi Gazete E:2002/30 K:2009/20
KT:10/02/2009 Konu: Mali Denetim; Eşitlik Partisi 2001 yılı kesinhesabı.
- 21/02/2009 tarih ve 27148 sayılı Resmi Gazete E:2006/33 K:2009/14
KT:10/02/2009 Konu: Mali Denetim; Cumhuriyetçi Demokrasi Partisi 2005 yılı
kesinhesabı.
- 21/02/2009 tarih ve 27148 sayılı Resmi Gazete E:2006/37 K:2009/3 KT:10/02/2009
Konu: Mali Denetim; Millet Partisi 2005 yılı kesinhesabı.
- 21/02/2009 tarih ve 27148 sayılı Resmi Gazete E:2007/45 K:2009/10
KT:10/02/2009 Konu: Mali Denetim; Bizim Parti 2006 yılı kesinhesabı.
- 30/05/2009 tarih ve 27243 sayılı Resmi Gazete E:2008/2 K:2009/24 KT:13/05/2009
Konu: Mali Denetim; Ayyıldız Partisi 2007 yılı kesinhesabı.

-30/05/2009 tarih ve 27243 sayılı Resmi Gazete E:2008/6 K:2009/22 KT:13/05/2009
Konu: Mali Denetim; Katılımcı Demokrasi Partisi 2007 yılı kesinhesabı.

-30/05/2009 tarih ve 27243 sayılı Resmi Gazete E:1999/18 K:2009/36
KT:13/05/2009 Konu: Mali Denetim; Özgürlük ve Dayanışma Partisi 1998 yılı
kesinhesabı.

-30/05/2009 tarih ve 27243 sayılı Resmi Gazete E:2007/24 K:2009/37
KT:13/05/2009 Konu: Mali Denetim; Milli Egemenlik Partisi 2006 yılı kesinhesabı.

-30/05/2009 tarih ve 27243 sayılı Resmi Gazete E:2008/25 K:2009/25
KT:13/05/2009 Konu: Mali Denetim; Türkiye Sosyalist İşçi Partisi 2007 yılı
kesinhesabı.

-30/05/2009 tarih ve 27243 sayılı Resmi Gazete E:2007/29 K:2009/30
KT:13/05/2009 Konu: Mali Denetim; Bağımsız Cumhuriyet Partisi 2006 yılı
kesinhesabı.

-30/05/2009 tarih ve 27243 sayılı Resmi Gazete E:2008/33 K:2009/23
KT:13/05/2009 Konu: Mali Denetim; Sevgi ve Dayanışma Partisi 2007 yılı
kesinhesabı.

-30/05/2009 tarih ve 27243 sayılı Resmi Gazete E:2007/38 K:2009/32
KT:13/05/2009 Konu: Mali Denetim; Demokratik Toplum Partisi 2006 yılı
kesinhesabı.

-30/05/2009 tarih ve 27243 sayılı Resmi Gazete E:2006/40 K:2009/34
KT:13/05/2009 Konu: Mali Denetim; Yurt Partisi 2005 yılı kesinhesabı.

-30/05/2009 tarih ve 27243 sayılı Resmi Gazete E:2007/43 K:2009/35
KT:13/05/2009 Konu: Mali Denetim; Yurt Partisi 2006 yılı kesinhesabı.

-02/06/2009 tarih ve 27246 sayılı Resmi Gazete E:2002/6 K:2008/6 KT:08/01/2008
Konu: Sosyalist Birlik Hareketi Partisi'nin dağılma halinin ve buna bağlı olarak
hukuki varlığının sona erdiğinin tespiti istemi.

-04/06/2009 tarih ve 27248 sayılı Resmi Gazete E:2006/3 K:2009/29 KT:13/05/2009
Konu: Mali Denetim; Bağımsız Cumhuriyet Partisi 2005 yılı kesinhesabı.

-04/06/2009 tarih ve 27248 sayılı Resmi Gazete E:2005/5 K:2009/28 KT:13/05/2009
Konu: Mali Denetim; Bağımsız Cumhuriyet Partisi 2004 yılı kesinhesabı.

-04/06/2009 tarih ve 27248 sayılı Resmi Gazete E:2001/18 K:2009/38
KT:13/05/2009 Konu: Mali Denetim; Cumhuriyet Halk Partisi 2000 yılı kesinhesabı.

-04/06/2009 tarih ve 27248 sayılı Resmi Gazete E:2002/27 K:2009/39
KT:13/05/2009 Konu: Mali Denetim; Cumhuriyet Halk Partisi 2001 yılı kesinhesabı.

-04/06/2009 tarih ve 27248 sayılı Resmi Gazete E:2005/38 K:2009/33
KT:13/05/2009 Konu: Mali Denetim; Yurt Partisi 2004 yılı kesinhesabı.

-03/10/2009 tarih ve 27365 sayılı Resmi Gazete E:2008/20 K:2009/41
KT:16/07/2009 Konu: Mali Denetim; Demokrat Halk Partisi 2007 yılı kesinhesabı.

-03/10/2009 tarih ve 27365 sayılı Resmi Gazete E:2008/23 K:2009/42
KT:16/07/2009 Konu: Mali Denetim; Vatanseverler Partisi 2007 yılı kesinhesabı.

-03/10/2009 tarih ve 27365 sayılı Resmi Gazete E:2009/49 K:2009/40
KT:16/07/2009 Konu: Mali Denetim; Demokrat Halk Partisi 2008 yılı kesinhesabı.

-07/10/2009 tarih ve 27369 sayılı Resmi Gazete E:2002/3 K:2009/3 KT:09/07/2009
Konu: Parti Kapatma; Adalet ve Kalkınma Partisi'nin kapatılmasına karar verilmesi istemi.

-07/10/2009 tarih ve 27369 sayılı Resmi Gazete E:2002/4 K:2009/2 KT:09/07/2009
Konu: Parti Kapatma; Türkiye Komünist Partisi'nin kapatılmasına karar verilmesi istemi.

-26/11/2009 tarih ve 27418 sayılı Resmi Gazete E:2009/3 K:2009/2 KT:15/10/2009
Konu: Adalet Partisi'nin kendiliğinden dağılma halinin ve buna bağlı olarak hukuki varlığının sona erdiğinin tespiti istemi.

-26/11/2009 tarih ve 27418 sayılı Resmi Gazete E:2006/24 K:2009/46
KT:10/11/2009 Konu: Mali Denetim; Bağımsız Türkiye Partisi 2005 yılı kesinhesabı.

-26/11/2009 tarih ve 27418 sayılı Resmi Gazete E:2005/29 K:2009/45
KT:10/11/2009 Konu: Mali Denetim; Bağımsız Türkiye Partisi 2004 yılı kesinhesabı.

-26/11/2009 tarih ve 27418 sayılı Resmi Gazete E:2008/46 K:2009/43
KT:10/11/2009 Konu: Mali Denetim; Adalet Partisi 2007 yılı kesinhesabı.

-26/11/2009 tarih ve 27418 sayılı Resmi Gazete E:2009/60 K:2009/44
KT:10/11/2009 Konu: Mali Denetim; Adalet Partisi 2008 yılı kesinhesabı.

-31/12/2009 tarih ve 27449 sayılı Resmi Gazete E:2007/1 K:2009/4 KT:11/12/2009
Konu: Parti Kapatma; Demokratik Toplum Partisi'nin kapatılmasına karar verilmesi istemi.

2010

-20/03/2010 tarih ve 27527 sayılı Resmi Gazete E:2005/17 K:2010/3 KT:03/03/2010
Konu: Mali Denetim; Saadet Partisi 2004 yılı kesinhesabı.

-20/03/2010 tarih ve 27527 sayılı Resmi Gazete E:2006/18 K:2010/7 KT:03/03/2010
Konu: Mali Denetim; Doğru Yol Partisi 2005 yılı kesinhesabı.

-20/03/2010 tarih ve 27527 sayılı Resmi Gazete E:2005/19 K:2010/6 KT:03/03/2010
Konu: Mali Denetim; Doğru Yol Partisi 2004 yılı kesinhesabı.

-20/03/2010 tarih ve 27527 sayılı Resmi Gazete E:2002/23 K:2010/1 KT:03/03/2010
Konu: Mali Denetim; Saadet Partisi 2001 yılı kesinhesabı.

-20/03/2010 tarih ve 27527 sayılı Resmi Gazete E:2006/23 K:2010/4 KT:03/03/2010
Konu: Mali Denetim; Saadet Partisi 2005 yılı kesinhesabı.

-20/03/2010 tarih ve 27527 sayılı Resmi Gazete E:2003/29 K:2010/2 KT:03/03/2010
Konu: Mali Denetim; Saadet Partisi 2002 yılı kesinhesabı.

-20/03/2010 tarih ve 27527 sayılı Resmi Gazete E:2007/30 K:2010/5 KT:03/03/2010
Konu: Mali Denetim; Saadet Partisi 2006 yılı kesinhesabı.

-20/03/2010 tarih ve 27527 sayılı Resmi Gazete E:2000/31 K:2010/18
KT:10/03/2010 Konu: Mali Denetim; Büyük Birlik Partisi 1998 yılı kesinhesabı.

-20/03/2010 tarih ve 27527 sayılı Resmi Gazete E:2007/14 K:2010/8 KT:03/03/2010
Konu: Mali Denetim; Doğru Yol Partisi 2006 yılı kesinhesabı.

-20/03/2010 tarih ve 27527 sayılı Resmi Gazete E:2000/16 K:2010/9 KT:03/03/2010
Konu: Mali Denetim; Cumhuriyet Halk Partisi 1999 yılı kesinhesabı.

-20/03/2010 tarih ve 27527 sayılı Resmi Gazete E:2003/24 K:2010/10
KT:03/03/2010 Konu: Mali Denetim; Cumhuriyet Halk Partisi 2002 yılı kesinhesabı.

-20/03/2010 tarih ve 27527 sayılı Resmi Gazete E:2004/38 K:2010/11
KT:03/03/2010 Konu: Mali Denetim; Liberal Demokrat Parti 2003 yılı kesinhesabı.

-20/03/2010 tarih ve 27527 sayılı Resmi Gazete E:2005/20 K:2010/12
KT:03/03/2010 Konu: Mali Denetim; Liberal Demokrat Parti 2004 yılı kesinhesabı.

-20/03/2010 tarih ve 27527 sayılı Resmi Gazete E:2007/18 K:2010/13
KT:03/03/2010 Konu: Mali Denetim; Çağdaş Türkiye Partisi 2006 yılı kesinhesabı.

-20/03/2010 tarih ve 27527 sayılı Resmi Gazete E:2000/11 K:2010/17
KT:10/03/2010 Konu: Mali Denetim; Büyük Birlik Partisi 1999 yılı kesinhesabı.

- 27/03/2010 tarih ve 27534 sayılı Resmi Gazete E:2008/14 K:2010/14 KT:10/03/2010 Konu: Mali Denetim; Emek Partisi 2007 yılı kesinhesabı.
- 27/03/2010 tarih ve 27534 sayılı Resmi Gazete E:2009/58 K:2010/15 KT:10/03/2010 Konu: Mali Denetim; Milli Demokrat Halkın Partisi 2007 yılı kesinhesabı.
- 27/03/2010 tarih ve 27534 sayılı Resmi Gazete E:2009/59 K:2010/16 KT:10/03/2010 Konu: Mali Denetim; Milli Demokrat Halkın Partisi 2008 yılı kesinhesabı.
- 18/05/2010 tarih ve 27585 sayılı Resmi Gazete E:2009/2 K:2010/1 KT:24/03/2010 Konu: Eşitlik Partisi'nin kendiliğinden dağılma halinin ve buna bağlı olarak hukuki varlığının sona erdiğinin tespiti istemi.
- 18/05/2010 tarih ve 27585 sayılı Resmi Gazete E:2006/19 K:2010/20 KT:29/04/2010 Konu: Mali Denetim; Milliyetçi Hareket Partisi 2005 yılı kesinhesabı.
- 18/05/2010 tarih ve 27585 sayılı Resmi Gazete E:2003/23 K:2010/19 KT:29/04/2010 Konu: Mali Denetim; Milliyetçi Hareket Partisi 2002 yılı kesinhesabı.
- 23/06/2010 tarih ve 27620 sayılı Resmi Gazete E:2008/1 K:2010/23 KT:13/05/2010 Konu: Mali Denetim; Hürriyet ve Değişim Partisi 2007 yılı kesinhesabı.
- 23/06/2010 tarih ve 27620 sayılı Resmi Gazete E:2008/3 K:2010/24 KT:13/05/2010 Konu: Mali Denetim; Halkın Yükselişi Partisi 2007 yılı kesinhesabı.
- 23/06/2010 tarih ve 27620 sayılı Resmi Gazete E:2008/4 K:2010/25 KT:13/05/2010 Konu: Mali Denetim; İşçi Kardeşliği Partisi 2007 yılı kesinhesabı.
- 23/06/2010 tarih ve 27620 sayılı Resmi Gazete E:2008/8 K:2010/26 KT:13/05/2010 Konu: Mali Denetim; Liberal Demokrat Partisi 2007 yılı kesinhesabı.
- 23/06/2010 tarih ve 27620 sayılı Resmi Gazete E:2008/13 K:2010/27 KT:13/05/2010 Konu: Mali Denetim; Bağımsız Türkiye Partisi 2007 yılı kesinhesabı.
- 23/06/2010 tarih ve 27620 sayılı Resmi Gazete E:2008/16 K:2010/28 KT:13/05/2010 Konu: Mali Denetim; Demokrat Parti 2007 yılı kesinhesabı.
- 23/06/2010 tarih ve 27620 sayılı Resmi Gazete E:2008/17 K:2010/29 KT:13/05/2010 Konu: Mali Denetim; Aydınlık Türkiye Partisi 2007 yılı kesinhesabı.

-23/06/2010 tarih ve 27620 sayılı Resmi Gazete E:2003/26 K:2010/22
KT:13/05/2010 Konu: Mali Denetim; Adalet ve Kalkınma Partisi 2002 yılı
kesinhesabı.

-23/06/2010 tarih ve 27620 sayılı Resmi Gazete E:2008/29 K:2010/30
KT:13/05/2010 Konu: Mali Denetim; Demokratik Sol Partisi 2007 yılı kesinhesabı.

-23/06/2010 tarih ve 27620 sayılı Resmi Gazete E:2008/30 K:2010/31
KT:13/05/2010 Konu: Mali Denetim; Milliyetçi Hareket Partisi 2007 yılı
kesinhesabı.

-23/06/2010 tarih ve 27620 sayılı Resmi Gazete E:2009/55 K:2010/32
KT:13/05/2010 Konu: Mali Denetim; Devrimci Sosyalist İşçi Partisi 2008 yılı
kesinhesabı.

-24/06/2010 tarih ve 27621 sayılı Resmi Gazete E:2007/10 K:2010/21
KT:29/04/2010 Konu: Mali Denetim; Milliyetçi Hareket Partisi 2006 yılı
kesinhesabı.

EK 2

1982 ANAYASASI DÖNEMİ SİYASİ PARTİLERLE İLGİLİ ANAYASA MAHKEMESİ KARARLARININ İSTATİSTİĞİ²³⁷

1985

1991/1	Türkiye Birleşik Komünist Partisinin, Anayasaya Aykırı Davranışları Gerekçesi ile Kapatılmasına Dair Karar. E. No: 1990/1	28.01.1992	21125
--------	---	------------	-------

1987

1987/2	Halk Partisinin Kuruluşunda Kanuna Karşı Hile Yapıldığı İddiasıyla Tüzel Kişilik Kazanmamış Olduğunun Tespiti İsteminin Reddine Dair Karar. E. No: 1987/1 (Müteferrik) (30.12.1987 Tarih ve 19680 Sayılı Resmî Gazetede düzeltilmesi vardır)	13.12.1987	19673
1987/1	Milliyetçi Çalışma Partisine İhtar İsteminin Reddine Dair Karar. E. No: 1987/2	04.09.1987	19564
1988/2	Bayrak Partisi Genel Merkezinin 1983 Yılı Kesinhesabının İncelenmesine Dair Karar. E. No: 1984/9	01.12.1988	20006

1988

1987/2	Halk Partisinin Kuruluşunda Kanuna Karşı Hile Yapıldığı İddiasıyla Tüzel Kişilik Kazanmamış Olduğunun Tespiti İsteminin Reddine Dair Karar. E. No: 1987/1 (Müteferrik) (30.12.1987 Tarih ve 19680 Sayılı Resmî Gazetede düzeltilmesi vardır)	13.12.1987	19673
1987/1	Milliyetçi Çalışma Partisine İhtar İsteminin Reddine Dair Karar. E. No: 1987/2	04.09.1987	19564
1988/2	Bayrak Partisi Genel Merkezinin 1983 Yılı Kesinhesabının İncelenmesine Dair Karar. E. No: 1984/9	01.12.1988	20006
1988/3	Bayrak Partisi Genel Merkezinin 1984 Yılı Kesinhesabının İncelenmesine Dair Karar. E. No: 1985/9	01.12.1988	20006
1988/4	Bayrak Partisi Genel Merkezinin 1985 Yılı Kesinhesabının İncelenmesine Dair Karar. E. No: 1986/10	01.12.1988	20006
1988/5	Bayrak Partisi Genel Merkezinin 1986 Yılı Kesinhesabının İncelenmesine Dair Karar. E. No: 1987/7	01.12.1988	20006
1988/5	Münfesihi Milliyetçi Demokrasi Partisi 1983-1986 Yılları Kesinhesabının İncelenmesine Dair Karar. E. No: 1984/4-1987/10	01.12.1988	20006
1988/6	Doğru Yol Partisi Genel Merkezi ile 61 İl ve Bağlı İlçe Teşkilatlarının 1984 Yılı Kesinhesabının İncelenmesine Dair Karar. E. No: 1985/6	01.12.1988	20006
1988/1	Yeni Doğu Partisinin 1983 ve 1984 Yılı Kesinhesabının İncelenmesine Dair Karar. E. No: 1986/11	29.03.1988	19769
1987/1	Doğru Yol Partisinin Genel Merkezi ile 55 İl Teşkilatının 1983 Yılı Kesinhesabının İncelenmesine Dair Karar. E. No: 1984/3	02.02.1988	19713

1989

1989/3	Demokratik Sol Partiye İhtarda Bulunulması İsteminin Reddine Dair Karar. E. No: 1989/2	19.12.1989	20377
1989/4	Demokratik Sol Partiye İhtarda Bulunulması İsteminin Reddine Dair Karar. E. No: 1989/3	19.12.1989	20377
1989/2	Demokratik Sol Partiye İhtarda Bulunulması İsteminin Reddine Dair Karar. E. No: 1989/4	19.12.1989	20377

²³⁷<http://rega.basbakanlik.gov.tr/> (29/09/2010).

1989/1	Sosyal Demokrat Halkçı Partiye Verilmesine Dair Karar. E. No: 1989/1	05.11.1989	20333
1989/8	Anavatan Partisi Genel Merkezi ile 67 İl Teşkilatının 1983 Malî Yılı Kesinhesabının İncelenmesine Dair Karar. E. No: 1982/2	15.10.1989	20313
1989/5	Milliyetçi Çalışma Partisi Genel Merkezi ile 8 İl ve İlçe Merkezlerinin 1983 Yılı Kesinhesabının İncelenmesine Dair Karar. E. No: 1984/5	22.09.1989	20290
1989/6	Büyük Anadolu Partisi Genel Merkezi 1986 Yılı Kesinhesabının İncelenmesine Dair Karar. E. No: 1987/9	22.09.1989	20290
1989/7	Büyük Anadolu Partisi Genel Merkezi 1987 Yılı Kesinhesabının İncelenmesine Dair Karar. E. No: 1988/7	22.09.1989	20290
1989/3	Halkçı Parti Genel Merkezi ile 67 İl Teşkilatının 1983 Yılı Malî Denetimi Hakkında Karar. E. No: 1984/7	25.08.1989	20263
1989/1	Bayrak Partisinin Anayasaya Aykırı Davrandığı İddiası ile Kapatılması İsteminin Reddine Dair Karar. E. No: 1989/1	22.06.1989	20203
1989/4	Sosyal Demokrasi Partisi Genel Merkezi ile 67 İl Teşkilatının 1983 Malî Yılı Kesinhesabının İncelenmesine Dair Karar. E. No: 1989/1	11.06.1989	20192
1988/1	Sosyalist Partinin Kapatılması İstemi ile Açılan Davanın Reddine Dair Karar. E. No: 1988/1	16.05.1989	20167

1990

1990/5	Doğru Yol Partisine İhtar Verilmesine Dair Karar. E. No: 1990/4	14.12.1990	20725
1990/4	Milliyetçi Çalışma Partisine İhtar Verilmesine Dair Karar. E. No: 1990/2	21.09.1990	20642
1990/8	Doğru Yol Partisinin 1985 Yılı Kesinhesabının İncelenmesine Dair Karar. E. No: 1986/6	05.09.1990	20626
1990/2	Milliyetçi Çalışma Partisinin 1984 Yılı Kesinhesabının İncelenmesi ve İhtar Verilmesi Hakkında Karar. E. No: 199/1	23.05.1990	20526
1990/7	Milliyetçi Çalışma Partisi Genel Merkezi ve 15 İl ve İlçe Örgütlerine Ait 1984 Yılı Kesinhesabının İncelenmesine Dair Karar. E. No: 1985/7	13.05.1990	20517
1990/6	İslahatçı Demokrasi Partisi Genel Merkezi ile 15 İl ve İlçe Teşkilatlarının 1984 Yılı Kesinhesabının Denetimi Hakkında Karar. E. No: 1985/1	17.04.1990	20495
1990/1	Sosyalist Partiye İhtarda Bulunulması İsteminin Reddine Dair Karar. E. No: 1989/5	04.04.1990	20482
1990/1	Bayrak Partisinin 1987 Yılı Kesinhesabının İncelenmesine Dair Karar. E. No: 1988/4	18.03.1990	20465
1990/2	Bayrak Partisi Genel Merkezinin 1988 Yılı Kesinhesabının İncelenmesine Dair Karar. E. No: 1989/8	18.03.1990	20465
1990/3	Refah Partisi Genel Merkezi ile Bazı İl Teşkilatının 1983 Yılı Kesinhesabının İncelenmesine Dair Karar. E. No: 1984/6	18.03.1990	20465
1990/4	Refah Partisi Genel Merkezi ile Bazı İl Teşkilatının 1983 Yılı Kesinhesabının İncelenmesine Dair Karar. E. No: 1985/2	18.03.1990	20465

1991

1991/17	Bayrak Partisi Genel Merkezinin 1990 Yılı Kesinhesabına Dair Karar. E. No: 1991/10	12.12.1991	21079
1991/6	Yeşiller Partisine İhtar Verilmesine Dair Karar. E. No: 1991/5	21.11.1991	21058
1991/16	Doğru Yol Partisi Genel Merkezi ile 67 İl ve Bunlara Bağlı İlçe Örgütlerine Ait 1989 Yılı Kesinhesabının İncelenmesi ile İlgili Karar. E. No: 1990/5	28.09.1991	21005
1991/14	Milliyetçi Çalışma Partisi Genel Merkezi ile 45 İl ve Bunlara Bağlı İlçe Örgütlerine Ait 1985 Yılı Kesinhesabının İncelenmesi ile İlgili Karar. E. No: 1986/8	18.07.1991	20933
1991/15	Doğru Yol Partisi Genel Merkezi ile 67 İl ve Bunlara Bağlı İlçe Örgütlerine Ait 1988 Yılı Kesinhesabının İncelenmesi ile İlgili Karar. E. No: 1989/2	11.07.1991	20926

1991/13	Anavatan Partisi Genel Merkezi ile 67 İl ve Bunlara Bağlı İlçe Örgütlerine Ait 1984 Yılı Kesinhesabının İncelenmesi ile İlgili Karar. E. No: 1985/4	05.06.1991	20892
1991/4	Milliyetçi Çalışma Partisine İhtar Verilmesine Dair Karar. E. No: 1991/3	30.05.1991	20886

1991/5	Milliyetçi Çalışma Partisine İhtar Verilmesine Dair Karar. E. No: 1991/4	30.05.1991	20886
1991/12	Doğru Yol Partisi Genel Merkezi ile 67 İl ve Bunlara Bağlı İlçe Örgütlerine Ait 1987 Yılı Kesinhesabının İncelenmesi ile İlgili Karar. E. No: 1991/12	12.05.1991	20869
1991/3	Anavatan Partisine İhtar Verilmesine Dair Karar. E. No: 1991/2	12.05.1991	20869
1991/7	Refah Partisi Genel Merkezi ile Örgüt Kurduğu İller ve Bunlara Bağlı İlçe Örgütlerine Ait 1986 Yılı Kesinhesabının İncelenmesi ile İlgili Karar. E. No: 1987/4	25.04.1991	20852
1991/11	Refah Partisi Genel Merkezi ile Örgüt Kurduğu İller ve Bunlara Bağlı İlçe Örgütlerine Ait 1988 Yılı Kesinhesabının İncelenmesi ile İlgili Karar. E. No: 1987/4	25.04.1991	20852
1991/9	Refah Partisi Genel Merkezi ile Örgüt Kurduğu İller ve Bunlara Bağlı İlçe Örgütlerine Ait 1987 Yılı Kesinhesabının İncelenmesi ile İlgili Karar. E. No: 1988/8	25.04.1991	20852
1991/6	Islahatçı Demokrasi Partisi Genel Merkezi ile Örgüt Kurduğu İller ve Bunlara Bağlı İlçe Örgütlerine Ait 1986 Yılı Kesinhesabının İncelenmesi ile İlgili Karar. E. No: 1987/3	10.04.1991	20841
1991/8	Islahatçı Demokrasi Partisi Genel Merkezi ile Örgüt Kurduğu İller ve Bunlara Bağlı İlçe Örgütlerine Ait 1987 Yılı Kesinhesabının İncelenmesi ile İlgili Karar. E. No: 1988/5	10.04.1991	20841
1991/5	Islahatçı Demokrasi Partisi Genel Merkezi ile Örgüt Kurduğu İller ve Bunlara Bağlı İlçe Örgütlerine Ait 1985 Yılı Kesinhesabının İncelenmesi ile İlgili Karar. E. No: 1986/5	10.04.1991	20841
1991/10	Islahatçı Demokrasi Partisi Genel Merkezi ile Örgüt Kurduğu İller ve Bunlara Bağlı İlçe Örgütlerine Ait 1988 Yılı Kesinhesabının İncelenmesi ile İlgili Karar. E. No: 1989/6	10.04.1991	20841
1991/4	Sosyal Demokrat Halkçı Parti Genel Merkezi ile 67 İl ve Bunlara Bağlı İlçe Örgütlerine Ait 1985 Yılı Kesinhesabının İncelenmesi ile İlgili Karar. E. No: 1986/4	23.03.1991	20823
1991/1	Sosyal Demokrasi Partisi Genel Merkezi ile 67 İl ve Bunlara Bağlı İlçe Örgütlerine Ait 1984 Yılı Kesinhesabının İncelenmesi ile İlgili Karar. E. No: 1985/3	18.03.1991	20818
1991/2	Halkçı Parti Genel Merkezi ile 67 İl ve Bunlara Bağlı İlçe Örgütlerine Ait 1984 Yılı Kesinhesabının İncelenmesi ile İlgili Karar. E. No: 1985/8	18.03.1991	20818
1991/3	Sosyal Demokrasi Partisi Genel Merkezi ile 67 İl ve Bunlara Bağlı İlçe Örgütlerine Ait 1985 Yılı Kesinhesabının İncelenmesi ile İlgili Karar. E. No: 1986/1	18.03.1991	20818
1991/2	Milliyetçi Çalışma Partisine İhtar Verilmesine Dair Karar. E. No: 1991/1	14.03.1991	20814
1990/10	Doğru Yol Partisi Genel Merkezi ile 67 İl ve Bunlara Bağlı İlçe Örgütlerine Ait 1986 Yılı Kesinhesabının İncelenmesi ile İlgili Karar. E. No: 1987/5	01.02.1991	20773
/1	Anavatan Partisine İhtar Verilmesine Dair Karar. E. No: 1990/5	10.01.1991	20751
1990/9	Bayrak Partisinin 1989 Yılı Kesinhesabının İncelenmesine Dair Karar. E. No: 1990/9	09.01.1991	20750

1992

1992/9	Bayrak Partisi Genel Merkezi 1991 Yılı Kesinhesabının İncelenmesi ile İlgili Karar. E. No: 1992/11	03.12.1992	21424
1992/3	Anavatan Partisine İhtar Verilmesine Dair Karar. E. No: 1992/3	18.11.1992	21409
1992/8	Milliyetçi Çalışma Partisi Genel Merkezi ile 70 İl ve İlçe Örgütlerine Ait 1990 Yılı Kesinhesabının İncelenmesine Dair Karar. E. No: 1991/12	16.11.1992	21407
1992/7	Milliyetçi Çalışma Partisi Genel Merkezi ile 68 İl ve İlçe Örgütlerine Ait 1989 Yılı Kesinhesabının İncelenmesine Dair Karar. E. No: 1991/15	13.11.1992	21404
1992/2	Anavatan Partisine İhtar Verilmesine Dair Karar. E. No: 1992/2	11.11.1992	21402
1992/1	Sosyalist Partinin Kapatılmasına Dair Karar. E. No: 1991/2	25.10.1992	21386
1992/1	Anavatan Partisine İhtar Verilmesine Dair Karar. E. No: 1992/1	15.10.1992	21376
1992/6	Milliyetçi Çalışma Partisi Genel Merkezi ile 60 İl ve İlçe Örgütlerine Ait 1988 Yılı Kesinhesabının İncelenmesi ile İlgili Karar. E. No: 1989/5	25.07.1992	21295
1992/5	Halkın Emek Partisi Genel Merkezi ile 21 İl ve Bunlara Bağlı İlçe Örgütleri 1990 Yılı Kesinhesabının İncelenmesi ile İlgili Karar. E. No: 1991/4	08.07.1992	21278

1992/4	Milliyetçi Çalışma Partisi Genel Merkezi ile 59 İl ve Bunlara Bağlı İlçe Örgütlerine Ait 1987 Yılı Kesinhesabının İncelenmesine Dair Karar. E. No: 1988/9	05.06.1992	21249
1991/2	Cumhuriyet Halk Partisinin, 2820 Sayılı Siyasî Partiler Yasasının 96. Maddesine Aykırı Davranışları Sebebiyle Kapatılmasına Dair Karar. E. No: 1990/2	24.04.1992	21208
1992/3	Doğru Yol Partisi Genel Merkezi ile 71 İl ve Bunlara Bağlı İlçe Örgütlerine Ait 1990 Yılı Kesinhesabının İncelenmesi ile İlgili Karar. E. No: 1991/3	16.04.1992	21201
1992/2	Demokratik Sol Parti Genel Merkezi ile 55 İl ve Bunlara Bağlı İlçe Örgütlerine Ait 1986 Yılı Kesinhesabının İncelenmesi ile İlgili Karar. E. No: 1987/6	13.04.1992	21198
1992/1	Demokratik Sol Parti Genel Merkezi ile 22 İl ve Bunlara Bağlı İlçe Örgütlerine Ait 1985 Yılı Kesinhesabının İncelenmesi ile İlgili Karar. E. No: 1986/9	10.04.1992	21195
1991/3	Milliyetçi Çalışma Partisinin Kapatılması İsteminin Reddine Dair Karar. E. No: 1991/1	21.03.1992	21178
1991/18	Milliyetçi Çalışma Partisi Genel Merkezi ile 55 İl ve İlçe Örgütlerine Ait 1986 Yılı Kesinhesabının İncelenmesi ile İlgili Karar. E. No: 1987/8	02.02.1992	21130
1991/1	Türkiye Birleşik Komünist Partisinin, Anayasaya Aykırı Davranışları Gerekçesi ile Kapatılmasına Dair Karar. E. No: 1990/1	28.01.1992	21125

1993

1993/1	Halkın Emek Partisinin Kapatılmasına Dair Karar. E. No: 1992/1	18.08.1993	21672
1993/1	Demokrat Partiye İhtar Verilmesine Dair Karar. E. No: 1993/1	17.07.1993	21640
1993/5	Demokratik Sol Partinin Genel Merkezi ile 64 İl Örgütüne Ait Malî Denetimine Dair Karar. E. No: 1988/2	10.07.1993	21633
1993/4	Halkın Emek Partisi Genel Merkezi ile 36 İl ve Bunlara Bağlı İlçe Örgütleri 1991 Yılı Kesinhesabının İncelenmesine Dair Karar. E. No: 1992/8	08.07.1993	21631
1993/3	Doğru Yol Partisi Genel Merkezi ile 74 İl ve Bunlara Bağlı İlçe Örgütlerine Ait 1991 Yılı Kesinhesabının İncelenmesi ile İlgili Karar. E. No: 1992/12	15.04.1993	21553
1993/1	Milliyetçi Çalışma Partisi Genel Merkezi ile 70 İl ve İlçe Örgütleri 1991 Yılı Kesinhesabının İncelenmesi Hakkında Karar. E. No: 1992/3 hesabının İncelenmesi Hakkında Karar. E. No: 1992/3	28.02.1993	21510
1993/2	Sosyal Demokrat Halkçı Parti Genel Merkezi ile 67 İl ve Bunlara Bağlı İlçe Örgütleri 1986 Yılı Kesinhesabının İncelenmesi Hakkında Karar. E. No: 1987/1	26.02.1993	21508
1992/4	Sosyalist Birlik Partisine İhtar Verilmesi İsteminin Reddine Dair Karar. E. No: 1992/4	19.02.1993	21501
1992/4	Büyük Anadolu Partisinin Dağılması Sebebiyle Hukukî Varlığının Sona Ermesi Hakkında Karar. E. No: 1992/3	30.01.1993	21481
1992/5	Yeşiller Partisine İhtar Verilmesine Dair Karar. E. No: 1992/5	19.01.1993	21470

1994

1994/6	Anavatan Partisi Genel Merkezi ile 67 İl ve İlçe Örgütleri 1986 Yılı Kesinhesabının İncelenmesine Dair Karar. E. No: 1987/2	13.09.1994	22050
1993/3	Sosyalist Türkiye Partisinin Kapatılmasına Dair Karar. E. No: 1993/2	09.08.1994	22016
1994/7	Milliyetçi Hareket Partisi Genel Merkezi ile 71 İl ve Bunlara Bağlı İlçe Örgütleri 1972 Yılı Kesinhesabının İncelenmesine Dair Karar. E. No: 1993/3	31.07.1994	22007
1994/4	Bayrak Partisi Genel Merkezi 1992 Yılı Hesabının Denetimine Dair Karar. E. No: 1993/13	31.07.1994	22007
1994/2	Demokrasi Partisinin Kapatılmasına ve Milletvekilleri Sona Erenlere Dair Karar. E. No: 1993/3	30.06.1994	21976
1994/5	İşçi Partisine İhtarda Bulunulmasına Dair Karar. E. No: 1994/6	11.06.1994	21957
1994/3	Demokratik Sol Partinin 1989 Yılı Kesinhesabının İncelenmesine Dair Karar. E. No: 1990/3	10.06.1994	21956

1994/1	Yeşiller Partisinin Kapatılmasına Dair Karar. E. No: 1992/2	10.04.1994	21901
1994/4	Demokratik Sol Partiye İhtar Bulunulmasına Dair Karar. E. No: 1994/4	06.04.1994	21897
1994/3	Anadolu Partisine İhtar Verilmesine Dair Karar. E. No: 1994/1	10.03.1994	21873
1994/2	Demokratik Sol Partinin Genel Merkezi ile 65 İl ve Bunlara Bağlı İlçe Örgütlerine Ait 1988 Yılı Kesinhesabının İncelenmesine Karar. E. No: 1989/9	10.03.1994	21873
1994/2	Doğru Yol Partisine İhtar Verilmesine Dair Karar. E. No: 1994/3	10.03.1994	21873
1994/1	Sosyal Demokrat Halkçı Parti Genel Merkezi ile 67 İl ve Bunlara Bağlı İlçe Örgütleri 1988 Yılı Kesinhesabının İncelenmesi ile İlgili Karar. E. No: 1989/3	10.03.1994	21873
1994/1	Doğru Yol Partisine İhtar Verilmesine Dair Karar. E. No: 1994/2	10.03.1994	21873
1993/2	Özgürlük ve Demokrasi Partisi Programının Kimi Bölümlerinin 2820 Sayılı Siyasî Partiler Yasasına Aykırı Olduğu Gerekçesi ile Kapatılmasına Dair Karar. E. No: 1993/1	14.02.1994	21849
1993/6	Sosyal Demokrat Halkçı Parti Merkezi ile 67 İl ve Bunlara Bağlı İlçe Örgütleri 1987 Yılı Kesinhesabının İncelenmesi ile İlgili Karar. E. No: 1988/1	04.01.1994	21808

1995

1995/20	Diriliş Partisi Genel Merkezi ile 7 İl ve İlçe Örgütleri 1991 Yılı Kesinhesabının İncelenmesine Dair Kara. E. No: 1992/9	21.12.1995	22500
1995/19	Diriliş Partisi Genel Merkezi ile 5 İl ve İlçe Örgütlerinin 1990 Yılı Kesinhesabının İncelenmesine Dair Karar. E. No: 1991/9	21.12.1995	22500
1995/17	Sosyalist İktidar Partisi Genel Merkezi ile 6 İl ve İlçe Teşkilatının 1993 Yılı Kesinhesabının İncelenmesine Dair Karar. E. No: 1994/11	29.11.1995	22478
1995/16	Büyük Birlik Partisinin Genel Merkezi ile Yeni Kurulan İl Örgütlerinin 1993 Yılı Kesinhesabının İncelenmesine Dair Karar. E. No: 1994/26	27.11.1995	22476
1995/18	Doğru Yol Partisi Genel Merkezi ile 76 İl ve İlçe Örgütleri 1993 Yılı Kesinhesabının İncelenmesine Dair Karar. E. No: 1994/25	26.11.1995	22475
1995/18	Yeni Partinin 1993 Yılı Hesaplarının İncelenmesi Hakkında Karar. E. No: 1994/8	19.09.1995	22409
1995/13	Halk Partisinin 1990 Yılı Kesinhesabının İncelenmesi Hakkında Karar. E. No: 1991/14	24.08.1995	22384
1995/12	Halk Partisi 1989 Yılı Kesinhesabının İncelenmesi Hakkında Karar. E. No: 1990/11	24.08.1995	22384
1995	Refah Partisi Genel Merkezi ile 71 İl Teşkilatının 1989 Yılı kesinhesabının İncelenmesine Dair Karar. E. No: 1990/7	13.08.1995	22373
1995/9	Demokratik Sol Partisinin 1990 Yıllarının İncelenmesi Hakkında Karar. E. No: 1991/7 E. No: 1991/7	13.07.1995	22342
1995/5	Cumhuriyetçi Demokrat Gençlik Partisinin 1991 Yılı Kesinhesabının İncelenmesi Hakkında Karar. E. No: 1992/6	13.07.1995	22342
1995/8	Sosyal Demokrat Halkçı Partisinin 1989 Yılı Kesinhesaplarının İncelenmesi Hakkında Karar. E. No: 1990/1	13.07.1995	22342
1995/6	Cumhuriyetçi Demokrat Gençlik Partisinin 1992 Yılı Kesinhesabının İncelenmesi Hakkında Karar. E. No: 1993/9	13.07.1995	22342
1995/7	Cumhuriyetçi Demokrat Gençlik Partisinin 1993 Yılı Kesinhesaplarının İncelenmesi Hakkında Karar. E. No: 1994/12	13.07.1995	22342
1995/11	Milliyetçi Hareket Partisinin 1993 Yılı Kesinhesaplarının İncelenmesi hakkında Karar. E. No: 1994/24	22.06.1995	22321
1995/10	İşçi Partisinin 1993 Yılı Hesaplarının İncelenmesi Hakkında Karar. E. No: 1994/17	21.06.1995	22320
1995/4	Sosyalist Devrim Partisi Genel Merkezi ile 3 İl Örgütü 1993 Yılı Kesinhesabının İncelenmesi Hakkında Karar. E. No: 1994/15	30.03.1995	22243
1995/1	İşçi Partisinin Genel Merkezi ile 54 İl ve Bunlara Bağlı İlçe Örgütleri 1992 Yılı Kesinhesabının İncelenmesine Dair Karar. E. No: 1993/11	22.02.1995	22210
1995/3	Cumhuriyetçi Demokrat Gençlik Partisi 1990 Malî Yılı Kesinhesabının İncelenmesine Dair Karar. E. No: 1991/5	22.02.1995	22210
1995/2	Cumhuriyetçi Demokrat Gençlik Partisinin 1989 Yılı Kesinhesabının İncelenmesine Dair Karar. E. No: 1990/6	22.02.1995	22210
1994/6	Demokrat Partisine Verilen İhtar İşlemine Partinin Kapatılması Sebebiyle Gerek Kalmadığına Dair Karar. E. No: 1994/5	15.02.1995	22203

1994/3	Demokrat Partinin Siyasî Partiler Yasasının 104/2 Maddesi Gereğince Kapatılması Hakkında Karar. E. No: 1994/1	15.02.1995	22203
1994/9	Cumhuriyet Halk Partisi Genel Merkezi ile 35 İl ve Bunlara Bağlı İlçe Örgütleri 1992 Yılı Kesinhesabının İncelenmesine Dair Karar. E. No: 1993/12	11.01.1995	22168
1994/10	Doğru Yol Partisi Genel Merkezi ile 74 İl ve İlçe Örgütleri 1992 Yılı Kesinhesabının İncelenmesine Dair Karar. E. No: 1993/18	11.01.1995	22168
1994/8	Yeniden Doğuş Partisi Genel Merkezinin 1992 Yılı Kesinhesabının Denetimine Dair Karar. E. No: 1993/8	11.01.1995	22168

1996

1996/28	Anavatan Partisi 1990 Yılı Hesabının İncelenmesine Dair Karar. E. No: 1991/13	28.12.1996	22861
1996/27	Sosyalist İktidar Partisinin 1995 Yılı Hesabının İncelenmesine Dair Karar. E. No: 1996/13	18.12.1996	22851
1996/26	Büyük Değişim Partisi 1993 Yılı Kesinhesabının İncelenmesine Dair Karar. E. No: 1994/27	28.11.1996	22831
1996/5	Halkın Demokrasi Partisi Genel Merkezi 1994 Yılı Kesinhesabının İncelenmesine Dair Karar E. No: 1995/14	26.09.1996	22769
1996/18	Anavatan Partisi Genel Merkezi ile İl ve İlçe Örgütlerinin 1989 Yılı Kesinhesabının İncelenmesine Dair Karar. E. No: 1990/8	03.07.1996	22685
1996/16	Türkiye Sosyalist İşçi Partisinin Genel Merkezi ile İl ve İlçe Örgütlerinin 1993 Yılı Kesinhesabının İncelenmesine Dair Karar. E. No: 1990/14	02.07.1996	22684
1996/25	Diriliş Partisi Genel Merkezi ile İl ve İlçe Örgütlerinin 1994 Yılı Kesinhesabının İncelenmesine Dair Karar E.No: 1995/21	29.06.1996	22681
1996/20	Diriliş Partisi Genel Merkezi ile İl ve İlçe Örgütleri 1992 Yılı Kesinhesabının İncelenmesine Dair Karar. E. No: 1993/13	29.06.1996	22681
1996/21	Diriliş Partisi Genel Merkezi ile İl İlçe Örgütlerinin 1993 Yılı Kesinhesabının İncelenmesine Dair Karar. E. No: 1994/13	29.06.1996	22681
1996/22	Anadolu Partisinin 1993 Yılı Kesinhesabının İncelenmesine Dair Karar. E. No: 1994/5	28.06.1996	22680
1996/23	Anadolu Partisinin 1992 Yılı Kesinhesabının İncelenmesine Dair Karar. E. No: 1994/5	28.06.1996	22680
1996/19	Büyük Anadolu Partisi Olarak Kurulup Daha Sonra "Anadolu Partisi" Adını Alarak Kurucuları Tarafından 1994 Yılında Kapatılan Siyasî Partinin 1991 Yılı Kesinhesabının İncelenmesine Dair Karar. E. No: 1993/1	28.06.1996	22680
1996/11	Demokrat Partinin 1992 Yılı Kesinhesabının İncelenmesine Dair Karar. E. No: 1993/20	08.05.1996	22630
1996/12	Yeni Demokrasi Hareketi Partisinin 1994 Yılı Kesinhesabının İncelenmesine Dair Karar. E. No: 1995/4	08.05.1996	22630
1996/8	Liberal Demokrat Partinin 1994 Yılı Kesinhesabının İncelenmesine Dair Karar. E. No: 1995/6	22.04.1996	22619
1996/9	Türkiye Sosyalist İşçi Partisi Genel Merkezi 1994 Yılı Kesinhesabının İncelenmesine Dair Karar. E. No: 1995/13	22.04.1996	22619
1996/10	Cumhuriyet Halk Partisi Genel Merkezi 1993 Kesinhesabının İncelenmesine Dair Karar. E. No: 1994/16	22.04.1996	22619
1996/7	Sosyal Demokrat Halkçı Parti Genel Merkezinin 1990 Yılı Kesinhesabının İncelenmesi Hakkında Karar. E. No: 1991/2	21.04.1996	22618
1996/6	Demokrat Merkez Parti Genel Merkezinin 1990 Yılı Kesinhesabının İncelenmesi Hakkında Karar. E. No: 1991/1	21.04.1996	22618
1996/4	Genel Merkez Dışında Örgütü Bulunmayan Anayol Partisinin 1994 Yılı Kesinhesabının İncelenmesine Dair Karar. E. No: 1995/1	06.03.1996	22572
1996/3	Sosyalist İktidar Partisi Genel Merkezi ile İki İl ve Sekiz İlçe Örgütünün Kesinhesabının İncelenmesine Dair Karar. E. No: 1995/11	07.02.1996	22547
1996/2	Anavatan Partisi Genel Merkezi ile 67 İl İlçe Örgütleri 1988 Yılı Kesinhesabının İncelenmesi ile İlgili Karar. E. No: 1989/4	01.02.1996	22541
1996/1	Anavatan Partisi Genel Merkezi ile 67 İl İlçe Örgütleri 1987 Yılı Kesinhesabının İncelenmesi Hakkında Karar. E. No: 1988/3	01.02.1996	22541

1997

1997/17	Büyük Türkiye Partisi Merkezi Merkezinin 1996 Yılı Kesinhesabının İncelenmesine Dair Karar. E. No: 1997/27	18.12.1997	23204
1997/20	Anavatan Partisi Genel Merkezi ile 76 İl ve Bunlara Bağlı İlçe Örgütleri 1992 Yılı Kesinhesabının İncelenmesine Dair Karar. E. No: 1993/4	06.12.1997	23192
1997/18	Anavatan Partisi Genel Merkezi ile 76 İl ve Bunlara Bağlı İlçe Örgütleri 1994 Yılı Kesinhesabının İncelenmesine Dair Karar. E. No: 1995/5	06.12.1997	23192
1997/19	Refah Partisi Genel Merkezi ile 72 İl ve Bunlara Bağlı İlçe Örgütlerinin 1990 Yılı Hesabının İncelenmesine Dair Karar. E. No: 1991/6	06.12.1997	23192
1996/1	Demokrasi ve Değişim Partisinin Kapatılması ve Mal Varlığının Hazineye İradına Dair Karar. E. No: 1995/1	23.10.1997	23149
1995/1	Sosyalist Birlik Partisinin Kapatılması ve Mal Varlığının Hazineye İradına Dair Karar. E. No: 1993/4	22.10.1997	23148
1997/6	Millet Partisine İhtar Verilmesine Dair Karar. E. No: 1997/6	30.09.1997	23126
1997/4	Millet Partisine İhtar Verilmesine Dair Karar. E. No: 1997/4	30.09.1997	23126
1997/5	Millet Partisine İhtar Verilmesine Dair Karar. E. No: 1997/5	30.09.1997	23126
1997/3	Yeni Demokrasi Partisine 2820 Sayılı Siyasî Partiler Kanununun 104 üncü Maddesi Gereğince İhtar Verilmesine Dair Karar. E. No: 1997/3	14.08.1997	23080
1997/2	Refah Partisine 2820 Sayılı Siyasî Partiler Kanununun 32/1 inci Maddesi Gereğince İhtar Verilmesine Dair Karar. E. No: 1997/2	13.08.1997	23079
1997/10	Sosyal Demokrat Halkçı Parti Genel Merkezi ile 74 İl Örgütünün 1991 Yılı Kesinhesabının İncelenmesi Hakkında Karar. E. No: 1992/2	07.08.1997	23073
1997/11	Sosyal Demokrat Halkçı Parti Genel Merkezi ile 76 İl ve Bunlara Bağlı İlçe Örgütlerinin 1994 Yılı Kesinhesabının İncelenmesine Dair Karar. E. No: 1995/9	25.07.1997	23060
1997/12	Sosyal Demokrat Halkçı Parti Genel Merkezi ile İl Örgütlerinin 1995 Yılı Kesinhesabının İncelenmesine Dair Karar. E. No: 1996/16	25.07.1997	23060
1997/2	Diriliş Partisinin Kapatılmasına Dair Karar. E. No: 1996/2	18.07.1997	23053
1997/8	Demokratik Sol Parti Teşkilatının Genel Merkezi ile 76 İl ve İlçe Örgütlerinin 1992 Yılı Kesinhesabının İncelenmesine Dair Karar. E. No: 1993/6	26.06.1997	23031
1997/9	Demokratik Sol Parti Teşkilatının Genel Merkezi ile 72 İl ve İlçe Örgütlerinin 1991 Yılı Kesinhesabının İncelenmesine Dair Karar. E. No: 1992/7	26.06.1997	23031
1997/1	Millet Partisine İhtar Verilmesine Dair Karar. E. No: 1997/1	26.06.1997	23031
1997/7	Demokrat Partinin 1995 Yılı Kesinhesabının İncelenmesine Dair Karar. E. No: 1996/14	15.04.1997	22965
1997/6	Demokrat Partinin 1994 Yılı Kesinhesabının İncelenmesine Dair Karar. E. No: 1995/24	15.04.1997	22965
1997/3	Anavatan Partisi Genel Merkezi ile 74 İl Örgütlerinin 1991 Yılı Kesinhesabının İncelenmesine Dair Karar. E. No: 1996/63	02.04.1997	22952
1997/4	Demokrat Parti Genel Merkezi ile 53 İl Örgütlerinin 1993 Yılı Kesinhesaplarının İncelenmesine Dair Karar. E. No: 1994/28	02.04.1997	22952
1997/2	Halkın Demokrasi Partisinin Genel Merkez ve 47 İl ve İlçe Örgütlerinin 1995 Yılı Kesinhesabının İncelenmesine Dair Karar. E. No: 1996/12	08.02.1997	22902
1997/1	Devrimci İşçi Partisinin 1995 Yılı Kesinhesabının İncelenmesine Dair Karar. E. No: 1996/2	08.02.1997	22902

1998

1998/56	Büyük Adalet Partisinin 1997 Yılı Kesinhesabının İncelenmesi Hakkında Karar. E. No: 1998/36	03.12.1998	23542
1998/55	Devrimci Sosyalist İşçi Partisi Genel Merkezi ile 2 İl Örgütünün 1997 Yılı Malî Denetimine Dair Karar. E. No: 1998/12	02.12.1998	23541
1998/54	Yeni Parti Genel Merkezi ile 53 İl Örgütünün 1997 Yılı Kesinhesabının İncelenmesi Hakkında Karar. E. No: 1998/21	01.12.1998	23540
1998/53	Demokratik Halk Partisi Genel Merkezi ile 15 İl Örgütünün 1997 Yılı Malî Denetimine Dair Karar. E. No: 1998/13	30.11.1998	23539

	Doğru Yol Partisi Genel Merkezi ile 79 İl Örgütünün 1995 Yılı Malî Denetimine Dair Karar. E. No: 1996/24	29.11.1998	23538
1998/52	Liberal Demokrat Parti Genel Merkezi ile 51 İl Örgütünün 1997 Yılı Malî Denetimine Dair Karar. E. No: 1998/19	28.11.1998	23537
1998/51	Türkiye Sosyalist İşçi Partisinin Genel Merkezi ile 6 İl Örgütünün 1998 Yılı Malî Denetimine Dair Karar. E. No: 1998/16	27.11.1998	23536
1998/49	Liberal Demokrat Parti Genel Merkezi ile 23 İl Örgütünün 1996 Yılı Malî Denetimine Dair Karar. E. No: 1997/11	26.09.1998	23475
1998/48	Anayol Partisi Genel Merkezi ile Konak İlçe Teşkilatının 1996 Yılı Malî Denetimine Dair Karar. E. No: 1997/1	25.09.1998	23474
1998/46	Türkiye Sosyalist İşçi Partisi Genel Merkezi ile 7 İl Örgütünün Malî Denetimine Dair Karar. E. No: 1997/20	24.09.1998	23473
1998/44	Türkiye Sosyalist İşçi Partisi Genel Merkezi ile 4 İl Örgütünün Malî Denetimine Dair Karar. E. No: 1996/11	24.09.1998	23473
1998/45	Milliyetçi Hareket Partisi Genel Merkezi ile 75 İl ve İlçe Örgütünün 1994 Yılı Kesinhesabının İncelenmesine Dair Karar. E. No: 1995/19	29.07.1998	23417
1998/35	Milliyetçi Hareket Partisi Genel Merkezi ile 78 İl ve İlçe Örgütünün 1995 Yılı Kesinhesabının İncelenmesine Dair Karar. E. No: 1996/6	29.07.1998	23417
1998/37	Milliyetçi Hareket Partisi Genel Merkezi ile 79 İl ve İlçe Örgütünün 1996 Yılı Kesinhesabının İncelenmesine Dair Karar. E. No: 1997/24	29.07.1998	23417
1998/34	Yeniden Doğuş Partisi Genel Merkezi ile İlçe Örgütlerini de Kapsayan 56 İl Örgütünün 1993 Yılı Kesinhesabının İncelenmesi Hakkında Karar. E. No: 1994/22	28.07.1998	23416
1998/33	Demokratik Sol Parti Genel Merkezi ile 79 İl Örgütünün 1995 Yılı Kesinhesabının İncelenmesi Hakkında Karar. E. No: 1996/5	27.07.1998	23415
1998/38	Büyük Adalet Partisinin 1996 Yılı Kesinhesabının İncelenmesine Dair Karar. E. No: 1997/30	26.07.1998	23414
1998/30	Büyük Adalet Partisinin 1995 Yılı Kesinhesabının İncelenmesine Dair Karar. E. No: 1996/6	26.07.1998	23414
1998/32	Birleşik Sosyalist Parti Genel Merkezi ile 46 İl Örgütünün Malî Denetimine Dair Karar. E. No: 1996/23	25.07.1998	23413
1998/29	İşçi Partisi Genel Merkezi ile İlçe Örgütlerini De Kapsayan 58 İl Örgütünün 1996 Yılı Kesinhesabının İncelenmesine Dair Karar. E. No: 1997/9	23.07.1998	23411
1998/26	İşçi Partisi Genel Merkezi ile İlçe Örgütlerini De Kapsayan 56 İl Örgütünün 1994 Yılı Kesinhesabının İncelenmesine Dair Karar. E. No: 1995/2	23.07.1998	23411
1998/27	İşçi Partisi Genel Merkezi ile İlçe Örgütlerini de Kapsayan 60 İl Örgütünün 1995 Yılı Kesinhesabının İncelenmesine Dair Karar. E. No: 1996/8	23.07.1998	23411
1998/25	Demokrat Partinin 1996 Yılı Kesinhesabının İncelenmesine Dair Karar. E. No: 1997/14	22.07.1998	23410
1998/16	Bütçe Kanunu 4219 Sayılı 1997 Malî Yılı Bütçe Kanununun 45. Maddesinin Anayasaya Aykırı Olduğu Gerekçesi ile İptaline Dair Karar. E. No: 1997/44	10.07.1998	23398
1997/7	Özgürlük ve Dayanışma Partisine İhtar Verilmesine Dair Karar. E. No: 1996/1	28.06.1998	23386
1997/52	Emekli Sandığı Kanununun 20. Maddesinin Değiştirilmesine ve Bu Maddeye İki Fıkra Eklenmesine Dair 4227 Sayılı Kanunun 1. Maddesinin Anayasaya Aykırı Olduğu Gerekçesi ile İptaline Dair Karar. E. No: 1997/36	27.06.1998	23385
1997/1	Emek Partisinin Kapatılmasına Dair Karar. E. No: 1996/1	26.06.1998	23384
1998/1	Türkiye Sultan Partisine İhtar Verilmesine Dair Karar. E. No: 1998/1	24.06.1998	23382
1998/10	Cumhuriyet Halk Partisi Genel Merkezi ile 76 İl Örgütünün 1994 Yılı Malî Denetimine Dair Karar. E. No: 1995/10	16.06.1998	23374
1998/23	Sosyalist Halkçı Parti Genel Merkezi ile 76 İl Örgütünün 1992 Yılı Malî Denetimine Dair Karar. E. No: 1994/10	15.06.1998	23373
1998/24	Sosyal Demokrat Halkçı Parti Genel Merkezi ile 76 İl Örgütünün 1992 Yılı Malî Denetimine Dair Karar. E. No: 1993/5	15.06.1998	23373

1998/21	Sosyalist Devrim Partisi Genel Merkezi ile 3 İl Örgütünün 1994 Yılı Malî Denetimine Dair Karar. E. No: 1995/15	14.06.1998	23372
1998/22	Sosyalist Devrim Partisi Genel Merkezi ile 3 İl Örgütünün 1995 Yılı Malî Denetimine Dair Karar. E. No: 1996/18	14.06.1998	23372
1998/20	Birleşik Sosyalist Parti Merkezi ile 38 İl Örgütünün 1994 Yılı Malî Denetimine Dair Karar. E. No: 1995/16	13.06.1998	23371
1998/17	Devrimci İşçi Partisi 1996 Yılı Kesinhesabının İncelenmesine Dair Karar. E. No: 1997/10	12.06.1998	23370
1998/16	Sosyalist İşçi Partisinin 1996 Yılı Kesinhesabının İncelenmesine Dair Karar. E. No: 1997/16	10.06.1998	23368
1998/14	Emeğin Partisi Genel Merkezi ile 2 İl Örgütünün Malî Denetimine Dair Karar. E. No: 1997/17	09.06.1998	23367
1998/12	Büyük Birlik Partisi Genel Merkezi ile 58 İl Örgütünün 1994 Yılı Kesinhesabının İncelenmesine Dair Karar. E. No: 1995/22	07.06.1998	23365
1998/11	Liberal Demokrat Parti Genel Merkezi ile 17 İl Örgütünün 1995 Yılı Kesinhesabının İncelenmesine Dair Karar. E. No: 1996/7	06.06.1998	23364
1998/8	Refah Partisi Genel Merkezi ile 74 İl Örgütünün 1991 Yılı Kesinhesabının İncelenmesine Dair Karar. E. No: 1992/4	05.06.1998	23363
1998/9	Refah Partisi Genel Merkezi ile 74 İl Örgütünün 1992 Yılı Kesinhesabının İncelenmesine Dair Karar. E. No: 1993/7	05.06.1998	23363
1998/7	Anavatan Partisi Genel Merkezi ile 76 İl Örgütünün 1993 Yılı Kesinhesabının İncelenmesine Dair Karar. E. No: 1994/19	04.06.1998	23362
1998/15	Anavatan Partisi Genel Merkezi ile 76 İl Örgütünün 1993 Yılı Kesinhesabının İncelenmesine Dair Karar. E. No: 1996/4	04.06.1998	23362
1998/6	Anayol Partisinin 1995 Yılı Kesinhesabının İncelenmesine Dair Karar. E. No: 1996/1	03.06.1998	23361
1998/5	Sosyalist İktidar Partisi Genel Merkezi ile 16 İl ve 13 İlçe Örgütünün 1996 Yılı Kesinhesabının İncelenmesine Dair Karar. E. No: 1997/8	02.06.1998	23360
1998/4	Demokratik Barış Hareketi Partisi Genel Merkezi ile Bir İl Örgütünün 1996 Yılı Malî Denetimine Dair Karar. E. No: 1997/22	01.06.1998	23359
1998/3	Demokrasi Partisi Genel Merkezi ile 53 İl Örgütünün 1996 Yılı Kesinhesabının Denetimine Dair Karar. E. No: 1997/3	31.05.1998	23358
1998/13	Demokratik Sol Parti Genel Merkezi ile 76 İl Örgütünün 1994 Yılı Malî Denetimine Dair Karar. E. No: 1995/3	30.05.1998	23357
1998/2	Demokratik Sol Parti Genel Merkezi ile 76 İl Örgütünün 1993 Yılı Malî Denetimine Dair Karar. E. No: 1994/18	30.05.1998	23357
1998/1	Yeni Parti Genel Merkezi ile 41 İl Örgütünün 1994 Yılı Malî Denetimine Dair Karar. E. No: 1995/7	29.05.1998	23356
1998/18	Yeni Parti Genel Merkezi ile 41 İl Örgütünün 1995 Yılı Malî Denetimine Dair Karar. E. No: 1996/3	29.05.1998	23356
1998/19	Yeni Parti Genel Merkezi ile 41 İl Örgütünün 1996 Yılı Malî Denetimine Dair Karar. E. No: 1997/2	29.05.1998	23356
1998/1	Refah Partisinin Kapatılması ile İlgili Anayasa Mahkemesi Gerekeçeli Kararı. E. No: 1997/1	22.02.1998	23266

1999

1999/47	Halkın Demokrasi Partisinin Genel Merkezi ile 65 İl Örgütünün 1998 Yılı Malî Denetimi Hakkında Karar. E. No: 1999/15	18.12.1999	23910
1999/46	Sosyalist İktidar Partisinin Genel Merkezi ile 44 İl Örgütü ve İl Örgütü Bulunmayan 4 İlçe Örgütünün 1998 Yılı Kesinhesabının İncelenmesi Hakkında Karar. E. No:1999/5	17.12.1999	23909
1999/45	Demokrasi ve Barış Partisi Genel Merkezi ile 50 İl Örgütünün 1998 Malî Yılı Kesinhesabının İncelenmesine Dair Karar. E. No: 1999/22	16.12.1999	23908
1999/44	Demokratik Halk Partisi Genel Merkezi ile 47 İl Örgütünün 1998 Yılı Malî Denetimi Hakkında Karar. E. No: 1999/11	15.12.1999	23907
1999/43	Devrimci Sosyalist İşçi Partisi Genel Merkezi ile 2 İl Teşkilatının 1998 Yılı Malî Denetimi Hakkında Karar. E. No: 1999/3	14.12.1999	23906
1999/40	Türkiyem Partisi Genel Merkezinin 1998 Yılı Malî Denetimine İlişkin Karar. E. No: 1999/2	11.12.1999	23903

1999/41	Türkiye Sultan Partisi Genel Merkezinin 1998 Yılı Malî Denetimine İlişkin Karar. E. No: 1999/4	11.12.1999	23903
1999/39	Barış Partisi Genel Merkezinin 1996 Yılı Malî Denetimine İlişkin Karar. E. No: 1997/21	10.12.1999	23902
1999/38	Barış Partisi Genel Merkezi ile 75 İl Teşkilatının 1997 Yılı Malî Denetimine İlişkin Karar. E. No: 1998/37	10.12.1999	23902
1999/36	Millet Partisi Genel Merkezi ile 55 İl Teşkilatının 1997 Yılı Malî Denetimine İlişkin Karar. E. No: 1998/18	09.12.1999	23901
1999/37	Millet Partisi Genel Merkezi ile 52 İl Teşkilatının 1996 Yılı Malî Denetimine İlişkin Karar. E. No: 1997/26	09.12.1999	23901
1999/35	Anayol Partisi Genel Merkezi ile İzmir-Konak İlçesinin 1998 Yılı Malî Denetimine Dair Karar. E. No: 1999/6	08.12.1999	23900
1999/34	Yeniden Doğuş Partisi Genel Merkezi ile 58 İl Teşkilatının 1997 Yılı Malî Denetimi Hakkında Karar. E. No: 1998/23	23.09.1999	23825
1999/33	Büyük Birlik Partisi Genel Merkezi ve 72 İl Teşkilatının 1996 Malî Denetimi Hakkında Karar. E. No: 1997/29	22.09.1999	23824
1999/32	Demokrat Türkiye Partisi Genel Merkezi ile 77 İl Teşkilatının 1997 Yılına Ait Malî Denetimi Hakkında Karar. E. No: 1998/14	10.09.1999	23812
1999/26	Özgürlük ve Dayanışma Partisi Genel Merkezi ile 57 İl Örgütünün 1996 Yılı Malî Denetimi Hakkında Karar. E. No: 1997/18	21.07.1999	23762
1999/27	Özgürlük ve Dayanışma Partisi Genel Merkezi ile 59 İl Örgütünün 1997 Yılı Malî Denetimine Dair Karar. E. No: 1998/27	21.07.1999	23762
1999/25	Demokratik Sol Parti Genel Merkezi ile 80 İl Örgütünün 1997 Yılı Malî Denetimine Dair Karar. E. No: 1998/26	20.07.1999	23761
1999/24	Emeğin Partisinin 1997 Yılı Malî Denetimi Hakkında Karar. E. No: 1998/15	17.07.1999	23758
1999/22	Barış Partisine Katılan Yeni Demokrasi Hareketi Partisinin Genel Merkezinin 1996 Yılı Malî Denetimi Hakkında Karar. E. No: 1998/1	16.07.1999	23757
1999/23	Barış Partisine Katılan Yeni Demokrasi Hareketi Partisinin Genel Merkezinin 1997 Yılı Malî Denetimi Hakkında Karar. E. No: 1998/2	16.07.1999	23757
1999/21	Barış Partisine Katılan Yeni Demokrasi Hareketi Partisinin Genel Merkezinin 1995 Yılı Malî Denetimi Hakkında Karar. E. No: 1999/22	16.07.1999	23757
1999/20	Türkiye Adalet Partisinin 1996 Yılı Genel Merkezi Malî Denetimi Hakkında Karar. E. No: 1998/35	15.07.1999	23756
1999/16	Türkiye Adalet Partisinin 1995 Yılı Malî Denetimi Hakkında Karar. E. No: 1996/27	15.07.1999	23756
1999/19	Doğru Yol Partisi Genel Merkezi ile 80 İl Teşkilatının 1997 Yılı Malî Denetimi Hakkında Karar. E. No: 1998/25	14.07.1999	23755
1999/17	Cumhuriyet Halk Partisi Genel Merkezi ile 80 İl Teşkilatının 1996 Yılı Malî Denetimine Dair Karar. E. No: 1997/23	13.07.1999	23754
1999/18	Cumhuriyet Halk Partisi Genel Merkezi ile 80 İl Teşkilatının 1997 Yılı Malî Denetimi Hakkında Karar. E. No: 1998/20	13.07.1999	23754
1999/8	Cumhuriyet Halk Partisi Genel Merkezi ile 79 İl Teşkilatının 1995 Yılı Malî Denetimine Dair Karar. E. No: 1996/10	15.04.1999	23667
1999/15	Milliyetçi Hareket Partisi Genel Merkezi ile 79 İl Teşkilatının 1995 Yılı Malî Denetimine Dair Karar. E. No: 1998/24	10.04.1999	23662
1999/14	İşçi Partisi Genel Merkezi ile 61 İl Teşkilatının 1997 Yılı Malî Denetimine Dair Karar. E. No: 1998/4	04.04.1999	23656
1999/13	Demokrasi ve Barış Partisi Genel Merkezi ile 48 İl Teşkilatının 1997 Yılı Malî Denetimine Dair Karar. E. No: 1998/17	03.04.1999	23655
1999/12	Türkiye Sultan Partisi Genel Merkezinin 1997 Yılı Malî Denetimine Dair Karar. E. No: 1998/6	02.04.1999	23654
1999/11	Türkiye Özürlüsü ile Mutludur Partisi Genel Merkezinin 1997 Yılı Malî Denetimine Dair Karar. E. No: 1998/10	01.04.1999	23653
1999/10	Demokratik Sol Parti Genel Merkezi ile 80 İl Teşkilatının 1996 Yılı Malî Denetimine Dair Karar. E. No: 1997/7	27.03.1999	23652
1999/9	Büyük Birlik Partisi Genel Merkezi ile 69 İl Teşkilatının 1995 Yılı Malî Denetimine Dair Karar. E. No: 1996/25	26.03.1999	23651
1998/5	Demokratik Barış Hareketi Partisinin Organlarını Kuramayacak Duruma Düşmesi Sebebi ile Kapanmış Sayılmasına Dair Karar. E. No: 1997/5	26.03.1999	23651

1999/6	Millet Partisi Genel Merkezi ile 51 İl Teşkilatının 1993 Yılı Malî Denetimine Dair Karar. E. No: 1994/23	25.03.1999	23650
1999/7	Millet Partisi Genel Merkezi ile 52 İl Teşkilatının 1994 Yılı Malî Denetimine Dair Karar. E. No: 1995/17	25.03.1999	23650
1999/3	Millet Partisi Genel Merkezi ile 52 İl Teşkilatının 1995 Yılı Malî Denetimine Dair Karar. E. No: 1996/21	25.03.1999	23650
1999/5	Millet Partisi Genel Merkezi ile 65 İl Teşkilatının 1992 Yılı Malî Denetimine Dair Karar. E. No: 1993/15	25.03.1999	23650
1999/1	İslahatçı Demokrat Partisi Genel Merkezi ile 62 İl Teşkilatının 1989 Yılı Malî Denetimine Dair Karar. E. No: 1990/4	24.03.1999	23649
1999/2	İslahatçı Demokrat Partisi Genel Merkezi ile 63 İl Örgütünün 1990 Yılı Malî Denetimine Dair Karar. E. No: 1991/8	24.03.1999	23649
1999/4	İslahatçı Demokrat Partisi Genel Merkezi ile 63 İl Örgütünün 1991 Yılı Malî Denetimine Dair Karar. E. No: 1992/10	24.03.1999	23649
1998/70	Demokrat Partinin Genel Merkezi ile 62 İl Teşkilatı ve İl Teşkilatı Bulunmayan 10 İlçe Teşkilatının 1997 Yılı Malî Denetimine Dair Karar. E. No: 1998/28	30.01.1999	23596
1998/68	Devrimci İşçi Partisi Genel Merkezinin 1997 Yılı Malî Denetimine Dair Karar. E. No: 1998/11	30.01.1999	23596
1998/69	Sosyalist İşçi Partisi Genel Merkezinin 1997 Yılı Malî Denetimine Dair Karar. E. No: 1998/30	30.01.1999	23596
1998/66	Anavatan Partisi Genel Merkezi ile 80 İl Teşkilatının 1996 Yılı Malî Denetimine Dair Karar. E. No: 1997/5	29.01.1999	23595
1998/67	Sosyalist İktidar Partisi Genel Merkezi ile 43 İl Teşkilatının 1997 Yılı Malî Denetimine Dair Karar. E. No: 1998/9	29.01.1999	23595
1998/64	Demokratik Kitle Partisi Genel Merkezi ile 6 İl Teşkilatının 1997 Yılı Malî Denetimine Dair Karar. E. No: 1998/5	28.01.1999	23594
1998/65	Halkın Demokrasi Partisinin Genel Merkezi ile 56 İl Teşkilatının 1997 Yılı Malî Denetimine Dair Karar. E. No: 1998/3	28.01.1999	23594
1998/61	Türkiye Sultan Partisi Genel Merkezinin 1996 Yılı Malî Denetimine Dair Karar. E. No: 1997/15	27.01.1999	23593
1998/63	Anayol Partisi Genel Merkezi ile Konak İlçe Teşkilatının 1997 Yılı Malî Denetimine Dair Karar. E. No: 1998/7	27.01.1999	23593
1998/58	Türkiye Özürlüsü ile Mutludur Partisi Genel Merkezinin 1996 Yılı Malî Denetimine Dair Karar. E. No: 1997/13	26.01.1999	23592
1998/59	Doğru Yol Partisi Genel Merkezi ile 79 İl Teşkilatının 1996 Yılı Malî Denetimine Dair Karar. E. No: 1997/25	26.01.1999	23592
1998/62	Yeniden Doğuş Partisi Genel Merkezi ile 58 İl Teşkilatının 1996 Yılı Malî Denetimine Dair Karar. E. No: 1997/6	13.01.1999	23582
1998/60	Yeniden Doğuş Partisi Genel Merkezi ile 57 İl Teşkilatının 1994 Yılı Malî Denetimine Dair Karar. E. No: 1995/18	13.01.1999	23582
1998/57	Yeniden Doğuş Partisi Genel Merkezi ile 59 İl Teşkilatının 1995 Yılı Malî Denetimine Dair Karar. E. No: 1996/17	13.01.1999	23582

2000

2000/6	Sosyalist İşçi Partisi Genel Merkezinin 1998 Yılı Kesinhesabının İncelenmesine Dair Karar. E. No: 1997/7	13.10.2000	24199
2000/7	Anavatan Partisi Genel Merkezi ile 80 İl Teşkilatının 1998 Yılı Kesinhesabının İncelenmesine Dair Karar. E. No: 1999/12	13.10.2000	24199
2000/9	Demokrat Parti Genel Merkezi ile 41 İl Teşkilatının 1998 Yılı Kesinhesabının İncelenmesine Dair Karar. E. No: 1999/19	13.10.2000	24199
2000/10	Değişen Türkiye Partisi Genel Merkezi ile 49 İl Teşkilatının 1998 Yılı Kesinhesabının İncelenmesine Dair Karar. E. No: 1999/23	13.10.2000	24199
2000/12	Demokrat Türkiye Partisi Genel Merkezi ile 79 İl Teşkilatının 1998 Yılı Kesinhesabının İncelenmesine Dair Karar. E. No: 1999/9	13.10.2000	24199
2000/11	Milliyetçi Hareket Partisi Genel Merkezi ile 79 İl Teşkilatının 1998 Yılı Kesinhesabının İncelenmesine Dair Karar. E. No: 1999/17	13.10.2000	24199
2000/8	Emeğin Partisinin 1998 Yılı Kesinhesabının İncelenmesine Dair Karar. E. No: 1999/21	13.10.2000	24199

1997/3	Demokratik Barış Hareketi Partisinin Programının Anayasaya ve Siyasi Partiler Yasasına Aykırılığı İddiasıyla Açılan Davanın Reddine Dair Karar. E. No: 1996/3	02.06.2000	24067
2000/1	Büyük Birlik Partisi Genel Merkezi ile 77 İl Teşkilatının 1997 Yılı Kesinhesabının İncelenmesine Dair Karar. E. No: 1998/29	13.04.2000	24019
2000/2	Demokratik Sol Parti Genel Merkezi ile İlçe Teşkilatlarını Da Kapsayan 80 İl Teşkilatının 1998 Yılı Kesinhesabının İncelenmesine Dair Karar. E. No: 1999/14	13.04.2000	24019
2000/3	Türkiye Özürlüsü ile Mutludur Partisinin 1998 Yılı Kesinhesabının İncelenmesine Dair Karar. E. No: 1999/30	13.04.2000	24019
2000/4	İşçi Parti Genel Merkezi ile 61 İl Teşkilatının 1998 Yılı Kesinhesabının İncelenmesine Dair Karar. E. No: 1999/13	13.04.2000	24019
2000/5	Büyük Adalet Partisi Genel Merkezinin 1998 Yılı Kesinhesabının İncelenmesine Dair Karar. E. No: 1999/28	13.04.2000	24019
1999/50	Aydınlık Türkiye Partisi Genel Merkezinin 1998 Yılı Malî Denetimi Hakkında Karar. E. No: 1999/10	29.01.2000	23948
1999/49	Türkiye Sosyalist İşçi Partisi Genel Merkezi ile 6 İl Teşkilatının 1998 Malî Yılı Kesinhesabının İncelenmesi Hakkında Karar. E. No: 1999/27	28.01.2000	23947
1999/48	Demokratik Kitle Partisi Genel Merkezi ile 6 İl Teşkilatının 1998 Yılı Malî Denetimi Hakkında Kararı. E. No: 1999/25	26.01.2000	23945

2001

2001/6	Sosyalist İktidar Partisinin 1999 Yılı Kesinhesabının İncelenmesine Dair Karar. E. No: 2000/23	27.12.2001	24623
1999/1	Demokratik Kitle Partisinin Kapatılmasına Dair Karar. E. No: 1997/2	22.11.2001	24591
2001/5	Anavatan Partisi Genel Merkezi ile 80 İl Örgütünün 1997 Yılı Kesinhesabının İncelenmesine Dair Karar. E. No: 1998/22	18.07.2001	24466
2001/1	Komünist Adını, 2820 Sayılı Siyasî Partiler Kanununun 96. Maddesine Aykırı Olarak Kullanan Komünist Partiye, Bu Aykırılığı Gidermesi için İhtar Verilmesine Dair Karar. E. No: 2001/1	01.06.2001	24419
2001/1	Demokratik Halk Partisinin 1999 Yılı Kesinhesabının İncelenmesine Dair Karar. E. No: 2000/4	16.01.2001	24289
2001/2	Fazilet Partisinin 1998 Yılı Kesinhesabının İncelenmesine Dair Karar. E. No: 1999/26	16.01.2001	24289
2001/3	Türkiye Sultan Partisi Genel Merkezinin 1999 Yılı Kesinhesabının İncelenmesine Dair Karar. E. No: 2000/2	16.01.2001	24289

2002

2002/12	Anayol Partisi Genel Merkezi ile İzmir Konak İlçesinin 1999 Yılı Malî Denetimi Hakkında Karar. E. No: 2000/3	16.10.2002	24908
2002/13	Demokrat Partinin 1999 Yılı Malî Denetimi Hakkında Karar. E. No: 2000/14	16.10.2002	24908
2002/14	Demokratik Halk Partisinin 2000 Yılı Malî Denetimi Hakkında Karar. E. No: 2002/11	16.10.2002	24908
2002/8	Türkiyem Partisinin 1999 Yılı Kesinhesabının İncelenmesine Dair Karar. E. No: 2000/25	28.09.2002	24890
2002/9	Değişen Türkiye Partisinin 1999 Yılı Kesinhesabının İncelenmesine Dair Karar. E. No: 2001/1	28.09.2002	24890
2002/10	Aydınlık Türkiye Partisinin 2000 Yılı Kesinhesabının İncelenmesine Dair Karar. E. No: 2001/15	28.09.2002	24890
2002/11	Demokrasi ve Barış Partisinin 1999 Yılı Kesinhesabının İncelenmesine Dair Karar. E. No: 2000/5	28.09.2002	24890
2001/3	Yeniden Doğuş Partisine İhtar Verilmesi İsteminin Reddine Dair Karar. E. No: 2001/3	31.08.2002	24862
2002/2	Devrimci İşçi Partisinin 1999 Yılı Kesinhesabının İncelenmesi Hakkında Karar. E. No: 200/7	29.05.2002	24769
2002/6	Emeğin Partisinin 1999 Yılı Kesinhesabının İncelenmesine Dair Karar. E. No: 2000/26	24.05.2002	24764
2002/7	Türkiye Özürlüsü ile Mutludur Partisinin 1999 Yılı Kesinhesabının	24.05.2002	24764

	İncelenmesine Dair Karar. E. No: 2000/30		
2002/5	Türkiyem Partisinin 2000 Yılı Kesinhesabının İncelenmesine Dair Karar. E. No: 2001/9	24.05.2002	24764
2002/1	Aydınlık Türkiye Partisinin 1999 Yılı Kesinhesabının İncelenmesi Hakkında Karar. E. No: 2000/19	23.05.2002	24763
2002/3	Değişen Türkiye Partisinin 2000,2001 ve 2002 Yılları Kesinhesaplarının İncelenmesi Hakkında Karar. E. No: 2002/2	23.05.2002	24763
2002/4	Türkiye Sultan Partisinin 2000 Yılı Kesinhesabının İncelenmesi Hakkında Karar. E. No: 2001/4	23.05.2002	24763
2002/5	Türkiye Özürlüsü ile Mutludur Partisine İhtar Verilmesi Hakkında Karar. E. No: 2001/9	27.04.2002	24738
2002/6	Türkiye Adalet Partisine İhtar Verilmesi Hakkında Karar. E. No: 2001/10	27.04.2002	24738
2002/7	Sosyalist İktidar Partisi Olarak Kurulup Sonradan Türkiye Komünist Partisi Adını Alan Siyasi Partiye İhtar Verilmesi Hakkında Karar. E. No: 2001/11	27.04.2002	24738
2002/8	İşçi Partisine İhtar Verilmesi Hakkında Karar. E. No: 2001/12	27.04.2002	24738
2002/1	Büyük Adalet Partisine İhtarda Bulunulmasına Dair Karar. E. No: 2001/4	26.04.2002	24737
2002/2	Anayol Partisine İhtar Verilmesine Dair Karar. E. No: 2001/5	26.04.2002	24737
2002/3	Türkiye Sosyalist İşçi Partisine İhtar Verilmesine Dair Karar. E. No: 2001/6	26.04.2002	24737
2002/ 4	Adalet Partisine İhtar Verilmesine Dair Karar. E. No: 2001/7	26.04.2002	24737
2002/9	Adalet ve Kalkınma Partisine, 2820 Sayılı Siyasî Partiler Kanununun 8 inci Maddesi Gereğince Recep Tayyip ERDOĞAN'ın Kurucu Üyelikten Çıkarılması için İhtarda Bulunulmasına Dair Karar. E. No: 2001/8	19.04.2002	24731
2002/10	Değişen Türkiye Partisine, 2002 Yılı Birinci Olağanüstü Büyük Kongresinde Kapatılmasına Karar verildiği Sebebiyle İhtar verilmesine Gerek Olmadığına Dair Karar. E. No: 2002/1	19.04.2002	24731
2002/21	Yeniden Doğuş Partisi 1999 Yılı Malî Denetimine Dair Karar. E. No: 2000/12	04.02.2002	25014
2001/2	Fazilet Partisinin, Anayasaya ve Siyasî Partiler Kanununa Aykırı Eylemleri Sebebiyle Temelli Kapatılmasına Dair Karar. E. No: 1999/2	05.01.2002	24631

2003

2003/14	Aydınlık Türkiye Partisinin 2002 Yılı Kesinhesabının İncelenmesine Dair Karar. E. No: 2003/20	16.11.2003	25291
2003/18	Adalet ve Kalkınma Partisinin 2001 Yılı Kesinhesabının İncelenmesine Dair Karar. E. No: 2002/17	16.11.2003	25291
2003/19	Demokratik Sol Partinin 1999 Yılı Kesinhesabının İncelenmesine Dair Karar. E. No: 2000/13	16.11.2003	25291
2003/15	Milliyetçi Hareket Partisinin 1999 Yılı Kesinhesabının İncelenmesine Dair Karar. E. No: 2000/24	15.11.2003	25290
2003/16	Milliyetçi Hareket Partisinin 2000 Yılı Kesinhesabının İncelenmesine Dair Karar. E. No: 2001/16	15.11.2003	25290
2003/17	Milliyetçi Hareket Partisinin 2001 Yılı Kesinhesabının İncelenmesine Dair Karar. E. No: 2002/10	15.11.2003	25290
2003/4	Sosyal Demokrat Partiye İhtar Verilmesi Hakkında Karar. E. No: 2002/5	01.11.2003	25276
2003/1	Halkın Demokrasi Partisinin Anayasaya Aykırı Davranışları Gerekçesi ile Kapatılmasına Dair Karar. E. No: 1999/1	19.07.2003	25173
2003/1	Anavatan Partisine, Tüzüğünün 60ıncı Maddesinden Dolayı İhtar İsteminin Reddine Dair Karar. E. No: 2002/3	12.07.2003	25166
2003/2	Halk Partisine, Parti Tüzüğünün 55inci Maddesinden Dolayı İhtar İsteminin Reddine Dair Karar. E. No: 2002/4	12.07.2003	25166
2003/8	Gönül Birliği Yeşiller Partisinin 2001 Yılı Kesinhesabının İncelenmesi Hakkında Karar. E. No: 2002/7	18.06.2003	25142
2003/9	Lider Türkiye Partisinin 2001 Yılı Kesinhesabının İncelenmesi Hakkında Karar. E. No: 2002/32	18.06.2003	25142
2003/10	Demokratik Halk Partisinin 2001 Yılı Kesinhesabının İncelenmesi Hakkında Karar. E. No: 2002/13	18.06.2003	25142
2003/12	Avrasya Partisinin 2002 Yılı Kesinhesabının İncelenmesi Hakkında Karar. E. No: 2003/1	18.06.2003	25142

2003/3	Demokrat Partinin 2000 Yılı Kesinhesabının İncelenmesi Hakkında Karar. E. No: 2001/13	17.06.2003	25141
2003/6	Demokrat Partinin 2001 Yılı Kesinhesabının İncelenmesi Hakkında Karar. E. No: 2002/26	17.06.2003	25141
2003/7	Varlık Partisinin 2001 Yılı Kesinhesabının İncelenmesi Hakkında Karar. E. No: 2002/31	17.06.2003	25141
2003/4	Demokrasi ve Barış Partisinin 2000 Yılı Kesinhesabının İncelenmesi Hakkında Anayasa Mahkemesi Karar. E. No: 2001/28	30.05.2003	25123
2003/5	Halkın Demokrasi Partisinin 2001 Yılı Kesinhesabının İncelenmesi Hakkında Anayasa Mahkemesi Karar. E. No: 2002/6	30.05.2003	25123
2003/1	Anayasa Mahkemesinin Radikal Değişim Projesi Partisinin 2001 Yılı Kesinhesabının İncelenmesi Hakkında Karar. E. No: 2002/29	29.05.2003	25122
2003/13	Anayasa Mahkemesinin Radikal Değişim Projesi Partisinin 2002 Yılı Kesinhesabının İncelenmesi Hakkında Karar. E. No: 2003/3	29.05.2003	25122
2003/2	Anayol Partisinin 2000 Yılı Kesinhesabının İncelenmesi Hakkında Karar. E. No: 2001/2	28.05.2003	25121
2003/11	Anayol Partisinin 2001 Yılı Kesinhesabının İncelenmesi Hakkında Karar. E. No: 2002/3	28.05.2003	25121
2003/3	Büyük Adalet Partisine 1999 Yılı Kesinhesabının Onaylı Bir Örneğini Vermediği Gerekçesi ile İhtar Verilmesine Dair Karar. E. No: 2002/7	08.04.2003	25073
2002/25	Türkiye Özürlüsü ile Mutludur Partisinin 2001 Yılı Kesinhesabının İncelenmesine Dair Karar. E. No: 2002/5	26.03.2003	25060
2002/26	Türkiye Özürlüsü ile Mutludur Partisinin 2000 Yılı Kesinhesabının İncelenmesine Dair Karar. E. No: 2001/3	26.03.2003	25060
2002/27	Ulusal Muhtariyet Partisinin 2001 Yılı Malî Denetimine Dair Karar. E. No: 2002/24	26.03.2003	25060
2002/15	Demokratik Türkiye Partisinin 1999 Yılı Kesinhesabının İncelenmesine Dair Karar. E. No: 2000/9	25.03.2003	25059
2002/18	Fazilet Partisinin 1999 Yılı Kesinhesabının İncelenmesine Dair Karar. E. No: 2000/21	25.03.2003	25059
2002/24	Sosyalist İktidar Partisinin 2000 Yılı Kesinhesabının İncelenmesine Dair Karar. E. No: 2001/24	25.03.2003	25059
2002/16	Devrimci Sosyalist İşçi Partisi 2001 Yılı Malî Denetimine Dair Karar. E. No: 2002/4	04.02.2003	25014
2002/17	Aydınlık Türkiye Partisi 2001 Yılı Malî Denetimine Dair Karar. E. No: 2002/22	04.02.2003	25014
2002/19	Devrimci Sosyalist İşçi Partisi 2000 Yılı Malî Denetimine Dair Karar. E. No: 2001/29	04.02.2003	25014
2002/20	Yeniden Doğuş Partisi 1998 Yılı Malî Denetimine Dair Karar. E. No: 1999/20	04.02.2003	25014
2002/22	Halkın Demokrasi Partisi 1999 Yılı Malî Denetimine Dair Karar. E. No: 2000/1	04.02.2003	25014
2002/23	Halkın Demokrasi Partisi 2000 Yılı Malî Denetimine Dair Karar. E. No: 2001/14	04.02.2003	25014

2004

2004/1	Saadet Partisine, 2820 Sayılı Siyasî Partiler Kanununun 96ncı Maddesine Aykırı Davranışından Ötürü İhtar Verilmesine Dair Karar. E. No: 2004/1	13.03.2004	25401
--------	--	------------	-------

2005

2005/3	Saadet Partisine İhtar Verilmesine Dair Karar. E. No: 2004/3	19.10.2005	25971
2005/1	Lider Türkiye Partisine İhtar Verilmesine Dair Karar. E. No: 2004/4	19.10.2005	25971
2005/2	Sağduyu Partisine İhtar Verilmesine Dair Karar. E. No: 2005/1	19.10.2005	25971
2005/4	Cumhuriyet Halk Partisine İhtar Verilmesine Dair Karar. E. No: 2004/2	06.08.2005	25898
2005/1	(Devrimci Sosyalist İşçi Partisinin 2002 Yılı Kesinhesabının İncelenmesine Dair Karar. E. No: 2003/32	24.04.2005	25795
2004/1	Türkiye Sosyalist İşçi Partisinin Kapatılması İsteminin Reddine Dair Karar. E. No: 2003/2	08.02.2005	25721
2004/2	Adalet Partisinin Kapatılması İsteminin Reddine Dair Karar. E. No: 2003/3	08.02.2005	25721

2004/3	Türkiye Adalet Partisinin Kapatılması İsteminin Reddine Dair Karar. E. No: 2003/4	08.02.2005	25721
2004/4	Büyük Adalet Partisinin Kapatılması İsteminin Reddine Dair Karar. E. No: 2003/5	08.02.2005	25721
2004/5	Türkiye Özürlüsü ile Mutludur Partisinin Kapatılması İsteminin Reddine Dair Karar. E. No: 2003/6	08.02.2005	25721
2004/6	Devrimci Sosyalist İşçi Partisinin Kapatılması İsteminin Reddine Dair Karar. E. No: 2003/7	08.02.2005	25721
2004/7	Anayol Partisinin Kapatılması İsteminin Reddine Dair Karar. E. No: 2003/8	08.02.2005	25721

2006

2006/41	İşçi Partisi'nin 2004 Yılı Kesinhesabının İncelenmesine İlişkin Karar (E: 2005/31)	04.10.2006	26309
2006/49	İşçi Partisi'nin 2000 Yılı Kesinhesabının İncelenmesine İlişkin Karar (E: 2001/6)	04.10.2006	26309
2006/50	İşçi Partisi'nin 2001 Yılı Kesinhesabının İncelenmesine İlişkin Karar (E: 2002/8)	04.10.2006	26309
2006/51	İşçi Partisi'nin 2002 Yılı Kesinhesabının İncelenmesine İlişkin Karar (E: 2003/4)	04.10.2006	26309
2006/33	Sağduyu Partisi'nin 2004 Yılı Kesinhesabının İncelenmesine İlişkin Karar (E: 2005/7)	03.10.2006	26308
2006/44	Saadet Partisi'nin 2003 Yılı Kesinhesabının İncelenmesine İlişkin Karar (E: 2004/11)	03.10.2006	26308
2006/45	Anavatan Partisi'nin 2004 Yılı Kesinhesabının İncelenmesine İlişkin Karar (E: 2005/18)	03.10.2006	26308
2006/46	Cumhuriyetçi Demokrasi Partisi'nin 2003 Yılı Kesinhesabının İncelenmesine İlişkin Karar (E: 2004/35)	03.10.2006	26308
2006/42	Liberal Demokrat Parti'nin 1998 Yılı Kesinhesabının İncelenmesine İlişkin Karar (E: 1999/8)	30.09.2006	26305
2006/47	Bağımsız Türkiye Partisi'nin 2001 Yılı Kesinhesabının İncelenmesine İlişkin Karar (E: 2002/20)	30.09.2006	26305
2006/48	Demokrasi ve Barış Partisi'nin 2002 Yılı Kesinhesabının İncelenmesine İlişkin Karar (E: 2003/38)	30.09.2006	26305
2006/38	Hak ve Özgürlükler Partisi'nin 2004 Yılı Kesinhesabının İncelenmesine İlişkin Karar (E: 2005/37)	29.09.2006	26304
2006/39	Lider Türkiye Partisi'nin 2004 Yılı Kesinhesabının İncelenmesine İlişkin Karar (E: 2005/40)	29.09.2006	26304
2006/40	Devrimci Sosyalist İşçi Partisi'nin 2004 Yılı Kesinhesabının İncelenmesine İlişkin Karar (E: 2005/42)	29.09.2006	26304
2006/35	Demokratik Halk Partisi'nin 2004 Yılı Kesinhesabının İncelenmesine İlişkin Karar (E: 2005/6)	28.09.2006	26303
2006/36	Aydınlık Türkiye Partisi'nin 2004 Yılı Kesinhesabının İncelenmesine İlişkin Karar (E: 2005/34)	28.09.2006	26303
2006/37	Gönül Birliği Yeşiller Partisi'nin 2004 Yılı Kesinhesabının İncelenmesine İlişkin Karar (E: 2005/4)	28.09.2006	26303
2006/31	Demokrat Parti'nin 2004 Yılı Kesinhesabının İncelenmesine İlişkin Karar (E: 2005/22)	27.09.2006	26302
2006/32	Emekçi Hareket Partisi'nin 2004 Yılı Kesinhesabının İncelenmesine İlişkin Karar (E: 2005/9)	27.09.2006	26302
2006/34	Özgür Toplum Partisi'nin 2004 Yılı Kesinhesabının İncelenmesine İlişkin Karar (E: 2005/36)	27.09.2006	26302
2006/26	Anayol Partisi'nin 2002 Yılı Kesinhesabının İncelenmesine İlişkin Karar (E: 2003/2)	26.09.2006	26301
2006/27	Anayol Partisi'nin 2003 Yılı Kesinhesabının İncelenmesine İlişkin Karar (E: 2003/39)	26.09.2006	26301
2006/43	Yurt Partisi'nin 2003 Yılı Kesinhesabının İncelenmesine İlişkin Karar (E: 2004/8)	26.09.2006	26301
2006/28	Ulusal Birlik Partisi'nin 2001 Yılı Kesinhesabı Hakkında Karar (E: 2004/40)	23.09.2006	26298
2006/29	Ulusal Birlik Partisi'nin 2002 Yılı Kesinhesabının İncelenmesine İlişkin	23.09.2006	26298

	Karar (E: 2004/41)		
2006/30	Ulusal Birlik Partisi'nin 2003 Yılı Kesinhesabının İncelenmesine İlişkin Karar (E: 2004/42)	23.09.2006	26298
2006/24	Özgürlük ve Dayanışma Partisinin 2003 Yılı Kesinhesabının İncelenmesine Dair Karar. E. No: 2004/33	31.03.2006	26125
2006/21	Yeni Türkiye Partisinin 2002 Yılı Kesinhesabının İncelenmesine Dair Karar. No: 2003/11	29.03.2006	26123
2006/22	Yeni Türkiye Partisinin 2003 Yılı Kesinhesabının İncelenmesine Dair Karar. No: 2004/23	29.03.2006	26123
2006/23	Yeni Türkiye partisinin 2004 Yılı Kesinhesabının İncelenmesine Dair Karar. No 2004/44	29.03.2006	26123
2006/23	Yeni Türkiye partisinin 2004 Yılı Kesinhesabının İncelenmesine Dair Karar. No: 2004/44	29.03.2006	26123
2006/20	Bağımsız Cumhuriyet Partisinin 2002 Yılı Kesinhesabının İncelenmesine Dair Karar. E. No: 2003/9	28.03.2006	26122
2006/25	Bağımsız Cumhuriyet Partisinin 2003 Yılı Kesinhesabının İncelenmesine İlişkin Karar. E. No: 2004/27	28.03.2006	26122
2006/19	Cumhuriyetçi Demokrat Türkiye Partisinin 2003 Yılı Kesinhesabının İncelenmesine Dair Karar. E. No: 2004/37	25.03.2006	26119
2006/18	Türkiye Sosyalist İşçi Partisinin 2003 Yılı Kesinhesabının İncelenmesine Dair Karar. E. No: 2004/21	25.03.2006	26119
2006/16	Büyük Birlik Partisinin 2003 Yılı Kesinhesabının İncelenmesine Dair Karar. E. No: 2004/25	24.03.2006	26118
2006/17	Millet Partisinin 2003 Yılı Kesinhesabının İncelenmesine Dair Karar. E. No: 2004/31	24.03.2006	26118
2006/14	Bağımsız Türkiye Partisinin 2002 Yılı Kesinhesabının İncelenmesine Dair Karar. E. No: 2003/21	23.03.2006	26117
2006/15	Bağımsız Türkiye Partisinin 2003 Yılı Kesinhesabının İncelenmesine Dair Karar. E. No: 2004/28	23.03.2006	26117
2006/12	Eşitlik Partisinin 2002 Yılı Kesinhesabının İncelenmesine Dair Karar. E. No: 2005/1	22.03.2006	26116
2006/13	Eşitlik Partisinin 2003 Yılı Kesinhesabının İncelenmesine Dair Karar. E. No: 2005/2	22.03.2006	26116
2006/10	Sosyalist Demokrasi Partisinin 2003 Yılı Kesinhesabının İncelenmesine Dair Karar. E. No: 2004/9	21.03.2006	26115
2006/11	Demokrat Türkiye Partisinin 2003 Yılı Kesinhesabının İncelenmesine Dair Karar. E. No: 2004/3	21.03.2006	26115
2006/8	Türkiye Komünist Partisinin 2003 Yılı Kesinhesabının İncelenmesine Dair Karar. E. No: 2004/24	18.03.2006	26112
2006/9	Yurt Partisinin 2003 Yılı Kesinhesabının İncelenmesine Dair Karar. E. No: 2003/28	18.03.2006	26112
2006/6	Anavatan Partisinin 2003 Yılı Kesinhesabının İncelenmesine Dair Karar. E. No: 2004/17	17.03.2006	26111
2006/7	Cumhuriyet Halk Partisinin 2003 Yılı Kesinhesabını İncelenmesine Dair Karar. E. No: 2004/22	17.03.2006	26111
2006/4	Demokrat Partinin 2003 Yılı Kesinhesabının İncelenmesine Dair Karar. E. No: 2004/12	16.03.2006	26110
2006/5	Milliyetçi Hareket Partisinin 2003 Yılı Kesinhesabının İncelenmesine Dair Karar. E. No: 2004/14	16.03.2006	26110
2006/3	İşçi Partisinin 1999 Yılı Kesinhesabının İncelenmesine Dair Karar. E. No: 2000/6	15.03.2006	26109
2006/1	Sosyal Demokrat Halk Partisinin 2002 Yılı Kesinhesabının İncelenmesine Dair Karar. E. No: 2003/27	14.03.2006	26108
2006/2	Sosyal Demokrat Halk Partisinin 2003 Yılı Kesinhesabının İncelenmesine Dair Karar. E. No: 2004/29	14.03.2006	26108
2005/21	Devrimci Sosyalist İşçi Partisinin 2003 Yılı Kesinhesabının İncelenmesine Dair Karar. E. No: 2004/43	02.02.2006	26068
2005/22	Hak ve Özgürlükler Partisinin 2003 Yılı Kesinhesabının İncelenmesine Dair Karar. E. No: 2004/39	02.02.2006	26068
2005/24	Adalet ve Kalkınma Partisinin 2003 Yılı Kesinhesabının İncelenmesine	02.02.2006	26068

	Dair Karar. E. No: 2004/19		
2005/17	Aydınlık Türkiye Partisinin 2003 Yılı Kesinhesabının İncelenmesine Dair Karar. E. No: 2004/20	01.02.2006	26067
2005/20	Özgür Toplum Partisinin 2003 Yılı Kesinhesabının İncelenmesine Dair Karar. E. No: 2004/36	01.02.2006	26067
2005/18	Lider Türkiye Partisinin 2002 Yılı Kesinhesabının İncelenmesine Dair Karar. E. No: 2003/35	31.01.2006	26066
2005/19	Lider Türkiye Partisinin 2003 Yılı Kesinhesabının İncelenmesine Dair Karar. E. No: 2004/32	31.01.2006	26066
2005/16	Sağduyu Partisinin 2003 Yılı Kesinhesabının İncelenmesine Dair Karar. E. No: 2004/16	28.01.2006	26063
2005/23	Sağduyu Partisinin 2002 Yılı Kesinhesabının İncelenmesine Dair Karar. E. No: 2003/16	28.01.2006	26063
205/14	Emeğin Partisinin 2003 Yılı Kesinhesabının İncelenmesine Dair Karar. E. No: 2004/10	27.01.2006	26062
2005/15	Genç Partinin 2003 Yılı Kesinhesabının İncelenmesine Dair Karar. E. No: 2004/13	27.01.2006	26062
2005/3	Demokrat Partinin 2002 Yılı Kesinhesabının İncelenmesine Dair Karar. E. No: 2003/8	26.01.2006	26061
2005/13	İşçi Partisinin 2003 Yılı Kesinhesabının İncelenmesine Dair Karar. E. No: 2004/7	26.01.2006	26061
2005/7	Toplumcu Demokratik Partinin 2002 Yılı Kesinhesabının İncelenmesine Dair Karar. E. No: 2003/7	07.01.2006	26046
2005/8	Toplumcu Demokrat Partinin 2003 Yılı Kesinhesabının İncelenmesine Dair Karar. E. No: 2004/26	07.01.2006	26046
2005/5	Demokratik Halk Partisinin 2002 Yılı Kesinhesabının İncelenmesine Dair Karar. E. No: 2003/6	06.01.2006	26045
2005/6	Demokratik Halk Partisinin 2003 Yılı Kesinhesabının İncelenmesine Dair Karar. E. No: 2004/30	06.01.2006	26045
2005/2	Gönül Birliği Yeşiller Partisinin 2003 Yılı Kesinhesabının İncelenmesine Dair Karar. E. No: 2004/34	05.01.2006	26044
2005/4	Gönül Birliği Yeşiller Partisinin 2002 Yılı Kesinhesabının İncelenmesine Dair Karar. E. No: 2003/36	05.01.2006	26044

2007

2007/3	Milliyetçi Hareket Partisi'nin 2004 Yılı Kesinhesabının İncelenmesine Dair Karar (E.No:2005/30)	22.11.2007	26708
2007/5	Emeğin Partisi'nin 2004 Yılı Kesinhesabının İncelenmesine Dair Karar (E.No:2005/15)	22.11.2007	26708
2007/13	Demokrat Parti'nin 2005 yılı Kesinhesabının incelenmesine Dair Karar (E.No:2006/17)	22.11.2007	26708
2007/14	Demokrat Türkiye Partisi'nin 2004 Yılı Kesinhesabının İncelenmesine Dair Karar (E.No:2005/26)	22.11.2007	26708
2007/3	Milliyetçi Hareket Partisi'nin 2004 Yılı Kesinhesabının İncelenmesine Dair Karar (E.No:2005/30)	22.11.2007	26708
2007/5	Emeğin Partisi'nin 2004 Yılı Kesinhesabının İncelenmesine Dair Karar (E.No:2005/15)	22.11.2007	26708
2007/13	Demokrat Parti'nin 2005 yılı Kesinhesabının incelenmesine Dair Karar (E.No:2006/17)	22.11.2007	26708
2007/14	Demokrat Türkiye Partisi'nin 2004 Yılı Kesinhesabının İncelenmesine Dair Karar (E.No:2005/26)	22.11.2007	26708
2007/9	Cumhuriyetçi Demokrat Türkiye Partisi'nin 2004 Yılı Kesinhesabının İncelenmesine Dair Karar (E.No:2005/1)	20.11.2007	26706
2007/10	Sosyalist Demokrasi Partisi'nin 2004 Yılı Kesinhesabının İncelenmesine Dair Karar (E.No:2005/23)	20.11.2007	26706
2007/6	Demokratik Sol Parti'nin 2002 Yılı Kesinhesabının İncelenmesine Dair Karar (E.No:2003/19)	17.11.2007	26703
2007/8	Demokratik Sol Parti'nin 2003 Yılı Kesinhesabının İncelenmesine Dair	17.11.2007	26703

	Karar (E.No:2004/15)		
2007/4	Demokratik Sol Parti'nin 2002 Yılı Kesinhesabının İncelenmesine Dair Karar (E.No:2003/15)	16.11.2007	26702
2007/7	Demokratik Sol Parti'nin 2003 Yılı Kesinhesabının İncelenmesine Dair Karar (E.No:2004/18)	16.11.2007	26702
2007/1	Liberal Demokrat Partinin 1999 Yılı Kesinhesabının İncelenmesine Dair Karar (E.No:2000/15)	15.11.2007	26701
2007/2	Sosyal Demokrat Halk Partisinin 2004 Yılı Kesinhesabının İncelenmesine Dair Karar (E.No:2005/33)	15.11.2007	26701
2007/4	Hak ve Özgürlükler Partisine İhtar Verilmesine Dair Karar (E.No:2002/6)	25.05.2007	26532

2008

2008/2	Adalet ve Kalkınma Partisi'nin 2008 yılında aldığı (son yıllık) Devlet Yardımı Miktarının Yarısından Yoksun Bırakılmasına, Dair Karar (E.No:2008/1) (Siyasi Parti Kapatma) (Bu Kararın Eki Olarak, Resmi Gazetenin 468.Sayfasındaki "Davalı Partinin Parti Mensupları Hakkındaki İddialara Yönelik Aynı Tarihli Savunması" Başlığında Sonra Gelmek Üzere, 13.11.2008 Tarihli ve 27053 Sayılı Resmi Gazetede Yayımlanan Bölüm Eklenmiştir.)	24.10.2008	27034
2008/77	Doğru Yol Partisi'nin 1999 Yılı Kesinhesabının İncelenmesine Dair Karar (E.No:2000/10)	08.07.2008	26930
2008/78	Doğru Yol Partisi'nin 2000 Yılı Kesinhesabının İncelenmesine Dair Karar (E.No:2001/17)	08.07.2008	26930
2008/79	Doğru Yol Partisi'nin 2001 Yılı Kesinhesabının İncelenmesine Dair Karar (E.No:2002/18)	08.07.2008	26930
2008/80	Cumhuriyet Halk Partisi'nin 1998 Yılı Kesinhesabının İncelenmesine Dair Karar (E.No:1999/1)	08.07.2008	26930
2008/81	Cumhuriyet Halk Partisi'nin 2004 Yılı Kesinhesabının İncelenmesine Dair Karar (E.No:2005/24)	08.07.2008	26930
2008/82	Cumhuriyet Halk Partisi'nin 2005 Yılı Kesinhesabının İncelenmesine Dair Karar (E.No:2006/28)	08.07.2008	26930
2008/83	Cumhuriyet Halk Partisi'nin 2006 Yılı Kesinhesabının İncelenmesine Dair Karar (E.No:2007/21)	08.07.2008	26930
2008/1	Hak ve Özgürlükler Partisi'nin Kapatılma Davasında Anayasanın 149. Maddesinin Birinci Fıkrasında Belirtilen Nitelikli Çoğunluğun Sağlanamaması Nedeniyle Kapatılma İsteminin REDDİNE Dair Karar (E.No:2002/1)	01.07.2008	26923
2008/2	Kapatılan Halkın Emek Partisi Hakkındaki Yargılamanın Yenilenmesi İsteminin, 4.12.2004 Günlü, 5271 Sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 321. Maddesinin (1) Numaralı Fıkrası Uyarınca, Esassız Olması Nedeniyle REDDİNE Dair Karar (E.No:2003/1)	03.06.2008	26895
2008/3	Kapatılan Özgürlük ve Demokrasi Partisi Hakkındaki Yargılamanın Yenilenmesi İsteminin, 4.12.2004 Günlü, 5271 Sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 321. Maddesinin (1) Numaralı Fıkrası Uyarınca, Esassız Olması Nedeniyle REDDİNE Dair Karar (E.No:2003/2)	03.06.2008	26895
2008/65	Yeniden Doğuş Partisi'nin 2000 Yılı Kesinhesabının İncelenmesine Dair Karar (E.No:2001/10)	17.05.2008	26879
2008/66	Yeniden Doğuş Partisi'nin 2001 Yılı Kesinhesabının İncelenmesine Dair Karar (E.No:2002/15)	17.05.2008	26879
2008/67	Millet Partisi'nin 1999 Yılı Kesinhesabının İncelenmesine Dair Karar (E.No:2000/20)	17.05.2008	26879
2008/68	Millet Partisi'nin 2000 Yılı Kesinhesabının İncelenmesine Dair Karar (E.No:2001/26)	17.05.2008	26879
2008/69	Millet Partisi'nin 1998 Yılı Kesinhesabının İncelenmesine Dair Karar (E.No:1999/24)	17.05.2008	26879
2008/70	Millet Partisi'nin 2001 Yılı Kesinhesabının İncelenmesine Dair Karar (E.No:2002/28)	17.05.2008	26879
2008/75	Katılımcı Demokrasi Partisi'nin 2006 Yılı Kesinhesabının İncelenmesine Dair Karar (E.No:2007/41)	17.05.2008	26879

2008/76	Doğru Yol Partisi'nin 1998 Yılı Kesinhesabının İncelenmesine Dair Karar (E.No:1999/16)	17.05.2008	26879
2008/59	Türkiye Sosyalist İşçi Partisi'nin 2000 Yılı Kesinhesabının İncelenmesine Dair Karar (E.No:2001/19)	16.05.2008	26878
2008/60	Türkiye Sosyalist İşçi Partisi'nin 2001 Yılı Kesinhesabının İncelenmesine Dair Karar (E.No:2003/10)	16.05.2008	26878
2008/61	Türkiye Sosyalist İşçi Partisi'nin 2002 Yılı Kesinhesabının İncelenmesine Dair Karar (E.No:2003/14)	16.05.2008	26878
2008/62	Türkiye Sosyalist İşçi Partisi'nin 2006 Yılı Kesinhesabının İncelenmesine Dair Karar (E.No:2007/36)	16.05.2008	26878
2008/63	Türkiye Komünist Partisi'nin 2005 Yılı Kesinhesabının İncelenmesine Dair Karar (E.No:2006/15)	16.05.2008	26878
2008/64	Türkiye Komünist Partisi'nin 2006 yılı Kesinhesabının İncelenmesine Dair Karar (E.No:2007/20)	16.05.2008	26878
2007/71	Türkiye Komünist Partisi'nin 2004 Yılı Kesinhesabının İncelenmesine Dair Karar (E.No:2005/21)	16.05.2008	26878
2008/72	Türkiye Sosyalist İşçi Partisi'nin 2005 Yılı Kesinhesabının İncelenmesine Dair Karar (E.No:2006/32)	16.05.2008	26878
2008/74	Türkiye Sosyalist İşçi Partisi'nin 1999 Yılı Kesinhesabının İncelenmesine Dair Karar (E.No:2000/18)	16.05.2008	26878
2006/4	Varlığımız Partisi'nin Hukuksal Varlığının Sona Erdiğinin Tespitine Karar Verilmesi İstemi Hakkında Karar Verilmesine Yer Olmadığına Dair Karar (E.No:2002/5)	05.03.2008	26807
2006/5	Eşitlik Partisi'nin Hukuksal Varlığının Sona Erdiğinin Tespiti İsteminin REDDİNE Dair Karar(E.No:2002/9)	05.03.2008	26807
2006/2	Adalet Partisi'nin Hukuksal Varlığının Sona Erdiğinin Tespiti İsteminin REDDİNE Dair Karar (E.No:2002/3)	05.03.2008	26807
2006/3	Türkiye Adalet Partisi'nin Hukuksal Varlığının Sona Erdirildiğine Dair Karar (E.No:2002/4)	05.03.2008	26807
2008/46	Ulusal Birlik Partisi'nin 2000 Yılı Kesinhesabının İncelenmesine Dair Karar (E.No:2002/1)	04.03.2008	26806
2008/47	Ulusal Birlik Partisi'nin 2004 Yılı Kesinhesabının İncelenmesine Dair Karar (E.No:2005/10)	04.03.2008	26806
2008/48	Ulusal Birlik Partisi'nin 2005 Yılı Kesinhesabının İncelenmesine Dair Karar (E.No:2006/1)	04.03.2008	26806
2008/49	Gönül Birliği Yeşiller Partisi'nin 2000 Yılı Kesinhesabının İncelenmesine Dair Karar (E.No:2001/8)	04.03.2008	26806
2008/50	Gönül Birliği Yeşiller Partisi'nin 2005 Yılı Kesinhesabının İncelenmesine Dair Karar (E.No:2006/36)	04.03.2008	26806
2008/37	Devrimci Sosyalist İşçi Partisi'nin 2006 Yılı Kesinhesabının İncelenmesine Dair Karar (E.No:2007/42)	01.03.2008	26803
2008/38	Devrimci Sosyalist İşçi Partisi'nin 2005 Yılı Kesinhesabının İncelenmesine Dair Karar (E.No:2006/35)	01.03.2008	26803
2008/39	İşçi Kardeşliği Partisi'nin 2006 Yılı Kesinhesabının İncelenmesine Dair Karar (E.No:2007/2)	01.03.2008	26803
2008/40	Müdafa-i Hukuk Hareketi Partisi'nin 2006 Yılı Kesinhesabının İncelenmesine Dair Karar (E.No:2007/6)	01.03.2008	26803
2008/41	Türkiye Müdafaa-i Hukuk Partisi'nin 2006 Yılı Kesinhesabının İncelenmesine Dair Karar (E.No:2007/13)	01.03.2008	26803
2008/42	Lider Türkiye Partisi'nin 2006 Yılı Kesinhesabının İncelenmesine Dair Karar (E.No:2007/5)	01.03.2008	26803
2008/43	Lider Türkiye Partisi'nin 2005 Yılı Kesinhesabının İncelenmesine Dair Karar (E.No:2006/39)	01.03.2008	26803
2008/44	Ulusal Birlik Partisi'nin 1998 Yılı Kesinhesabının İncelenmesine Dair Karar (E.No:1999/31)	01.03.2008	26803
2008/45	Ulusal Birlik Partisi'nin 1999 Yılı Kesinhesabının İncelenmesine Dair Karar (E.No:2000/33)	01.03.2008	26803
2008/30	Sağduyu Partisi'nin 2005 Yılı Kesinhesabının İncelenmesine Dair Karar(E.No:2006/5)	29.02.2008	26802

2008/31	Sağduyu Partisi'nin 2006 Yılı Kesinhesabının İncelenmesine Dair Karar(E.No:2007/8)	29.02.2008	26802
2008/32	Adalet Partisi'nin 2005 Yılı Kesinhesabının İncelenmesine Dair Karar(E.No:2006/41)	29.02.2008	26802
2008/34	Adalet Partisi'nin 2001 Yılı Kesinhesabının İncelenmesine Dair Karar(E.No:2002/36)	29.02.2008	26802
2008/35	Adalet Partisi'nin 2000 Yılı Kesinhesabının İncelenmesine Dair Karar(E.No:2002/35)	29.02.2008	26802
2008/27	Sosyalist Demokrasi Partisi'nin 2005 Yılı Kesinhesabının İncelenmesine Dair Karar (E.No:2006/21)	29.02.2008	26802
2008/28	Sosyalist Demokrasi Partisi'nin 2002 Yılı Kesinhesabının İncelenmesine Dair(E.No:2003/17)	29.02.2008	26802
2008/29	Sosyalist Demokrasi Partisi'nin 2006 Yılı Kesinhesabının İncelenmesine Dair Karar(E.No:2007/40)	29.02.2008	26802
2008/33	Gönül Birliği Yeşiller Partisi'nin 2006 Yılı Kesinhesabının İncelenmesine Dair Karar(E.No:2007/3)	29.02.2008	26802
2008/16	Demokrat Halk Partisi'nin 2006 Yılı Kesinhesabının İncelenmesine Dair Karar (E.No:2007/11)	28.01.2008	26770
2008/18	Emek Partisi'nin 2006 Yılı Kesinhesabının İncelenmesine Dair Karar (E.No:2007/28)	28.01.2008	26770
2008/19	Emeğin Partisi'nin 2002 Yılı Kesinhesabının İncelenmesine Dair Karar (E.No:2003/18)	28.01.2008	26770
2008/20	Demokrat Halk Partisi'nin 2005 Yılı Kesinhesabının İncelenmesine Dair Karar (E.No:2006/34)	28.01.2008	26770
2008/17	Emek Partisi'nin 2005 Yılı Kesinhesabının İncelenmesine Dair Karar (E.No:2006/12)	28.01.2008	26770
2008/11	Hak ve Özgürlükler Partisi'nin 2005 Yılı Kesinhesabının İncelenmesine Dair Karar (E.No:2006/30)	25.01.2008	26767
2008/12	Ay yıldız Partisi'nin 2006 Yılı Kesinhesabının İncelenmesine Dair Karar (E.No:2007/26)	25.01.2008	26767
2008/13	Aydınlık Türkiye Partisi'nin 2005 Yılı Kesinhesabının İncelenmesine Dair Karar (E.No:2006/13)	25.01.2008	26767
2008/14	Hak ve Özgürlükler Partisi'nin 2006 Yılı Kesinhesabının İncelenmesine Dair Karar (E.No:2007/17)	25.01.2008	26767
2008/15	Aydınlık Türkiye Partisi'nin 2006 Yılı Kesinhesabının İncelenmesine Dair Karar (E.No:2007/22)	25.01.2008	26767
2008/6	Emeğin Partisi'nin 2000 Yılı Kesinhesabının İncelenmesine Dair Karar (E.No:2001/27)	24.01.2008	26766
2008/7	Emeğin Partisi'nin 2001 Kılı Kesinhesabının İncelenmesine Dair Karar (E.No:2002/14)	24.01.2008	26766
2008/8	Emekçi Hareket Partisi'nin 2005 Yılı Kesinhesabının İncelenmesine Dair Karar (E.No:2006/6)	24.01.2008	26766
2008/9	Emekçi Hareket Partisi'nin 2006 Yılı Kesinhesabının İncelenmesine Dair Karar (E.No:2007/9)	24.01.2008	26766
2008/10	Halkın Kurtuluş Partisi'nin 2006 Yılı Kesinhesabının İncelenmesine Dair Karar (E.No:2007/31)	24.01.2008	26766
2008/1	Halkın Yükselişi Partisi'nin 2005 Yılı Kesinhesabının İncelenmesine Dair Karar (E.No:2006/9)	23.01.2008	26765
2008/2	Demokrasi ve Barış Partisi'nin 2001 Yılı Kesinhesabının İncelenmesine Dair Karar (E.No:2003/34)	23.01.2008	26765
2008/3	Halkın Kurtuluş Partisi'nin 2005 Yılı Kesinhesabın İncelenmesine Dair Karar (E.No:2006/14)	23.01.2008	26765
2008/4	Hak ve Özgürlükler Partisi'nin 2002 Yılı Kesinhesabının İncelenmesine Dair Karar (E.No:2003/37)	23.01.2008	26765
2008/5	Cumhuriyetçi Demokrat Türkiye Partisi'nin 2005 Yılı Kesinhesabının İncelenmesine Dair Karar (E.No:2006/11)	23.01.2008	26765

2009

2009/4	Demokratik Toplum Partisi'nin Kapatılması Hakkında Karar (E.No:2007/1) (Gerekçeli Karar 31/12/2009 Tarihli ve 27449 Sayılı Resmi Gazete'de Yayımlanmıştır.)	14.12.2009	27432
2009/2	Adalet Partisinin Kendiliğinden Dağılmış Sayılarak Hukuki Varlığının Sona Ermesine Dair Karar (E.No:2009/3)	26.11.2009	27418
2009/43	Adalet Partisi'nin 2007 Yılı Kesinhesabının İncelenmesine Dair Karar (E.No:2008/46)	26.11.2009	27418
2009/44	Adalet Partisi'nin 2008 Yılı Kesinhesabının İncelenmesine Dair Karar (E.No:2009/60)	26.11.2009	27418
2009/45	Bağımsız Türkiye Partisi'nin 2004 Yılı Kesinhesabının İncelenmesine Dair Karar (E.No:2005/29)	26.11.2009	27418
2009/46	Bağımsız Türkiye Partisi'nin 2005 Yılı Kesinhesabının İncelenmesine Dair Karar (E.No:2006/24)	26.11.2009	27418
2009/47	Bağımsız Türkiye Partisi 2006 Yılı Kesinhesabının İncelenmesine Dair Karar (E.No:2007/34)	26.11.2009	27418
2009/48	Liberal Demokrat Parti'nin 2000 Yılı Kesinhesabının İncelenmesine Dair Karar (E.No:2001/20)	26.11.2009	27418
2009/49	Liberal Demokrat Parti'nin 2001 Yılı Kesinhesabının İncelenmesine Dair Karar (E.No:2002/25)	26.11.2009	27418
2009/50	Liberal Demokrat Parti'nin 2002 Yılı Kesinhesabının İncelenmesine Dair Karar (E.No:2003/33)	26.11.2009	27418
2009/51	Liberal Demokrat Parti'nin 2005 Yılı Kesinhesabının İncelenmesine Dair Karar (E.No:2006/31)	26.11.2009	27418
2009/52	Liberal Demokrat Parti'nin 2006 Yılı Kesinhesabının İncelenmesine Dair Karar (E.No:2007/15)	26.11.2009	27418
2009/53	Milli Demokrat Halkın Partisi'nin 2004 Yılı Kesinhesabının İncelenmesine Dair Karar (E.No:2006/43)	26.11.2009	27418
2009/54	Milli Demokrat Halkın Partisi'nin 2005 Yılı Kesinhesabının İncelenmesine Dair Karar (E.No:2006/44)	26.11.2009	27418
2009/55	Milli Demokrat Halkın Partisi'nin 2006 Yılı Kesinhesabının İncelenmesine Dair Karar (E.No:2009/57)	26.11.2009	27418
2009/2	Türkiye Komünist Partisi'nin Kapatma Davasında Siyasi Partiler Kanunu'nun 104. Maddesinin, 2.1.2003 Günlü, 4778 Sayılı Yasa'nın 12. Maddesiyle Değiştirilen İkinci Fıkrasının İkinci Tümcenin, Anayasa Mahkemesinin 11.6.2009 Günlü, E. 2008/5, K. 2009/81 Sayılı Kararıyla İptal Edilmesi Nedeniyle DAVANIN DÜŞMESİNE Dair Karar (E.No:2002/4)	07.10.2009	27369
2009/3	Adalet ve Kalkınma Partisi'nin Kapatma Davasında Siyasi Partiler Kanunu'nun 104. Maddesinin, 2.1.2003 Günlü, 4778 Sayılı Yasa'nın 12. Maddesiyle Değiştirilen İkinci Fıkrasının İkinci Tümcenin, Anayasa Mahkemesinin 11.6.2009 Günlü, E. 2008/5, K. 2009/81 Sayılı Kararıyla İptal Edilmesi Nedeniyle DAVANIN DÜŞMESİNE Dair Karar (E.No:2002/3)	07.10.2009	27369
2009/40	Demokrat Halk Partisi'nin 2008 Yılı Kesinhesabının İncelenmesine Dair Karar (E.No:2009/49)	03.10.2009	27365
2009/41	Demokrat Halk Partisi'nin 2007 Yılı Kesinhesabının İncelenmesine Dair Karar (E.No:2008/20)	03.10.2009	27365
2009/42	Vatanseverler Partisi'nin 2007 Yılı Kesinhesabının İncelenmesine Dair Karar (E.No:2008/23)	03.10.2009	27365
2009/28	Bağımsız Cumhuriyet Partisi'nin 2004 Yılı Kesinhesabının İncelenmesine Dair Karar (E.No:2005/5)	04.06.2009	27248
2009/29	Bağımsız Cumhuriyet Partisi'nin 2005 Yılı Kesinhesabının İncelenmesine Dair Karar (E.No:2006/3)	04.06.2009	27248
2009/33	Yurt Partisi'nin 2004 Yılı Kesinhesabının İncelenmesine Dair Karar (E.No:2005/38)	04.06.2009	27248
2009/38	Cumhuriyet Halk Partisi'nin 2000 Yılı Kesinhesabının İncelenmesine Dair Karar (E.No:2001/18)	04.06.2009	27248
2009/39	Cumhuriyet Halk Partisi'nin 2001 Yılı Kesinhesabının İncelenmesine Dair Karar (E.No:2009/39)	04.06.2009	27248
2008/6	Sosyalist Birlik Hareketi Partisi'nin Dağılma Halinin ve Buna Bağlı Olarak Hukuki Varlığının Sona Erdiğinin Tespitine Dair Karar (E.No:2002/6)	02.06.2009	27246

2009/22	Katılımcı Demokrasi Partisi'nin 2007 Yılı Kesinhesabının İncelenmesi Hakkında Karar (E.No:2008/6)	30.05.2009	27243
2009/23	Sevgi ve Dayanışma Partisi'nin 2007 Yılı Kesinhesabının İncelenmesi Hakkında Karar (E.No:2008/33)	30.05.2009	27243
2009/24	Ay yıldız Partisi'nin 2007 Yılı Kesinhesabının İncelenmesi Hakkında Karar (E.No:2008/2)	30.05.2009	27243
2009/25	Türkiye Sosyalist İşçi Partisi'nin 2007 Yılı Kesinhesabının İncelenmesi Hakkında Karar (E.No:2008/25)	30.05.2009	27243
2009/30	Bağımsız Cumhuriyet Partisi'nin 2006 Yılı Kesinhesabının İncelenmesi Hakkında Karar (E.No:2007/29)	30.05.2009	27243
2009/32	Demokratik Toplum Partisi'nin 2006 Yılı Kesinhesabının İncelenmesi Hakkında Karar (E.No:2007/38)	30.05.2009	27243
2009/34	Yurt Partisi'nin 2005 Yılı Kesinhesabının İncelenmesi Hakkında Karar (E.No:2006/40)	30.05.2009	27243
2009/35	Yurt Partisi'nin 2006 Yılı Kesinhesabının İncelenmesi Hakkında Karar (E.No:2007/43)	30.05.2009	27243
2009/36	Özgürlük ve Dayanışma Partisi'nin 1998 Yılı Kesinhesabının İncelenmesi Hakkında Karar (E.No:1999/18)	30.05.2009	27243
2009/37	Milli Egemenlik Partisi'nin 2006 Yılı Kesinhesabının İncelenmesi Hakkında Karar (E.No:2007/24)	30.05.2009	27243
2009/15	Türkiye Komünist Partisi'nin 2001 Yılı Kesinhesabının İncelenmesine Dair Karar (E.No:2002/21)	21.02.2009	27148
2009/16	Türkiye Komünist Partisi'nin 2002 Yılı Kesinhesabının İncelenmesine Dair Karar (E.No:2003/12)	21.02.2009	27148
2009/17	Özgürlük ve Dayanışma Partisi'nin 1999 Yılı Kesinhesabının İncelenmesine Dair Karar (E.No:2000/22)	21.02.2009	27148
2009/18	Özgürlük ve Dayanışma Partisi'nin 2000 Yılı Kesinhesabının İncelenmesine Dair Karar (E.No:2001/7)	21.02.2009	27148
2009/19	Özgürlük ve Dayanışma Partisi'nin 2001 Yılı Kesinhesabının İncelenmesine Dair Karar (E.No:2002/9)	21.02.2009	27148
2009/20	Eşitlik Partisi'nin 2001 Yılı Kesinhesabının İncelenmesine Dair Karar (E.No:2002/30)	21.02.2009	27148
2009/21	Eşitlik Partisi'nin 2004 Yılı Kesinhesabının İncelenmesine Dair Karar (E.No:2005/12)	21.02.2009	27148
2009/1	Halkın Yükselişi Partisi'nin 2006 Yılı Kesinhesabının İncelenmesine Dair Karar (E.No:2007/12)	21.02.2009	27148
2009/2	Millet Partisi'nin 2002 Yılı Kesinhesabının İncelenmesine Dair Karar (E.No:2003/25)	21.02.2009	27148
2009/3	Millet Partisi'nin 2005 Yılı Kesinhesabının İncelenmesine Dair Karar (E.No:2006/37)	21.02.2009	27148
2009/4	Millet Partisi'nin 2006 Yılı Kesinhesabının İncelenmesine Dair Karar (E.No:2007/23)	21.02.2009	27148
2009/5	Hürriyet ve Değişim Partisi'nin 2005 Yılı Kesinhesabının İncelenmesine Dair Karar (E.No:2006/7)	21.02.2009	27148
2009/6	Hürriyet ve Değişim Partisi'nin 2006 Yılı Kesinhesabının İncelenmesine Dair Karar (E.No:2007/4)	21.02.2009	27148
2009/9	Bizim Parti'nin 2005 Yılı Kesinhesabının İncelenmesine Dair Karar (E.No:2006/10)	21.02.2009	27148
2009/10	Bizim Parti'nin 2006 Yılı Kesinhesabının İncelenmesine Dair Karar (E.No:2007/45)	21.02.2009	27148
2009/12	Cumhuriyetçi Demokrasi Partisi'nin 2002 Yılı Kesinhesabının İncelenmesine Dair Karar (E.No:2003/5)	21.02.2009	27148
2009/13	Cumhuriyetçi Demokrasi Partisi'nin 2004 Yılı Kesinhesabının İncelenmesine Dair Karar (E.No:2005/28)	21.02.2009	27148
2009/14	Cumhuriyetçi Demokrasi Partisi'nin 2005 Yılı Kesinhesabının İncelenmesine Dair Karar (E.No:2006/33)	21.02.2009	27148
2008/5	Son Çağrı Partisi'nin Dağılma Halinin ve Buna Bağlı Olarak Hukuki Varlığının Sona Erdiğinin Tespiti İstemi ile İlgili Karar (E.No: 2004/2) (Değişik İşler)	29.01.2009	27125

2010

2010/33	Saadet Partisi'nin 2007 Yılı Kesinhesabının İncelenmesi Hakkında Karar (E.No:2008/36)	21.07.2010	27648
2010/34	Saadet Partisi'nin 2008 Yılı Kesinhesabının İncelenmesi Hakkında Karar (E.No:2009/24)	21.07.2010	27648
2010/35	Sevgi ve Dayanışma Partisi'nin 2008 Yılı Kesinhesabının İncelenmesi Hakkında Karar (E.No:2009/6)	21.07.2010	27648
2010/36	Sevgi ve Dayanışma Partisi'nin 2009 Yılı Kesinhesabının İncelenmesi Hakkında Karar (E.No:2010/2)	21.07.2010	27648
2010/37	Sevgi ve Dayanışma Partisi'nin 2010 Yılı Kesinhesabının İncelenmesi Hakkında Karar (E.No:2010/3)	21.07.2010	27648
2010/38	Türkiye Özürlüler Partisi'nin 2007 Yılı Kesinhesabının İncelenmesi Hakkında Karar (E.No:2009/1)	21.07.2010	27648
2010/39	Türkiye Özürlüler Partisi'nin 2008 Yılı Kesinhesabının İncelenmesi Hakkında Karar (E.No:2009/2)	21.07.2010	27648
2010/40	Sağduyu Partisi'nin 2007 Yılı Kesinhesabının İncelenmesi Hakkında Karar (E.No:2008/9)	21.07.2010	27648
2010/41	Sağduyu Partisi'nin 2008 Yılı Kesinhesabının İncelenmesi Hakkında Karar (E.No:2009/13)	21.07.2010	27648
2010/21	Milliyetçi Hareket Partisi 2006 Yılı Kesinhesabının İncelenmesi Hakkında Karar (E.No:2007/10)	24.06.2010	27621
2010/22	Adalet ve Kalkınma Partisi'nin 2002 Yılı Kesinhesabının İncelenmesi Hakkında Karar (E.No:2003/26)	23.06.2010	27620
2010/23	Hürriyet ve Değişim Partisi'nin 2007 Yılı Kesinhesabının İncelenmesi Hakkında Karar (E.No:2008/1)	23.06.2010	27620
2010/24	Halkın Yükselişi Partisi'nin 2007 Yılı Kesinhesabının İncelenmesi Hakkında Karar (E.No:2008/3)	23.06.2010	27620
2010/25	İşçi Kardeşliği Partisi'nin 2007 Yılı Kesinhesabının İncelenmesi Hakkında Karar (E.No:2008/4)	23.06.2010	27620
2010/26	Liberal Demokrat Parti'nin 2007 Yılı Kesinhesabının İncelenmesi Hakkında Karar (E.No:2008/8)	23.06.2010	27620
2010/27	Bağımsız Türkiye Partisi'nin 2007 Yılı Kesinhesabının İncelenmesi Hakkında Karar (E.No:2008/13)	23.06.2010	27620
2010/28	Demokrat Parti'nin 2007 Yılı Kesinhesabının İncelenmesi Hakkında Karar (E.No:2008/16)	23.06.2010	27620
2010/29	Aydınlık Türkiye Partisi'nin 2007 Yılı Kesinhesabının İncelenmesi Hakkında Karar (E.No:2008/17)	23.06.2010	27620
2010/30	Demokratik Sol Parti'nin 2007 Yılı Kesinhesabının İncelenmesi Hakkında Karar (E.No:2008/29) (03/07/2010 Tarihli ve 27630 Sayılı Resmi Gazete'de Düzeltmesi Vardır)	23.06.2010	27620
2010/31	Milliyetçi Hareket Partisi'nin 2007 Yılı Kesinhesabının İncelenmesi Hakkında Karar (E.No:2008/30)	23.06.2010	27620
2010/32	Devrimci Sosyalist İşçi Partisi'nin 2008 Yılı Kesinhesabının İncelenmesi Hakkında Karar (E.No:2009/55)	23.06.2010	27620
2010/19	Milliyetçi Hareket Partisi 2002 Yılı Kesinhesabının İncelenmesi Hakkında Karar (E.No:2003/23)	18.05.2010	27585
2010/20	Milliyetçi Hareket Partisi 2005 Yılı Kesinhesabının İncelenmesi Hakkında Karar (E.No:2006/19)	18.05.2010	27585
2010/1	Eşitlik Partisinin Hukuki Varlığının Sona Erdiğine ve Tüm Mallarının Hazineye Devredilmesine Dair Karar (E.No:2009/2 Değişik İşler)	18.05.2010	27585
2010/14	Emek Partisi'nin 2007 Yılı Kesinhesabının İncelenmesi Hakkında Karar (E.No:2008/14)	27.03.2010	27534
2010/15	Milli Demokrat Halkın Partisi'nin 2007 Yılı Kesinhesabının İncelenmesi Hakkında Karar (E.No:2009/58)	27.03.2010	27534
2010/16	Milli Demokrat Halkın Partisi'nin 2008 Yılı Kesinhesabının İncelenmesi Hakkında Karar (E.No:2009/59)	27.03.2010	27534
2010/6	Doğru Yol Partisi'nin 2004 Yılı Kesinhesabının İncelenmesi Hakkında Karar (E.No:2005/19)	20.03.2010	27527

2010/7	Doğru Yol Partisi'nin 2005 Yılı Kesinhesabının İncelenmesi Hakkında Karar (E.No:2006/18)	20.03.2010	27527
2010/8	Doğru Yol Partisi'nin 2006 Yılı Kesinhesabının İncelenmesi Hakkında Karar (E.No:2007/14)	20.03.2010	27527
2010/9	Cumhuriyet Halk Partisinin 1999 Yılı Kesinhesabının İncelenmesi Hakkında Karar (E.No:2000/16)	20.03.2010	27527
2010/10	Cumhuriyet Halk Partisi'nin 2002 Yılı Kesinhesabının İncelenmesi Hakkında Karar (E.No:2003/24)	20.03.2010	27527
2010/11	Liberal Demokrat Parti'nin 2003 Yılı Kesinhesabının İncelenmesi Hakkında Karar (E.No:2004/38)	20.03.2010	27527
2010/12	Liberal Demokrat Parti'nin 2004 Yılı Kesinhesabının İncelenmesi Hakkında Karar (E.No:2005/20)	20.03.2010	27527
2010/13	Çağdaş Türkiye Partisi'nin 2006 Yılı Kesinhesabının İncelenmesi Hakkında Karar (E.No:2007/18)	20.03.2010	27527
2010/17	Büyük Birlik Partisi'nin 1999 Yılı Kesinhesabının İncelenmesi Hakkında Karar (E.No:2000/11)	20.03.2010	27527
2010/18	Büyük Birlik Partisi'nin 1998 Yılı Kesinhesabının İncelenmesi Hakkında Karar (E.No:2000/31)	20.03.2010	27527
2010/1	Saadet Partisi'nin 2001 Yılı Kesinhesabının İncelenmesi Hakkında Karar (E.No:2002/23)	20.03.2010	27527
2010/2	Saadet Partisi'nin 2002 Yılı Kesinhesabının İncelenmesi Hakkında Karar (E.No:2003/29)	20.03.2010	27527
2010/3	Saadet Partisi'nin 2004 Yılı Kesinhesabının İncelenmesi Hakkında Karar (E.No:2005/17)	20.03.2010	27527
2010/4	Saadet Partisi'nin 2005 Yılı Kesinhesabının İncelenmesi Hakkında Karar (E.No:2006/23)	20.03.2010	27527
2010/5	Saadet Partisi'nin 2006 Yılı Kesinhesabının İncelenmesi Hakkında Karar (E.No:2007/30)	20.03.2010	27527